Presented to the **LIBRARY** *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO
by
Mrs. Angela Drăgan-Dim
aGIB I. MIHĂESCU

R U S O A I C A

BORDEIUL PE NISTRU AL LOCOTENENTULUI RAGAIAC

R O M A N

EDIŢIA II

EDITURA NAŢIONALĂ- CIORNEI S. A

.tj\ L,•!!..-• ¡»y r

7

y c /

vS.⁰ >■■/"

V

nCând mi s a dat ordin să Irec cu detaşamentul de pază, pe Nistru, am salutat cu multă bucurie această noutate.
m-am bucurat cu atât mai mult, cu cât vedeam mutra plouată a camarazilor mei de batalion: adio vinul bun, fetele vesele şi viaţa asta cu sindrofii, cu baluri, cu întâlniri furişe de orăşel basarabean, care, la urma urmei, oricât de mic, oricât de strâmt şi de noroios o fi, e totuşi un orăşel.
Pentru mine ordinul venea tocmai la timp. Într-o bună dimineaţă, zorile mă găsiră lângă o lungă masă, pe care cărţile o ocoliseră de mii de ori în goana celui mai accelerat chemin de fer pe care l-am văzut vreodată în proaspăta, dar mult încercata mea carieră de jucător de cărţi. Aveam dinainte-mi exact suma de lei douăzeci, cu care începusem pontajul. În timpul nopţei suma asta crescuse fantastic, scăzuse brusc ca un termometru sub nă- prăznicia crivăţului siberian, se ridicase iarăşi, îini îmbrâncise inima în aceleaşi subite şi sufocante oscilaţii, pe care le făcea norocul zănalcc venind spre mine şi păra- sindu-ină, atât de nenumărate ori, într-un atât de. res-
Hârtiuţa albastră de dinainte-mi atât de lipsită de valoare în vremurile astea tot atât de bune şi lot atât de rele, ca oricarc altele, mă desgusta cu desăvârşire. Un semn pe care i-l făcuscm cu crcionul înainte de a o arunca În iureşul jocului, dintr-o curioasă obişnuinţă, îmi stârni un zâmbet de silă pe buzele uscate de fumul ţigaretelor şi de vinul văpsil cu aslringenle boicli sângerii;
G1B I. M1HAESCU
aveam în falâ chiar hârtia, cu care pornisem cu douăsprezece ore înainte, în căutarea unui noroc factice.
Cu un gest teatral o aruncai dinaintea noului bancher ţi fără să mai aştept care-i este soarta, plecai cu un aer de inspirat, strângându-mi umerii înfioraţi de plăcutul venin al vârfurilor de ace, pe care le înfig în sângele moleşit nopţile pierdute. Însă

înainte de a mă duce la cazarmă, mă îndreptai spre poştă; şi acolo, pe pupitrul scâlciat, în praful stârnit de măturoiul omului de serviciu ,am compus o vastă comandă către una din cele mai mari librării din Bucureşti. Am cerut numai cărţi serioase, mai mult de ştiinţă: Istorie, Filosofie, Chimie, Fizică, Matematică, Sfânta Scripturăi, Koranul, Iliada şi o grămadă de texte latineşti şi greceşti, cu două enorme dicţionare: atât cât să-mi ajungă pe doi ani de zile, ca Siă mă satur de cetit şi de învăţat. De altfel nu eram la prima mea hotărîre de a înlocui cărţile lui Grimaud cu cărţi propriu zise: dar până acum nu făcusem decât mici încercări. Comandam câteva romane şi câteva volume de versuri şi cu asta credeam că am sfârşit-o cu nopţile pierdute. Chemam în ajutor literatura să mă scape de setea de viaţă! Acum însă, judecând după dimensiunile coman- dei şi după gravitatea obiectului ei, nu-mi mai rămânea nici o îndoială, că aceeace întreprindeam, era din cale a-fără de serios.
Şi ca o dovadă că însuşi Destinul se asocia cu mine, ca să-mi arăte că sunt menit unei căi cu totul alta decât celei pe care apucasem, făcu astfel încât, după câtcva zile, cărţile să sosească în acelaş ceas cu ordinul de plecare pe Nistru.

GÎn primele momente mă gândeam nici să nu-mi iau rămas bun dela Marusea. Un om holărît s-o rupă cu totul de ceilalţi, deci şi de prietena lui intimă, trebue să pornească în pas gimnastic şi nici măcar să nu se mai uite înapoi. Dar reversul gândului îmi spunea: un om holărît trebuie să revadă până în momentul clipei finale tot, de ceia ce are să se despartă şi dacă inima lui nu-i va da nici un brânci înapoi el va porni senin, mândru, conştient de tăria lui.
Am chemat deci pe Marusea — la ea nu mă mai duceam de loc după cele petrecute — şi dânsa s-a grăbit să vină într-o stare de nelinişte şi de tristeţe, care mi-a dat imediat conştiinţa superiorităţii mele. Mândria numai o împiedeca să izbucnească în plâns; dar dacă, o clipi sprâncenele ei încordate de încăpăţânarea-i rusească, şi-ar fi destins arcurile strânse la maximum, vedeam bine că lă- crămile i-ar fi inundat faţa potop. M-a înduioşat mult a- ceastă slăbiciune omenească, ce se vedea tot mai clar pe măsura sforţării, pe care biata fată o făcea ca s-o ascundă. Ori cum, era pentru mine toată această zbuciumarel Şi pentru că ca nu răsfrângea asupră-mi decât bucuria de
mă şti atât de adânc înfipt în sufletul ei, fără ca sufletul meu din parte-i să poată fi reţinut acolo de nici o cătuşe, înduioşarea mea avea într-însa ceva părintesc, ceiacc o îndârjea pe ea şi mai mult şi-i prefăcea inima în bucăţi sângerânde, zvârenind la picioarele mele.
O, sfântă fericire, de a putea fi tocmai prin seninătatea şi conştiinţa libdrtăţei tale depline, chinuitorul unei pâlpâiri de viaţă, pe care ai îngenunchiat-o, ai subjugat-o şi o oprimi I O compătimeşti pentru că o oprimi şi o o- primi şi mai cu tărie, pentru a simţi până la maximum de intensitate dulceaţa milei.

0 pipăiam sub vraja acestui sentiment divin şi-i striveam sânii apăsând-o sub piepţii bine

vătuiţi ai vestonului meu. Îi sărutam părul cu sclipiri portocalii, care, scara, sub lumina becurilor se aprindea îndată de acel straniu şi minunat roşu aprins. Îi sărutam năsucul ei obraznic şi-i simţeam pe genunchi căldura coapsclor pline, îi mângâiam alene fluercle picioarelor subţiri, singurele de care aveam regretul că nu sunt ceva, ceva încă mai lungi... Ca să fie pentru mine rusoaica întreagă.. Să asemene, să se apropie de rusoaica întreagă din gândurile mele. Dar pentru asta, hm... mi se pare că şi iubirea

care-o mistue ar fi putut să se arăte altfel, nu ştiu cum..

.După spiţa tatălui, şi după spiţa mamei, Marusea era rusoaica sadea... şi loluşi penlru mine ea nu era decât o basarabeancă.

Pe când, rusoaica pe care o aşteplăm, rusoaica din visurile mele... Doamne, ce distanţă...

Sectorul meu fu holăril, cu lotul izolai, deslul de departe şi în dreapta şi în stânga şi în spate de sale ori locuinţc omeneşti; nici măcar în faţă, dincolo, peste fluviul cu mers molcom, în vasla împărăţie a misterului, nu se zărea, oricât puteai cuprinde cu ochii vre-un acoperiş.

— Ac-i, mi-am spus cu loată încrederea, aci voi deveni alt om... Fii slăvilă sfântă singurătate!

Şi penlru a-mi stimula mulţumirea, amintirea îmi a- lerga ncconlenit şi acuma la ofiţerii, lovarăşi de petreceri, de cari tocmai mă despărţisem. Ei căscau şi se întindeau dinainte, antrenându-se pentru lungul repaos forţat la care fuseseră condamnaţi. La ultima masă, luată la popotă împreună, ei studiaseră liarla stalului major, cu atâta luare aminle şi px- icepere, de parcă a doua zi ar fi fost chemaţi la o mare înlrecere strategică. De fapt, nu făceau decât socoteala distanţelor dela punctul fiecăruia de comandă^ până în satul cel mai apropiat. Nevoia de a se şli aproape de lume, de oameni, era frenetică penlru aceste fiinţe: oceanul singurătăţii, căruia eu aşteptam să mă dau cu atâta poftă, pe ei îi îngrozia, îi ameţia. Îi ascultam cu aerul de superioritate al cclui ce ştie găsi locmai în motivul lemcrci celorlalţi, piedestalul tăriei sale.

— Fraţilor, eu sunt doar la doi chilomelri de To- halin...

— Ha eu chiar în Vadul-lui-Vodă. Voi aţi văzut vreodată Vadul-lui-Vodă?... Putem zice că e un târg curat...

Dintre noi toţi, imul singur nu-şi găsia nici un fel de împăcare în revelaţiile mângâietoare ale hărţii. Pe el depărtarea de acest orăşel, pe care aveam să-l părăsim cu loţii îl durea într-atâta, încât nici chiar apropierea de Chişinău, dacă ar fi fosl cu putinţă, de Bucureşti sau de Paris, nu l-ar fi pulul tămădui.

El se plimba îngândurat printre noi, cu mâinile în buzunarele pantalonilor. Părea că ascultă exclamaţiile de surpriză ale cetitorilor harţei, zâmbea pentru fiecare în parte şi zâmbea deasemeni când râsul era general, dar nu inai trebuia să ne spună nimeni atunci că gândul lui era cu totul absent de noi şi de vorbele noastre.

— E gata, domnule căpitan! strigă din cadrul uşei, ţeapăn ca o alcătuire mecanică, ordonanţa, salutând cu mişcări cadenţate de articulaţii, pocnindu-şi călcâiele, în- vârlindu-se în loc, şi pornind în pas elastic.

Căpitanul îl urmă fără mişcări cadenţate, deşi tot aşa de maşinal.

Ne îngrămădirăm cu toţii la fereastră, ca să vedem pe căpilan apropiindu-se de straşnicul Volbur, calul cel negru, pe care înccrcasc fără izbândă să-l cumpere şi comandantul corpului. Volbur îşi primi stăpânul cu un ne- chczal de prietenie şi cu mişcări sprintene şi nervoase^ alungând ape negre pe gâtul şi pe crupa pluşată.

— Toată nădejdea lui Bădcscu, a rămas iar în Volburul lui! exprimă cineva lare gândul care dăinuia în mintea tuturor.

— În patru ceasuri, pe vreme bună cred că-l aduce înapoi calul ăsta, de-acolo de unde i-a dat colonclul scc- tor... îşi dădu cu părerea un altul.

— Aţi văzul, inlrcbă al treilea, că sectorul lui a fost holăril anuinc cel mai aproape, de aici?

Colonelul închide ochii şi aprobă ca el să mai vie din când în când... i-a dai şi locţiitor..

.Cu toţii spuneam eăle-un cuvânt sau chiar ne dani o părere întreagă despre căpitanul Bădcscu şi sectorul său, dar În închipuirea tuturor domnia atunci Glicnca Ker- sanova, numele sub care camaradul nostru ne prezeu- lase pe amica lui, fiica unui evreu bogat Kersanov Weiss, fabricant de lichioruri şi ape gazoase. Ghcnea Kersanova, pe numele semit Golda, n-avca nimic auriu în persoana i-i. înaltă şi brună, de-un brun gălbui şi asialic, cu ochii largi, negru verzui, gura de minuscule proporţii, cu părul negru-castaniu răsucit odată pentru totdeauna de sumbrul ei Dumnezeu, în inele, pe care nici un meşter coafor n-avea să le mai realizeze vre-odată, Ghenea Kersanova nu era chiar o frumuseţe. Micul ei nas puţin gâtuit spre vârful care căuta în sus şi o dispoziţie spre râs a pomeţilor stricau, sau poale, Doamne, agravau printr-un aer ştrengăresc foarte simpatic de altminteri, accentul tragic al sprâncenelor îmbinate pe ochii fără fund şi priveliştea stranie a rolocoalelor de păr mătăsoase şi schimbătoare sub incidenţele luminci — ca fumul de ţigare al unei divinilăţi negre, — din împletiturile leneşe ale căruia apărea figura cea cu două măşti. Chipul enigmalicului nepătruns şi al veseliei cotidiane în acelaş timp. Avea piciorul înalt, poate prea plin dar arcuit prelung şi măestru şi toată silueta ei dură şi vibrantă se bucura — pe cât îngăduia să se întrevadă de- coltajul şi braţele goale — de acea culoare, de acel brun tot aşa de neobicinuit ca şi figura aceia de Thalie conto- pindu-se cu trăsăturile sumbre ale Melpomnei.

Privind din acest unghi de vedere cu toţii înţelegeam pasiunea mistuitoare a căpitanului Bădescu, dar se inai şoptea de-o anume viaţă pe* care barişnia Ghenea o de- pănase la laşi, la Cluj şi la Bucureşti, încercând anual câle-o facultate şi întorcându-se după trei ani de viaţă studenţească intensă, fără nici o diplomă, fără nici un examen, fără măcar atestarea unei frecvenţe. În toată această vreme fusese văzută în companii dubioase, în locuri şi la timpuri bănuelnice; se pronunţau nume, dintre care unele venind firesc şi foarte repetat în diverse evenimente mai mult ori mai puţin vagi, ce se desprindeau din această perioadă obscură a biografiei ei; ba chiar pentru un destul de lung răstimp i se da ca domiciliu, garsoniera unui ziarist cu renume mai restrâns, care, după aceea, se abătuse de mai multe ori încoace, pentru a-şi domoli în cele din urmă, definitiv, zelul nostalgic, sub temperatura glacială a intransigenţei bătrânului bogat şi habotnic.

Aceiaşi atmosferă polară întâmpină şi pe căpitanul Bădescu din partea părinţilor fetei; dar acestuia, militar din cap până-n picioare, în loc sări îngheţe zelul, i-l aţâţa la maximum. Căpitanul Bădescu era dispus la orice nebunie; domnişoara Ghenea era majoră şi ar fi putut în cele din urmă să accepte cu prilejul unuia din concediile ofiţerului, o escapadă, care poate ar fi forţat punerea la punct a lucrurilor. Dar fata nu vrea să(audă aşa! ceva; mai mult, ca dăduse să se înţeleag că bătrânul Kersanov ar fi rămas intransigent chiar dacă Bădescu ar fi acceptat până şi extrema nebunie, unica de sigur, de care, poate nici căpitanul n-ar fi vrut să audă: escapada la templu.

Mulţi credeau că domnişoara Ghenea răspândise a- cest zvon tocmai pentru a arunca în cumpănă şi gravita- latea unicului motiv, care ar fi constrâns pe oricare altul slfbată Învins în retragere, cceace ar fi dovedit că dânsa nu răspundea iubirei profunde şi încăpăţânate a ofiţerului, decât cu un savant joc de cochetărie, pe care ştia perfect să-l conducă şi care o

amuza. Alţii dimpotrivă ştiau precis, că domnişoara Ghenea refuzase mai multe partide, dintre care una din cele mai ispititoare, toate pe placul tatălui ei; se mai aflase apoi de lacrămi, de scene violente, de blesteme, de intervenţia rabinului, de întreaga, în sfârşit prea cunoscută, gamă a acestei străvechi şi într-una noui drame de iubire.
Evenimentele acestea, cu multiplele lor variante, care trezeau din somnolenţa cotidiană, societatea târgului basarabean, se plimbau vii acum, văzute ca prin ocularii de perspective diverse, în gândul camarazilor strânşi la fereastră, ca să admire, chipurile, exerciţiile equcstre ale strașnicului călăreţ Bădescu, propriu zis ca să-i urmărească mai atent crispaţiile feţei prăbuşite, adâncimca melancoliei ce i-o revărsau ochii, mişcărilc forţate şi mecanice în care se întrevedea silnicia şi desgustul. Se dusese căpitanul Bădescul s-ar fi auzit răsunând din cugetul tuturor, dacă minţile le-ar fi devenit sonore. El, marele glumeţ şi curtezan, marele gimnast şi ochitor fără pe- reche, marele chefliu şi înfocat maestru al spadei I Silinţele lui de a se ţine în şea tot ca înainte, parcă ne făceau rău. Uitând pe nesimţite cum trebuia să se ţie, capul greu se lăsa deodată ca o ghiulea de plumb spre coama lui Volbur, trăgând după el trupul de brad dinainte, acum deşirat ca o armonică. Şi totuşi omul ăsta domnia încă printre noi; multe din glumele lui răutăcioase, ba chiar sângeroase, nu mai răsunau sub tavanul popotei sau la întrunirile de joc. Dar acum nimeni n-ar fi îndrăznii să spună vre-o istorisire cu evrei, în faţa acestui până a- cum, inepuizabil sac de anecdote, al căror erou principal era fiul lui Israel. Cuvântul „jidan" dispăruse din pronunţaţ-ea noastră, şi se vorbea de Kol-Nidre, de Iom- Kipur, de Purim ori de Sărbătoarea Cuştilor, cu aceeaşi cuviinţă cu care s-ar vorbi de Vinerea Mare, de înviere, de Crăciun, ori de înălţare; mai mult chiar, se întâmpla adesea ca vre-unul din aceste cuvinte din "urmă ori loate la un loc să fie amestecate printre obişnuitele înjurături ofiţereşti, dar a fi amestecat printre ocări cuvintele sacre dintâi era lot una cu o provocare directă la adresa lui Rădescu — victima bigotismului fervenl, al cărui respect il impunea.
Astfel de metamorfoze omeneşli penlru întâia oară vedeam în viaţa mea; dacă acesta e amorul, îmi spuneam, atunci e sinistrul Noţiunea lui pentru mine era legată neapărat de cântec şi de amfora cu vin. Ceiace vedeam era pur şi simplu o deviare bolnăvicioasă, o particularitate cu lotul izolată. Dar faţă de această prăpastie ascunsă, care întâmplător mi se deschisese dinainte-mi, eu simţeam cu atât mai puternic aerul de înălţimi al libertăţii, umplându-mi până în fund plămânii.

Eram cel mai liber dintre toţi aceştia: nu numai că nu mfl sperla singurătalca, dar o doream acum cu a- ceiaşi pasiune cu care dorea căpitanul nostru pe Ghenea lui. Iar la dânsul, sărmanul, mă uitam cu o infinită milă

.Cum mă uit Şi acum, la imaginea lui, încă proaspătă şi vie, ocupând ea singură cea mai mare parte, din noianul de amintiri, pe carc-l rostogolesc fericit, ca un copil un nămete de zăpadă, în această sfântă şi solemnă singurătate. Detaşamentul mi-era întins pe-o bună distanţă; oamenii făceau cu schimbul. Când parte din ei plecau în patrulare, ceilalţi rămâneau în jurul meu, formând rezerva, de care aş fi avut nevoe la vre-o împrejurare neplăcută.
Ca şi mine, — în afară de vre-o doi, Irci gradaţi, cari lăsaseră amintiri în orăşelul deabia părăsit, — ceilalţi, cei mărunţi, soldaţii, păreau foarte mulţumiţi de situaţia cea nouă. Mai întâi scăpau de instrucţie sau a- proape scăpau. Al doilea, aci în pustietatea asta de văi uşoare şi colnice presărate de cochete mănunchiuri de arbori, cu fluviul plin de răcoare şi de sălcii la câteva sute de paşi, cu cerul larg şi nesfârşit deasupra, cu mirosul de iarbă şi de câmp, ce năpădea de pretutindeni, nările lor avide se deschideau larg şi ochii lor de ţărani se aprindeau de beţia naturei. Îi vedeam mai dârzi şi mai sprinteni, mai veseli şi mai fireşti, noua lor menire părea că-i intrigă şi chiar îi asmute; vorbeau acum cu ton răspicai, ca acei cari au pe umerii lor o însemnată datorie şi-şi iau noul rost foarte în serios.

Când erau strigaţi să se aşeze în linie, se repezeau agitând cu uşurinţă armele, pe care până aci le mânuiau c u greutate şi cu piloasă resemnare, de parcă ar fi cân- lărit sute de kilograme

.Se aliniau acum grabnic şi trânteau din călcâe, chiar mai mull decât ar fi lrebuil, nerăbdători parcă să fie puşi la isprăvi mai mari. Din toate gesturile lor se vedea limpede un prisos de energie, pe care nu şliau cum să-l cheltuiască mai cu spor, cu bună voc, cu neţărmurită plăcerc. Atunci, pentru a-i înebuni cu desă- lârşirc, i-am asemuit cu nişte voinici de pe malul Oltu- lui porniţi proaspăl după haiducie, iar eu m-am întitulat făpitanul lor; glumă pe care ei au primit-o ca nişle veritabili haiduci, cu zgomol mare, cu chiote de vitejie, cu capele aruncate în înălţime.
Dar impresia asta de haiducie, mă stăpânea şi pe mine cu adevărat, mai ales când gradatul de serviciu, se prezenta în odaia mea de scânduri, săpată într-un muşu roi de pământ, tapetată cu ziare ilustrate şi împodobită cu rafturi de cărţi, ca să mă anunţe, pocninc din locuri, că la punctul cutare mai sus, sau mai jos, pe apa fluviului, a fost prins un grup de bolşevici, încercând să treacă pe furiş pe teritoriul nostru.
La început ordonam ca prinşii să fie aduşi în faţa mea. De obicei „bolşevicii" erau nişte bieţi zdrenţăroşi, cu faţa suptă de mizerie, cu ochii aprinşi de frigurile fri- cei şi oboselei celei mai crunte; cine ştie ce distanţe e- norme străbătuseră aceşti nenorociţi, pe furiş, cine ştie câtă artă istovitoare de nervi ca orice artă, întrebuinţaseră) pentru a se strecura pe dinaintea

poliţiei celei mai bănuitoare şi mai iscoditoare din lume. Ajungerea pe limanul românesc era pentru ei suprema fericire, termenul tuturor suferinţelor; pe ţărmul celălalt, pe care abia îl părăf» siseră, vedeau încă spectrul foamei jşi al mizeriei, privind în urma lor livid şi neputincios, cu desperarea celui căruia i-a scăpat o bună pradă din ghiară. -
Dinaintea-mi ei păreau acum mai liniştiţi şi mai siguri; translatorul îmi raporta calm şi indiferent, omagiile şi efuziunile lor de simpatie la adresa ţării şi mai cu seamă a mea. După ce sfârşeau, le răspundeam şi eu, adulmecând ca un veritabil căpitan de haiduci, aspectele fizionomice pe care le produceau pe feţele lor cuvintele mele. Le răspundeam clar şi meşteşugit, cu a- celeaşi fraze şlefuite, până la perfecţiune, de deasa lor întrebuinţare.
Îi lămuream că legile româneşti interziceau şi reprimau trecerea clandestină a frontierelor, le arătam apoi maximum de pedeapsă pe care-o atrag contravenţiunile la legea paşapoartelor, dacă nu e vorba de vre-o complicaţie cu pedepsele altor legi mai drastice, pentru mo- safirul trimis dinadins sau adus de gânduri necurate.
La auzul acestor cuvin le, chipul lor părăsea şi cele mai neînsemnate urme de nelinişte, se colora cu pigmenţii celei mai neaşteptate fericiri şi — dând din umeri pentru capitolul complicaţiilor — întregul grup nu-şi putea reţine un murmur de satisfacţie luând act de maximum de pedeapsă ce i-l rezervă legea paşapoartelor.
Venea atunci un moment de largă destindere şi de mulţumire nereţinută, care se materializa prin câte-o interjecţie sau prin câte-o impresie fugară, pe care bieţii oameni şi le schimbau reciproc la ureche. Urma apoi aşteptata şi exagerat de severa corectare a ţinutei, prin care ei voiau să-mi arăte că n-au uitat că se găsesc în faţa mea şi se grăbesc să-mi acorde respectul dus chiar până la umilinţă, ce cu drept mi se cuvine.
Reluam atimci cuvântul, fixându-i de aslădată cu şi mai mare luare aminte, în vreme ce translatorul şi subalternii mei din preajmă, tuşeau grăbit şi-şi verificau distanţa dintre picioare, pentru a-şi asigura un echilibru cât mai stabil şi mai comod în urmărirea părţei a doua şi celei mai amuzante, din spectacolul ce li se oferea zilnic şi gratuit, într-una acelaş, dar totdeauna variat, prin felurimea personagiilor şi temperamentelor care jucau acelaş rol dureros. ;
Reluam deci cuvântul şi le aduceam la cunoştinţă tot aşa de calm şi lipsit de afectare ca până acum, că ei nu erau cei dintâi refugiaţi din Rusia, cari făceau cinste solului românesc să-l considere ca azil şi să-l onoreze cu e- fuziunilc lor de dragoste şi cu prezenţa lor preţioasă. Dimpotrivă, numărul cclor carc apucascră să vină înainte era atât de marc, încât închisorile româneşti nu mai puteau face faţă aplicărilor legei paşapoartelor oricât de restrâns ar fi fost termenul pedepselor — pentru ca toţi noii veniţi să poală facc comparaţie între cele două regimuri, comunist şi burghez, începând cu partea cea mai grea a vieţei; aşa cum reîntorşii la viaţa de apoi, trebuie să facă în prealabil un mic stagiu în bine încălzitele purgatorii cereşti.
Dar, ncmai posedând mijloace de corecţiunc şi de sancţionare a vinovaţilor şi avâncl adânc înrădăcinală în tradiţia lui milostenia creştină, Statul nostru se găseşte faţă de nouii veniţi în imposibilitate de a-şi încărca bugetul cu noi închisori, aşa că-i iartă de vina lor gravă de a fi trecut frontiera clandestin şi fără nici o formalitate (mare mişcare de entuziasm în auditor) şi-i invită politicos să se întoarcă pe unde au venit...
Aci urmau obişnuitele exclamaţii de surpriză, de nedumerire, obişnuitele rugăminţi către translator de a repeta ultimele cuvinte, ori de a controla, consullându-mă din nou, dacă nu cumva a transmis greşit, neauzind bine poate...

Translatorul insă, la fel cu sentinelele se desfăta cu rânjet discret şi cu falşă duioşie, le împărtăşea că audienţa a luat sfârşit şi arătându-le grelele tomuri deschise pe masă, le da să înţeleagă că e timpul să fiu lăsat în pace. Dar tocmai acest lucru erau departe să-l înţeleagă bieţii oameni, aşa "că soldaţii trebuiau să-i ia u- şor în piept pentru a-i face să evacueze.

La început soarta refugiaţilor mă înduioşa. Mă întrebam dacă aceste reprezentaţii pe care le dădeaiii oştenilor mei nu frizau oarecum ridicolul şi mai cu seamă cruzimea. Dar înainte ca să mă hotărăsc să le pun capăt, găsii la un întins de mână ideea care mi le scuza. Dacă i-aş li trecut doar în revizie şi fără să le dau nici o explicaţie i-aş fi somat apoi s-o ia îndărăt peste apă ar fi fost oare mai blând ori mai civilizai? Pe când aşa, după sarcasmul inevitabil al micilor spectacole aproape coli-diane, aveam grijă ca trecerea înapoi a

Nistrului să fie făcută în cele mai bune condiţiuni de siguranţă pentru ei; astfel lucrul nu se întâmpla decât spre dimineaţă, sau la orc, când după semnele şi informaţiile ce aveam, pe malul celălalt al râului, nu se găsea picior de grănicer rus, — aşa că până-n faptul zilei să aibe toată vremea să se îndepărteze de frontieră într-atâta, cât să nu trezească vre-o bănuială propriilor lor autorităţi

.Mai pe urmă însă, nici nu mai vream să ştiu de ei, atâta mă indignau noutăţile ce le aflam despre aceşti indivizi, cari cereau azil cu iacrămi în ochi şi cu smerite jurăminte de credinţă, pentru a începe să unelteaască şi să se întrunească în pivniţele oraşelor vecine în conjuraţii secrcte. Vestea descoperirii unor recente comploturi, la cari în cea mai marc măsură, luaseră parte tocmai mosa- firi de aceştia îndoclnici, intraţi în ţară prin sectoare de frontieră aflate sub autoritatea unor comandanţi mai puţin severi decât ai mei, mă făcu să mă desinteresez; a- proape complect de dânşii şi să-i las pe mâna soldaţilor. Mie mi se raporta doar numărul celor prinzi şi toată grija pe care o aveam deacum înainte, era ca la pornire, să văd dacă numărul îmbarcaţilor era tocmai acel ce mi se raportase. Iar singurele cuvinte, pe care le adresam refugiaţilor înainte de plecare erau doar să-i întreb dacă în afară de obiectele suspecte ce li se confiscasc la percheziţie, li se oprise cumva bani ori lucruri de valoare, ce le-ar fi avut asupra lor. Pe urmă plictisit şi zorit mă refugiam în mijlocul cărţilor mele şi ccasuri întregi nu mai vreain să mai ştiu de nimeni şi de nimic...

Aveam şi cu un cal, cu care plecam în inspecţie pe linia sectorului de pază. Când mă avântam în şea, mă gândeam la Volbur al căpitanului Bădescu şi mă pufnea răsul. Pentru că Parnute, calul meu, destul de dospit şi el, nu făcea nici o mişcare, când îl apucam de gât şi-mi Infigeam botul cismci în scară. Pafnute, pleca supus capul şi cu siguranţă, dacă ar fi fost cu putinţă, s-ar fi lăsat şi pe vine ca să-mi înlesnească ascensiunea pe spinarea lui largă. Pafnute înă jignea cu atitudinea lui docilă. Parcă ar fi fost un bunic,

care primea fără nici o împotrivire, să se joace cu nepoţii de-a calul

.Pafnute era calul sectorului. Iii îşi cunoştea bine meseria şi mă ducea domol pe sub colnicc, ferii de vederile malului dimpotrivă, ea şi când şi-ar fi dat seama perfccl că în slujba pe care o îndeplineam amândoi, discreţia este una din cerinţele de căpetenie. Cu Pafnute nici nu-ţi trebuia călăuză, chiar la prima vizită făcută pos- lurilor. Dacă lăsai frâul în voia botului său înţelept şi amical, Pafnute te ducea prin viroage atât de ascunse, îşi croia drum prin tufişuri cu cărărui înlorlochiate, atât de bine ştiute de copita lui, că rămâneai sedus, de priceperea acestui animal, a cărui bunăvoinţă de la început mă revoltase. Pafnute era croit pentru mica strategie; poate că avansat în misiunea lui cotidiană s-ar fi dovedit şi în strategia de linii mari un bun conducător de generali. În orice caz, era un cal, care nu-şi greşise cariera.

Adesea eşiam de sub dantelăria complicată a terenului şi-n faţă mi se deschidea atunci larga perspectivă a împărăţiei tăcerei. Une-ori pe malul vastului imperiu privirea îmi dădea de-o sentinelă cu capei ţuguiat, ca uri corn în creştet. Soldatul roşu sta şi visa şi el ca şi întinderea fără margini din spate-i. Ţineam în loc pe Pălniile care se resemna să-şi curețe crupele de muşte plesnindu-le din plin cu pămăluful cozii, iar eu mă complăceam să fixez soldatul rezemat în armă, care nu mă vedea. Ca şi când aş fi pândii să descifrez în atitudinea şi în mişcările pe care le va face întâi, misterul adânc ce păzea; iar nemişcarea aceia, întinsă până dincolo de răbdarea-mi obişnuită şi ochii aceia pierduţi în nicăeri, îmi măreau şi mai mult nedumerirea.

Cravaşam atunci cu putere un vlăstar tânăr de salcie şi plesnetul scurt ca de explozie de armă, sărea deodată râul ca să scuture pe somnolent din visuri. Surprinsul schiţa atunci în zigzaguri de fulger gestul firesc al revenirei. Se trezea la realitate, ochii îi înviau, pumnii strângeau convulsiv arma în poziţie de apărare. Să a- pere ce? Neantul propriilor gânduri sau golul nesfârşit din spate-i?

Era rândul meu acum să nu mai dau nici un semn de viaţa. În schimb grănicerul roşu devenea tot mai nervos cu cât se prelungea tăcerea. Ochii lui străpungeau zadarnic frunzişul înşelător al malului dincoace. Se agita pe marginea imensului gol ca umbra pusă de Dumnezeu la vămile văzduhului. Izbucneam atunci fără să mă arăt, într-un hohot zgomotos şi sarcastic, într-un hohot atât de voios şi de posnaş, că umbra cu corn în frunte redevenea deodată, un biet om, un biet flăcău, parcă surprins într-o postură nepotrivită, ruşinat şi zăpăcit. În faţa eternului şi" nestăpânitului râs, până şi-n ochii lui, z&mbitori acum şi parcă cerând îngăduinţă, — umflatul gol se prăbuşea deodată la nivelul sterp al nimiciniciei totale. Mă podidea atunci şi mai năvalnică veselia, la amintirea propriei mele amăgiri, care o clipă mă făcuse să disting un gol umflat, de altul desumflat aşa cum întrecutul cu băutură despică în două o nălucire unică.

Am ieşit la ivealã şi am fost salutat cu un, râs şi mai puternic decât al meu din partea cealaltă^ Râsul amândo- rora creştea din sine însuşi şi a ţinut multă vreme. N-a fost însoţit de nici un cuvânt tot timpul, de nici un alt gest afară de acela pe care-l face omul din cap şi din gât când bagă de seamă că s-a speriat degeaba sau s-a străduit din greu pentru nimic. Pafnute s-a asociat la veselia noastră, cu câteva nechezături prelungi, el, atât de măsurat în expansiunile lui sufleteşti. Şi câtăva vreme şi-a permis chiar să mă ţie pe creste, în văz liber, departe de frunzişul

viroagelor. L-am bătut pe gât domol: calul e cal, chiar când e serios şi strateg ca Pafnute. El se încrede în râs şi-n prietenie. Şi pulpele mele l-au îndreptat din nou, înţelepţeşle pe drumul cel ferit, pe cârc el ştie să meargă aşa de bine

.Grănicerii, cari s-au dat pe undeva la odihnă, cum mă simt, încep să ciulească urechile şi să scruteze cu privirea încruntată în toate părţile, arătându-şi zelul. Se fac că nu-mi cunosc pasul calului şi cu toate că ţăcănitul potcoavelor le-a intrat de mult în auz, ei sar ca împinşi de-un resort, cu declanşarc întârziată şi strigă scrâşnit: „Cine-i? stai !" Pe urmă, când mă văd, faţa li se luminează cu stângace surpriză, linişte şi prietenie. Nu era ceiace cre<- zuscl Câteodată însă vre-unul c într-atât de pierdut în gânduri, de bună seamă în amintirile lui de peste Olt, că abia când simte aburul cald al calului pe ceafă, Iresare:

— Bine mă nefericitule, îi strig atunci, cum ai să-mi prinzi tu bolşevici, când dormi de-a-n picioare. O să le fure ei pe tine şi abia peste Nistru, o să bagi de seamă...

Mârlanul se scarpină în cap, — pe faţă cu un râs care arată că n-are păsare.

— Care?, răspunde el, pătruns de sine. Poate mort ni-or duce acolo... Dar eu v-am auzit şi ştiam că sunteţi dumneavoastră... D-aia nu m-am întors...

— Da de ce ai rămas aci şi nu circuli? Unde ţi-e însoţitorul?

— Îi şi el pe-aci, pe-aproape... Am mirosil ceva şi ne-am pus la pândă...

Cu toalc răspunsurile lor prompte, pe „visători" îi ţineam deobicei prin preajma pichetului. Spre flancurile sectorului dam drumul doar la cei cu urechea fină şi cu pas de copoi, ale căror raite prin posturile apropiate şi printre patrule, nu mai conteniau. Noaptea mai ales lot locul era bătut, iar schimburile obişnuite plecau la ore şi pentru intervale de timp, diferind cu totul dela o noapte la alta şi chiar dela im schimb la altul. Astfel năvoadele mele prinseră la început cea mai bogată re- coltă pe tot batalionul. Primii felicitări. Pe urmă încetul cu încetul vânatul se împuţină, deşi, nici acum vă- muilorii de oameni nu s-ar fi pulul lăuda că mi-au dejucat sistemul de bază, surprinzând vre-o regularitate ori periodicitate în mişcările patrulelor. Recolta se împuţina, pentru că sectorul devenise periculos.

Eu nu avusesem decât să imprim aceste mişcări plutoanelor mele: cei doi plutonieri le prinseră şi acum ei manevrau de minune. Eu nu serveam decât ca un simplu regulator, o supapă de siguranţă, care intră în acţiune numai când lucrurile ameninţau să se încurce. Mă mulţumeam să supraveghez plecările şi sosirile, încât îmi rămânea un timp incalculabil pentru cărţile mele.
Mai ales plutonierul Gârneaţă îmi era de preţios a- julor. Era socotit de toţi aghiotantul meu şi mâna mea dreaptă. Deallminteri, pe el TI lăsam să-mi ţină locul, deşi era mai tânăr, de cât plutonierul celălalt, Ccbuc, om vrednic şi acela, dar care, când striga „trăiţi!" sau asculta vre-un ordin nu-şi proptea ca Gârneaţă ochii drept în ochii mei.
Pe când Gârneaţă; era gândul şi sufletul meu, desbrăcal de toate clascle de şcoală şi de toate teancurile de cărţi, din coliba de scânduri a „comandamentului" cum era denumită de refugiaţii de peste fluviu. (Soldaţii îi spuneau pur şi simplu: bordeiul domnului locotenent). Mă vedeam în Gârneaţă, cum aş fi fost dacă aş fi răinas plugar şi în-aşi fi reangajat.
Amândoi eram bruni — negricioşi, subţirateci şi înalţi. El era şi mai înalt decât mine, dar cu mai subţiratec şi mai mlădios decât el. Amândoi aveam feţele lunguieţe, dar aveam satisfacţia să constat că trăsăturile lui erau mai plate şi ochii, la fel de negri, mai puţin mobili. El mai îşi lăsa une-ori câte-o muscă de mustaţă sub fiecare nară, apoi părul lui negru lucios era mai gros şi lins. pe când al meu, poate cu o nuanţă mai castanie era fin şi unduios. i
Cebuc era mai scurt şi mai legat. La figură era alb, dar părul i-era şi mai negru decât al nostru. îşi lăsa mustaţă ceva mai scurtă decât buza de sus şi-i plăcea s-o inspice uşor în două cârligc drepte şi ascuţite. Gârneaţă ii demonstra adesea că „nu se mai poartă aşa", şi că îrebuie s-o laic mai din scurt, dar Cebuc nici nu vrea să audă. El ţinea de bună scamă mult la cârligele lui care scoaseră din ţâţâni o vădană din lărgul pe care-l părăsisem. Femeia îşi pusese ţoalele mai de preţ într-un car şi pornise după plutonier, hotărîtă să slea cu cl, în bordei, pe graniţă, fie ce-o fi. Cu greu a fost convinsă să se aciuieze, în cătunul cel mai apropiat de sectorul nostru, — mi s-a spus Tohalinul — dar la destui ehilomctri şi acela. Nu ştiu cum se strecura Ccbuc până acolo, pentrucă ori câte străduinţi depuneam nu puteam să-l găsesc vre-o dală în nereguli. Într-o noapte numai, mi s-a părut o amazonă în stil rural, bușnind dintr-o viroagă. Am strigat, am somat şi am tras. Dar patrulele şi echipa mobilă atrasă îndată de semnalele mele şi de sgomotul detunăturei n-au găsit nimic pe-o rază destul de întinsă.
Mi s-a părut totuşi că soldaţii şopăcăesc ceva şi privesc cu înţeles la Cebuc, care foarte îngrijat la început şi foarte zelos la această cercetare nocturnă s-a întors să-mi dea raportul negativ într-o dispoziţie şi cu un exces de vorbe care n-au putut să-mi scape. Am avut atunci toate motivele să cred, că n-a fost vorba nici de-o refugiată de pe Nistru încoace, nici de vre una care vrea să treacă dincolo. Cebuc înclina să creadă într-o nălucire deşi îl pontrariau unele urme proaspete de copită şi sfărâmăturile de pământ, pe locul de unde se ivise arătarea. Iar Gherăscu ţiganul, înalt, cu faţa coajă de castană, ciugulită zdravăn de semnele vărsatului, îşi da cu părerea primită cu severă căutătură de Cebuc, că trebuie să fie neapărat un „spion" în vestmânt femeesc.

înţelegeam şi strâmbam uşor din buze. În definitiv dacă era vorba numai de vădana lui

Cebuc, chiar, flacă soldaţii ştiau şi ascundeau, mare lucru nu putea fi. Rămânea numai ca eu să nu înţeleg nici odată acest lucru. De altfel ori de câte ori mai pornii noaptea din bordei pentru inspecţii inopinate, fantomatica amazonă nu-mi mai ieşi înainte

.Amintirea ci mă făcea însă să-mi scape din când în când câte-un surâs. Pentru un om de simplitatea plu- tonerului Cebuc, o astfel de împrejurare putea să-l pună în proprii lui ochi, într-o postură interesantă. Deasemeni în ochii subalternilor, cari de bună seamă îl admirau, nu atât penlru aventura în sine, cât pentru darul lui de a scoate până într-atâta o femee — probabil o gospodină de treabă — din minţi. Aş fi fost curios să şliu cam ce păreri avea Gârneaţă, în chestiune. Însă nu-mi dam osteneala să fac aluzie; faptul, că el, care-mi şoptea totul la ureche, întârzia să-mi mai dea şi această noutate, mă lămurea deplin. Fiind cu neputinţă să nu fi aflai nimic şi cunoscând bine la ce limită se opreşte spiritul lui de camaraderie faţă de Cebuc, nu rămânea de cât să fiu încredinţai că Gârneaţa nu-i tocmai încântat de marele succes al camaradului său. Cu atât mai mult, cu cât îşi amintea că mai înainte, mie-mi plăcea să subliniez vrednicia oştenilor mei şi pe frontul sentimental. Chiar şi acum, dacă am fi fost ceva, ceva, mai departe de acest râu şi de misiunea pentru care fusesem aduşi pe malul lui, n-aş fi întârziat să bat pe umăr pe Cebuc şi să-l încredinţez: — Degeaba te mai ascunzi băetc. Ştiu tot, ei bravo, îmi placi... eşti un adevărat oştean...

I-aş fi vorbit, desigur, cu graiul celui care e conştient c-a avut la activ isprăvi de aceiaşi natură, în proporţie directă cu gradul pe care-l poartă. Recunoşti aptitudinile cuiva, întru atât, întrucât îţi dai seama sau crezi că la tine aceleaşi aptitudini se găsesc într-o măsură în cel mai rău caz egală.

Dar acum, întru cât mă privea, nu mai putea fi nici vorbă de aşa ceva. Pasul meu trecuse hotărît pragul desgustului pentru astfel de nimicuri, cum din înălţimea mea sufletească aveam dreptul să le privesc, şi tot excesul sufletesc pe care aş fi putut să-l întrebuinţez în a- fără, se concentrase asupra cărţilor mele şi în deosebi asupra matematicei.

îmi plăcea s-o denumesc la singular, ca pe o persoană anume. Era Ghenca Kersanova a mea şi eram măgulit peste fire, numai încercând să fac o comparaţie între a- cesle două înlănţuitoarc de spirit. Iubirea mea era vastă ca infinitul, hotarul ei trecând nemăsurat chiar dincolo de nenumăratele jaloane de aur, pe care noaptea le înfigea în depărtările ei din trilioane în

trilioane de chilomctri şi mai departe. Pe când iubirea sărmanului căpitan Bă- descu se izbea la ficcare întoarcere de părclelc de granit al unei peşteri întunecoase, înlorlocliiate şi fără ieşire, mărginite din scurt de intoleranţa religioasă a unui bătrân iudeu, fabricant de sifoane.
Rosteam ea ori ce amant cuvinte de delir ca: axa ie- şilor şi axa igrecilor, integrală indefinită, somaţiune, e- cuaţie diferenţială, iar pe măsură ce această amantă învăluită în atâtea simboluri indescifrabile şi formule, mg lăsa să-i descopăr câte-un nou mister al frumusetci ei — aşa cum o femee în carne şi-n oase şi-ar lăsa rând pe rând, cu zgârcenie la iveală, maestatea unui umăr de marmoră sau dulceaţa infinită a unui vârf roz de sân, — pe aceiaşi măsură curiozitatea sfâşietoare mă făcea să bâlbâi numele tot altor farmece ascunse şi să mă pierd cu totul în acest simţimânt ameţitor. Mă trezeam pro- nunţând cu voce tare, chiar numai pentru cadenţa lor vorbe cu totul fără de înţeles pentru cineva care m-ar ii auzit, ca: „Philosophiae naturalis principia matheina- tica", ori „Analiysis per acquationes numero teriniuorum infinitas" sau alte titluri newtoniene, kepleriene ori co- pernicane, găsite prin introducerile istorice ale tratatelor mele şi care-mi plăceau îndeosebi pentru sonoritatea lor latină.

Dar nimeni nu putea să înă audă pentru că nu le rosteam decât în strictă intimitate. Penlru ostaşi eram tot domnul locotenent, carc vorbea limba tuturor locotenenţilor de pe lume. Astfel Si strigam soldatului care trebuia să-mi execute un ordin urgent: „Ilaid, te-ai topit?" sau „Aeroplan să te facil" Şi aşteptam ca oricc locotenent din lume ca soldatul să plesnească călcâiele bocancilor şi să

răcnească convins: „M-ain topit, să trăiţi!" sau „Aeroplan, să trăiţi!"; iar dacă nu-mi plăcea mişcarea, răcnetul, ori dacă dobitocul căsca ochii în sus să vadă despre ce aeroplan ar putea fi vorba — atunci, ca şi când nu m-ar fi aşteptat în odaia mea de scânduri capitolul virgin al Inlegraţiei prin scrii, îl chemam îndărăt şi-l puneam să repete, sau îl dam pe mâna lui Gârneaţă să-i arăte cum poate deveni un om aeroplan

.În odaia inea înotam însă în plin infinit şi prin păienjenişul de curbe şi emoţii priveam înapoi în amintirile şi relaţiile mele cu lumea cu o superioritate grandoinană. care mă umplea de mine. Pe Marusea abia o mai ve- deain, iar chipul ilc tragică veselie al Ghenei Kersanov, mă făeea să zâmbesc cu milă. Nici domnul general guvernator al Basarabiei, nu se afla, desigur, pe-o poziţie atât de înaltă, cu un orizont atât de vast ca acela pe care mi-l deschisese mic, modest locolcnenl, calculul infini- tesimal, pe malul înecat în tăcere şi uitare al Nistrului bătrân.
Ascetismul matematic în care mă complăceam era mai pur decât ori care altul desigur. El se întâlnea poale numai cu necesitatea religioasă înaltă a solitarului credincios retras pentru a găsi în liniştea deplină a Inţelep- eiunei pure, în afară de orice contigcnţă lumească şi ma,· eu scamă sufletească, pe Cel de dincolo de orice limită. Par era cu totul deasupra ascetismului barbar, a celui ce vrea să definească figura începutului şi Marelui Tot, din vechile cărţi lumeşti şi din precumpănirea unei slări de lâncezeală spirituală asupra tentaţiilor înadins pro-, vocale ale cărnei.

La început şi cu credcam că frumuseţea clasică şi măsurată a poemelor homerice îmi vor pune balsamul păcci. pe sufletul meu ars. Dar era o cruntă greşală- zeii greci începură să frecventeze visurile inele. Braţele albe ale Junonei nu odată se întinseră molalcc în adâncul turburatelor mele vise, încrucişindu-se la ceafă şi făcând să se ridice într-o voluptoasă răsuflare, un bust tulburător din şcoala lui Eidias. Nu odală părul creţ al blondei Yenere, îi înfăşură goliciunca ci divină punând capăt lăcomiei ochilor mei, asmuţiţi în nefiinţă. I)ar cine nu mă vizita în nopţile acelea, de adâncă tăcere, pis malul singuratec al fluviului cu capricioase meandre şi cu lascivi; convulsii! Frumoasa Elena şi Penelopc; zâna Calipso şi demonica Circe, frumoasa Andromaca şi pasiunea mea deosebită, virginala zeiţă Pallas, ale cărei trăsături de severă şi gravă mândrie, al cărei profil ideal, sub coiful de războinică, îmi plăcea să le văd în vârtejul fantasmagoriilor stupide ce mă frământau ca pe un ne-

vrednic solitar, contractate de spasmurile surprizei primului amor — sacrilegiu.

Dar şi ziua, în namiază mare de vară, avusei viziuni antice. Nu-mi fu dat oare odată, în rătăcirile mele prin zăvoaiele şi colnicele sectorului să întrezăresc prin tufărişuri picioarele goale ale sălbaticei Diana? Un fior mă străpunsese şi mă {intuise în loc, pentru că nu mai era acum un vis, ci acvea, realitatea goală. Era Diana, linia perfectă a .pulpelor ei celebre, genunchii ei uşor aduşi în afară, gata ori când să fugă şi fusta ei sumeasă deasupra lor, ca în cunoscutele gravuri din textele clasice, mai apreciate de tinerii şcolari decât textele înşişi.

M-am apropiat de neaşteptata arătare cu paşi nesimţiţi de pisică sălbatecă ca să-i descopăr faţa, interzisă sub grav blestem oricărui muritor de rând. Diana era o ţigăncuşe rumenă din partea locului, care venise cu caprele la păşune. Dela ca aflai că mă depărtasem mult de Nistru şi nu-mi fu de mirare, de vreme ce se întâmpla pentru întâia oară să las acasă pe credinciosul meu lopograf cavalin, Pafnute. Diana cea oacheşe, mă împărtăşi apoi rând pe rând, la umbra sălciilor, cu farmecele ei divine, care, după atâtea mii de ani, cu toată tinereţea ei crudă, erau departe de a mai fi feciorelnice.

Şi când după scăpătat de soare pornii uşor şi scăpat de viziuni antice, spre bordeiul meu, pe care-l găsii cu ajutorul stelelor, ca-n vremurile patriarhale, câinii lui Acteon nu mai mă ajunseră din urmă, nici nu-mi săriră 111 coaste din umbra desişurilor şi nici în nopţile, ce urmară, nu mai mă sfâşiară cu dinţii lor, dătători de friguri lascive, ca pe nefericitul lor stăpân.

20

După un timp, pornii, de astă dată cu Pafnute, iarăşi în căutarea Dianci. Dar, n-o mai găsii. Nu mai găsii nici locul, unde ea fusese atât de darnică cu mine. Asta mă năcăji mult. Pafnute părea că-mi spune: Vezi, dacă mi luai cu tine, acum ştiam unde să te duci Hotărît lucru nu aveam nici un talent la topografia aplicată pe teren. Pafnute, cel fără grai, mi-era superior din acest punct de vedere şi asta fără ca-n viaţa lui să fi văzul vre-o planşă sau să fi desemnat vre-un crochiu.

Mă dusei şi-n zilele următoare după umbra trecutului. Locul bucuriei trecătoare mi se păru că-l găsesc, dar descoperii altul şi mai asemănător. Pafnute, care înţelegea după modul cum îl opream, gândurile şi starea mea sufletească, izbucnea la fiecare luminiş, care mă intriga, în nechezături sarcastice. __

Renunţai la ţigăncuşă. Poate că făcea parte din vre-o laie poposită în împrejurimi şi lăsându-se după voia caprelor, se răzleţise de căruţe. Poate chiar mă aşteptase şi-n zilele următoare — până când laia va fi înhamat de drum spre alte orizonturi.

Într-altă zi, răzbind la luminiş mai larg, văzui în zare profilul de cetate al unei mănăstiri. Poate mănăstire de maici, mă gândii şi poate caprele pe care le păzea Diana erau ale mănăslirei. Câteva zile dădui şi pe-aci târcoalc, dar în zadar. Cum să nu-ţi vină să crezi că avusesem de-aface într-adevăr cu o zeiţă preschimbată în păzitoare de capre şi care nu se coboară de două ori pentru acelaşi muritor. N-aveam deci decât să povestesc celor ce-mi împărtăşeau soarta, această stranie întâmplare şi iată-mă ajezând fundamentul u- nei noui mitologii: nu-ţi trebue pentru asta decât un fluviu cu meandre bizare şi cu bogăţie de tufişuri şi zăvoaie.
Dar poemele homerice au un sfârşit; am deschis alunei Biblia spre mântuirea sufletului meu. Seninătatea spiritului nu se află în cărţi — fie ele chiar clasice — pline de aventuri romantice şi pline de toate pasiunile omeneşti, dela cele mai curate, până la cele mai meschine şi mai scandaloase!
Pe când Biblia, mi-am spus...
Dar n-am apucat să trec din Cartea Facerii în Exod, că — după câteva zile de rătăcire prin pustiu, în Impozant» caravaniţ, călcând, în acrul libertăţii mări şi ţinuturi, — m-am încurcat de tot în acel mărăciniş de legiuiri, împărţiri şi ierarhizări, care parcă e pus anume îu acest loc al Vechiului Testament, cu să-ţi dea cu adevărat impresia pustiului, a umblatului în deşert după miragii sociale şi programe himericc şi — evident a căscatului...
Ajuns în pământul făgăduinţei am adus la rându-mi prinosul meu de recunoştinţă Tatălui Ceresc, că am trecut în sfârşit cu bine de Numeri şi Deuteronom. Dar iată caravana, acum legiuită, împărţită, ierarhizată şi încartiruită s-a apucai să se dedea la o serie de măceluri, samavolnicii şi sacrilegii atât de crude şi de respingătoare asupra băştinaşilor invadaţi, încât Sfânta Carte a lăsat cu mull în urmă grozăviile încununate cel puţin de poezie ale bătrânului orb din Elada. Iar mântuirea sufletului în această sinistră revărsare de sânge, de măruntae şi de maţe, mi-am găsit-o desigur, dacă se poate spune, în a-cele grozăvii mai puţin grozave, tocmai pentru că intervenea acolo un trup fie chiar trădător şi o mână, fie chiar ucigaşă, de femee.

Erau pasagiile, către care fatal filele se întorceau dela sine, chiar dacă ochii se odihneau acum în răcoarea sufletească a Sfintelor Evanghelii, ascultau sfaturile şi a-meninţările sfântului Pavcl sau se îngrozeau

de sinistrele făgăduinţi ale Apocalipsului. De altfel pasagiile ludithei şi ale Dalilci erau însemnate odată pentru totdeauna cu roşu, astfel că erau uşor de găsit; iar pasagiile alăturate câştigau printr-un fel de contagiune a curiozităţii, care deşi mai fusese sălurală odată în aceleaşi locuri, părea că ar mai avea ceva nou de înghiţit, dacă ar reveni

.Captivai cu desăvârşire de această parle a Cărţci Sfinte, sentimentele cele mai stranii îmi veniră. Era curios cum istorisiri alât de sacre, putură să mă schimbe atâl de curând, dintr-un om liniştii şi fără păcate prea mari, într-un monstru. Cam pe vremea asia suggerai oamenilor mei că ei trebue să se considere ca nişte haiduci, stăpâni al colnicelor şi-ai aerului liber, iar pe mine să mă considere şeful lor şi judecătorul celor ce le pică în mână, Fantezie desigur destul de periculoasă, ea putând degenera în cine ştie ce urmări, la nişte suflete alât de sini- ple ca ale lor. Toi alunei începui să privesc mai cu luare aminlc la prizonierele din grupurile de refugiaţi, vânate de dânşii. Din fericire recolta feminină- a voinicilor mei era foarte săracă, iar rarele exemplare le descurajau dela prima vedere. Aşa că Sfântul şi Vechiul Testament nu reuşi să mă ducă în ispită mullă vreme, chiar după ce Irecui prin mai multe încercări.

Inii plăcea adesea să mă aşez pe undeva pe malul fluviului şi să urmăresc jocul leneş al valurilor minuscule. Din drepturile astea, arar se vedea dincolo albul incandescent în soare, al vreunei case la cine ştie ce depărtări. Afară de patrulele rare, extrem de rare, cu chivăre ţuguiate, părea că nimic nu mai însufleţeşte peisa- giul adormit ca-n basme. Şi tocmai din peisagiul acesta încremenit, la un semn magic al destinului, avea să se întrupeze ea. *Rusoaica.*

Tactica mea strânsă împuţinase repede loturile de refugiaţi. Chiar până într-atâta că uneori treceau zile întregi fără ca nimic să-mi mai tulbure lecturile. Şi totuşi aşteptam. Ceteam sfânta carte şi aşteptam: ea va veni, îmi spuneam: „Ea va veni" — mă întărea în credinţa mea şi sfânta carte.

Când Gârneaţă venea să-mi raporteze că năvoadele au fost grele în noaptea abia trecută, inima îmi tresărea. Eşiam. Dar în locul ei, al fetei gândurilor mele, găseam câteva figuri schimonosite de mizerie, pe care abia de le destingeai din ceata zdrenţăroşilor masculini.
Înapoi! La noapte, înapoi! Aşa era ordinul.
Şi mă refugiam în odaia mea, căutând pasagiile preferite, deşi le ştiam pe dinafară. Iar timpul trecea iarăşi.
Ea totuşi trebuia să vie. Gândiţi-vă. Să stai pe malul unui fluviu care desparte două ţări. Dincoace domneşte pacea şi ordinea. Dincolo groaza şi haosul. Ţăranii âştia, cari mi se perindaseră până acum pe dinainte sau negustoraşii evrei, nu erau desigur cei mai loviţi de tragica domnie. Pe când ea, rusoaica, aceea pe care o aşteptam eu, ea nu va mai putea să reziste multă vreme. Ea avea să caute repede să dea de câmpul larg şi potolit al păcii de dincoace, de care avea nevoe fru- musemţea şi sufletul ei. Ea trebue să vie.
De ce mă adânceam mai mult în lecturile mele, de aceia mă încredinţam tot mai mult că ea va veni. Sufletul ei bizar şi sălbatec de cazacă, dornic de libertăţi de stepă, de galopuri sălbatice în inimi omeneşti, de hărnojeli viclene cu vârful de migdală al ochilor o- blici şi străpungători ca un hamger tătăresc, n-avea să mai suporte multă vreme spaţiul strâns îngrădit şi constrângerea mecanică la care era supusă.
Iarna trebuia să vină odată, mă gândeam. Atunci va sosi ea. Alunecând pe vadul de ghiaţă lucioasă, printre tufişurile de chiciură, în cadrul iernatic, în care poale sSf-i stea bine miei rusoaice. Acum trebuie luntre şi lopată, trebuie înţelegere cu mijlocitor, lacom şi trădător. Dar iarna ca va ghici drumul scăpărei, îl va descoperi singură şi va alege sectorul meu, pentru că încoace e cel mai ferit de locuinţe omeneşti şi — cum se vede — cel mai apreciat de fugari. Şi pentru a o vedea mai bine imprumutam fetei mult aşteptate, când trăsăturile Av- dotiei Alexandrovna, sora lui Rascolnicoff, când ale Zi- nei, ori Dariei din Posedaţii, ale Nataşei din Război şi Pace, ale Annei Filipovna din Idiotul, ale Ecaterinei Iva- nowna, ori Gruşencăi din Fraţii Karamazov ;sau ale So- niei, din Crimă şi Pedeapsă, pe* care împrejurările de acum din ţara ei o scuzau mai mult decât orice pledorie dostoiewskiană. Apoi mă gândeam la copilele enigmatice din Andreew şi din întreaga literatură rusă, fascinate do efectelc sociale ale nitroglicerinei, ca fluturii de lumina lămpii. O subţirică studentă anarchTstă aşi fi vrut să se izbească de uşa mea, cu toată puterea corpului plăpând, speriată de realitatea idealului ei social. Însă dacă ar fi fost ca întâmplarea să se împlinească întocmai, întocmai după gându-mi, eu visam o subţire cazacă palidă, cântând şi acompaniindu-se din ghitară, aşa ca într-una din micile povestiri vânătoreşti ale lui Turghenieff-
La iarnă va veni. Soldaţii o vor aduce căpitanului de "haiduci. Şi pentru a-mi întări acum şi mai mult această impresie, simţii nevoia literaturei de aventuri şi miracol. Cum însă nu luasem cu mine romane şi numai cărţi serioase, găsii ce căutam cu nemiluita, în Sfânta Biblie în traducerea lui Tacit (teribil de frământătoare, această sinteză în stil sobru şi majestos, de nelegiuiri şi măgării l) în Tit-Liviu şi-n Herodot, în Lavisse, Michelet, Mas- pero, Charles Diehl, Iorga, Sainl-Simon, Droysen, Sue- toniu, Valerius Maximus, Diodor Şicului, Salustiu şi Machiavelli, atâtea cărţi de Istorie, pe care le comandasen^ din auzite şi fără nici un sistem, preferând din fiecare anecdoticul în deosebi picant şi aventurier şi din toate, tot ce era în legătură cu Versailles, Roma antică şi medievală, cele două Grecii străvechi şi cu deliciosul Bizanţ.
Din toată această mare şi adevărată poveste a ome- nirei, desprindcam, ca toată lumea care a cetit istoria, un singur învăţământ: îndrăzneşte orice şi vei putea, dacă nu te va ucide vre-o clipă de ezitare. Şi apoi orico mişelic izbutită, va fi un act de eroism.

Eşiam deci sub marele cer plumburiu al începutului de Toamnă continentală şi cu mâinile în buzunarele pantalonilor sfidam întregul răsărit. În fond toată grozăvia, pentru care mă alimentam cu un curaj atât de universal, nu consta decât în aceia, că dacă ar fi venit rusoaica lui Turghcnieff, a lui Dostoiewschi, a llii Tolstoi, a lui Ku- prin, ori Andreew, aş fi înfrânt pentru întâia oară consemnul şi n-aş mai fi trimis-o înapoi, întunericului din cârc a sosit. Nu cred că pentru atâta lucru s-ar fi făcut gaură în cer sau că ar fi fost ameninţare să se schimbe din nou harta Europei. De fapt consemnul nu era chiar aşa ca- tegoric. În loc să trimiţi înapoi pe cei ce-ţi veniau pe nepusă masă, puteai foarte bine să-i dai pe mâna comandamentelor succesive pentru a le încheia actele de dare în judecată. Ordinele nu arătau decât că „pe cât se poate" nepoftiţii să fie întorşi. Iară dacă vorbeau bine
C.IB I MII IA KSCl;
moldovcneşle, sau dacă ar fi dovedit că au rude sau proprietăţi dincoace, atunci nu rămânea decât să fie judecaţi potrivit legei paşapoartelor. Dar dovezile nu se puteau aduce pe malul Nistrului. Cuvântul „dovedit" era înlocuit deci fatal, cu cel de „susţinui". Autorităţile dinapoi n-a- vcau decât să-i expedieze iar din treaptă în treaptă, până la noi, după ce se convingeau cu cine au de aface.
Răstălmăcind necontenit toate dispoziţiile primile în privinţa mosafirilor de peste liotar, căutam de-acum argumentul cu care să salvez pe mult aşteptata mea pric- lenă. „Vreau s-o iau de soţie! era cam ieftin puţin. Şi pe urmă dacă n-o luam? Hm!..."
Dar să rămână pe argumente! Ochii ci să fie frumoşi, <ă argumentele ţâşnesc numaidecât dintr-înşii cu nemiluita ca stropii dinlr-o fântână artesiană.
Însă zilele treceau şi Nistrul nu mai arunca nimic la 111a). Nici chiar plevuşcă bună de dat pe gârlă; însă, care să-mi aducă ploconul fără pereche al continuei asigurări că marea întâmplare este ori când posibilă.
Dar nimic, nimic, lini venia să regret măsurile prea strânse pe care le luasem. Ilm, puteam oare să dau înapoi? Puteam să- mi felicit soldaţii de străşnicia lor şi să conced drept mulţumire că acum pot s-o lase inai uşor? Revedeam încurcai toate rezultatele aceslei schimbări, până la cele mai îndoelnice, şi mă refugiam zănalec şi ncholărîl dela unul la celălalt.
Toamna îmbufnată şi rece dela început se preschimbase într-o lată tânără şi zâmbitoare ca o primăvară. Zăpada şi îngheţul de bună scamă se înghemuiseră la sfârşitul secolului, soarele luase drumul înapoi spre e- lernă fericire a emisferului nostru şi spre panica pinguinilor de la polul sud.

3

2Această întâmplare mi-a dai prima dorinjă de a-mi redeschide cărţile de matematici. Dar eram atât de pătruns şi înlănţuit de istorie sacră şi profană, că seara când cşiain să reconstitui constelaţiile, prima stea apărută la orizont îmi amintea deodată de Patriarhi şi de Profeţi, de Templu şi de Regi, de Biblie şi de Asirolo- gie, de lumea veche şi de lumea medievală, de evenimente cutremurătoare şi de barbariile acum lucide, ale celui de-abia ieşit din caverne. Din infinit şi din nepătruns cădeam iarăşi ca pisica pe propriile-i picioare, în omenesc.
Mă plimbam din ce în ce mai alert în noaptea cu sufluri de boare, care parcă alergau de departe să mă vadă, cum se adunau lot mai multe, stelele cerului să deschidă ochii miraţi la mine. Umblam în pas accelerat pe-o potccă, pe care o croise în dosul pichetului, piciorul meu prin iarbă şi acela era sfântul loc respectat de toată lumea, locul unde se plimbă

domnul locotenent. În închipuirea aţâţată de marşul voluntar, mă vedeam luând parte la evenimente trecute sau răscolind împrejurări noi, în care mă trezeam sâmbure de nebuloasă- Mă complăceam să mă văd în mijlocul întâmplărilor de demult, să naufragiez cu plutonul meu, unc-ori chiar singur, dar bine echipat, pe coasta unui continent necunoscut, în care istoria a ajuns doar la piramide, la calul troian, la Neronc, sau chiar foarte aproape la căderea Constantinopolului. Apăream în momentul cel mai Iragic şi hotărîtor, şi puneam mitraliera în bătaie. Cu de- laşamentul meu şi cu o mitralieră puneam în respect toate hoardele Asiei şi schimbam faţa lumei. Dela sine înţeles, că urma apoi recunoştiinţa împăratului, iar braţele molatece ale împărătesei desfăceau rotunjimi ameţitoare din finele ţesături bizantine împreunându-se în chip de mulţumire către Domnul şi ochii i se ridicau spre cer olrăvind de tumultul dorinţelor toţi ochii cari urmăreau plini de respect şi cuvioşic accastă pioasa mişcare.
Mă Iransporlam cu plutonul şi cu mitraliera mea imaginară, de cea mai recentă perfecţiune, în toate colţurile obscure ale Istoriei, rezolvând cele mai cumplite conflicte şi nenorociri, cu spirit de dreptate şi-n interesul civilizaţiei. Pentru umilul meu suflet atât de modest, dupii săvârşirea unor atât de cpocalc fapte mă mulţumeam firește, ca lot omul singuratec cu rccunoş- linţa femeilor timpului. Ceiaec pentru despoţii ajunşi la ananghie, pe care-i ajulani atât de pe neaşteptate, În- semna nespus de puţin lucru.
Când mă trezeam din aceste visuri duse pe două picioare, în nervoasă străbatere dela un cap la altul a unei biete potecuţe, dinaintea mea se desfăcea deodată în negura amurgului, împărăţia cea vastă., În întunecimea crescândă vedeam răsturnându-se toată istoria, plă- mădindu-se poate în noi tipare sau scrumindu-se toată într-o combusliune generală ascunsă şi lentă, fără măcar splendoarea incendiului definitiv. Un nou ev mediu, cu toate grozăviile şi nedreptăţile lui fatale, se ascundea până în depărtări uimitoare sub perdelele negre ale nop- ţei care, asepeni luminei, venea tot dela răsărit. Şi priveam într-acolo năuc, din mijlocul minusculului meu detaşament imaginar, care era lot una cu cel real şi de lângă mica mea mitralieră, care ar fi săvârşit atâtea minuni în celălalt ev mediu, de demult.
Iar stelele mijeau în înălţimile nebănuite, ca să marcheze şi mai mult această biată neputinţă, această mărginire depăşită imaginar, acest gol care se umflă până dincolo de orice limită, fără ca să umple nimic. Nu-mi rămânea atunci decât stăruinţa în aceiaşi nimicnicie fără rost şi fără Dumnezeu, populată de-a surda de noi i- magini, de noi sforţări ale închipuirei, în care sceneta lubrică avea rol precumpănitor.
Din acest mărăciniş sfâşietor în care mă vâra toi mai adânc gândul, nedomolit stăpânilor şi împărat al nălucilor, ca pe un biet nărăvit amator de singurătate şi de lecturi suculente, — mă scoase într-un rând, caporalul magazioner Marinescu.
Părăsind într-o seară potecuţa plimbării mele obişnuite şi luând-o rasna prin tufişuri, mă oprii lângă o dumbravă cu foşnet misterios. Mi s-a părut că aud o voce, un grai spunând ceva tare, apoi tăcând deodată, ca şi când aşi fi fost observat. Am scos revolverul, am tras binişor piedica deoparte, şi n-am mai făcut nici un pas.
Din dumbrava de plopi sunetul veni iarăşi. Era un râs de hururez. Am vrut să pornesc mai departe, când în spatele meu se auzi lămurit o călcătură de bocanc pe potecă. Pentru un om îmbibat de Biblie, de Mitologie şi Istorie medievală ca mine, n-a fost greu să cred un moment că zgomotul pasului meu a pornit-o înaintea pasului însuşi. Mai ales că huhurezul râse a treia oară sinistru şi scurt.

Pentru un ofiţer însă, care comandă un detaşament pe .Nistru, cauza acestui zgomot regulat putea să fie şi pasul altui individ, străin de detaşament, pentru că până la această distanţă de fluviu, vre-un soldat de-al meu, nu vedeam ce avea de căutat, cu pas atât de liniştit. Mă intorsei uşor şi îndreptai ţeava scurtă spre umbra care inainta.

— Stai...

— Cine eşti tu mă? mi se răspunsese în cea mai perfectă ollenească şi umbra îşi mişcă mâinile spre şale. Dar amenințarea mea că trag, o făcu să încremenească aşa cum se găsea cu torsul şi cu mâinile răsucite într-o postură nefirească, de păpuşe stricată.

— Să trăiţi domnule locotenent...

— Tu eşti Marincscule?

— Eu să trăiţi...

— Da? Şi unde mi-ai plecat la ora asta, părăsind postul... Răspunde băiete...

În loc de răspuns caporalul Marinescu, după ce-şi recăpătase o poziţie convenabilă şi se apropie, îşi strâmbă spre mine faţa lui taică, spână şi bălană într-un râs laş şi lâmp, care caută îngăduinţă şi prietenie.

Unde te duceai? ridicai atunci tonul pentru ca să pui capăt acestui început de familiaritate. Răspunde imediat...

Caporalul Marinescu strângea în mână pulpana vestonului, înghiţea în sec privind în jos şi ridica spre mine acelaş râs stupid de astă dată diluat de spaima din ochii holbaţi şi rotunzi, pe care la lumină îi ştiam albaştri şi şlerşi...

— Nu răspunzi? Bine, asia o s-o cercclăm noi la posl. Slângă împrejur şi înapoi...

— Domnule locolenent, izbuti în cele din urmă să articuleze Marinescu... Poftiţi şi dumneavoastră cu mine...

— Cum?I Indrăsneşti...

— Şi n-o să vă *paie* rău domnule locotenent.

— Unde să merg? îl întrebai răguşit.

Marinescu rânji cu mai multăi încredere. Dar nu-mi răspunse de-a dreptul. Ci întâi mă asigură că nu-i departe acolo, că pol să n-am nici o grijă, că înainte de a se face ziuă suntem înapoi, că el are înţelegere cu toate cele trei schimburi din noaptea asta să tragă, care s-o nimeri, trei focuri în aer dac-o veni cumva vre-o inspecţie şi că înţelegerea o ştie şi Gărneaţă şi Cebuc, care pleacă şi ei, cu rândul, în fiecare noapte câte unul. Aşa că dacă o uita plănlonul să tragă cele trei focuri, or Gârneaţă, ori Cebuc, vor face ei să se tragă.

— Iar de-acolo se aude domn' locotenent şi ziua, da' noaptea hăue toate văile... C-am încercat noi... Iar dacă se întâmplă cu adevărat ceva cu bolşevicii, atunci tot încep să tragă toţi din toate părţile, aşa că într-un ceas de pas alergător suntem aci...

-- Bun... Va să zică asta-mi faceţi, dumneavoastră... va să zică gradaţii mei...

părăsesc postul noaptea cu râudul şi au înţelegere secretă între ei... Tu ştii ce înseamnează asta, băete?... Tu ştii că noi suntem în zonă de stare de asediu? Tu ai fost vreodată pe la Consiliul de Război? Tu ştii ce va să zică Codul justiţiei militare..

— .Ştiu dom' locotenent c-am învăţat la tiurie. Dar eu şi cu dom' plutonier Gârneaţă şi cu dom' plutonier Cebuc ne-am gândit de mult să vă spunem şi dumneavoastră. Însă nici unuia nu-i vcnia curajul. încă dom' plutonier Gârneaţă zicea: Bietu dom' locotenent, trebuie să-i spunem şi dumnealui, că prea se prăjeşte cu cărţile alea... Eu zic să-i dăm pe Niculina lui Serghie Bălan, că e ca bradul şi e şi cucoană... ci e de alt neam... Şi când s-o nimeri să se întoarcă Serghe să-l ducem la Măriuca... asta e văduvă... Că dumneavoastră dom' locotenent aţi mei"- ge totdeauna cu uuiil din noi... care şi când vreţi, că noi ştim seama...

— Bine băeţi... Acum am aflat ce vream să aflu. De mult bănuiam eu, d-aia tot dam târcoale pe-aici... E... mâine să ştiţi că vă fac formele...

— Mai bine hai cu mine dom' locotenent, că n-o să fie nimic nici noaptea asta... Şi dacă vă temeţi, dau eu o fugă acum într-un suflet şi vă aduc calul... Când aţi auzi focurilc într-un sfert de oră sunteţi înapoi...

— Mai bine uite ce zic eu: dă o fugă înapoi şi rămâi acolo... şi să nu te mişti din post că pun plantoa- nele să tragă... Haid... la post fuga marşl...

Şi o luai înainte hotărît, spre post fără să bag de scamă că Marinescu nici nu începuse să execute ordinul. Venea la câţiva paşi în urma mea şi-l simţeam înaintând în silă.

— Vas' zică d-ăştia îmi fac scumpii mei gradaţi, în timpul nopţei... când toată lumea trebue să încremenească la datorie...

— Păi care-i de serviciu rămâne dom' locotenent... Iar Gârncaţă şi Cebuc, când se duc, se duc călare... Numai cu, ca magazioner, m-am gândit că ce să mai iau gloaba cu mine...

— Bine, bine, las' că vorbim noi... La Niculina lui Scrghe Bălan... iar când vine bărbatu-său la Măriuca văduva... Va s'zică necinstiţi femeile măritate, în lipsa bărbaţilor...

Nu domnu locotenent, la naşa-Niculina v-am duce pe dumneavoastră... că c de neain de târgoveţi... Eu mă intâlucsc cu o fală şi domnu' plutonier Gârncaţă tot cu o fată... iar domn' plutonier Cebuc arc pe-a dumnealui, s-a luat după dânsul din târg, cum ştiţi. întâi se mutase la Tohatin şi venea uneori ca călare până pe-aci prin împrejurimi... Dar de când am descoperit cătunul ăsta, am şi făcut înţelegerea..

— Şi va s'zică vreţi, să mă potriviţi pe mine cu fe- ineea mărilată, ca pe urmă să operaţi liniştiţi... Să mă aveţi la mână, cum s-ar zice. Bravo, deştepţi băeţi, lasă că... vă potrivesc şi eu... Să vedeţi, la ce mai Nicu- lină o să vă trimet... Hm... naşa Niculina... zi e încus- creală în regulă?...

— Să trăiţi dom' locotenent, îi zicem aşa, că nu face să-i zicem pe nume... ca la orice ţărancă... Dar dacă vreţi dumneavoastră la Măriuca, vă ducem şi la Măriuca, de, că e cumnată cu Niculina şi e văduvă. Da nu prea face de dumneavoastră... Pe la Măriuca am trecut toţi... Da... naşa-Niculina nici n-a vrut să se uite la dom' plotonier Gârneaţă... A zis că ea nu stă de vorbă cu nişte sol- dăţoi şi nişte... vagmişlri... aşa-i zice ea lui dom' plotonier Gârneaţă... cum ar fi pe rusește. Da se chiamă că cu un ofiţer i-ar place să stea de vorbă... Da e chipeşe dom' locotenent şi e de neam bun... e cam de mirare cum a venit şi cum se 'mpacă ea pe-aci... Zău, că face de dumneavoastră...

— Te rog... le rog... restul o să mi-l spui la post... după întrebările pe care ţi le voi face...

Dar de ce simţea că mi se moaie pasul, şi glasul nu mai mi-c tot aşa de energic ca la început, lucru de care eu însumi abia îmi dam seama, de aceea Marinescu desvolla mai cu pasiune amănuntele pe care le înşira.
— ...e tot ca dumneavoastră de înaltă... şi aşa negricioasă... şi subţire la pântec şi calcă la fel ca bărbaţii... umblă cu pantofi ca cucoanele... se poartă ca la oraş... Pe bărbatu-său nu l-am văzut niciodată... E plecat dinainte de a veni noi aci, ne-a spus dânsa... da' de geaba s-a tot înfipt domn' plotonier pe-acolo... nu prea pare să ştie de frică... Acum dom' plotonier Gârneaţă s-a încurcat cu una tot semeaţă şi cu pantofi... şi mai tânără ca naşa-Niculina... dar nu face preţul ei... şi e de neam de-aci... Las' dom' locotenent... ştim noi ce vă dăm... Ştim noi care-i datoria noastră... încă dom' plotonier Gârneaţă i-a şi spus: — Am să-ţi aduc pe locotenentul nostru... Să vedem atunci ce-ai să zici?... De, a răspuns, da dacă nul e frumos să nu-l aduci...
— Ce lot spui la minciuni pe-aicil îi strigai cu prefăcută indignare, penlm că sângele mi se încropise cu lotul şi parcă se inclciase, paralizându-mi mişcările. Crezi că în felul ăsta, ai să mă faci să dau îndărăt?... Mâine trimet raportul, cum s-o lumina de ziua...
Caporalul Marinescu se opri însă în loc şi-şi incru- cişă mâinile pe piept. A trebuit firește să mă opresc şi eu.
""— Să n-am parte de ochii mei domnule locotenent, de ce mi-e mai scumpi Să orbesc pe loc, dacă n-a răspuns aşa... Uite să mergem la post şi să chemaţi pe dom' plotonier Gârneaţă şi să-l descoase ţi fără ca eu să zic o vorbă... Să-l întrebaţi numai atâta: Gârneaţă, ce-a zis nevasta lui Serghe Bălan, când i-ai spus că ai să mă duci pe mine la dânsa?... Păi, staţi să vă spun lot cum a urmat, dom' locotenent... Şi pe urmă să 'ntrebaţi şi pe dom' plotonier Gârneaţă... şi dacă eu am minţit o iotă, să trăiţi dom' locotenent — îşi desfăcu el mâinile în lături — puteţi să-mi faceţi ce credeţi... ce vreţi dumneavoastră... Eu uite, plec capul şi puteţi să-mi căraţi la palme până mâine dimineaţă...
Pornii, dar fără străşnicia dela început, şi nici nu izbutii să ordon din nou caporalului Marinescu ca să nu mai vorbească... În definitiv ce importanţă putea să aibe, dacă vorbea sau nu, când pasul meu o luase iarăşi, ceva mai încet, dar hotărîl spre posl...
— Apoi cum să fie? a răspuns Gârneaţă, că atunci s-a nimerit să fim amândoi pe-acolo... E 'nalt aşa şi negricios ca dumneata... Aşa 'mi place, a răspuns ea... Da mustaţă arc? — N-are mustaţă că c de neam boc- resc... da părul c numai inele negre... — Să-l aduceţi, să-l aduceţi! a strigat ea atunci... — Are ochi lot ca ai du- mitalc de iuţi şi e mlădiu ca o fală marc...
— Zi tu crezi cu lot dinadinsul, că mă încânţi, hai mă dobitoculc...? Vai de capul tău... Nefcricită... neferi...
— Uit' dom' locotenent să chemaţi pe dom' plotonier... Eu stau afară şi dumneavoastră să vorbiţi cu el... Nu sunt de faţă, ca să zici că-i fac vre-un semn ori altceva... Da de-aluncca dumneaei, când dă de vrc-unul, ne întreabă: Când aduceţi pe domn' locotenent?..."
GIB 1. MIHĂESCU
— Haid... marş...
— Să nu mă mişc din loc dom' locotenent... Săj n-arn parle de ochii mei... De-o săptămână şi mai bine de când ne bate capul. Întrebaţi pe dom' plotonier... Se face că vine pe la Măriuca, ori pe la Catinca lui dom' plotonier se duce chiar pe la a lui dom' plotonier Cebuc, ca să ne- înlrebe... chipurile în glumă. — Când îl aduceţi? De ce nu l-aţi adus?... Să ştiţi că dacă nu-l aduceţi mâine, glumeşte câte odată, mă duc eu la el, într-o bună dimineaţă şi vă spun că veniţi încoacea... Să n-am

parte de ce mi-o fi mai scump, domnule locotenent... Apoi nu îndrăznim să-i spunem, îi răspundem... Nu avem destul curaj... Poate Gârneaţă, că el i-e mai în voe... poate dumnealui de-o îndrăzni, da noi... Şi dânsa de ce ne-aude aşa, că nu îndrăznim să vă spunem, de-aia îşi strânge buzele de necaz: — l'aşa de straşnic dumnealui?... i-auzi, i-auzi, ce straşnic ofiţer...

Bag de seamă că pasul abia mi se mai desface, pe când acum Marinescu a luat-o mai repejor şi eu trc- bue să mă ţin după dânsul. Dar el e grăbit să ajungem îndată la Gârneaţă...

— Barim de când n-am avut de lucru şi i-am spus că sprâncenele vi se îmbină ca din condei, a înebunit de- abinelea... nu e seară să nu dăm de dânsa...

— Marinescule, cum îţi permiţi să mergi înaintea mea...

Marinescu rămâne un pas în urmă, dar se vede bine că abia se mai ţine pe loc de nerăbdare. Iar gura lui merge înainte...

— Iaca, alalleria ailaltă, să nu mai fac un pas, domnule locotenent, dacă nu m-a întrebat: — Domnul locotenent al vostru, nu fuge cumva seara, pe undeva, pe la Tohalin?...

40

M-am oprit. Adică pasul mi s-a oprit. Nu mai poate înainta. Iar inima mi-a luat-o cu adevărat în buestru. Din nepotrivirea asta, simt că respiraţia mi se înăbuşe, ca la un apucat de astm. Toate scenele scandaloase din Biblie ţi din Istorie îmi dănţuesc dinainte. Marinescu se zbate în loe ca un cal neastâmpărat între stănoage... -

— Să ne grăbim dom' locotenent, îşi permite el să opinieze. Până ajungem la dom' plotonier Gârneaţă, până-I sculăm din somn, până una, până alta, trece bunătate de noapte...

Nu răspund. În ocliii mei Niculina lui Serghe Bălan, s-a înălţat dreaptă şi poruncitoare. N-am văzul-o niciodată, dar nu putea fi decât aşa, cum sta dinainte-mi. Iar mai târziu, când am cunoscut-o, nu-mi amintesc să-mi fi părut altfel, decât aşa cum o vedeam acuma...

— Sau să dau eu o goană şi să vă aduc calul dom' locotenent, izbulcşlc din nou să articuleze Marinescu, intimidat de tăcerea mea... Inlr-un suflet sunt înapoi...

— Fuga marş! riicnesc deodată, scos din sările, şi-n toată cariera mea de ofiţer, nu ştiu dacă am mai văzut vre-o dată, o execuţie atât de promptă, de elegantă, mai plină de inimă şi de energie.

Când am revenit din aceaslă expediţie nocturnă domneau la o Iallă în mine o mare senzaţie de uşurare şi un profund simţimânt de desgust. Cum nu se anulau reciproc aceste

două stări sufleteşti şi cuin puteau să subsiste alături era pentru mine o mare minune. Ori cât aş fi vrut să-mi las firea în voia doar a uncia din cele două sentimente, celălalt se juxlapunea îndată. Şi nu mai izbuteam să mă înţeleg pe mine însumi, pe care mă apucă o dreaptă şi adâncă indignare. Ce dracu' mai vream

?Veneam încă în cftntalul cucoşilor de noaple, la pas; caporalul, şi el călare, mergea alături şi aştepta, linguşitor, cu ochii piezişi şi cil gura lăsată într-un colţ, efuziunile mele de satisfacţie. Dar aştepta zadarnic. Şi nu-i era prea greu să ghicească decc mă îndărălniccam în tăccrc. De bună seamă că în gândul lui blestema oltcncşle pe Niculina Bălan. Deşi mic mi se părea că-i surprind în ochii un firicel nestatornic de amor propriu satisfăcut: naşa Niculina rezistase şi domnului locotenent. El era a- cum ştafeta acestei noutăţi, care avea să întindă buzele lui Gârneaţă până la urechi.

Dar pe semne că Marinescu, ca orice subaltern, are darul de a descâlci gândurile celui de deasupra lui. Pentru că se grăbi să rupă singur tăcerea răcoroasă a dimineţii-

— A naibilor muiere, să trăiţi dom' locotenent... Dar eu zîc că ăstea's farasfastâcuri d-ale ei. Şi la urmă) tot... Pentru că să vedeţi dumneavoastră... pe Gârneaţă nici nu l-a primit vre-o dată înăuntru, pe când dumneavoastră iacă, aţi rămas cu ea peste trei ceasuri încheiate înăuntru... Pe semne c-aţi luat-o mai pe boereşte... că dac-o luaţi de-adreptul pe ţărăneşte, eu zic că era mai bine... Dacă e ea cucoană, cum de-a luat tocmai pe Serghe Bălan, şi cum de se mulţumeşte să stea mai mult singură... într-un cătunaş.

Într-adevăr, stătusem trei ceasuri încheiate în odae, singur cu Niculina, cea cu mişcări şerpuite şi piezişe... Când am ajuns la poartă-i, casa toată era în întuneric, afară de fereastra încăperei în care m-a primit. Eu am aşteptat în uliţă şi Marinescu a urcat scăriţa din curte ca să bală în uşă. A vorbit cu ea prin deschizătura uşei.

— Poftiţi, clomnule locotenent...
Am intrat la lumină şi ea a închis îndată după mine uşa, în nasul lui Marinescu... Ne-am examinai reciproc- înaintea mea era cu adevărat o orăşancă înaltă şi brună cu trăsături ferme, cu ochii puternici şi mari. Pieptănătura neagră, lucioasă şi linsă se împletea într-un coc mare la ceafă- Rochia cenuşie închisă, îi ajungea până la pulpe, iar picioarele i-erau goale în pantofi cu loc săltat.
Când sfârşi de examinai, operaţie pe care ştiu s-o prelungească, păstrând tot timpul un zâmbet voios, mă invită cu o satisfacţie pe care nu căută s-o ascundă,
— Poftiţi, şedeţi!... Am auzit că sunte{i straşnic o- fiţer...
Odaia era dichisită cil gust şi dovedea stăpâni cuprinşi. Páretele dela răsărit era un adevărat paraclis, cu candelă şi icoane de argint, păzit între perdelele de bo- rangic, alb, curat, ca între două aripi de înger. Dulap cu oglindă, scaune de nuc sculptat, spălător de lemn cu scrin, divan larg încărcat de placate pufoase şi perini, covoare pe păreţi cu ploşti şi ulcioare încondeiate mă- eslru ca în încăperea unui colecţionar de lucruri româneşti. Un covor de rară frumuseţe, acoperea întreg páretele din fund. Iu mijlocul lui, la loc de onoare, dede- suptul paraclisului, era portretul în negru al ţarului A- lexandru al II-lea, pe care locatarii îl mai păstrau de sigur din bătrâni, de dragul ramei puţin cam jupuite, dar cu multe înfloriturі. Un colţ, întreg era ocupat de un cuptor enorm, de lângăi care o ferestruică mai mică de două palme pătrate şi mată, dând în încăperi alăturate, mă privea stăruitor şi suspect.
De la înccput ferestruica aceasta îmi strică toată dispoziţia, ca şi colţul acela cu cuptorul primitiv, care contrasta atât de violent cu restul gătii şi plăcut al odăii. Pe când ferestrele ce dau afară aveau perdele de pânză albă cu dungi roşcate, ca nişte prosoape cochet încreţite şi strânse mai jos de mijloc, transparente de trestie şi chiar brise-bisc-e, ferestruica de lângă sobă n-avea nici o perdeluţă. Într-un rând mi se păru că clipeşte. M-apro- piai de ca şi băgai de scamă că nu era mată cum lampa ¡naltă cu abat-joar de amici colorat de pe masa din mijloc mă făcuse să cred. Dimpotrivă era ueştearsă de mult, şi avea perdeluţc, dar de partea cealaltă.
Nu erau strânse la mijloc ca perdelele celelalte, ci căzute, lăsând să şerpuiască printre ele o dâră de întuneric profund.
Poate am mers prea repede dintr-un început; dar desigur nu putusem lua o cale mai ocolită, ca refuzând cu încăpăţânare să-mi dea vre-o desluşire asupra ■riginei şi rostului ei în această neştiută văgăună. îmi răspundea în doi peri şi avea chief de şagă, un fel do >agă ironică şi provocăloare, care mă asmuţi. Încât lăsai tonul şi pusei mâna în joc. Iar ea-mi primi gesturile cu chicotiri de surpriză' şi dibace fereli. Când v&zu că mi s-a tăiat avântul, luă ea iniţiativa. Cu toate nebuniile Niculinei, fereastra aceea bizară îmi atrase de mai multe ori privirile ca un magnet. Avânturile se opreau exact la câteva clipe de momentul culminant. Fără să vrea ochii-i căzeau pe ferestruica cenuşie-lăptoasă, ca un ochi acoperit de albeaţă şi cu dâră neagră la mijloc. Atunci frenezia ei schimba brusc de sens, devenind de-odală o defensivă desperală. Se apăra ca o fecioară atacată pe neaşteptate. Şi pentru că era voinică ştia să reziste. Pentru ca pe urmă, când turbarea mea cădea înfrântă într-o adevărată proslaţie, Niculina să se preschimbe, ca prin farmec într-o cochetă şăgalnică şi întreprinzătoare.
Jocul acesta putu de bună seamă să dureze trei ceasuri întregi, şi mai bine, dar în cuprinsul celui de al patrulea, pornii hotărît pe uşă, cu toată uimirea ei şi cu toate că această uimire îmi păru cu totul neprevăzută. Zadarnice fură totuşi protestările şi făgăduinţele glasului şi mişcărilor ei. Zadarnice, alunecările şerpuitoare şi apăsate pe lângă pieptul şi pe sub braţul meu întins ferm spre mânerul uşei. Apăsai şi eşii în săliţă şi de aci în curte. Şi noaptea mă primi cu clipirea miilor de

ochi şi cu suflul larg şi răcoros, din infernul din care ieşeam la suprafaţă. Detunătura uşei, pe care Niculina o trânti în urmă-mi cu indignare, nu mă întoarse; nu mă făcu decât să zâmbesc. Dar zgomotul scârţâitor al por- ţei, care-mi dădu drumul în uliţă, mă opri să revăd — şi să mă clatin ameţit de viziune — toate minunile pe care văzu-mi şi pipăitu-mi le furase într-un timp care mi se păru atât de scurt, acelui trup de hoţoaică.

Şovăii. Totuşi îmi dădeam perfect seama că a bate din nou în uşa, care se închisese atât de zgomotos pe ur- ină-mi, însemna înfrângere loială şi sângeroasă umilinţă. Căleai hotărît prin praful şi glodul uscat, cu urme a- dânci de roale, al hudiţei. Patru case, — parcă pustii, cu largi ogrăzi, — mai la deal, găseam pe Marinescu

.El îmi prinse glasul, pe care-l păstram dinadins scoborît, printre trilurile de plăcere pe care un râs feme- nin le arunca la intervale repezi în întunericul dens.

— Ordonaţi domn* locotenent... Poftiţi...

Invăţându-mă cu întunericul îl descoperii într-o rână, rezemându-se într-un cot. Lângă el, pe prispă înăltuţă a casei ţărăneşti încă o formă omenească se desprinse din intunerec, înălţându-se asemenea într-o mână.

— Vin-o încoace...

Dar Marinescu nu se urni. Il auzii numai:

— Să plecăm de acum domnule locotenent? E prea de vreme... Poftiţi şi pe-aici...

Apoi făcând o bruscă mişcare:

— Măriucal Măriuca! Fă n-auzi... Trezeşle-te c-a venit dom' locotenent... Poftiţi şi-aci dom' locotenent...

înaintai. Umbra de lângă Marinescu îşi lăsă capul îţ jos, apoi când fusei aproape îmi aruncă ferit doi ochi mari şi vinovaţi. Dincolo de latul prispei, pe chiar pragul tindei, o cămaşc desfăcută vag la gât, susţinând un cap ciufulit şi somnoros, se ridicase pe-un maldăr de aşternuturi, întinse pe jos.

— Dcşteaptă-le fă, c-a venit dom' locotenent! răsună iar, energică, dar strânsă bine, ca să nu ajungă mai departe, vocea caporalului.

Două braţe albe şi dolofane se întinseră lung într-o parte şi într-alta, eşind din largile măneci, pe care, în zarişlea noapţei calde, se desemnau nelămurit altiţcle. Apoi capul zburlit se răsfrânse spre spate, lărgind deschizătura cămăşei şi împingând în ca cele două curbe simetrice, care porneau adâncindu-se să încunjurc sânii... Braţele dolofane sprijinirâ la ceafă capul, dcscoperindu-se părift 'n subţiorile păroase. Apoi mâinile se desprinseră şi pumnii strânşi se învârtiră nervoşi în gâvanele o- chilor. Unde c? răzbătu dulceag de sub faţa acoperită, vocca molatecă...Apoi ca şi cum s-ar fi trezii deodată de-a binelea, înainte ea să răspundă Marinescu .glasul îi tresări bănuitor şi hotărît:

— Unde a fost? Dacă a fost la Niculina să nu vie... lira să-i răspund: — „Ba la Niculina am fost. dar poţi să n-ai nici o grijă..., însă Marinescu îmi luă înainte:

— Ce tot Niculina, trăncăneşti, fă... domnul locotenent, n-auzi, acum a sosit călare... Uite calu' la poartă.

'Măriuca îşi liberă ochii de sub pumni şi când mă văzu atât de aproape, smulse aşternut de sub dânsa şi se înveli în el cu pudoare, iar glasul ei protestă din nou, lot la persoana a treia:

— Dacă a fost la Niculina, nu vreau... Mi-e cumnată... Ce dracu? Nu suntem câini...

— Ce, eşti zmintită fă năroado... Ce lot îi Irăncă- neşti cu Niculina... Deşteaptă-te bine..,

Pe urmă, caporalul Marinescu, care se ridicase şi mă întâmpină ca un gospodar bucuros de oaspeţi, îmi explică de ce Măriuca şi-a aşternut pe jos:

— Arc şi pat bun şi odaie bună, domn' locotenent, dar o să vă fie prea cald... e o bungliinealâ noaptea asta...

Apoi zmulgând de jos cu o zmucilură sigură, făptura femeiască, de la care nu distingeam decât aceiaşi ochi privind pieziş şi ruşinat, dar atent, de lângă dânsul, îi strigă:

— Dă-te fă şi tu, mai încolo... Ce tot zgâeşti ochii la dumnealor. Că eşti fată mare, nu ţi-e ruşine...

Ei se dădură ceva mai departe, lot pe prispă, iar eu mă lăsai într-un genunchi, lângă Măriuca văduva, care-şi lot ascundea faţa, descoperind numai câte-un ochi, prin despicătura preşului ce şi-l aruncase în cap.

— Nu-ţi fie teamă Măriucă, grăii zugrumat, întinzând mâna tremurătoare, în cuptorul de plăceri de sub aşternu- lurile aspre...

— Jură că n-ai fost la Niculina... se apără ea liotărîtă.

Şi penlru înlâia oară în viaţa mea, fusei nevoit să de- viu sperjur.

Coborînd spre Nistru agale, îmi dam seama că propriu zis nu era chiar o abatere dela datorie, aventura dela care mă rcîntorceam cu Marinescu. Distanţa era prea mică dela cătunul pe care-l descoperiseră oamenii mei şi care nu figura pe harta statului major. De altfel, în Basarabia găseşti unc-ori, unde nu te gândeşti, că- le-va ogrăzi strânse împreună, prea puţine şi prea izolate de alte aşezăminte omeneşti ,ca să poţi da locului vre-una din denumirile consacrate.

Aşa că nu tocmai acest lucru, era ceia ce mă nedumirea pe mine mai mult în aceste clipe, când ziua se îngâna încă cu noaptea. Dar mă minuna mult faptul, că vrând să-mi reconstitui timpul petrecut acolo nu izbuteam să alcătuesc în memorie chipul Măriucăi-văduva. Statura i-o vedeam, mişcările i le resimţeam, dar figura ei era ncprecisă, ba chiar cu lotul nebuloasă. Propriu zis nici nu ne văzuscrăm. Poate ea pe mine, dacă se bucura cumva de ochi mai pătrunzători decât ai mei. Dar slavă Domnuluil ştiu că am o vedere...

Biata Măriuca, semi-întunericul care domnise asupră-ne lot timpul mă împiedecase să văd pe cine iubisem în noaptea asta. În schimb boiul alb al Niculinci era înfipt ca un stâlp de jar în crcerul meu. Ori cât balsamul uşurător pe care-l vărsasc asupră-mi cu adevărată risipă Măriuca, ar fi putut să-mi ajungă multă vreme; mândria înfrânlă era mai puternică de cât orice nebunie senzuală ca imaginea Niculinci să nu-mi revină în minte, îndală ce mă desfăceam dintre braţele primitoare.

Mă gândeam numai dacă plecarea mea dârză nu trezise şi-n ca lot aceiaşi stare de suflet. Şi o vie curiozitate, Îmi da imbold să doresc cât mai grabnică apropirea nopţei. Revenii 111 mai multe rânduri şi lucrurile se petre-
GIH I. MIHAESCU
cură întocmai. Ochiul de albeaţă al ferestrei celei mici mă privi necontcnil, cu ostilitate şi plecai din ce în ce mai îndârjit, ca să-mi potolesc bătăile inimei la pieptul primitor, moale ca două maldăre de cârpe şi destul de desvollat al Măriucăi-văduva, pe care în cele din urmă putui s-o văd odată şi înăuntru la lumina lămpii.

Mai târziu îmi rării escapadele, iar dela un timp încetai vizitele sterile la Niculina, or cât mă ardea amintirea lunecoaselor ei mlădieri. Neisbânda şi necazul sufletesc le potolii iar în cărţi şi cum revolta sângelui aveam acum unde s-o astâmpăr, Sfânta Biblic, cărţile de Istoric şi de Mitologie, nu-mi mai făcură nici o impresie, ba chiar mă plictisiră. Toată vlaga lor, toată puterea lor de aprin dere şi de convingere se scurse ca ori ce vlagă; omenească în spasmurile identice şi mecanice, cărora mă lăsam cu regularitate bi ori chiar Iri-săptămânală, în înlănţuirea de dulce toropeală şi de delicioasă dobitocie a membrelor, ce abia se estompau în negură, ale unei a- nalfabete rurale. Toate femeile celebre ale vastei drame omeneşli se reduseră la elascitalea de somieră lăsată a pântecului blond, pe care Măriuca mi-l punea cu a- tăta desinvollură la dispoziţie, la plăcuta albeaţă de puf, în noapte, a sânilor ci, care, apăsaţi fără îndoială de îndelungată vreme încetaseră să mai opue orice rezistenţă.

Binecuvântam pe Măriuca, pe biata văduvă săteană, care cu atât de puţin mă zmulsese din înceştarea de foc, a cărţilor, dătătoare de insomnii haine, de ambiţii nesăbuite şi aţâţătoare la păcat.

Revenind într-o dimineaţă dela ca, în pasul agale al lui Pafnute, descoperii în calea mea floarea de lumină a stelei

dimineţei. Ea urca nesimţit spre boltă, parcă suflată din urmă de marea respiraţie a revărsatului de zori. În nopţile următoare ,ea se ivi şi mai din timpul nopţii la întâlnire şi obişnuii să plec din ce în ce mai de vreme din aşternutul cald şi muced, întins pe podea pentru a eşi cât mai la timp în calea acestei fecioare, pe care

însfâr- şit mi-o da
împărăţia răsăritului

.Din mijlocul alaiului de constelaţi, care atunci mi-era indescifrabil, ea-mi stârni desigur curiozitatea fără nume a misterului fecioriei ei divine. Picătură cu picătură, curiozitatea asta îmi desmorţi sufletul ,ca un elixir miraculos, spre un amor cu totul nou şi neaşteptat- O sete de pur şi ideal era acest amor, de necunoscut şi de nemărginire. În ce carte nouă de semne, trebuia să-mi întrevăd pe. noua aleasă ?...
În diminca(a aceia nu trăsei nici un somn zdravăn, ca de obicei, ci deschisei prima carte de matematică, la care se întinse întâi mâna mea.

1 acusem încercările trebuincioase, pentru a-mi împăca conştiinţa de ofiţer. Inchipuii alarme subite şi pornii cu Gârneaţă în galop zănatec ca să ajungem la post. In şi mai puţin de zece minute eram acolo. El ştia o cărăruie foarte dreaptă, în pământul ăsta bogat în vegetaţie şi colnice şi cu drumuri nestatornice. Alte ori, reintorcându-ne din cătunul fără nume şi fără loc pe hartă, o luarăm pieziş, în dreapta ori stânga şi puturăm să ne dăm seama cum patrulele îndeplinesc consemnul la ore cu totul matinale, atât de grele de controlat. Stimularăm astfel zelul soldaţilor. Iar când avuserăm norocul să strângem în pieptul cailor, un fel de cerşetor nocturn, cu răspunsuri suspccte, de sub zdrenţele căruia scoaserăm revelaţii interesante pentru justiţia militară şi siguranţa statului, micile mele abateri dela post şi oarecum dela datorie, îmi apărură nu numai scuzabile, dar chiar ncccsarc şi obli- galorii. Abia atunci îini dădui seama că misteriosul cătun din spatele sectorului, intra deadreptul în oblăduirea şi răspunderea mea, cu atât mai mult cu cât scăpase până şi ochiului scormonitor al Serviciului Geografic. Astfel vizitele mele la Măriuca deveniră de interes militar, lărgindu-mi dela sine consemnul. Ele, cu toată opinia contrarie şi foarte stăruitoare a lui Gârneaţă şi Ccbuc, începură a fi menţionate în rapoartele mele şi felicitărileGIB 1. MIIIAESCU
comandanţilor nu inlârzăiară să-mi măgulească spiritul investigator, de care dam dovadă.
Într-o noapte, dinaintea pasului agale al cailor noştri urcând colnicul spre cătun, o umbră înaltă se desprinse de sub pletele unei sălcii şi doi ochi cu fosforescente de pisică se mistuiră în întunerec. Auzirăm un râs uşurel şi îmbietor, care se topi de-asemeni odată cu mişcarea unui vestmânt femeesc.
— Mă iau după dânsa? Eu cred că e naşa Niculina, şopti Gârneată, îmboldindu-şi calul.
Dar îi apucai repede hăţurile şi-l oprii scurt. Şi eu bănuisem că era Niculina. Dar tocmai pentru aceea: înainte, la Măriuca! Gârneaţă încuviinţă cu larg semn de surprindere şi cu lumină de admiraţie în ochi. Tactica mea îl intrigă. Când caii porniră, râsul uşor răsună iarăşi, dar fu ca şi când nici nu l-am fi auzit şi cotirăm pe hudiţă^ spre Măriuca, la pas, nepăsători.
La raita următoare — şi desigur că-n răstimp, Niculina ne ţinuse calea în fiecare noapte — ea nu se îndepărtă, până când caii nu fură lângă dânsa. Se ţinea dreaptă, deşi aveam aerul că vrem să trecem şi ni se pare îndrăzneţ că nu ne face loc. Ea râdea într-o doară şi apucă voinicească dârlogul lui Pafnute.
— Ce doreşti? îi strigai răguşit...
Dar ea izbucni jîn râs sonor şi se mistui după un plop. îndrumai cu genunchii pe Pafnute într-acolo. Ea râse iar şi se inai depărtă încă...
— Opreşte-te! îi şuerai.
Iar ea râdea uşurel, sărea ca o căpriţă fermecată, oprindu-se din loc în loc să vadă dac-o urmez, apoi pornea mai departe chicotind înăbuşit şi făgăduitor.

Când dădurăm în hudiță, în dreptul casei lui Serghe Bălan, fu rândul meu să râd, cu răutate; înlorsei brusc calul şi-i dădui pinteni de trap voios spre Măriuca. O clipă mă-ntorsei numai să văd silueta cenuşie a păcălitei, dreaptă ca un stâlp în cadrul porţei: lumina stranie a ochilor ei întunecaţi mă ajunse până aci şi ea nu putea să fie atât de tare decât desigur aprinsă de ciudă, ori de ură şi de răzbunare. Dai* eu — cunoscător vechi — ştiam în ce pot să se prefacă toate acestea.
îmi alcăluiam sufletul de flacără al Niculinei în zilele şi nopţile când rămâneam la post. Exerciţiile de algebră şi somiera lăptoasă a corpului Măriucăi în noapte, îmi dau tot sângele rece să intru nepăsător şi sigur de mine în luptă cu focul. Pe când Niculina nu avea de unde să afle puterea de balsam răcoritor a unei ştiinţe abstracte.
Totuşi, seara, înainte de a-mi qădea ploapele, întinzându-mă molatec în aşternut, cei doi ochi de păcură ardeau ca două candele, ori unde-mi întorceam privirile şi din întunericul cămăruţei de scânduri şuera uşor un râs ademenitor.
Mă aşteptam, revenind mai apoi în cătunul fără nume, ca silueta nocturnă a Niculinei să nu-mi mai tae calea, după întâmplarea din urmă. Plecam cu acest gând şi mi se părea atât de firesc, încât stăpân pe seninătatea sufletului meu, credeam că plutesc deasupra lui Pafnutc, strategul, care acum învăţase bine şi acest drum, şi mă ducea cu mers sigur şi liniştit. Cu un gât mai în urmă. calul însoţitorului înaintaşi el plecându-şi capul voios, lăsându-se dus de înţelepciunea patrupedului mai matur, ea un tovarăş mai tânăr, care acum porneşte la prima aventură.
Cu cât ne apropiam de micul cătun, cu atât însă simţeam în sufletul meu scurmând straturile liniştei, degetul unui fior. Şi cu toate că mă scuturam pentru a a- lunga această dispoziţie nevoită, totuşi ochii căutau pe furiş colnicul pe carc aveam să urcăm şi unde câţiva plopi drepţi şi câteva sălcii pletoase ascundeau intrarea acestei neştiute aşezări omeneşti. Privind într-acolo îţi dai mai bine scama de ce cătunelul fără nume nu figura pe nici o hartă: pentru că un val încovoiat lin, aproape nesimţit de pământ tapisai cu dumbrăvi îl ferea de orice rază lăturalnică. Când urcai pe colnicul uşor ţi se părea că ai să dai de un platou, pentru că din partea de unde veneai pulcai zări plopii păretelui din fund. Abia sus pe coama rotundă şi agale îţi dai scama că platoul e sco- bil şi cân fundul căldărei de lut înverzit, despărţite printr-o hudiță[1] în formă de bumerang, abia se ridică dela pământ cele vre-o douăzeci — poate şi mai puţine -- căsuţe de humă văruită. Doar casa ceva mai răsărită a Niculinei, pe-o parte şi alte două pe partea cealaltă ocupau latura cea scurlă a bumerangului. Aci scobitura era puţin mai ridicată şi era de mirare cum acoperişul

casei lui Bălan nu se putea vedea din afară de colnicul rotund şi ocrotitor. Coliba Măriucăi, era cam la mijlocul lalurei celei lungi, carq se înfigea adânc sub pereţii depresiunei, aşa că intrarea şi eşirea din cătun era cu putinţă doar la cotul brumerangului pe unde veneam noi şi toată lumea, ori peste hotarele din afară ale ogrăzii lui Bălan, pe unde bătătura era lină şi uşor aplecată.
Făcând aceste consideraţii topografice, credeam că am să potolesc unghia scormonitoare a curiozităţii neliniştile, care creştea în mine cu cât ne apropiam de cotul brumerangului: mă va mai aştepta şi acuma acolo, sub pletele ultimei sălcii femeia nelnvinsă şi chinuitoare ca un drac?
Ochii mei împunseră cu nerăbdare întunericul, spre piciorul sălciei cu ramurile vârsate: la început avusei o tresărire de desnădejde pentru că nu distingeam nimic mişcător acolo, dar îndată apoi o revărsare de marc satisfacţie mă umplu. Niculina era una cu trupul zgronţuros al copacului. Stătea lipită de salcie cu o ramură lungă în mână şi când fusei aproape plecă ochii în jos, începând să zmulgă frunzele lunguetc una după alta. Ochii nu se mai ridicară spre mine ademenitor şi nici râsul uşurel nu mai şuieră. Am lăsat pe Marinescu să treacă înainte, iar eu am descălecat lângă ea. Dar când am fost alături, s-a zmucit supărată şi a pornit: am urmărit-o, cu calul de dârlogi Se ţinea necontenit înainte, lăsând fără răspuns întrebările mele. Când am a- juns la casa lui Serghie Bălan, ea sa dat în dosul portiţei pe care a închis-o, spunându-mi ca unui necunoscut:
— Ce doreşti dumneata?
Deşi acele ambiţiei mă înţepau fără potol, totuşi nu m-am aruncat pe cal şi n-am dat trap îndârjit, cu toate că o toană de gând îmi da sfat să fac din nou astfel. Ci i-am răspuns posnaş:
— Mă rog, aici stă domnul Serghie Bălan?
— Da, aici stă, îmi răspunse ea, parcă plină de răutate. Şi e plecat de două săptămâni, adăugă de astădată, clătinând capul parcă în semn de mustrare...
— Lipseşte de două săptămâni? mă minunai eu glumeţ...
— De două săptămâni, întări ea, t»iând cu o mână poarta şi cu privirile pierdute prin ostrete.
— Da pe Niculina, soţia lui o cunoaşteţi?, o întrebai râzând. Una înaltă şi cu părul ca noaptea... Şi cu ochii negri ca păcura... de te ard tot ca păcura...
— O cunosc, îmi răspunse ca, e o proastă şi o rea, că-n lipsa lui bărbatu-său stă pe la ostreţe şi pe la pârleazuri de vorbă cu striinii...
— Păi dacă bărbatu-său stă cu ea numai câte trei zile, şi pleacă pe câte-o lună... Nu se prea răpădeşte nici el cu firea de dânsa...

— Ba asta nu s-a întâmplat niciodată să stea numai trei zile, şueră ea, scuturându-şi capul cu mândrie. Că la întoarcere nu ar mai găsi-o...
Nu ştiu, mi s-a părut sau Niculina şi-a muşcat buzele şi ochii i s-au mişcat în chip ciudat. Dar nu pricepeam de ce. A râs apoi cu stângace cochetărie şi a schimbat repede vorba:
— Ce doriţi dumneavoastră?
— Să deschideţi poarta...
— Dar dumneata n-ai mână? Şi chicotind de-odală se mistui în fundul curţci.
Mi-am oprit calul lângă scărița, care da în pridvorul dcschis. Eram încurcat cu Pafnute. înainte, când mă abâteam pe-aci, îl lăsam în seama însoțitorului, care se întâmpla. Acum priveam nehotărît spre numeroasele acarcturi ale ogrăzei acesteia, grajd, staul, magazie, cotețe, cotinețe, dintre care niciunul nu-mi da impresia să

fie ocupat de titularii respectivi. Eram gata să strig pe Niculina ca să-i cer părerea, când fusei uşor apuca,[1] de mână: Niculina era lângă mine, şi mă privea zâmbitoare. Mă lăsai dus de dânsa: străbăturăm ograda în fundul căreia ea deschise o portiță de scânduri. Intrarăm într-un fel de grădină pătrată, cu urme de răzoare invadate de ierburi mari, într-un colț cu un nuc enorin, răspândind prin frunzişul încă neconrupt de nici o pată galbenă, mirosul particular şi dur al puternicei lui seve. Prin ulucile dispuse orizontal, care o îngrădeau, Niculina mai găsi o portiță. Eşirăm pe un fel de dâmb ce se rotunjea atât de agale, că l-ai fi crezut câmp[1] deschis. Câțiva nuci mai modeşti îşi ridicau ici, colo mogâl- deţelc din fâneață. Dar mai departe dâmbul se lăsa repede şi râpănos spre lunca Nistrului. Lângă un coborâş mai potolit, bine ascuns de ochii celor din vale prin bălării şi prăbuşituri de argilă, o salcie enormă lăsa să-i atârne atât de jos împletitura deasă a crengilor, că în jurul trunchiului ei scorburos se făcea ca un fel de tunel.
Acolo mă îndemnă Niculina să-mi leg calul: avea destulă iarbă de păscut sub vastul coviltir al sălciei. Şi pe cărăruia abruptă bine disimulată de tufe şi mărăcinişuri, care făcea în jos, mă sfătui să cobor, ori de câte ori îmi va spune că trebuie să-mi aduc calul aicea. Dar mă puse să jur că niciodată nu voi urca pe acolo şi de scoborît deasemeni nu voi scoborî până ce nu voi avea încuviinţarea ei. De jos din vale, tăind câmpul, puteam da repede în urmele de drum — căci drumuri propriu zise în părţile acestea erau cu neputință de găsit — pe care veneam şi plecam de obicei din cătunul fără nume. În- tradevăr, în fund de tot se distingea faşa sinuoasă şi zugrumată din loc în loc a zăvoaielor Nistrului: în încolăcitura bizară dela mijloc era postul meu. Îi lămurii aceasta Niculinei şi ea înclină din cap, cunoscătoare.

54Îi propusei să-i ţinem de urât lui Pafnute sub minuoala boltă de verdeaţă. Dar ea refuză să slea atât de departe de casă-
— Poale vine Serghie, îmi explică... Cum aud eu şi unde să-i spun c-am fost?...
Porniram amândoi umăr la umăr; eu-i petrecui braţul pe după şale şi ea făcu acelaş lucru cu mine. O a- propiai şio sărutai lung, până la înăbuşire, strivindu-mi pieptul în piatra pieptului ei. Dar ca izbuti să se desprindă cu mişcări moi şi prevenitoare, care contrastau a- tât cu tăria cărnei ei, cu iuţeala caldul a sângelui ce-i bătea în gât, încât mi se părea că-l aud şi mai cu seam? cu mlădierile ci furişe şi dibace dinnainlc, când îmi scăpa din cea mai strânsă îmbrăţişare, cu ondulări de şarpe. Acest început de cedare mă îndârji, dar ea-mi şopti aşezat să mă potolesc şi mă trase după ea de mână, până'u îngrăditura grădinii pătrate. Ne oprirăm sub nucul cu miros pătrunzător.
— Să rămânem aci, îmi şopti eu. Dacă el vine, eu aud]>oarta şi când a mirat în casă, pătrund şi eu după dânsul, de parcă am venit din ogradă... Iar dumneata o iei binişor la vale cu calul...
— Dar dacă vine pe dincoace? o întrebai. Şi dacă-i dă de veste cumva Pafnute, că sunt aci...
Ea-mi răspunde prompt, ca şi când de mult ar fi cumpănit lucrurile acestea:
— Poţi să n-ai nici o grijă... numai să nu calci cuvântul meu... C-apoi c mare ...poznă... înţelegi...

Mi se păru c-a vrut să spuc altceva în loc de poznă. Îşi încreţi chiar faţa parcă surprinsă de-un gând subit şi neplăcut, pe cârc nu-l prevăzuse. Dar repede se scutură şi se întinse

ademenitor, cu braţele în sus, râzând uşurel cu râsul ci de ispită. Sânii i se ridicaseră şi ci şi păreau că se freacă unul de altul, în întinderea leneşe şi lascivă

.Dar aceste jurăminte şi reticenţe cu fereala ei de-acum de a mă duce în casă, cu grija de a-mi arăta ascunzătoare pentru Pafnute şi drum de scoborît în grabă, se Împreunară În minte-mi cu acel ciudat răspuns al ci de adineauri, că rămăsese de două săptămâni fără bărbat- Atunci când plecase el? Căci tot pe-aproape acum două săptămâni, ea mă primea la dânsa, pentru a mă înebuni şi a-mi rezista cu atâta înverşunare la insistenţele mele deslănţuite. Cât stă bărbatu-său la dânsa, când venea? Doar o noapte, două... Şi-atunci de ce n-ar veni tocmai pe ocolite, pe din dos, cum ar avea drept un om care-şi lasă atâta vreme o astfel de nevastă singură?... Mi se pare ca Niculina îşi făcea socoteala greşit, dar nici prin gând nu-mi trecea să-i stric cu astfel de controverse dispoziţia ei cu tjotul deosebită din această minunată seară.

Căci acum Niculina cu mâinile împreunate deasupra capului, cu braţele goale de căderea mânecilor largi ale capotului ei cenuşiu, cu pieptul arcuit înainte se zbătea pe loc ca într-un fel de dans ciudat, un dans al nemişcării, la care lua partea doar sticlişul ochilor şi râsul uşurel. Un dans liniştit şi tăcut, care-mi permitea să-i înşir încântarea mea cu glas scăzut şi tremurat, cu braţele întinse şi tremurătoare. Ea da însă îndărăt pas cu pas în aceiaşi poziţie şi ochii, râsul ei şoptii vroiau să-mi arăle cât de puţin se sinchiseşle de trecătoarele mele jurăminte. Dar ochii aceia mă fixau în noapte cu strălucirea lor neagră, şi cum mă trăgeam în pas târît după dânşii, ca un adormit, simţii pofta-mi năprasnică şi de atâtea ori

amăgită, zbătându-se zănatec ca o flacără suflată de vânturi, într-un vârtej de desnădejdc şi de rătăcire. Deodată Niculina vrointl să scape mişcării mele celei mai desperate, se lăsă în genunchi, necontenit cu braţele întinse şi împreunate deasupra capului, ca în executarea unei figuri noui din acelaş dans ritual. Când mă prăbuşii asupră-i nu-mi făceam desigur nici o iluzie c-o s-o prind; cunoşteam doar bine dinainte cum căzutul în genunchi era unul din cele mai dibace figuri ale ei de apărare. Dar deşi a avut la îndemână frântura de clipită ce-i trebuia ca să scape, — am văzut bine, perfect de bine acest lucru — Niculina în loc să se ridice cu uu vâslii de umăr în lături, cum i-era obiceiul, se întinse jos cât era de lungă şi braţele, se desfăcură, ca să i se împreune deasupra spinării mele.

Atunci simţii deodată aroma pătrunzătoare a nucului şi-n rostogolirile care urmară văzui stelele aprinzân- du-se de svâcnirea lor firească, dar atât de puternic că parcă dănţuiau ca pe fundul unei imense tamburine, pe care o agila sălbatec deasupra infinitului un titan îne- bunit. Formele cu rezistenţe şi flexibilităţi de oţel fin ale Niculinei îmi dădură bucurii nemaicunoscute; în schimb, îmbrăţişarea mea îndelungă o covârşi de tot şi o preschimbă dintr-o căprioară sălbatecă, într-o pisică nespus de calină. Iar nucul era ameţitor. M-aşleptam ca până şi Pafnule să sărbătorească izbânda mea printr-un nechezat triumfal, din peştera lui de ramuri plângătoare. Dar Pafnule, care simţea desigur cu mirosul lui fin, bucuria mea nemărginită, era înainte de toate un cal discret, menit unei cauze, pe care el o credea superioară şi ca un militar adevărat ce se simţia, prefera să păstreze mutenia cea mai desăvârşită.

Cum slani tolănit în iarba deasă, alături de Niculina, sub coviltirul cu foşnet mătăsos al coroanei nucului, mi se părea că suntem amândoi într-o lectică, care se leagănă în spaţii astrale. Şi numai la această imagjne, într-o clipă de răgaz a palimei răpuse, mi se întoarse gândul la prevenirile Niculinei, la jurămintele, pe care mă puse să le repet că n-am să scobor de cât cu îngăduinţă pe cărarea din mărăcinişuri, la ferestruica clipitoare din odaia unde mă primise până acum, şi care mi se păru că mă fixează de undeva din negură ca un ochi plin de albeaţă. Iubirea abia deslăjiţuită dură încă mult şi nici un pumnal neaşteptat nu mi se înfipse în şale, răsărind din iarbă ,şi ridicându-se răzbunător deasupra jocului de plăceri al convulsiunilor noastre. Şi nici în seara următoare şi nici în toate serile care urmară căci de-acum încolo, noapte cu noapte, venii să gust cu o lăcomie fără de seamăn, minunea de arome a nucului patriarhal. Iar Niculina îşi arăta de fiecare dată recunoştinţa pentru îmbrăţişarea mea îndelungată şi savantă prin chiote înăbuşite de surpriză, prin avalanşe isterice de pasiune, prin tributuri tacite de supunere oarbă, prin durata excesivi a

despărţirilor matinale, prin timbrul tremurător şi stins şi înfricoşat, cu care se interesa de ceasul întâlnirei de a doua zi.
încât devenisem nespus de curios să cunosc figura lui Serghie Bălan, de care, prin curioase asociaţii de idei, putusem să mă tem în treacăt. Trei săptămâni durii a-ceeaşi nebunie istovitoare şi-n tot acest timp vremea fu frumoasă. Primele frunze pălite de galbenul morţei se lă-sară pe spinările noastre încordate, iar din când în când câte-un fruct rămas, cădea pe-alăluri cu bufnet sec de ameninţare. Dar nu ne păsa de nimic.
Locotenentul Iliad s-a abătut pe la mine, să-mi spună noutăţi. El mi-este vecin la nord; a fost la oraş, chemai de Comandament, pentru felurite motive de serviciu. Il primesc cu mare bucurie, cu peşte proaspăt de Nistru şi cu câteva sticle de vin înfundat. Privitor la peşte, aflu delà el că domnul colonel, e foarte supărat pe ofiţerii şi trupa de pe frontieră. Unele sectoare, a declarat domnul colonel, nu se îndeletnicesc decât cu prinsul peştilor, în loc cu al spionilor şi al contrabandiştilor care-şi fac de cap. Dar va face o inspecţie inopinată — ha, ha, in-specţia inopinată a domnului colonel, cu care ne ame-ninţă în van, de când sunlem în Basarabia! Şi cei cari vor fi prinşi că au întrebuinţat grenadele şi muniţiunile statului, pentru prinderea şalăilor şi-a crapilor vor trage grele consecinţe...
— E ce zici de cega asta, Iliad... Aşa, că e deasupra oricărei aşteptări? Dacă domnul colonel mă calcă dimi-neaţa, până la prânz îi fac rost de-atâtea, ca la plecare să mai ia şi cu el...

. —. Sunteţi nişte pescari ! ne-a categorisit domnul colonel. Atât, nişte pescari... Dar am să vă refac eu militari..

.Domnul colonel Tătărauu e un personagiu foarte milităros şi ursuz. Nu-i place să fie contrazis şi dacă se întâmplă să facem vre-un haz de vorbele şi de severitatea lui, nu mai încape îndoială, ca aşa ceva nu poate să se petreacă decât după o repede privire spre uşă sau chiar o scrutare fugară a ferestrelor. Aici, deşi ne simţim la zeci de verste de comandament, instinctiv, când glumă ni-i mai îndrăzneaţă, ochii ni se îndreaptă spre orificiile bine înfundate ale încăperei. Dumnezeule, ce-ar fi dacă omul ăsta s-ar tine de cuvânt de fiecare dată, când ne ameninţă cu inspecţiile...
Dar în afară de figura sumbră a domnului colonel, cu colţul stâng al buzelor gata să se schimonosească într-o fluturare de sarcasm, Iliad îmi mai aduce şi imagini care-mi Irezesc în suflet deosebit interes.
Marusea se mălrităl A ţinut să întâlnească pe Iliad şi să i-o spună expres. Nu i-a pomenit nimic de mine. dar când Iliad a întrebat-o involuntar. „Dar Ragaiac ştie?", a dat din umeri animată de-un zâmbet pe care el nu se pricepea să mi-l descifreze. Numai la urmă şi în altă ordine de idei, l-a întrebat foarte indiferentă, dacă rcîntorcându-se în sectorul lui, trece fatal şi printr-al
— A, nu, — pol să înă duc direct... însă dacă dumneavoastră doriţi, fac cu plăcere un ocol...
— Vai de mine, n-am nici un motiv să doresc...
— Poate ca să-i fac... puţină durere camaradului meu... aii, cruzimea asta înă va determina să trec neapărat pe la el...
— Crezi că i-ar trezi vre-un sentiment o aşa noutate? Iliad mă indeinnă să cred că i-a ţinut un întreg curs psihologic asupra felului meu do a fi. Miezul pălăvrăgclei era evident acesta: că sub o aparenţă de mândră, de încăpăţânată indiferenţă, se ascunde un suflet mlădios şi grozav de susceptibil. Rezultatul a fost că la urmă fata i-a mărturisit că ca personal nu-i aşa de grăbită: părinţii precipită oarecum lucrurilc. Dar ea va face să meargă astfel încât să putem juca şi noi la nuntă. A auzit că la vară, o să fim readuşi: tatăl ei, respectabilul domn Arcadie Nicolaevici Cuzmin e prieten bun cu colonelul.
— Şi pe cine ia mă?
— Pe-un profesor... un profesor rus Vladimir Anti-
Marusea... Simt vag prin epidermă, amintirea caldă şi parfumată a apropierei ei; obsesia parfumului ei -favorit, pe care nu ştiu cum îl chiamă, m-ar îmbăia poate şi acum sub suflul acestei evocări, dacă mirosul cert care mă stăpâneşte până-n miezul creerului, al nucului cu săl-batecă aromă nu l-ar preface în nimic. Biata Marusea, ea n-a putut fi rusoaica visurilor mele cu toate că familia ei a purces încoace din nu-mi mai amintesc ce ţinut de cazaci. Îi mai lipseşte ceva, nu ştiu unde, la suflet, la corp?... cine dracu' poate să spună... Mă gândesc un moment să-i scriu c-am auzit veselul eveniment, şi-mi pare bine că se măritä. Dar ştiu bine că n-am s-o fac...

Din indiferenţă?!... sau ca să spun ca şi dinsa... din teamă să nu precipit lucrurile... Dacă ea vrea să aştepte... să mă aştepte... evident, fără nici o nădejde şi — cu siguranţă — fără nici o schimbare a împrejurărilor... de ce să nu mă aştepte?... Şi dând din umeri, închid discuţia şi afectez totală nepăsare...

În afară de peştii din Nistru, femeile, de asemeni, nu mai lasă pe domnul colonel să doarmă- Adică femeile care trec Nistrul, printr-un sector sau altul, momind pe ofiţeri.

— Nu mai admit nimic... sunt informat... toată graniţa furnică de femei plătite de bolşevici- Domnişorii mi le ţin două zile şi mai cu seamă două nopţi şi pe urmă le fac scăpate încoace sau dincolo... dacă nu le conduc chiar ei singuri o bucală de drum... încotro vreau ele, nu încotro trebue să le conducă ei... În rapoartele dumneavoastră eu n-am vă'zut că e vorba de nici o femec... iar siguranţa prinde mereu... pe aici, pe la Chişinău, prin toate părţile... Pe unde intră femeile ăstea în ţară? Şi pe unde ies... căci s-au găsit scrisori dela ele... Ei bine, asta n-are să mai meargă... Orice femec perchiziţionată până la piele...

— Să trăiţi domne colonel, totdeauna se procedează astfel...

— Perchiziţionată pentru găsit scrisori, dom'le... nu pentru ce căutaţi dumneavoastră... dacă nu prezintă nimic suspect expediate imediat înapoi... dacă da... aduse sub o puternică escortă...

— La Comandament...

— Evident că la Comandament întâi, locotenent Iliad... Dumneavoastră lucraţi cu Comandamentul... Noi, pe urmă deferim justiţiei militare... Ei bine, nici o femce... dar absolut nici o femee... Adică n-au încercat să treacă Nistrul, de trei luni, de când am ocupat frontiera, atâtea şi atâtea comuniste care forfotesc pe aici?... Unde sunt?... Eu n-am văzut nici una... Bărbaţi cât poftesti, femei nici una...

— Eu singur v-am trimes, domnule colonel şapte... acum trei săptămâni.....

— Nu vorbesc de ţărance de-alea, domnule, care vin să-şi vadă rudele, sau să facă niţică contrabandă... Comuniste, spioanc... asta aştept eu... Când sunt murdare şi babe, gata sunteţi toţi unu şi unu la datorie... Dar când dama e bine... se face scăpată... ştiu tot, locotenent Iliad, vai de acela pe carc-l voi prinde... Bagă de seamă, nu numai cariera lui va fi periclitată, dar chiar, îi voi deferi Consiliului de Război pentru complicitate şi trădare... Sunt unii cari, ameţiţi, de-o vrăjitoare d'ăslea sunt în stare chiar să nimicească ori să ascundă probele suspecte... Ştii dumneata ce'nsemnează asta locotenent Iliad?...

(iIB I. MIHAESCU

Ştiu domnule colonel şi tocmai de aceea sunt foarte surprins că dumneavoastră aveţi astfel de bănueli a- supra..

— .Nu zic că dumneata... şi mulţi alţii... sau că dinadins... dar... ameţii... Înţelegi dumneata... femeia e lucru' dracului, Uiade... din cele mai vechi timpuri istoria ne vorbeşte de astfel de cazuri... Ba chiar Biblia, cartea cea sfântă... Am să dau ordine severe... şi am să *îndesesc* inspecţiile inopinate...

Conchiserăm, că domnul colonel era sub impresiunea vre-unei cărţi cetite proaspăt, unui proces senzaţional sau vre-unui film de cinematograf de curând venit în oraşul, ¡11 care rămăsese cu cancelariile şi trenul regimentar. Eu am râs cu multă poftăj de această toană a domnului colonel Tătăranu, a cărui străşnicie şi posomorită humoare o temem cu toţii, după cum ne îngrozim de orice nouă idee îi căşunează câteodată. înţelegeam de minune că dialogul ce-l avusese cu Iliad şi care trebue să fi fost exact ca conţinut, nu se desfăşurase tocmai în ordinea pe care mi-o prezentase el şi nici unul din cuvintele rostite între dânşii, nu avusese nici dintr-o parte, nici dintr-alta vre-uti sens dublu ori echivoc. Dar camaradul meu de faţă a- vea o înrădăcinată înclinare de a trece un mucilit şi un familiar în raporturile de patru ochi cu superioj-ii săi. În fond era şi el un timid.

— Ar vrea să-i trimetem peşcheş ceva proaspăt, glumii, îmbiind pe Iliad cu culoarea de foc ce curgea din sticla cea nouă... l-aş trimete cu plăcere dragul meu... Dar unde e, unde e? arată-mi-o... s-o mănânc...

Iliad căzu pradă unor gânduri adânci...

— Cuin au alţii noroc, Ragaiac? grăi el după o matură gândire.

— Adică tu crezi în bazaconiile colonelului?

— Măi băiatule... el porneşte dela premize destul de lemcinice... Cum de dă Siguranţa peste ele?... Pe unde apar accste femei? pe unde trec?...

— Prin ţările vecine...

— Şi asta se poate... dar s-ar putea...

(iIB I. MIHAESCU

Să fie şi cum zice colonelul... Oh, Doamne, împărlăşeşte-ne şi pe noi cu acest noroc! Dar ia spune, Iliadc, cum ai proceda la un caz atare?..

— .Cum să procedez?... Conform ordinului: perchiziţie până la piele... timp, evident, de vre-o două-trei zile, după caz... şi pe urmă sub escortă la colonel... că e băiat bun, ori ce-ai zice... c el sever... se cam iutreco el une-ori cu mânia, dar când îl iei mai deaproape mon- şer... ştii... şi mai pieptiş... o mai slăbeşte şi dumnealui... Ambiţia lui e să nu-l iei în răspăr când sunt mâl mulţi de faţă, înţelegi dumneata, ca să nu i se ştirbească autoritatea... Dar între patru ochi e o grădină de om, dacă ştii să-l ici, mă-nţelegi...

— Ar fi o minunată surpriză...

— Ba bine că nu... zău că m-am şi gândit, m-am gândit mult, de când colonelul mi-a băgat în cap, cum aş proceda cu dacă mi-ar cădca aşa ceva în mână... Foarte simplu, înţelegi, m-aş face că nu bag de seamă ăle trei... patru zile de... perchezi{ie... ha, ha, ha..., înţelegi, cu cine am de aface... pe urmă, după ultima noapte, înţelegi: „Madam' ţi-ai închipuit cumva că-ţi găsisei omu' ha, ha, ha... îmi pare rău madam, dar cu toată drăgălăşenia, înţelegeţi... a dumneavoastră... am onoare să vă trimet Consiliului de Războ...

Şi Iliad mă privi cu un fel de bravură vagă în ochi, pentru a nu mă lăsa să cred o cât de infimă parte de clipă, că el n-ar pune în cele din urină, datoria înainte de toate...

Dar âlc trei zile... vorba colonelului... perchezi{ie, nu glumă, ho, ho, ho... Şi pe urmă: — Ce să-i faci madam' aşa c valsul vieţii...

Răspunsei alene şi Indiferent, privind într-altă parte.

— Xu-ţi face nici o iluzie, că nu va veni niciodată... nu va mai veni, — şi zâmbind gândurilor mele trecute complectai.

— ...rusoaica...

Rusoaica?...

Rusoaica gândurilor noastre... aşa cum am închipuit-o fiecare, când am venit încoace...

Spioana, vrei să zici?...

Poate că nu va fi spioană... ah Doamne, atuuci ar fi îngrozitor... Dar tot ar fi ceva...

Iliad mă privi pe furiş, pe urmă examină fugar şi îngrijorat uşa şi ferestruica...

— Ar fi mai greu aşa... alenuai plictisii de mişcările lui, pentru că într-adevăr peste trei zile va trebui s-o predau mai departe...

— La urma urmei şi după patru... sau o săptămână, rânji el lubric.

— ...pentru că dacă ea vine cu intenţiile ăstea, niciodată nu vei izbuli să joci în gândul ei decât rolul unui vasilache... Şi tocmai pentru ca să nu rămâi în ochii ei un biet vasilache, — bătui cu pumnul în masă — înţelegi Iliadc, va trebui neapărat s-o dai peşcheş, peste trei zile, sau peste patru, sau peste o săptămână, colonelului... \

— Pentru asia... şi pentru... mi se pare, un jurământ... pe care...

— Jurământul de a nu te lăsa vre-odată să fii vasilache... nici în ochii altora... nici în ai tăi... nici mai cu seamă în ai ei...

Despovărat de-odală parcă de temerea de a auzi dela mine ceva subversiv, Iliad îmi turnă voios în pahar. Dar privirea mea vagă, fixată într-un colţ de odaie, îl făcu să-şi rcţie încă toastul porcotos pe care buzele lui erau gata să-l frământe...

— Dar nu trebue să mergem neapărat cu gândul, la situaţii de-acestea tragice, Iliade... Gândeşte-te că rusoaica n-ar fi decât o ,biată refugiată, gonită de spaima zilelor pe care le-a îndurat... O rusoaică a vremii dinainte, din romane şi din visuri... Tu nu te-ai gândit la o astfel de apariţie aşa cum stai aci, la hotarul unei mari frământări omeneşti?... O femee înaltă sau cum îţi va fi plăcând, cu un pas lung şi maestos, desmiţând vestmintele de contrabandă în care s-a deghizat...

Şi tărăgănată, vocea mea povesti şi descrise vreme îndelungată întâmplarea stranie, care ar putea să survină... alcătui şi descrise figura şi silueta necunoscutei, care va aduce cu ea, în vestmintele, în mişcările, în sufletul ei o mireasmă mai puternică decât toate parfumurile cunoscute, decât chiar tăria amară şi sălbatecă a nucului secular, ilecăl ori ce altă tărie ştiută şi aspirată până la fund.

Seara veni repede. Convorbirea după ce dăinui astfel multă vreme în ipotetic, se reîntoarse la real, păstrân- du-şi lotuşi obiectul, lipicios prin natura lui... Abia acum aflai de interdicţia pe care colonelul o impusese căpitanului Bădescu, pentru că începuse să-şi facă de cap cu îngăduinţa dela început. În ultima vreme stătea mai mult la oraş decât la post. Pentru a-i arăta

că nu se gândeşte de loc să revină, colonelul i-a luat chiar locţiitorul eventual, pe sublocotenentul Ilieş, pe care la trecerca noastră pe graniţă i-l lăsase anume..

.Această nouă împrejurare dăduse de vorbă târgului pe câteva bune săptămâni. Barişnia Ghenea trecea pe străzi foarte absorbită de gândurile care o copleşeau firesc, din cauza acestui sbucium pe loc al destinului ei - însă trecea foarte des pe străzi, plimbându-şi figura, despre care n-ai fi pulul spune niciodată dacă e cu totul tristă ori cu lotul veselă. Iliad crede că barişnia Ghenea se simte încântată de drama mută, a cărei eroină s-a pomenit deodată. Acţiunile ci au crescut enorm de mult din această întâmplare, mai ales de când cu interdicţia pe care uu svon nespus de grăbit a purtat-o repede pe la urechile tuturor, din inima târgului şi până la câteva verste împrejur. Cel care suferă cu adevărat de această nepotrivire a soartci în afară de căpitan c bătrânul Ker- sanov, om onorabil şi măsurat, a cărui faţă mută de Împietrită durere i-o contemplă în tăcere şi respect coreligionarii săi la întrunirile dela sinagogă. Bătrânul se teme ca lucrurile să nu ia cine ştie ce întorsătură ,care ar putea ptriclila cumva sănătatea ori viaţa fetei sale pe care o iubeşte mai mult de orice pe luinc; dar pentru orice ar putea să se întâmple, el c pregătit sufleteşte şi nimic, nici cea mai tragică perspectivă nu l-ar putea determina să se abată o iotă măcar dela conduita pe care nu el personal şi-a impus-o, ci pe care îngerul neînduplecatului său Domn i-o impune în fiecare seară, când mâna lui cerească aprinde prima stea în vastitatea împărăţiei celei fără de hotar.

încăpăţânarea lui feroce, dar cuviincioasă şi demnă, a atras, asupră-i admiraţia nu numai a evreilor vârstnici, dar chiar a multor creştini, printre care, în primul rând domnul colonel Tătăranu, care-l consideră ca pe un vrednic păstrător al tradiţiei şi al dalinclor sfinte, punându-le inai presus chiar de fericirea copiilor lui.

— Cu astfel, de oameni, un neam dovedeşte că nu e sortit picirei, afirmă domnul colonel, pentru care c-xeinplcle patriotice, religioase şi morale sunt cea mai înaltă expresie a înţelepciunei omeneşti. Cel mai în drept să se pătrundă de exemplul acestui bătrân ovrei, a mai spus domnul colonel, ar fi tocmai domnul căpitan Bădcscu, a cărui lipsă de mândrie contrastează aşa de vehement cu atitudinea de clasică; prestanţă a unui bătrân onest, simplu negustor de sifoane şi siropuri.

Dar tineretul amândoror confesiunilor nu împărtăşeşte acest chip de vedere. Cu uşurinţa vârstei el priveşte cu ochi luminoşi desfăşurarea conflictului, cu strania plăcere cu care te aşezi în fotoliul de teatru ca

să te delectezi de cruzimile vieţii omeneşti- Iar căpitanul Bădcscu din unghiul său de vedere, face o disociaţiunc, poate destul de justă, între datoria ce-o are de îndeplinii şi pasiunea sa lumească; Singura concesie ce-o face celei din urmă, din dreptul cuvenit celei dintâi e — spun relele guri — că[1] şi după interdicţia colonelului, el Io' mai încearcă agilitatea

picioarelor lui Volbur pe drumurile de noaple ale Basarabiei. Însă nici odată zorile nu l-au în ai prins la târg, iar — mai ales în acest timp din urină, — tocmai pe sectorul lui s-au făcut câteva capturi extrem de interesante. Totuşi tinerelul celor două confesiuni, zum-zăne într-una că întâlnirile "au loc cel puţin odată pe săp-tămână, în cel mai deplin mister la

(iIB I. MIHAESCU

prietena şi confi-
denta Glienei,
barişnia Manea
Balaban, ai cărei
părinţi au
concepţiuni mai
puţin intransigente
asupra dreptului
celor tineri la viaţă..

.Lucrurile poposesc deocamdată la acest puncl şi loată lumea e în aşleplarca unor noi şi senzaţionale evenimente: loată lumea binevoitoare ca în toate târgurile, vorbeşte numai în şoaptă, iar şoapta se întinde, se întinde... într-o parte spre urcchea surdă a habotnicului, într-alla spre auzul la pândă al domnului colonel...

Până noaptea lârziu, suntem dcparle de lot de a- cestc neguroase şi mocnitc evenimente. Rubiniul nostru se ridică la răstimpuri dese să ia Toc la lumina lămpii, în cinstea rusoaicci...

Rusoaica fiecăruia nu va fi nici spioană, nici evreică, sau dacă va fi evreică, va sosi singură din împărăţia soa- i elui-răsare.

— Dar când, când?... se impacientează înlrc două înghiţituri Iliad, pe care îl munccştc lot mai sălbatec nostalgia neprevăzutului...

— Asta se va întâmpla la iarnă, Iliad, când Nislrul va îngheţa şi când toiul încoace şi într-acolo va fi o mare de zăpadă... alunei piciorul ci, va cârmi uşor pe punica gheţei, încoace... piciorul ci, Iliad... ţi l-ai închipuit tu cum poate fi piciorul acela, Iliad...

Iliad bea trei pahare unul după altul, Însă cu articolul ăsta sunt aprovizionat berechet... Iar termenul care l-ain pus şi care nu e prea îndepărtai, — al îngheţului pompează sânge aprins în vinele ccle mai ascunse ale corpului său, parcă iluminai de-o năprasnică revelaţie...

Tu nu poţi să le plângi, mă măgulește el, că n-ai cunoscut rusoaica adcvfirală... Marusea c visată de mulţi alţii... Mă mir cum...

Il... Marusea... dac-ai fi văzul pe Niculina...

Niculina? . dar cinc-i Niculina?...

InsfArşil, n-are importanţă... Pe Marusea ţi-o cedez ţie Iliad. Mie lasă-mi pe rusoaica ccalaltă cu picior înalt şi ochii oblici, care va veni înfăşurată în şuba < i enormă diu împărăţia gerurilor.Şi vorbesc înamte ca în prada unei halucinaţii, cu glas voalat şi ritmat de accentul vinului generos.

— Las-o să înainteze prin tufişurile de chiciură ca o prinţesă a iernei... Să sosească cu spaima nopţei în spate... Şi să găsească lumina scăpării în bordeiul ăsta de scânduri... S'o întâmpin sprinten ca un husar, Iliad, s-o ajut să-şi scoată din buleandra siberiană .liniile lungi ale trupului ci şi mlădierile de călăreaţi a stepei... Ochii lui Iliad au rămas nemăsurat de căscaţi, spre uşă. Ca şi ai mei. Intru târziu el pocneşte cu pumn greu în masă:

— Sectorul meuj e cel mai puţin căutat de soldaţii lor, Ragaiac, mă împărtăşeşte el. E drept că şi de refugiaţi... Dar un astfel de loc retras îşi va căuta ca- Ai dreptate, ai mare dreptate băiatule... Nu e câtuşi de puţin exclus ca la iarnă... a... ce vorbeşti domnule... dar toată lumea asta... a vechiului regim... în fiecare an caută ieşire în-coace... Se zice că la graniţa polonezâ... iar la noi iarna... cel mai puţin expus eşti iarna... Dragă, dar în fiecare iarnă, sunt cazuri întâmplate... am auzit camarazi din batalioane...

Şi dogoriţi de focul rubiniului, în bordeiul scăldat de căldura prieteniei, ascult surâzător, cum Iliad îmi explică, ...nu aşa cu visuri... dar cu date certe domnule..." că fantezia mea e probabilă, ba e chiar posibilă... ho-tărît lucru, e mai mult ca sigură...

În seara care urmă, ducându-mă la Niculina, îmi lot potriveam gândul cum s-o împac mai bine pentru absenţa mea din ajun. Intrai puţin cam stânjenit în ograda cu numeroase şi inutile acareluri, urcai tiptil pe prispa îngrădită şi cercetai ferestrele luminate. Niculina era înăuntru. Ciocănii uşurel în geam. Ea veni repede la fereastră, făcu semne de alarmare şi de discreţie şi eşi degrabă la mine în cerdac. îmi primi scuzele, cu vădită măgulire, dar şi cu vădită dorinţă dej a termina mai iute. Nu despre aşa ceva era acum vorba: bărbatu-său venise. Momen- lan era pe la vecini, dar pulea să sosească în orice clipă. Trebuia deci să plec.

Peste trei zile în schimb, puteam să revin, dar cu condiţie să ciocănesc tare în poartă, că dacă se întâmplă să-mi iese el înainte, să par că am venit în vizită ca lumea.

— Vizită, noapteal?

— Seara... când mântuiţi lucrul... Ce poate să fie'? Am să-i spun că te-am cunoscut, când ai venit în cer-cetare să descoperi pe unde-ţi fug noaptea vagmiştrii şi *saldafii*. Numai că în faţa lui trebue să ne spunem dumneavoastră...

— Foarte bine, daqă c numai atât- Dar de ce n-ain juca puţin comedia chiar în astă seară?...

Nu. În astă seară hotărît nu. Şi nici înainte de trei zile. Hm. Noaptea asta era desigur destinată celui revenit. A perfect... Peste o jumătate de ceas el trebue să se întoarcă, poate şi mai curând... Refuzai deci categoric să plec dacă nu n)ă însoţeşte până sub nuc. Şi mă arătai atâta de îndârjit, fusei chiar 'gata să pătrund în casă, că ea trebui să mă însoţească şi în cele din urmă, văzând că sunt hotărît să mă ţin după dânsa oriunde, trebui să se lase apucată şi trântită în culcuşul nostru de iarbă.

— Nu-l pentru cine se pregăteşte l îi râsei în ureche, dar ea se făcu că nu m-audo. Mă opri să mă îndrept spre salcia pletoasă- Şi când ne despărţirăm la poartă, îmi şucră la rându-i 111 ureche, înainte de a se pune pe fugă în casă:

Asta se plăteşte.Hotărli să mă întorc când s-or împlini cele trei zile fixate. Şi mă dădui cu furie studiilor matematice. Acest bărbat, pe care-l uitasem, interveni atât de neaşteptat şi de stupid În rosturile mele, că mă simţii extrem de săturat de escapadele nocturne în cătunul fără nume- Viziunea cea scumpă, ţesută numai din fuiorul fără" prihană al în- chipuirci şi stârnită de iznoavă de vizita lui Iliad se înstăpâni iarăşi absolută şi exclusivă în sufletul meu- Ni- culina nu-i putea fi cel mult decât o palidă întruchipare pur fizică.

Şi a treia noapte izbutii să nu mă duc; dar în noaptea urm&toare, mă avântai în şea. Niculina era o perfectă întruchipare fizică...

Lăsai calul în grija lui Marinescu, care mă însoţea. Bătui în poartă la Niculina de mai multe ori, agasând zăvo- zii de prin vecini, care răspunseră cu mărăituri şi pe urmă cu lătraturi. Eram gata să plec, pentru că întârzierea ei mă făcu s-o închipui cu membrele amestecate într-ale bărbatului legitim, pe crivatul din odaia unde mă primise întâi şi avusei mulţumirea să constat că resentimentul pe care-l încercai la această idee, nu era câtuşi de puţin de gelozie, ¡ci piu- şi simplu de scârbă. Murdăriţă de acel ţărănoiu sălbatec şi călător, fratele Măriucăi-vă- duva, Dumnezeule Doamne, Niculina nu trebuia să-mi mai trezească nici o bucurie. Făcui trei paşi înapoi şi zăvodul ogrăzii din fată dădu la mine, încercuindu-mă în reflectoarele mici şi albăstrui ale ochilor lui turbaţi şi muşcând ştacheţii portei cu albul perfect al dinţilor nimicitori.

Nu ştiu cum îmi veni atunci în minte râsul sănătos şi dantura puternică a Niculinei că ideia mădularelor amestecate mă năpădi iarăşi şi mă toropi; năuc deschisei poarta şi în curând eram dincolo de pălimar. Gândul că bărbatu-său ar fi iarăşi la vecini şi că ea ar fi putut ajipi, aşteptându-l, mă îndemna la îndrăzneală. Abia acum se făcu lumină la fereastră din fund. Sunt amândoi împreună? I-am deşteptat din somn?... Nu, este încă de vreme... şi eri n-am putut să viu...

Niculina îmi ieşi înainte. Era singură şi-mi simţise paşii.

— Am bătut la poartă... îi şoptii.
, — Bun, bun, bun, poftiţi...
— Adormisei?...
Ochii ei răseră şi înclină capul încuviinţând, dar nu părea de loc somnoroasă.
— E la vecini?
Niculina aprobă; şi de data asta.
O apucai de mână şi-i strecurai la ureche:
— La nuci
Niculina îşi smulse braţul şi-mi astupă îndată gura, dar tot aşa de repede îşi retrase mână privind îngrozită spre poartă şi prin curte. Afară se lăsase destul întu- nerec. Energică şi hotărîtă ea apăsă ivărul uşei şi deschise :
— Da, poftiţi vă rog...
Şi-mi făcu semn imperativ că trebue să execut lot ce-mi spune ea.
Intrai după dânsa.
— Dacă nu dormeai, de ce n-ai ieşit când am bătut în poartă?
Ea-mi aruncă, drept răspuns o privire teribilă, caro m- amuţi. Apoi examină cu grijă ferestruica suspectă şi păru c-ascultă. Fără voie mă pipăii la buzunarul dela spate, unde-mi ţineam browningul.
— Dacă nu începi să vorbeşti, cum ţi-am spus, nu mai poţi rămâne aici...
Şi după o pauză de încruntare, îmi explică repede şi-n şoaptă:
— Am crezut că-i el afară, —< şi are să-ţi deschidă.
— Va să zică, el ştie de mine... i-ai spus că viu pe aci...
— I-am spus că te-am poftii într-una din serile astea... pentru că ştiam că el va fi aici...
Indală veni până la noi zdupănilul greu al porţei în uşori, apoi paşi tropăiţi şi voinici în bătătură şi pe treptele scăriţei.
— Vine, mă asigură fără să mai fie nevoie şi cu dul- ceaţă În glas Niculina, iar mâna mea rătăci din nou spre buzunarul Înarmat.
O statură zdravănă, înaltă şi sfruntătoarc umplu lot cadrul uşei. 0 figură, pe care o mai văzusem undeva. I ndc? Imposibil de aininlit. El avu o surprindere calmă şi calculată când ni se întâlniră ochii. Dar în pumn eu simţeam Walter-ul mic cât un mâner de cuţit şi-n adâncul buzunarului degetul cel mare împinse uşor piedica deoparte.
Serghie se pregăti să spun,ă o vorbă dar bărbia şi fălcile lui se mişcară degeaba, de parcă ar fi isprăvit numai ceva de mestecat. Pe urmă se mai uită în dreapta şi-n stânga, dar fără nimic agresiv în mişcări. În cele din urmă izbuti să articuleze.
— Dumneavoastră sunteţi domnul locotenent?
N-avusei timp să răspund că Niculina îmi luă înainte:

— Faceţi cunoştinţă! Soţul meu Serghe Mihailovici şi Gheorghe Ivanovici... domnul locotenent dela Nistru... Ghcorghe Ivanovici era denumirea pe care mi-o dăduse la începutul întâlnirilor noastre, când se interesase de numele meu şi al talei. Mai pe urmă, din seara pe-i trecută sub nuc, mă numea scurt: Gheorghe...

— Bucuros de cunoştinţă, poftim şedeţi, înă îndemnă Serge Bălan, întinzându-mi mâna.

Abia acum băgai de seamă că samovarul marc de a-lamă lucitoare scotea pe coş un abur uşor.

Serghe Bălan purta cămaşă rusească de postav verde încheiată pe umăr şi era încins peste mijloc cu nouă} şi scumpă curea. Pantalonii, de aceiaşi culoare intrau în cismc lungi şi strâmte, care-i ajungeau până la genunchi. Fra roşcovan la faţă şi închis la păr, cu mustăci galbene, subţiindu-se spre ascuţişurile ridicate.

Fusei servil cu prăjituri de nuci, de dovleac şi cu plăcintă cu brânză, pregătite de Niculina, iar după ceai Serghe eşi afară să aducă o sticlă mare de cinci chile, cu minunat vin roşu închis ca sângele de iepure.

Îi câştigai atât de repede prietenia, mai ales că mă purtai faţă de Niculina cu o cuviinţă din cale afară de protocolară şi ingenuă, încât femeea trebui să-mi recu-noască meritul printr-un zâmbet elocvent, pe deasupra capului acestuia haiducesc.

Abia acum aflai spre marea mea stupoare şi bucurie, că Niculina era o cetitoare, ba chiar că începuse şi în-văţălură gimnazială. Mă surprinse cu atâl mai zdravăn a-ceastă noutale, cu cât mai demult, când mă cercetase cu ce-mi petrec ziua şi-i vorbisem de cărţi, ea păruse c& acordă un interes respectuos spuselor mele, dar nu se grăbise să-mi arăte că nici ea nu e o ignorantă, cum ar fi făcut orice femeie din lume. Dinaintea bărbatu-său ea dovedi însă mult interes acestui subiect în convorbirea noastră. Cunoştea câteva romane de seamă ruseşti şi foarte multe de autori fără însemnătate, sau de autori, pe care cu îi ignoram. Cetise şi traduceri desigur în ru-seşte: Mizerabilii, Germinai, Contele de Monte-Crislo, Ma-dame Bovary, Quo-Vadis, Bel-Ami, mult Duînas, Sien-kiewicz şi Zola, punea pe acelaş plan Cei trei muşchetari cu Războiul şi Pace şi mărturisea foarte natural că Manon Lescaut a impresionat-o la fel ca Fraţii Karama- zov ori Ana Karenina, ba se părea că poate şi mai mult. Serghie cetise şi el ceva şi arăta nelimitată admiraţie pentru Sufletele moarte, Taras Bulba şi câteva povestiri de Puşkin şi Lermontow, adică pentru întreaga lui lectură; acorda deasemeni o cuviincioasă atenţie răsunetului atâtor nume ilustre mai ales streine şi se simţea nespus de onorat că astfel de convorbire avea loc sub acoperişul lui. Îi făgăduii să-i fac rost de moş Creangă, şi ceva Sadoveanu.

E dela sine înţeles că din clipa acestor revelaţii, ochii mei învăluiau pe Niculina în lumini irizate de culori cu lotul noi. Mă simţii nevoit să aduc vorba despre Olt şi despre locurile mele, despre origina, trecutul şi viaţa mea de-acuma, să fac comparaţii între obiceiurile de-a- colo şi cele de pe-aicea, micşorând diferenţele şi mărind apropiercle. Fusci ascultat cu luare aminte şi cu discretă

rezervă când fu vorba de apropiere. Despre Ser- ghc putui afla, ceia ce de altminteri ştiam, că e de fel chiar din acest cătun; cât despre obârşia Niculinei, în afară de afirmaţia vagă că e fată de răzeş cu stare, nu mi se mai spuse nimica, deşi curiozitatea care mă devora cumplit mă împingea la întrebări hazardate

.Pcnlru a-i îndemna să-şi deschidă mai mult sufletul, mai dădui încă drum a lui meu. Dar nu primii nimic în schimb. Mă ridicai să plec deci, oarecum contrariat, mai ales că se făcuse târziu, când spre complecta mea uluire, mă pomenii rugat de Serghe, nici de-acum înainte să nu uit casa lor. Ori când doresc, ea mi-e deschisă — mă asigură el — şi cum mă ştie singur-singurel prin păr(ile astea, s-ar bucura mult când ar şti că din când în când şi anume ori de câteori mi-o pofti inima, voi veni ca să cinstesc şi masa lui. Chiar şi fără veste, când nu mi-o place fiertura dela cazan a bucătăriei trupei, pot să viu aicea şi „se va

pricepe, ea, Niculina, să pregătească îndată ceva, pe gustul dumitale".
Puţin îmi mai trebui să-l întreb: Chiar în lipsa dumitale? dar pentru că el nu făcea nici un fel de deosebire, mă crezui în drept să interpretez lucrurile oricum îmi conveneau mai bine.
Auzisem eu, nu-i vorbă şi avusesem, slavă Domnului, destule prilejuri să mă conving de ospitalitatea basarabeană şi de dulcea filosofic, de larga toleranţă, de nemărginita încredere pe care soţii şi părinţii de aci o acordă soţiilor şi fiicelor lor. Nu odată condusesem câte-o barişnă acasă, după miezul nopţei şi o predasem părintelui ce venise să-mi deschidă şi să-mi mulţumească în persoană, că-i distrasem şi mă ocupasem, atât de mult de odrasla lui. Dar ca să capăt carte albă dela un soţ cu aspect aşa de haiducesc, asta chiar că întrecea dea- dreptul orice închipuire. Grăbii luarea bunului rămas de teamă să nu urmeze îndată şi oarecare mici restrângeri.

Dar alungând de pe faţă o vagă lumină de râs, Niculina se asocie repede dorinţei bărbatului ei, care, cu o ultima strângere de mână, mă asigură că „încă" dela început poartă o dragoste deosebită ofiţerilor moldoveni, „cum se zice, româneşti...

"Nici când în-am trezit singur j>e uliță, nu-mi venia să cred că totul a putut ieși așa de frumos. Păşii voios înainte, prin praful umezit de noapte, fluerând un marş triumfal. Fugarele zâmbete ale Niculinei, pe care mi le aruncase pe deasupra capului şi înţelegerei soţului său, îmi luminau calea ca nişte licurici. Niculina, Niculina, comoară pe care n-am ştiut s-o preţuesc, cât de fericit simt că am descoperit însfârşit sufletul tău Eu aşteptam rusoaica de peste Nistru şi ea era doar la un întins de mână departe de mine. Iliad, băiatule, rusoaica mult aşteptată a venit, închipue-ţi, şi ea era o moldoveancă... lar sufletul ei s-a deschis acum pentru întâia oară: degetul meu l-a atins şi el s-a deşteptat. Cu atât mai bine, el e încă fraged şi nou, el încă ignorează cumpăna valorilor şi ordinea ierarhiilor, dar lasă să se întrevadă bogate zăcăminte şi posibilităţi surprinzătoare. Cu atât mai bine, cu atât mai bine, o humă proaspătă şi fină, atât de minunată, pentru cel dintâi modelaj I
Am ajuns la cotul bumerangului, pradă acestor lirice efuziuni şi m-am ridicat pe dâmb ca să am în ochi linia întunecată a zăvoaielor. Înţelegi tu, Iliad, chiar şi domnul colonel n-ar avea ce să zică în cazul de faţă... totul e în regulă... nu-i la mijloc o venetică de peste Nistru... şi precum vezi, sunt invitat formal chiar de domnul soţ în persoană.
Mă mustrai repede însă, pentru uşurinţa cu care a- dusei în această divagaţie glumeaţă, imaginea alcătuită din putere şi bună-voinţă a lui Serghc Bălan. Simţii pentru el o simpatie bruscă, pe care mă forţai s-o traduc în vre-un fapt de recunoştinţă, care să se poată ridica la înălţimea bunăvoinţei lui. De bună scamă acest om pe care l-am înşelat şi pe carc-l voi mai înşela, va merita totdeauna respectul meu cel mai neprecupeţit; mă simţeam în stare să înfrunt peutru dânsul orice pericol, şi aş fi dat mult să-i cunosc vre-o nevoc care-l încearcă, pentru a-i dovedi cât poate să se bizue pe ajutorul meu.
^Fratele Măruicăi... hm... curios... ce poate fi cu omul ăsta!, unde a întâlnit el pe Niculina şi cuin a determinat-o să-l urmeze... Cum a izbutit s-o facă să-l aştepte în lungul deselor lui absenţe, în acest cătun fără nume şi cu mai puţin de douăzeci de locuinţe... Al acestor sfinte absenţe, pe durata cărora el mă face deplin şi netăgăduit stăpân.
Doamne, Dumnezeule!... unde-l duc pe el aceste absenţe... în ce loc... în ce... unde... în care...
Eram aşezat pe iarbă, rezemat de salcia unde mă aşteptase Niculina, când îmi puneam aceste întrebări. Şi priveam linia neagră a zăvoaielor şi nelămuritul întunecat ce se întindea şi mai departe...
Fatal acest răspuns trebui să-mi vină în minte; dar mi scuturai de el ca de o presimţire rea... Haida de... e cu neputinţă... un om atât de binevoitor... şi care, totuşi... dacă ar fi vrut... un om... care... cu atâta mărinimie... cu

atâta bunăvoinţă... cu atâta dragoste... pentru ofiţerii... pentru toţi ofiţerii moldoveni... cum se zice... româneşti... Am sărit ca ars, de parcă salcia pletoasă din spate-mi s-ar fi încordat deodată ca o imensă caracatiţă, gata să iriă apuce cu chica ei enormă de nenumărate şi flexibile picioare: ha, va să zică eu nu eram primul... va să zică... obiceiul casei cerea... ca în vreme ce soţul... am înţeles... am înţeles până 'n miezul miezurilor... Ha, ha..., să ve-dem... să vedem...
Şi pornesc ca dus de-o sălbatecă vijelie... dar mă o-presc şi rând şi pulpanele vijeliei mă înfăşoară şi trec pe delături... Mă întorc, parcă să-i ţin piept... nu; dinspre Nistru s-a stârnit o vie suflare.
Mogâldeaţa caracatiţei agită şi amestecă picioarele ne-gre în fundul oceanului de întuneric... Ce cine am venit în astă seară! Cu Marinescu... el poate fi găsit la Mă- riuca.
Pornesc într-acolo şi mintea inea nu e răscolită acum decât de picioare care se'nlăpţue şi se amestecă în în-tunerec; imaginea graţioasă a picioarelor ei de hamad-ryadă încolăcindu-se şi svârcolindu-se între membrele lui ţărăneşti... imaginea scabroasă şi răscolitoare, revelatoare şi torturătoare.
De mull n-aiin mai venit însoţit de Marinescu şi nu mai ştiu ce-o mai fi cu Măriuca. Uşa dela mijloc o văd acum închisă şi o tăcere marc domneşte în ogradă. Nopţile se făcuseră ceva mai răcoroase şi de bună seamă de aceea Măriuca nu mai dormea pe prispă. Dar unde se vârîse Marinescu cu iubita lui?... Şi unde-mi era calul? Câteva şoapte zugrumate îmi atraseră luarea aminte asupra u-nei căi cu fân. Ascuţii urechia. Cineva gemea... o femee... un geamăt de plăcere... Va să zică, nimerisem.

Starea de surescitate în care mă adusese tobloul nocturn al îmbrăţişărilor Niculinei, renăscu deodată, drept în miezul crcerului, ameninţându-mă

atât de puternic, că trebui să mă ţin de gard. Simţurile mi-se ascuţiră toate ca lama de brici şi mă tăiau la cea mai neînsemnată miş-care. Şi totuşi în loc să fug de geamătul stins şi răscolitor, îl ascultam înainte, îl adulmecam, îl degustam. Aţi cu-noscut această curiozitate bolnavă, care, la chemarea câtorva sgomotc suspecte vă face să puneţi urechia, într-o cameră de hotel, pe

păretcle vecin, sau în garderobul care maschează o uşă condamnată

?Efluvii de zgomote inconsistente îmi veneau la ureche, odată cu odoarea fânului uscat, pe care mirosul meu ridicat la puteri copoeşti, mi-o aducea în conştiinţă, rafinându-mi imaginaţia până la nesuferit. Pumnul iniinei îmi bătea dinăuntru în coşul pieptului cu lovituri de ciclop. Mă strccurai prin deschizătura potrivită a porţii şi mă prelinsei de-alungul gardului până-n dosul clăii cu fân, care când ajunsei aproape îmi mai descoperi alături şi foarte apropiat o claie mai scundă, parcă o mân- zată lângă maică-sa. Între cclc două clăi ca între sânii unei gigante divinităţi a amorului etern, Marinescu şi cu iubita lui. Însă mizerabilii, dovedeau că nu ştiau să sfinţească locul pe carc-l ocupau cu nevrednicie. Capetele le erau unul la înălţimea ccluilalt, dar aşezate invers. Picioarele lui Marinescu se întindeau în partea opusă, iar picioarele fetei se lungeau spre mine. Se lungeau şi se strângeau; fusta şi cămaşa urmau aceleaşi mişcări, dar uneori pierdeau ritmul, descoperind albul pielei până deasupra genunchilor şi uneori mai mult. Corpul lui Mari- uescu se strângea şi el şi se desumfla ca o armonică, dar contopite la fiinţele acestea nu erau decât capetele; obişnuindu-mă cu întunericul observai că gurile le erau împreunate ca două ventuze şi făceau sforţări ca să cuprindă şi mai mult, iar mâinile orbăcăiau în neştire, căutând sinuozităţile trupului advers. Mai târziu, una din mâinile lui Marinescu se împlântă adânc în deschizătura dela piept a cămăşei fetei şi rămase mult acolo. Fata gemea, se zvârcolea răpusă dinainte de această încleştare fără sens. Din când în când un cap se ridică deasupra celuilalt: din cauza mişcărilor brusce fusta se descoperea până la obscurităţi ameţitoare- Totuşi mâna fetei, se grăbea cu instinctivă pudoare să pună la Jocul lor poalele rebele, cu toate că nu prinsese câtuşi de puţin de veste că-mi dă o atât de copleşitoare reprezentaţie.
Instinctul fetei nu se înşela; cu ochii debordaţi de orbite eu urmăream această svârcolire de şerpi, cari se întâlniseră între sânii zeiţei împietrite, venind din părţi opuse şi se întredevorau. Totuşi priveliştea mă nemulţumea profund; şi cu cât se prelungea, cu cât întârzia ceia ce eu aşteptam să se îutâmple, cu atât mă scotea din sărite. Pieptul mai avea puţin până să mi se spargă, eram sufocat: mă mir cum bătăile de berbec ale inimei nu se auzeau dela o distanţă aşa de mică. Iar

mişcările poalelor erau singura parte a spectacolului care
mă intriga cu adevărat. Dar mă exaspera Marinescu. Il
înjuram cu cele mai odioase ocări şi-i comandam în gând
să se mai răsucească şi altfel. La câte-o svârcolire a lui,
care strângea unghiul celor două trupuri, mă încordam
ca-n aşteptarea unei mântuiri, dar când unghiul creştea
iarăşi, în- tinzându-şi laturile într-o linie dreaptă, mă
prăbuşeam ca-n deschizătura unei trape. îmi venia să
mă reped, să-l iau la palme, ca pentru un exerciţiu
necontenit greşit pe câmpul de instrucţie. Iar timpul
înainta greu ca un enorm camion încărcat peste măsură.
Inebuneam. Şi cei doi inconştienţi continuau să' nu
bănuiască ce furie imensă planează asupra trupurilor lor
nătânge.
Ah, iu sfârşit capetele încleştate şi-au desfăcut veriga.
Doamne, Doamne, ai milă de mine păcătosul I Ei răsuflă
ca două perechi de foaie, unul în sufletul altuia. Acuma...
momentul hotăritor.
Dar momentul hotărîtor se prelungeşte idiot şi nici o
mişcarc din nici o parte. Răsuflăm la fel cu ei. Respiraţiile
lor se calmează... Dacă nici acuin nu m'or auzi...
Fata se ridică într-un cot, Marincscu şi-a acoperit ochii cu
palmele.
— Ah, nu mai pot, bâlbâc ea cu un glas turbure, ca o
drojdie.
— Era să mor, şueră el...
Tăcere. Se ridică şi el într-un cot... Se târăşte spre ea se
apropie... ca nu se îndepărtează... Doamne, Dumne-
zeule, miluesle-ne pre noi... daci s-ar îndepărta aş sări s-
o opresc... Marinescu se apropie ca un şarpe şi ochii lui
albicioşi şi şerpuitori, acum sunt altfel, au sens în
noapte, sunt drăcesti, sunt adorabili... Se apropie fixând-
o ca un şarpe... A paralizat-o cu această privire... Aşa...
apro- pie-te Marincscule... apropic-te iubitule Marincscu...
am să te propun sergent...
Fala s-a aşezai pe şezut. Dar se întinde, se întinde; lung
şi lasciv şi nu se îndepărtează- Coatele lui înaintează,
ducându-l ca picioarele de crocodil şi ochii lui... să-i fi
văzul ochii... splendizii lui ochi albicioşi... Ah, cinc a spus
că ochii negri sunt cei mai teribili în noapte... vai, acela
n-a văzul ochii lui Marincscu... Capul lui a ajuns deasupra
mijlocului felei. Se înalţă, se întinde spre sâni necontenit,
agale... ah, acest bandit şlie să prelungească o fericire...
Marincscule tată, asla-i direcţia firească... dar ce-ţi spun
cu ţie... savanlulc... iubitule... banditule... Fala nu se
mişcă... Marinescu face deodată un salt; acum nu mai c
timp de lungit...
Dar saltul lui Marincscu a fost scurt, n-a fost decât să se
aşeze cu pieptul spre cer. Şi-a lăsat capul în poalele ci şi-
acum o îndeamnă:
— Caulă-mi în cap...
De bună seamă fala îi va da una zdravănă în capul sec,
în capul acela blond şi spălăcit de neputincios... Dar

mâinile ei se abat vrednic în părul auriu şi vocea ei acum înviorată şi plăcută, îl îndeamnă:
— Acum mai cântă-mi, p'aşela cu:
„Puse mâna mai în gios..."
— Maina voastră de mămăligari. Mâine te voi tunde No. 1, Marinescule...
Mă îndepărtai uşor spre poartă şi răcnii de-acolo cu indignare:
— Marinescu...
— Ordonaţi, răsună automat răspunsul.
În zorul lui, Marinescu ieşi dintre clăi alergând în genunchi, apoi sări ca-n zbor în picioare şi mă ocoli în traectoric, încheindu-şi vestonul şi curăţindu-se de paie. Apoi la distanţă reglementară trânti bocancii unul în altul, scurt şi sec, cum scrie la carte, în semn de salut.
— Erai cu fetiţa ta acolo?
— Da s'trăiţi...
— Să-mi evacuaţi terenul şi să vă mutaţi sus în cerdac... Şi să-mi aduci pe Măriuca văduva în pae, trează ori adormită... Executarea...
Dar Marinescu nu se mai învârti pe călcâe cu promptitudinea dela începui. El mă vesti că şi astăzi a venit vorba cu Măriuca despre mine şi ea nici nu mai vrea să audăp De mai multe ori l-a însărcinat să mă înştiinţeze că n-am ce să mai caut pe la dânsa; şi-l întreba de fiecare dată dacă m-a înştiinţat. Iar el îi răspundea afirmativ, deşi nu-mi spunea nimic...
— Pentru că vedeam, dom' locotenent că nu mai daţi interes...

Du-te şi scoal-o... Adică stai... rămâi..

.Şi pornii eu în odaia Măriucăi. Intorsei butonul Lăm- pei electrice de buzunar şi mirosul stătut şi mucigăit, care domnea lu casă, nu scoborî cu nimic surescitarea în care mă găseam.
Măriuca dormea greu şi nu simţi nimic, când conul luminos, care ţâşnea din pumnul meu o cuprinse în gălbuiul lui violent. Dormea cu capul căzut dincolo de perină, cu gura căscată, cu trăsăturile încordate, respirând nesim[it de profund, fără nici o mişcare, fără o tresărire, ca o asasinată. [Un coif de velinţă îi mai dăinuia pe pântec; restul se lăsase spre părete, descoperind movilita albă a unui sân şi-un picior întreg gol până la încheetură. Oprii lumina, mă aşezai într-un genunchi şi În vreme ce-i mângâiam piciorul, îi sărutai îndelung sfârcul aspru al (â(ei- Femeia îşi revenea pe îndelete. În cele din urmă mâna ei mi se înfipse în păr... Gemu moleşită...
— Oi dus pe Anuţa?...
Anu(a... adică...
— AnuţA?...

Anu|a, da, da... Anu(a era fata cu care se juca în pac Marinescu... Vas'zică, după... Vas'zică de-aceea...
— Da' ce te-o apucat?... Îşi reveni ea brusc, retră-gându-şi mâna. Hait' lasă-mă... Fă-i seama Anuţei dacă ţi s-o făcut de-aşea...
Vroi să-şi desprindă sânul din sărutarea mea, dar sforţările i-crau din ce în ce mai stinse. Se întinse lungă sub velinţc şi-mi apucă în strânsoarea coapselor mâna, care-i mângâia piciorul.
— Se ţine bine Anuţa, reflectă ca... Da să ştii, când oi fi gata cu dânsa, la inine n-ai şc mai căuta... S'o- sfârşit d-amu... Mie şi ea rudă şi la mine nu merge cu păcat... Fu nu sunt Niculina...
Asta era în chip de concesie; păcatul avea să înceapă deci din momentul în care Anuţa va ceda. Dar Măriuca Îşi da scama că Anuţa va ceda odată- Asta însă n-o privea pe dânsa; privea pe Anuţa, era păcatul Anuţei...
— D-apoi zi şeva... Ce-ai rămas aşa ca un peşte 1...

PcDtru că găsisem că e mai prudent să joc rolul lu

iMarincscu, până la capăt, crczui de cuviinţă să-i răspund lot cu fapta. De-altminteri era şi timpul. Dar fie că a -ceastă muţenie încăpăţânată îi dădu de bănuit, fie că ochii ei izbutiseră să se dumirească, se smuci odată şi dădu un ţipăt:
— Şine eşti... Şe vrei?...
Mă năpustii asupră-i spre a nu-i lăsa răgaz de re-zistenţă...
— Spune şine eşti, că ţip.
Apoi băgă de seamă singură:
— Domnul locotenent... Aha, aşa ţi-i vorba...
Şi Măriuca grăsuna se încordă pentru apărare. Nu mai spuse nici o vorbă. Nu se auzeau decât răsuflările noa-stre scurte şi şuerătoare. Măriuca era departe de-a avea flexibilităţile şi şiretlicurile alunecoase ale Niculinei; miş-cările ei erau rotunde şi scurte, rezistenţa ei înverşunată. Nu mă aşteptam ca în braţele-i rotunjite să descopăr atâta putere. Pentruca lupta se prelungea inutil şi strân-soarea corp la corp imi ridicase la desperare starea mea sufletească, începui tratative de pace. Dar Măriuca nu vrea s-audă. Fusesem la Niculina, la nevasta fratelui ei. Asta era mare păcat. Dacă Niculina n-a ştiut că înainte mă culcasem cu cumnată-sa păcatul ei era mic. Dar pentru Măriuca nu există scăpare; ea ştie bine că eu fu-sesem la Niculina în lipsa bărbatului ei, aşa că vina ci, cedându-mi, ar fi fost considerabilă în faţa lui Dumnezeu.

— Astea-s minciuni de-ale tale, îi strigai cu vocea sugrumată... Pe Marinescu, de ce-l primeşti în pat la line, după ce se desparte de Anuţa...
— Minte, nu l-am primit niciodată, protestă ea, fără înconjur, uitând ce bâlbâise înainte de a băga în seamă cine sunt. — Dacă el ţi-o spus aiasta am să-i scot ochii l răgi scandalizată, simţind parcă o nevoie atât de furioasă de a mă desconvinge, că-mi umflă iar de nădejde sufletul clocotitor.
— Auzi şolticu' răului... Ş'apoi cu Anuţa se poartă ca cu o fată... Iar Anuţa nu mi-e cumnată, mi-e rudă de departe...
— Păcatul e mai mic, desigur, con venii eu... Dai- vas zică l-ai primit...
Ea încercă din nou să-mi alunge această bănuială cu atâta ardoare, că socotii partida ca şi câştigată.
— Ei bine, te cred Măriuco, îi spusei, întinzând braţele ca s-o cuprind, însă nici eu cu Niculina n-am avut nimic.
Dar ca, şi sărise în picioare şi mă întâmpină cu un strigăt teribil:
— Aiasla. nu... Nici moartă...
— Ce eşti nebună 1...
Lupta reîncepu, deastădată în lungul şi-n latul odăii, unde Măriuca dovedi adevărată sălbătecie. În lupta corp la corp eram desigur mai puternic; o cuprindeam, o ridicam în sus, o trânteam pe crivatul de scânduri. Dar aci orice sforţare era de prisos.
Mă simţeam covârşit, bătut, zdrobit. Mâinile îmi tremurau, nu mai eram stăpân pe ele. Cocoşai şi şovăitor băjbâii spre tindă, căci îmi trebuia aerul curat şi mult deafară. Il găsii, şi prăbuşit jos îl sorbii cu atâta nesaţ şi atât de mult, ca parcă aş fi băut cu găleata, la fântâna unde se sfârşea pustiul.
Binefăcătoarea lui tărie mă jntremă- Era de tot rece, mai acum spre dimineaţă şi era minunat. Era tot ce poate fi mai bun pe lumea asta. Mă mângâc matern pe la tâmple şi-mi potoli bătăile necruţătoare ale inimei. Mă ridicai reînviat şi dispus şi gata să mă arunc tot mai adânc în sânul lui imens şi reparator. Dintre clăi, abia acum mi se limpezi în ureche, falsetul înecat în bemoli al lui Marinescu:
Cc-ai aicea fată mare...
Ti-ri bum sam sam...
şi chicotirilc fericite ale Anuţei. Inii 1'u scârbă profundă şi-mi pregăteam mintal accentul imperativ, cu care să-l trezesc din această toropeală sensuală, în care idiotul, se vâra fără nici un folos Cu răutatea interzisului şi-a nesatisfăcutului, hotării în minte edictul de revocare al oricărei escapade nocturne, ori diurne, în cătunul fără nume. Ba chiar plănuii şi un raport mai amănunţit asupra posibilităţilor suspecte pe care poziţia acestei grămăjoare de locuinţe, trebuia să le suggereze oricărui vizitator.

'Cu această din urmă rezoluție, pornii. Dar din spa- le-mi glasul Măriucăi, mă șfichiui peste urechi:
— Aiasta ți-e toată voinișia...
li aruncai o căutătură dușmană, pe care însă, mai mult pentru mine, o prefăcui repede într-una de mândrie dispreţuitoare. Şi pasul mi se desfăcu elastic, drept şi elegant.
— D-apoi stai odată, mă chemă ea din nou. Iaca ţi-ai uitat aiasta... ornicu...
Mă pipăii la mână. Catarama slabăi a curelei dela ceasornic se desfăcuse în zbenguială şi căzuse în pat, întinsei mâna, dar ea nu-mi dete ceasul, ci vru să mi-l pună dânsa. întârzia.
— Mai repede, făcui nerăbdător.
— Da' stai să nimeresc, râse ea, cu înţeles obscen...
O ajutai. Degetele ni-se împreunară. Ea mi-le prinse pe-ale mele şi mi le strânse. Apoi mi-le alungă, ca să termine singură lucrul. Iar când termină mă sărută de-o-dată dintr-o săritură dibace, pe bărbie şi se refugie în casă chicotind ademenitor...
Şovăii ameţii şi simţii cum tot aerul curat de deasupra se desface ca o tencuială stricată şi cade astupându-mă sub moloz. Intrai. Şi aerul stătut şi muced care mă întâmpină ca un suflu vrăjmaş de pivniţă părăsită nici acum nu putu să mă repeadă înapoi. Măriuca se refugiase în crivatul ei de lemn, dar când fusei aproape, ea se ridicase pe el în picioare, lipită de perete. Mă avertiză':
— Dacă nu te astâmperi, chirăi...

O apucai de picior şi-o doborîi în pat. Ea se prăbuşi cu haz mare, dar rezistenţa îi fu tot aşa de dârză ca la început

— .îşi bate joc de mine, îmi spusei aproape tare, ca să mă conving în cele din urmă de acest adevăr. Şi rămăsei prostit pe marginea patului. Ea se ridică şi se aşeză lângă mine.
— Aşa vezi, hii de treabă... iacă ce bine îţi stă flăcău de treabă...
Stătea alături de mine în cămaşă aproape căzută, mângâindu-mă pe mână şi asigurându-mă:

— Nn se mai poate acum. E păcat mare. Dar putem sta şi aşa... Dumneata nu ştii decât cu ruşine... taca ce bine e aşa...
De-afară răzbătea acum cântecul lui Marincscu, care se întărâtase în voce:
Dar aicea fată mare Bum bu-rum sam sam...
Idiotul o ţinea astfel de mai bine de un ceas. Anuţa chicotea. Măriuca trăgea cu urechea, amuzată. Aerul de-afară da năvală înăuntru, dar era neputincios în faţa mirosului de mucigai, de sudoare veche, de secreţiuni trăsvite, care ieşeau din ţoalele crivatului, ca dintr-un aşternut de sugaci. Iar În această atmosferă viciată, eu continuam să rămân şi mă miram singur, cum nu pot să mă scutur deodată, să mă ridic desperat, să scuip şi să plec- Atingerea de apă călduţă a braţului Măriucăi mă reţinea ca şi mirosul ei de sudoare. Şi simţeam lămurit cât mi-e de imposibil să mă desfac din această încleio-şarc. Un smoc mărginaş de raze mi se desfăcu din gând şi reflectă cu slabă lumină, ca dintr-un trecut îndepărtat, fericirea neaşteptată, din care mă rostogoleam lot aşa de neaşteptat, cu două ceasuri înainte.
Măriuca râse lângă mine.
— Vezi, dumneata nu-mi cânţi niciodată, mă dojeni ca. Dumneata nu şlii decât una; să le-arunci deasupra fe-meii. Iaca, zi şi dumneata cântecul aista.
Nici acum nu mă scuturai să plec. Ba chiar putui să-mi arăt regretul că nu cunosc acest cântec, pentru a-i face plăcere- începu atunci să-l şuşotească ea, ţinându-se după glasul lui Marinescu, dela care probabil prinsese mai dinainte cuvintele. Ea rădea cu poftă, la fiecare din necuviinţele ariei şi se uita la mine provocându-mă să .râd la rându-mi. Iar eu rădeam la rându-mi, aspiram mirosul aşternutului şi-mi reconstituiam cu răutăcioasă voluptate în minte mecanismul întegrărei prin serii sau recitam în gând versuri ca acestea:
Deasupra casei tale ies
Şi azi aceleaş stele...
Sau:
Cupidon un paj şagalnic va ascunde cu-a lui mână Vioriul glob al lampei, mlădioasa mea stăpână...
Sau:
Nu credeam să-nvăt a muri vreodată Pururi tânăr înfăşurat în manta-mi Ochii mei căutau .visători la steaua Singurătătei.
Contrastul mă amuza. Şi de-odată ,dus de-o inspiraţie şireată, începui să fredonez la rându-mi spre marea satisfacţie a Măriucăi, a acestei bucăţi rotunde de carne şi său, care fermentează:
Puse mâna mai la vale
Bum bu-rum sam sam.
Şi însoţii cu gestul, gradaţia cântecului, ceia ce aduse bucuria Măriucăi până la paroxism:
Ce-ai aicea fată mare?
Bum bu-rum sam sam.

lar în sufletul meu, cădeau ca într-o fântână adâncă, reminiscenţele visurilor sublime din anii şcolilor, stelele de aur ale ritmului antic:
Odi profanum vulgus et arceo Favele linguis sacerdos musarum Carmina non prius audita Virginibus puerisque canto
Bum bu-rum sam sam. E barba sfinţiei tale...
Şi când mâna mi se închcştă de fer la extremitatea cântecului, Măriuca scuturată de haz, încercă tardiv să se zbată.
— Eu nu vreau, se împotrivi ea. Să fie păcatul dumitale... Eu nu te las...
Dar ea se lăsa cu încetul, înverşunându-se încă, şi şoptind rătăcită:
— E păcat mare, nu vreau... Nu te las... Să cadă a-supră-ti...
Nici dinspre clăi nu mai venea acuma murmur de cântec. Numai în gândul meu, odată cu recrudescenţa a- cidă a fermentaţiilor, picura înainte ecoul eternelor frumuseţi:

Sic te diva potens Cyprl..

.În fapt de ziuă, înaintam doi călăreţi tihniţi, prin bruma care se depunea pe buruieni, pe părul şi pe efectele noastre- Victoria repurtată, al cărei miros încă îmi dăinuia prin nări, ca şi pişcătura brumei îmi dau o dis-poziţie deosebită. În fond lotul se redusese aci la această impresie olfactivă. Afară de asta, Niculina, în ultima ana-liză nu mi-a oferit mai mult. Şi avusesem tot ce putea să ofere şi aceea. Aveam deci toate motivele să mă simt atât de fericit de oboseala dulce, pe care o duceam în şpi- nare. Începui deci să tachinez pe Marinescu. Îi mărturisii cum l-am surprins între clăi şi el râse cu linişte.
.
— Bine mă; leat, flăcău ce te găseşti tu, caporal În armată română, baţi tu drumul ăsta de-atâta amar de vreme şi n-ai ajuns de cât aci; am să propui să Jte degra-deze în faţa întregului regiment... Necinsteşti armata...
— He, domne locotenent, dac-aş fi vrut...
— Hei. Dac-ai fi vrut... parcă merge după tine... Eşli un papă-lapte...
— Ori când aş vrea domn' locotenent, poarta mi-c deschisă... /
— Zi, tu nu vrei, şmechere? Şi de ce nu vrei mof-lurosule ?
, — He, dumneavoastră vă vine să luaţi cu glumă dom' locotenent; da de când poama e coaptă... Da iaca ba, nu vreau eu s-o culeg...
— Aştepţi să se facă mâjăiaţă şi să pice singură în gurița dumitale...

— E he, nu *săntem* chiar aşa de prost dom'locotenent... Da'e mai bine aşa cum fac...
— Mă, învaţă-mă şi pe mine să mă mulţumesc numai cu atât şi-ţi dau leafa mea pe trei luni...
— E mai bine dom' locotenent... Aşa cum faceţi dumneavoastră, face toată lumea... Şi pe urmă ţi se urăşte... pe când aşa... ca mine... par'că nu te-ai mai sătura...
— Mă, îţi dau leafa mea pe un an... dacă mă faci tu să mi se urască...
Dar Marinescu o ţine într-a lui: cu muierea trăeşti o viaţă întreagă, pe când o fată e cu totul altceva.
— Bine mă, tu vrei s-o iei.... asta-i altă socoteală atunci.
— Ba no iau... ce s-o iau... că nu m'oi însura pân' ăste locuri... da se chiamă, că dacă am găsit-o fată... să mă bucur şi eu de lucru ăsta... nu se mai găsesc jicum fetele aşa uşor, dom' locotenent...
— Vai de bucuria la... tu oltean eşli mă zăbăucule...
— Păi aşa e şi la noi, dom' locotenent... întâi petreci cu fala, că dacă greşeşti încep copiii şi pe urmă ai altă grijă...
— Bravo, mă deşleplule... Dar dacă vine ordin de plecare...
— Ş'apoi dac-a veni? Mai rău o să-i paie ei de mine aşa...
Ne apropiarăm de posturi. Pe alocuri bruma se întindea în plăgi mari, fosforescente la lumina ultimelor stele. Marinescu, rămase puţin mai în urmă, după ce mă întrebase îngrijat:
"— Dar c vorba să ne mutăm dom' locotenent?...
Iar la răspunsul meu negativ şi distrat, el insistă:
— Vă rog să-mi spuríeţi şi mie dom' locotenent, barim din ajun...
— Par'că eu o să ştiu...
Pe urmă, repezindu-şi scuipatul hăt departe cu un bobârnac sigur din vârful limbei, el închee şi pentru mine, dar mai mult pentru el:
— Dă-o dracului de viaţă, dom' locotenent. Dacă nu-i mai pune omu' niţică frumuşaţă, ce dracu să mai alegi dintr-însa?
Nu-i răspunsei; pe dispoziţia mea de animal satisfăcut, începuse întâi să fulgue şi apoi să ningă straiuri dese de ccnuşc. Mă revăzui în odaia cu odor alterat a Măriucăi, mă revăzui zbătându-mă ca un turbat, dedân- du-mă la giumbuşlucuri şi vicleşuguri lubrice, cântând cântece obscene, ca să-i fac voile şi să-i surprind far- mccelc-i flasce. O clipă, în scara ce trecuse, crezusem că ani descoperit la rându-mi o *frumuşaţă,* poate trccă- loare, poale cinc ştie cum, propriei mele vieţi. Dar toiul se misluisc în neant, în acelaş straniu galop, în care venise. Singura mea izbândă din loală această noapte şi din toată această aventură şi din toate aventurile mele, rămânea prin urmare doar Măriuca văduva, cu cărnurile

inoi, în carc-şi găsiseră potolul deavalma soldaţii şi că-
prarii mei. Pe aceasta o cucerisem cu adevărat cu cânte-
cul şi cu sufletul...
Iar alături de mine mergea acest ţăran cu ochii ca al-
buşurile ouălor de raţă şi care cu drept cuvânt nu găsea
decât o uşurare josnică în îmbrăţişerile Măriucăi; dar
care, tocmai de aceea nu se grăbea să facă o Măriucă
din fetişcana lui. Chiar aicea, atât de departe de satul lui,
în cătunul fără nume şi fără loc pe hartă, pe unde el era
trecător şi unde nici nu visa să se aciuieze; eî. ţinea
totuşi dinadins să prelungească acest început de iubire
fragedă, cu preţul cumplitelor zbuciumări dintre clăile
propice, el continua să idealizeze ceiace ar fi putut
oricând să transforme (într-o albie de porci.
începând să refac domol bilanţul trecutului, constatai
speriat că eu nu făcusem decât să mă complac într-o
astfel de albie, la care el nu recurgea decât din, extremă
necesitate; alergai speriat de-alungul întregului trecut
dela caz la caz, dar peste tot mă întâmpină porţi
zăvorite, gol imens, smârc perfid şi lacom. Cum?
Fusesem într-a- devăr atât de singur?... Doamne, h'aş fi
crezut-o... Poate numai Marusea... care vrea să mă
pedepsească cu măritişul ei...
Aud de-aici vuetul râului... Nimeni, nimeni, nimeni!
Dar îmi " mai rămânea rusoaica...
Şi înviorat de această supremă nădejde, zmucii hăţurile
şi dădui pinteni lui Pafnute ca şi când aş fi ştiut c-o
găsesc la capătul galopului, care începu.
Mă duceam des la Niculina, dar între noi acum nu puteau
fi decât uşoare strângeri furişe, săruturi focoase dar
repezi; când o înlănţuiam, trupul ei trăsărea tot timpul şi
vibra ca o vargă, iar ochii fugeau necontenit spre aceiaşi
blestemată ferestruică- Era de neînţeles! Dacă Serghe
Bălan nu era cu adevărat acasă atunci cum ar fi putut
intra în odaia de alături, decât trecând prin curte, bătând
poarta, troncănind pe scări şi făcând zgomot pe săliţa cu
pălimar, Chiar dacă ar fi sosit în vârful picioarelor şi tot l-
ar fi trădat broasca uşei vecine, pe care o încercasem şi
eu de mai multe ori, ca din întâmplare, găsind-o
totdeauna încuiată. îmi lămurii, că obişnuinţa o făcea pe
Niculina să îndrepte ochii repezi într-acolo; dar fără a fi
convins deplin mă ferii să-i cer explicaţii, nici s-o întreb,
dacă din şoprul foarte solid şi bine fie- ruit care se
sprijină pe păretele din dos, nu răzbate cumva vre-o
intrare într-una din celelalte încăperi ale casei.

Serghie Bălan ne găsea deobicei într-o conversaţie a-

nimată, ne privea încruntat şi preocupat şi se grăbea să se intereseze de. subiectul vorbirei noastre, schirn-bându-şi dispoziţia ca prin farmec. De câte ori mă hotărâm în gând să bag de seamă, că trebue să-mi răresc vizitele, de atâtea ori, la despărţire, el se plângea că vin prea rar şi mă asigura că s-ar simţi prea fcricit dacă, aş lua masa obişnuit la dânşii.

Dar privirea Nicu-
linei avea atunci
eclipse vagi, clătinări
înşelătoare, o ne-
siguranţă pe care se
străduia în van s-o
gonească prin râsul
ci clar şi hotărît, că
rămâneam decis să
fiu cu mare băgare
de seamă. Când
eram singuri vream
s-o fac să-mi
Împărtăşească
temerile pe care ar fi
putut &ă le aibe, dar
ea-mi primea
cuvintele cu sclipişuri
ironice în râsul ei
nepăsător, ba chiar

une-ori se prăpădea de haz cu atâta zgomot, că nu ştiam dacă trebue să râd voios la fel cu dânsa sau să mă consider deadreptul jignit de puţina păsare ce arăta, când era vorba de mine

.Totuşi în lipsa lui Scrghc — se întâmplă odată să mâncăm fără el — putui potoli una din cele mai grele nedumeriri ale mele: aflai fără date precise, despre trecutul Niculinei. Era cu adevărat fata unor răzeşi bogaţi precum bănuisem; ci trăiau şi-acuma în stare tot aşa de înfloritoare ca înainte, dar nu mai vreau să ştie de dânsa. Aveau nu numai moşie, dar şi case în târgul, unde Niculina începuse gimnaziul. Ea tocmai terminase trei clase, dar la începutul celei de a patra întâlnise pe Serghie, pe atunci năcealnic de năloguri — un fel de funcţionar al fiscului, probabil un simplu agent. Îi plăcu flăcăul chipeş mai marc ca ca cu vreo şapte ani şi-l aduse părinţilor, care alungară îndată pe pretendent, iar pe dânsa o pedepsiră zdravăn. Fala avu totuşi curajul să se refugieze la dânsul, iar Serghie, destul de abil, singur o readuse la părinţi. Cum jocul se repetă nu o- dată, lucrurile mergeau poate spre împăcare, când un eveniment năprasnic se ivi pe nepusă masă: năcealnicul de năloguri nu putu răspunde de oarecare fonduri cu prilejul unui control şi ca atare fu îndepărtat din slujbă şi pus o vreme la păstrare. Părinţii se făcuseră foc şi-şi turnau cenuşe în cap; dar Niculina ştia, fără a mai aştepta explicaţiile lui, că numai pentru a ajunge la mâna ei, el confundase visteria ţarului cu avutul propriu. Aşa că, peste un an şi mai bine, fu de-ajuns, un răvaş adus de un milog, o şuerătură în noapte, ca ea să-şi ia într-ascuns

bocceaua şi să purceadă pe drumurile nestatornice ale Basarabiei, spre cătunul fără nume.
Încetul cu încetul, cu stăruinţi şi dibuiri oarbe, ghicind dinainte fiecare nou amănunt, o făcui să ducă povestea până la capătul, unde ifu cu neputinţă de ajuns, chiar din prima zi. Totuşi, când cunoaşterea fu complectă, Niculina păru sincer amărîtă de limbuţia ei; îmi aruncă acum aceeaşi privire vrăşmaşă, cu care mă împărtăşise sub nuc, unde trebuise să mă urmeze, în prima seara, după venirea soţului ei. Mai târziu ea căJută să-mi schimbe părerile, dând drumul.iar râsului ei limpede şi sonor, Hătând din palme şi strigându-mi că mi-a înşirat o poveste de roman...
— N-ai văjzut... tot ce-ţi trăznea întâi ţie prin minte, eu spuneam căi e aşa...
Dar se gândise prea târziu la această stratagemă. Şi chiar dacă s-ar fi gândit mai de vreme...
lar seara pe care o aşteptam cu atâta nerăbdare veni în sfârşit. înţelesei că a venit chiar din chipul cum Niculina deschise uşa. Era acuma iarăşi întreagă şi numai a mea. Dar timpul nu îngăduia nici o întârziere, ori cât luasem din vreme cele mai straşnice măsuri. Mi-era grozav de greu să mă desfac din această îmbrăţişare fierbinte şi setoasă, doborîtoare şi necontenit avântată al cărui polol era cu greu de ajuns după atâtea zile de aşteptare. Mă desprinsei totuşi, fncleştându-mi toate fibrele voinţei într-o supremă sforţare, folosindu-mă de o clipă a ei de aţipire.
— Unde le duci, tresări ca speriată, ridicându-şi bustul gol din aşternuturi.
— Mă duc să arestez pe bărbatu-tău...
Ea bulbucă nişte ochi, cât nucile de vară, dar atitudinea mea rezolută şi gravă o puse cu adevărat pe gânduri.
— De ce trebuie să-l arestezi?
— Pentru că e contrabandist...
— A...
Zâmbi cu răutate.
— Şi de unde ai să-l iei?
— De la Nistru... Am să ţi-l aduc legal, îndată!...
— *Dumneata,* când ai venit în casa lui, nu te-a legal nimeni.
Nu-i răspund şi strâng liotărît ultimele cataname. Niculina coborî din pal şi-şi petrecu cămaşa.
— Vezi grăbeşte-te, glumi batjocoritor.
— Fii sigură c-ajung la timp, îi înlorsei tonul cu promptitudine.
Când fu să ies, mă opri cu mâna pe umăr.
— N-ai să faci asta...
— Ra încă cum...
Şi luând-o de mijloc:
— Ca să văd pe cine iubeşti tu puicuţă...
Şi-mi lovii pinlcnii zornăitori ca un militar vesel şi plin de foc, care pune datoria lui deasupra oricărei a- faccri de

Inimă... ccia ce placc şi mai mult la femei. Cu toate că s-ar părea dimpotrivă dac-ai judeca după aparenţe şi după Niculina, care se grăbi să mă avertizeze:
— Dacă-i faci ceva, să nu mai vii aci, că-ţi scol ochii...
Răspunsul meu fu un râs larg, franc, militărcsc, care părea că spune: Ilo, ho, fetiţo, fii pe pace, vom vedea noi la urmă toate astea...
- Ea mă înlănţui deodată şi mă trase, spre mijlocul odăii. Vezi asta, spuneam eu!... O desprinsei cu eleganţă şi îndelungi sărutări...
— Ai răbdare, copilițo... peste un ceas, mult două, sunt înapoi... dacă nu cumva îl găsesc legat gata pe scumpul vostru soţior... ah, o să fac un haz cu dânsul... Care pe care, nene Serghie? am să-i spun...
Şi râşei cu poftă adevărată. Sărutai iar pe Niculina şi ţinând-o la piept îi şuşotii în ureche, gâdilând-o cu răsufletul meu cald:
— Şi după ce-l plasez cu pază bună în magherniţă, îţi garantez că-l voi asigura: Despre Niculina sf n-ai grijă... sunt eu aici... Ha, ha, ha... Şi-acum, noapte bună, nene Serghe...
Aci luai mâna Niculinei şi o scuturai...
— Noapte bună, eu mai mă duc aşa puţin prin împrejurimi... Ha, ha, ha, ha...
Niculina mă privi toi timpul cu un zâmbet imprecis, oarecum zeflemitor. Nu puteam şti dacă-mi admiră cinismul, dar nu găseam altă definiţie, acestui zâmbet, care qci îmi încuraja exuberanţa, aci parcă mi-o îngheţa sub joasa temperatură a sarcasmului.
— Ei Niculina, nu mai spui nimic?...
— Du-te, du-te... dă-i zor...
Şi se îndepărtă singură spre pat dând drumul unui hohot atât de voios că mă ului de-abinelea.
Mă îndreptai totuşi spre dânsa, o strânsei zdravăn la piept, cu toata împotrivirea ei, strigându-i: „Binecuvintează-mă!" şi pornii în pas cadenţat care trebuia să-i amintească şi de afară, că dela ea pleacă un militar la datorie. Ea deschise uşa repede, după mine şi-mi strigă;
— Fii binecuvântat!...
Iar hohotul care însoţi aceste vorbe mă urmări şi mă improşcă până departe în noapte. Eram doar eu singur cu el pe uliţa salului, în drumul spre Gârneaţă şi spre Pafnute- Singur, grozav de singur în această noapte, care deborda ca o apă agitată de întunerec, se întindea până la începutul vieţii mele.
Scârşnii. Totuşi eram cef dintâi, cel dintâi sosit în faţa femeii âştia, pe care hohotele ci nu-l puteau orbi. Ea trebuc să vadă lucrul âsta, şi să deschidă alţi ochi dinaintea chipului meu. Alţi ochi... pe care-i şi vedeam mari şi uimiţi....

— Haiduceaso, credeai că ai de-aface cu... ori cum chema pe înaintaşul meu aicea... pe locotenentul... pe... cum dracu îl chiamă Doamne...
Noaptea aceia fu un iureş peste tot malul Nistrului, de sub paza mea. Găsii pe Cebuc, care era de serviciu dormind şi pedeapsa lui fu să mai fie de serviciu încă trei nopţi în şir; îi dădui timp de odihnit ziua, cu recomandaţia expresă să nu părăsească pentru nici un motiv pichetul şi sectorul în toată această vreme. Cebuc îmi răspunse cu un rânjet sarcastic, de şmecher care mă are la mână. Era tocmai ceia ce aşteptam cu mare nerăbdare. Îi vârîi mutra mea contractată într-o expresie la fel, drept în mutra lui şi dincolo de limitele vizibilităţii distincte, ceia ce, de sigur, dădu trăsăturilor mele aparenţe schimonosite şi exagerate.
— Dacă-ţi închipui tu că am să permit cuiva să-şi lase datoria în rândul al doilea, apăi te înşeli amarnic camarade. Te leg şi te trimet în lanţuri la consiliul de război, ai înţeles?... închid ochii la tnulţe, complectai rezolut şi suveran, dar serviciul înainte de toate. Iar pentru c-ai răspuns obraznic la darea ordinului, ai să faci patru nopţi...
— N-am răspuns nimic, să trăiţi...
— Atunci cinci...
Şi mă îndepărtai calm aştcptându-l să văd, dacă mai c curios să vadă până unde i se poate întinde pedeapsa. Dar Cebuc rămăsese stei de piatră în poziţie de drepţi...
— S-a înţeles?

înţeles, să trăiţi!..

.Acum găsii de cuviinţă că e cazul să-i explic că pentru mine şi rânjetul sarcastic e răspuns obraznic. Disciplina era salvată.
Pe urmă mă abătui ca o vijelie dealungul întregului sector. Nu mai găsii nicăeri prilej de dat pedepse, dar nici urmă sau ştire de Bălan. Soldaţii erau cu toţii în febrilă patrulare şi mă întâmpinară cu toată rigoarea cuvenită. Risipii în vânt lotuşi câteva înjurături zadarnice, la care soldaţii îmi răspunseră cu ridicări din umeri. Lucrul era posibil; Nistrul face atâtea cotituri că ti-ar trebui un regiment întreg să-i supravegheze fiecare mean- dru, în partea asta. Toată noaptea băturăm ca să găsim locul pe unde trecerea ar fi fost mai cu putinţă şi găsirăm numai pe-o întindere de doi chilometri, treizeci şi opt de ferite întortocheri.
Interdicţia căzută pe capul lui, fu pentru Cebuc, o marc lovitură. Dar o suportă încruntai, însă cu resemnare. Lucrurile mergeau acum strună şi regularitatea lor, mă făcea adesea să-mi arăt mulţumirea. Cebuc tresărea atunci şi mustăcioara lui neagră şi lucioasă se zburlea sub nasul gras şi uşor acvilin, parcă adulmecând în aer o recompensă ceiva mai pipăibilă ca bunăoara ridicarea interdictului. Firește aşteptarea fu zădarnică.

Femeia care-l urmase din târg şi pe care-o instalase în cătunul fără nume, veni să-l vadă într-ascuns. Totuşi fu văzută şi de astă dată mi se raportă.
Dădui ordine severe, chiar în faţa lui, de urmărire, a-reslare şi chiar tragere, în caz când „oricine-o fi să fie" persoana urmărită, nu dă ascultare somaţiilor legale. Continuai totuşi să primesc rapoarte asupra unei călăreţe, care nu se supune somaţiilor, ci o ia la galop, îndată ce întâlneşte patrula, fără să se teamă de gloanţele ce se trag după ea. Pe de altă parte, Gârncaţă mă informă că Cebuc i-a trimes vorbă acestei nebune chiar printr-însul, că dacă mai cutează să vie, va trage chiar el, Cebuc. Notai în carnetul meu sufletesc cu satisfacţie această străşnicie a plutonierului, care deocamdată nu era găurit, cu părere de rău, erau aliniaţi în acel trist convoi, care, în fiecare noapte, trebuia să treacă înapoi limanul tuturor sufcrinţilor, spre care înota dela sute şi mii de verste.
În fiecare noaj>le jalnicul pahod, trebuia să defileze pe sub ochii mei. Pentru a nu atrage vre-o luare aminte dinspre partea cealaltă, nu aprindeam nici o faclă, la această înmormântare de oameni vii. Albele palori ale straturilor de zăpadă, solidificate până la extrem, dau împrejură- rei toată aparenţa sepulcrală de care era nevoie. Iar deasupra, în nopţile limpezi, bolta avea reflexe de sticlă: stelele fixe nu mai tresăreau de nici un suflu şi în gerul intcrspaţial, printre bancurile de fantasme, convoiul aluneca în lumea de apoi — figuri rude şi bărbi grele, ochii secaţi de orice speranţă, — ca printr-un peisagiu lunar.

Ochiul acela indiferent mai ales trebuia să-l sufăr în fiecare noapte. O, dacă el m-ar fi privit cu ură sau chiar încă implorător, şi tot ar fi fosl un chin mai

puţin. Dar această privire îndobitocită, ternă, de om care nu mai are nimic de aşteptai dela semenul lui, se înfigea adânc în fruntea gândului meu, rămânea acolo apăsându-mă noaptea în meninge, dându-mi insomnii

.Mă refugiatn alunei la sânul imaginarei mele zeiţe, ce trebuia acum să coboare, — căci când marele alb mă; copleşi sub fluturarea vălurilor nesfârşite de speranţă, Ni- culina redeveni pentru mine doar trupul arzător al strângerilor sălbatice de sub nuc. Sufletul i-l lăsai tot lui Scrghc şi cu însufleţii această comoară de plăceri cu visul negrăit de frumos al cărui grai de serafim trebuia să rostească el întâi şi pentru mine, cuvântul aşteptat. O, putea acum Niculina să-şi treere în voe noianul ei de vedenii şi amintiri; la sânul ei, pe care ştiam acum să-l răscolesc de cele mai cumplite patimi, eu îmi torceam dulcele fir al nădejdei reînoite, trăgeam din fuiorul ne- cunoscutului imaginea care să se întreacă pe sine, mă închipuiam, refăcând într-una cele mai subtile dialoguri, clădeam episodul cel mai minunat, — singurul minunat al vieţei mele. Amuţiţi de grozava tăcere a imensităţilor albe sau înfioraţi de jalea vânturilor călătoare, strânşi unul într-altul la scrâşnetele de mânie ale viscolelor tur- bate;. suspinele patimilor noastre se îngânau în aceiaşi tragică aşteptare.

— El adastă să-şi vadă întâi pedeapsa; dacă e uşoară de ce să şi-o mai îngreuneze sau să-şi încerce viaţa...

răsbăteau une-ori din pâcla gândurilor ei, aceleaşi şi a-eeleaşi cuvinte.

— Ea se apropie necontenit de podul de ghiaţă, pe care Dumnezeu l-a aruncat între sufletele oamenilor — răspundea ca un ecou, dar numai pentru auzul meu, gândul acum în mine singur domnilor.

În plocoanele de oaspeţi» pe care potecile îngheţului mi le aducea din ţara necunoscutului ,erau prea puţina femei. Nu puteai şti. sub aceiaşi stambă decolorată şi scrobită de ger, sub aceleaşi şaluri jerpelite şi soioase, sub acelaş bariş negru, sau sub aceiaşi căciulă bărbă-tească, dacă se ascunde o ţărancă sau o orăşancă. Tră-sături chinuite, ochi păstrând încăpăţânai lumina groa-zelor trecute sau celor aşteptate, ori aceiaşi opacă per-dea de îndobitocire, asta era tot ce-mi vărsau punţile ce-mi pusese spre visul meu, Dumnezeu.

Dar ea trebuia să vină. Mi-o spuneau asta figurile uneori puţin dure, mai cioplite, mai subţiri la pieliţă a- junse aci, din înspăimântătoare depărtări pentru a îi în rândul întâi la întoarcere; mi-o spuneau ordinile noi primite ,prin fir de telefon, ori prin mesagiile directe ale agenţilor de legătură. Domnul colonel ne atrăgea serios atenţia asupra numărului mare de nepoftiţi, pe carc a începui şi va conlinua să-i ad„ucă iarna; ne soma categoric să nu greşim cu o iotă la normele prestabilite pentru selecţionarea refugiaţilor, şi spre marea mea re-cunoştinţă nu uila să sublinieze niciodată cazul unic. care se părea dumnealui că ar constitui pricina unor in-terpretări greşite sau răuvoitoare a ordinelor, din partea tinerilor ofiţeri.

nou, până la cxces şi sălbălicic, zelul plutoanelor inele. Oamenii erau acum ca zăvozii ciobăneşti în lanţuri; aş-teptau doar semnalul Niculinci ca să le dau drumul, tur-baţi şi înfometat» de-alungul zăvoaelor. Prevenită în mod obişnuit de Serghc, sau de rarul ei instinct, Niculina tre-buia să-mi înfrâneze iarăşi în noaptea asta sau în noap-tea următoare, dar totdeauna la timp, avânturile râvnei fără saţ pentru frumuseţile minunatului ei trup. Un bizar rest de pudoare, sau eterna perfidie femenină o făcea să lase neapărat la apropierea soţului eî o distanţă între ea şi amantul eventual, pe care interesele acestuia îi per-miteau să-l aibe. Era poale şi această naivă stratagemă, un imbold mai mult pentru dânsul, să pună în sufletul lui de soţ, ce se resemnează a fi ultragiat, deasupra a orice, interesele comune şi dorinţa izbândei finale. Cecace-mi asmuţea şi mai mult nerăbdarea de a şti însfârşit ce în-treprindere finanţa dumnealui cu un capital atât de scump! Şi leribla perspeclivă ce mi se deschidea acum, mi-o punea înaintea ochilor întrebarea care-mi rămânea de făcut privitor la Niculina, în cazul când m-aş fi trezit pe nepusă masă în faţa unui bine organizat sistem de spionaj. Avea ca să-şi însoţească bărbatul în plimbare pedestră şi cn alai, la Chişinău?

Minunea se împlini repede; Niculina însăşi băgă de scamă la urmă că fără să vrea a fost ncvoilă sl-şi vândă astfel bărbatul. Îi primii povestea cu negoţul dela Bălţi, amuzat nespus şi o bătui pe umăr recunoscător:

— Îţi mulţuinesc, îţi mulţumesc... Mă duc să-i ies înainte...

Ea făcu uimită 1111 gest de oprire, apoi îşi muşcă mâna, apoi Întinse braţul spre ininc în semn de conjurare, pentru n-I lăsa în cele din urmă în jos şi a da drumul unui râs pirpiriu:

Dacă îl cauţi la Nistru, poţi să-l aştepţi mult ş

iZăvozii fură dcslegaţi. Timp de Irei nopţi nimeni nu mai ştiu propriu zis ce-i somnul în detaşamentul meu. Iar în a Ireia noapte, către zori Serghie Bălan fu prins. Mi-l aduse chiar Cebuc, care-şi făcuse un punct de o- noare din arestarea contrabandistului. Pentrucă, spre marea mea linişte sufleteascâ^ după excesiva percheziţie ce-i făcurăm, Ircbuirăin să conchidem că în nici un caz nu putea fi vorba de un spion. L-ain desbrăcat la piele, i-am pipăit cu luare aminte toate cusăturile, i-am examinai tabachcrea, cartoanele ţigărilor, tutunul din ele, cutia cu chibrituri, culelc cismelor şi crăpăturile tălpilor, negrul de sub unghie dar n-am găsit nimic. Drept care, i-am comunicai cu o marc, cu o imensă satisfacţie:

-■ Gaspadin Serghie, am marca plăcere să te previu, că dela muncă grea de ocnă, le-ai învârtit la o bagatelă de câteva luni de închisoare corecţională.

Dar Serghie rânjea calm, cu acrul că ascultă o şotie de-a mea. Un musafir al lui, un intim al casei, nu putea face decât o glumă cu aslfcl de ameninţări, chiar făgăr duind pedepse mai reduse.

Celelalte două persoane, pe caic mi Ic adusese plocon Serghe, ascultau vădit de acru prognosticurile mele penale, Îşi apropiau capelele şi începeau să lurue pe limba lor. Erau probabil soţul cu nevasta. Nu-mi dădui osteneală să mă informez dela tălmaci sau dela Cebuc, care îi cercelase. Nu mă interesau; principalul era Bălaii. Bărbatul mai scund decât însoţiloarca-i, dar mai spălos era Îmbrăcat cu dolman greu, cu căciulă de miel brumărie şi cu cisnic crețe, trecând de genunchi. N-aş fi putut spune dacă era neras de trei săptămâni sau dacă aşa avea obiceiul să-şi poarte barba. Femeia era neverosimil de albă şi zdravănă — prin locurilc astea era un făcut cu arăloşenia şi voinicia femeilor! — purta palton bărbătesc cu guler de blană, mototolit şi plin de noroi, pe cap avea căciulă tot de blană. Din când în când se oprea din conversaţie şi mă privea cu ochi largi, coborîjid frunlea,

de parcă ar fi vrut să mă vadă pe deasupra unor ochelari închipuiți.
— Noi cât o să luăm pedeapsă, domnu' ofițer?, mă întrebă eu pe rusește, limbă pe care o cunosc foarte puțin...
Îi răspunsei românește și Serghe Bălan se grăbi să-mi servească de tălmaci:
O să luați câteva zile de închisoare sau dacă aveți rude pe-aici o să vă alegeți numai cu amendă. Dar dacă n-aveți pe nimeni în Basarabia, după ce vă ispășiți pedeapsa, o să vă treacă înapoi peste Nistru... Ar trebui să vă trec de-acuma înapoi, dar deocamdată sunteți necesari la ancheta ce se va face lui gaspadin Serghe, prietenul meu.
Bărbatul crezu că trebue să repete în idiș soției sale ceea ce Serghie ii transmisese pe rusește după dialcctul meu; iar feineea cu toate că știa rusește și înțelesese limpede dela cel dintâi, totuși îl asculta cu atenție și pe el și aproba din cap în răstimpuri...
— Avem, avem rude destule mă asigură ea pe rusește și schimbând o privire cu soțul, începură deodată repezii să facă bilanțul neamurilor de dincoace de Nistru...
Serghe Bălan mă privi rânjind cu înțeles, clipi din ochii pe furiș spre mine și grăi:
Dacă domnul locotenent ar vrea, ar putea să vă tri- meată de unde-ați venit, cu toate rudele voastre...
Dar domnul locotenent c bun...
Nu înțelesei rostul acestei lingușeli și-l privii nedumerii.
Il bun, îi răspunsei, cum putui, pe rusește, dar își face datoria.
Și-i lăsai pentru a-mi continua redactarea raportului. Cu percheziția, cu interogatoriile se pierduse ziua toată, așa că trebuiau expediați abia în dimineața următoare.
\murgul cobora acum de vreme iar din scara asta aerul deveni apăsător. Cu toate că fusese senin până «cum stelele nu mai apărură, decât vag, sub o pojghiță lăptoasă ca ochii lui Marinescu. Pe urmă nu se mai văzură de loc. Suflări foșnitoare începură să curgă printre sălcii dinspre fluviu. O atmosferă grea și neliniștitoare plutea peste tot.
Când revenii la dânșii, Serghie Bălan continua să vorbească rusește cu femeia; îndată ce mă văzu el îi făcu semn din cap spre mine și continuă să-i turue înainte răzând. Femeia mă privea din când în când pe sub sprâncene, apoi se uită spre bărbatu-său. Acesta era la oarecare depărtare și întors cu spatele. Părea preocupat de alte lucruri și privea șuerând printre buze, spre sălciile și spre tufișurile care-și trăgeau deasupra așternuturile nopței, eslompându-și contururile; dar urechea lui se vedea bine cum caută, precum' o floare amorțită lumina, spre convorbirea celor doi.
Ea-i spuse ceva în idiș și el îi răspunse deasemenea în idiș sumar și răstit, întorcându-se și mai mult cu spatele.

Pe urmă! îi mai spuse ceva şi tăcu iarăşi brusc, pentru a reîncepe în mai multe rânduri, scăpând cuvintele în răpăneli scurte de mitralieră. Nu mai . era în afară de noi pe bătătura îngustă a pichetului, decât paznicul lor şi mai încolo cele două sentinele. Gârneaţă surveni un moment, pentru a-şi căuta ceva în baracă şi se îndepărtă în grabă.
Atunci femeea se apropie de mine zâmbitoare, întrebându-mă de când am învăţat rusește — limbă pe care ea mă încredinţa c-o înţeleg foarte bine — şi dacă-mi place. Basafabia. Conversaţia se prelungi mult, femeia râdea şi-şi da ochii peste cap. Prin negură observai privirea lui Bălan, licărind spre mine. Caporalul Marinescu se ivi şi conduse pe cei doi prizonieri în baracă; paznicul luă loc la uşă. Apoi Marinescu se învârti pe-alocuri, căutând să-mi prindă vederea, de bună seamă privitor la femeea care mă ţinea de vorbă. Dar pentru că .nu-l întrebai ce dorește şi cum partenera mea devenise foarte volubilă în cuvânt, el se îndepărtă.
Streina se amuza de ruseasca mea, mă corija, făcând haz mare şi ţinea mult să ştie dela mine deosebirile de impresii pe care mi le făcuse femeia rusă, evreică şi moldovancă — curiozitate pe care încercai zadarnic să i-o satisfac, vocabularul meu rusesc neajutându-mă să alcătuesc un răspuns atât de complex. Noaptea se lăsase compactă şi păcloasă.
Când începui să dau semne că a sosit momentul încetării unei atât de plăcute conversaţii ea se precipită spre mine, rugătoare:
— N-aveţi să ne treceţi înapoi domn' ofiţer...
— Nu doamnă, v-am spusl... dacă aveţi rude pe-aci nu veţi primi decât o uşoară pedeapsă...
— Avem destule... şi la Chişinău, şi la Călăraşi, şi la Bender... La Bender avem pe...
Îi amintii că mai mi le înşirase de trei ori până acum, aşa că era inutil... Dealtininteri lucrurile astea rămâneau să fie spuse şi dovedite autorităţilor prin faţa cărora aveau să treacă...
— Putem dovedi tot, mă asigură femeca... Numai să aştepte până facem scrisorile... ca să vină toate rudele noastre şi să ne cunoască... Numai dumneavoastră să nu ne treceţi înapoi...
— Nu doamnă, vă promit... v-am promis... s-a terminat. Şi acum, pentru căi e târziu... poale sunteţi obosită...
— A nu, eu nu sunt obosită... o dacă e vorba de inine...
— După atâta drum, cât aţi făcut...
— 0, asta nu e nimic, faţă de ce am pătimit noi, până acuma... şi ca să ne întoarceţi îndărăt peste noapte... să ne deştepte şi să ne treacă înapoi... să suferim iarăşi... mă gândesc la el, la soţul meu... pe el arc să-l împuşte... numai să vă spun domnule ofiţer...

La gândul că iar are să-mi îndruge o poveste interminabilă şi semi-inteligibilă făcui un semn ceva mai larg, spre a fi zărit prin întuneric de sentinelă. Femeca îl prinse şi îngrozită, se precipită iarăşi spre mine:

— Mi se pare că v-am obosit destul domnu' ofiţer... lertaţi-mă vă rog... dar să ne trimiteţi la dumneavoastră în ţară... facem şi închisoare şi tot... numai la el, numai la cl, mă gândesc...

Sentinela s-a apropiat şi aşteaptă în tăcere...

— Trebue să vă las să vă odihniţi, nu-i aşa? adăugă <a, apropiindu-se şi mai mult şi coborînd privirea în pămînnl, ca şi când ar fi aşleplal ceva, mi se păru un răspuns al meu de protestare, de reţinere.

Dar pentrucă îmi acoperii cu mâna semnificativ, un îndelung căscat, ea, după ce privi iarăşi neliniştită la sentinelă, arătă spre baraca mea de scânduri:

— Aicea staţi dumneavoastră, domn' ofiţer... Aveţi odăiţa aici... Ah, tare aş fi curioasă să văd cuín îşi poate aranja un bărbat tânăr o odăiţă, fără ajutor femecsc... Îmi daţi voe domn' ofiţer...

Şi înainte ca să articulez ceva, ea şi dispăruse înă-

— Aveţi spişchi, domnule ofiţer...

Dar înainte ca să-i răspund, degetele ei le şi dibuiră pe masă. Aprinse lampa, privi în juru-i, răzând şi frângându-se din şale. Îşi desbumbi mantaua fără s-o scoată încă şi începu să-mi aranjeze cărţile, turuind necontenit câte ceva în legătură cu fiecare gest săvârşit... Apoi îşi ceru voe să-şi scoată mantaua, pentru că-i era cald. Pe dedesupt avea o bluză roşie-deschis, care strângea din greu un bust zdravăn şi debordant. Braţele erau voinice şi rotunde, de sub tivul rochiei se iveau pulpo cărnoase, precis arcuite şi dârdâitoare. Mă apropiai tremurând şi ea mă primi în moliciunea pieptului, cu aceleaşi cuvinte fricoase:

— Nu-i aşa că n-aveţi să ne trimeteţi înapoi, domn' ofiţer?...

Răspunsei doar cu o mişcare plictisită din mâini, dar destul de elocventă şi braţele ei mă închiseră îndată în zdravana lor carapace.

Bucuria asta neprevăzută i-o datoram deci lui Serghe Bălan.

Afară, darabana ploii bătu câteva tacturi răsleţe pe acoperişurile de

scânduri. Pe urmă
toate darabanele ce-
rului porniră, se
amestecară,
continuará să se
repete, până nu se
inai auzi decât un
singur huet, apăsat,
înăbuşit, monoton

.Disdediinineaţă prizonierii erau gata de plecare., Mă aşteptau Învăluiţi în zdrenţe de ceată joasă, decorând compacte ziduri de fum, de care linia ochiului se spărgea la câteva zeci de metri, fragmente de copaci şi de acoperişuri, ca într-un teatru sfâşiat, pavoazat de molcome fâlfâiri cenuşii. Soţii conversau liniştit lângă o rădăcină. De câte ori traversam bătătura, ochii lor mă urmăreau neliniştiţi, pe urmă ea spunea ceva şi soţul înclina barba nervos şi afirmativ. Serghic Bălan rânjea. El încă nu credea că-l voi trimete la comandament. La asigurările mele repetate, clătina din cap neîncrezător. Îi explicai din nou: ocupaţia lui avea o rubrică specială şi destul de ardeială în lege. Dar Serghic râdea; mai ales când îi spusei că pentru el o să dau sentinelă deosebită, asta pentru dânsul însemna tocmai trăsătura de burete. Dar atunci o discuţie vie, aproape violentă, isbucni intre cei doi soţi, ca din senin. Ne uitarăm cu toţii în- Ir-acolo, fără să înţelegem nimic. Soţul gesticula perorând cu o ardoare neobişnuită şi cu cea mai sinceră indignare. Soţia răspundea cu frânturi de vorbe, dacă mai putea să-şi facă loc şi cuvântul ei în această avalanşă de mânie. Brusc gaspadinul se îndreaptă spre mine cu pas ferm ?>i începu să-mi declare ceva prea complicai şi prea repede pentru putinţele noaslrc de înţelegere reciprocă, încât dădui în mai multe rânduri din umeri. La drept vorbind ceva. ceva, mi se părea că înţeleg, dar tocmai ceia re în| clegcam cu mă.lndeinna să arăt că habar n-am de ce mi vorbeşte. Atunci doamna porni şi ea încoace, cu pas V mai ferm de cât bărbatul ei:

— Domnii' ofitir. mă întrebă ea mal rar, mai rezumat şi mai precis. Nu v-am spus eu că sunt sora de la dumnealui - şi arătă pe domnul...

Cuvântul rusesc care corespunde noţiunei de soră mi-era necunoscut şi de-aceia rămăsei încă nedumerit. Keronslituii însă rostul acestei ciudate convorbiri, când doamna întoarse întrebarea, în. chipul care convenea cunoştinţelor mele în limba lui Tolstoi...

— Nu v-am spus eu aseară... că dânsul... frate la mine...? Şi-mi zâmbi imperceptibil.

Zâmbii şi eu lot aşa de imperceptibil. Iată de bună seamă ceva ce uitase cu adevărat să-mi spue. Ba mi se pare că mă lăsase să aflu cu totul altfel. Cum era dealt- minleri evident...

— Ah, da, da răspunsei cu promptitudinea care mă caracterizează, în astfel de împrejurări... Domnul... frate dela doamna...

Şi mă grăbii să lămuresc pricina care mă împiedecase să răspund aşa dela început. Domnul zâmbi şi înclină din cap. Apoi păşi cu demnitate spre Serghie Bălan. Iar doamna îl urmă după ce-mi mai aruncă încă un zâmbet furiş...

Mi-amintii de pasagiul biblic al Sarei. Şi dădui ordinile de plecare. O rază de soare se înfipse biruitoare prin nămeţii de ceaţă şi-şi menţinu cu vrednicie drumul câştigat. Fu atunci o adevărată rumoare mută printre armatele de neguri. Urniri de coloane greoaie, manevre de învăluire, o întreagă strategie de umbre materiale; pe urmă fu o panică adevărată, când noui şi tot mai multe raze sosiră şi boabele de ploaie se aprinseră de bucurie printre ramurile pălite.
Întâi porniră soţii cu o sentinelă. Văzând că se îndepărtează cu adevărat de Nistru, ei îmi trimiseră salutări grăbite, iar degetele ei se coborîră de mai multe ori fugar până în dreptul buzelor. Dincolo de bătătura întărită a pichetului încălţămintea li se înfunda adânc în moalele pământului desfundat de ploaie. Cu fie care pas bot- forii cărau ocale de pământ negru, basarabean. Dar înaintau voioşi şi l^otărîţi să se îndepărteze de apă, chiar dacă tot pământul li s-ar fi agăţat de picioare.
Bălan era nu se poale mai dispus. Faptul că-l distanţam de ceilalţi, era pentru el şi mai semnificativ. Orândui să-l conducă ţiganul Gherăscu, mai înalt decât dânsul şi de temut cu figura lui neagră, buzată şi ciupită de vârsat ca un strat de pământ moale îngăurit îndesat de ploaie. La vederea lui, bucuria lui Bălan se ogoi. Şi când soldaltul II pofti s-o ia înainte, figura cea blondă se înroşi deodatS, vinele i se umflară pe tâmple, iar musta{a lui se zburli ca o flacără. Din ochii albaştri mă săgeta cea mai sfredelitoare mânie...
— Haide Bălan, lasă necazul... datoria c datorie...
Se repezi subit spre mine şi mâna i se ridică din cot cu pumnul strâns. Dar se opri la deschizătura de mighiu drept cu antebra{ul.
— Hai, *mai băiete,* rosti atunci calm ţiganul [GJer] r&cu, că ne-apucă nămiazu...
Dar printre dinţi Bălan, îmi şuieră sfidător:
— Mă arestezi, hai,... ca să poţi intra nestingherit în casa mea... D-apoi dacă crezi că are să-ţi meargă... Eu unu' am să povestesc şi eu şeva acolo undi trebue... Ştiu că amu ai să ameninţi şi să sudui, dar să nu te bucuri de jaba, că mult n-are să-ţi meargă măi răule...
— Dacă vrei, pot să adaog şi astea în raport? îl întrerupsei măsurat şi calm; că-ţi pui nevasta să atragă ofiţerii în casă...
Bălan tresări şi mă fulgeră cu trăsnetele privirilor; dar la cuvintele care urmară, capul îi căzu pe umăr ca la un executat prin împuşcare; buzele nu-i scăpară decât un sughiţ înecat de muribund.
— O laşi să se culce cu ofiţerii ca să poţi trece apa nestingherit... Şi sorft-ta la fel cu gradatiii... Povesteşte asta acolo unde zici, dacă vrei să ţi le-aducă pe amândouă plocon după tine... Mi-e scârbă să te văd... Îţi împrumuţi femeca ,ca să poţi trece spionii la bolşevici... Marş de-aici păcătosule... Mai bine pune-o de-a dreptul la

mezat că tot atâta ai câştiga... barim eşti ferit de gloanţe şi de puşcărie...

— Vorbele mele căzdeau ca lovituri repetate de măciucă în creştetul aplecat al contrabandistului. Mâna îi căzu moale În jos; în locul roşului aprins al mâniei şi al să- nătăţei lui debordante, se aşternu pe figura-i galbenul pal al stupoarei, apoi negrul cadaveric al veninului.Minţi, nimeni nu s-a culcat cu nevasta meaJ şueră el ţinlindu-mă drept în lumina ochilor.
Şi glasul indignării lui, care nu-şi mai găsea loc de ieşit prin orificiul gâtului părea că cere, sufocându-se, su- premă favoare acestor ochi delà care aştepta o desminţire, o zare de îndoială pentru vorbele prea grele, cu care Îl
— La nimeni nu s-a lăsat... şi-a bătut joc de line, a- lât... N'o să ajungi tu niciodată să te culci cu ca şi nimeni din voi, veneticilor, râse el aspru şi stins, — iar lumina ochilor mei Si răspunse la rându-i cu râsul ei, care ia înaintea oricărui grai, oricărui semn, ori cărui cuget şi care niciodală în prima ei lucire cel puţin, nu poate să minlă.
Coborîi ochii, ascunzându-i de această căutătură scor- monitoare, căutându-le alt luciu, de împrumut, dar za- darnic, lumina lor spusese ce avea de spus. Iar Bălan cu simplitatea instinctului să\i cetise acolo ce avea de cetit Se clătină, cât era de zdravăn ca un beţiv care porneşte pe picioarele de-odată încovoiate.
Gherăscu, uimii peste fire de acest dialog, îl îndreptă cu un pumn solid în şale:
- Aşa se vorbeşte cu dom' locotenent... mama ta de bolşevic. Marş înainte... *că-ţi mul căpriorii...
Rămăsei nemişcat privind după dânsul, Mi-aminlii de ferestruica suspecta din iatacul Niculinei şi de înfricoşarea subită cu care o privea în uneie momenle- Dar era uimitor... Oare o namilă atât de bine zidită, a pulul să creadă că şi în lipsa lui...
De foarte departe... sora şi fratele îmi mai făcură pentru ultima oară semn de mulţumire, cu basmalele colorate. O curiozitate vie, lucidă, bolnavă, mă împinse în cele din urmă spre cătunul fără nume. O noapte crunt opacă ni se puse dinainte şi la fiecare pas al lui Pafnule ca făcea deasemeni un pas spre noi şi mai cătrănită şi mai compactă. Dar ne mâna din urmă vânlul stepelor care-mi aruncă în ceafă şi într-o urcchc, stropi fini şi reci ca nişte vârfuri microscopice de gliiaţă. Legănându-mă domol pe spinarea lui Pafnute ,pe care începutul de crivăţ siberian, nu-l scoica din mersul lui tacticos şi înţelepl, îmi tot dregeam în gând convorbirea ce voi avea încurând.
Primele cuvintc, primul aranjament de cuvinte cu care aveam să intru în vorbă, cu care aveam să-i aduc vestea, pe cârc ca poale n-o aflase, se aşează şi se strică de mai multe ori în ininlca mea. Şi-n suflet îmi furnica în acclaş timp cu nerăbdarea cea mare, o slânjenirc, o dorinţă de întârziere, cu cât distanţa se micşora; în sufletul meu curgeau două cuiburi de furnici în sens contrar.

— Doamne, de-ar fi aflat, îmi ziceam pe urmă — şi apoi iarăşi: Doamne de n-ar fi aflai...
Nerăbdarea şi neliniştea de a o vedea cât mai repede, dorinţa inlermilcnlă de a amâna întrevederea pen- lru o noaple mai limpede sau a doua zi pe lumină, mă făceau când să dau pinlcni brulali lui Palnule, când să-l domoicsc după câţiva paşi, cu smuciluri violente din hăţuri, încâl biciul slraleg 1111 inai înţelegea nimic, - după cum pe mine această stare de spirit mă enerva şi mă zăpăcea într-un chip nefiresc şi de care credeam de mult că m-am dcsobişnuil.

Dar în faţa porţei de lemn toate şovăelile shurară şi mă lrezii deodată dârz şi straşnic, cum îmi plăcea şi cum însfârşil mă obişnuisem să fiu în faţa femeilor, care de departe îmi pricinuiau nelămurite şi supărătoare nelinişti. Inlrai cu întunericul şi cu o volbură bubuitoare de vânt, tragic şi calm ca un arhanghel ce-a descins de pe-o aripă de nor. Dela prima vedere înţelesei că Niculina nu aflase încă nimic. Şi din nou mă încerca gândul laş să-i dau vestea ceva mai târziu, după ce perdeaua avea să se lase, pe urma primului act de dragoste. Ba chiar o obsesie perversă slărui într-o scurtă învârtire de clipe să mă îndemne ca să proclam noutatea chiar în plină beţie a spasmului.Ambiţia de a cântări adevăratul ei sentiment faţă de mine, de a folosi acest moment unic de spontană destăinuire, pe care nimic nu mai avea să-l stânjenească, mă determină să încep cu vestea însăşi. Şi-n gât simţii cum mă îneacă nesiguranţa, ca şi când în clipa care urma, avea să se aleagă chiar soarta mea; Doamne, în clipa când această bizară aventurieră avea să-şi trădeze adevăratele sentimente faţă de mine... Articulai inegal şi stângaci: i

— Ei, ce veste-ţi trimete domnul...

— Care domn...

— Domnul... domnul Bălan, soţul...

— Ah, Serghie... el nu e chiar aşa domn, dar nu e nici mujic, răspunse ea simplu. Lasă-l acolo unde-o fi, cu necazurile lui, săracu... Că el nu-şi câştigă pâinea aşa uşor ca dumneata...

Aici făcu o pauză:

— Care eşti boer... şi oiiţer...

Niciodată nu-mi vorbise astfel... Găsii că momentul se oferea minunai. Dar pe când îmi rotunjeam fraza hotărî-toare în minte, ea râse deodată, parcă să împrăştie brus-cheţa şi asprimea răspunsului şi aşezându-se pe mar-ginea patului, mă dojeni cu blândeţe:

— Dacă m-asculţi frumos, n-ai a te teme niciodată de dânsul. De ce-l despreţuieşti atunci?

— Nu mi-e teamă de loc, nici astfel...

Ea mă privi cu un râs şiret al ochilor, pe care se sili să-l alunge cu închipuiită grabă.

— Sigur? mă întrebă, ferindu-şi şăgalnic privirile în pământ.

— Mai sigur decâl crezi...

— Dumneata eşti ofiţer, de ce ar putea să-ţi fie teamă...

Dar privirile le ţinea necontenit în pământ.

— De trei nopţi îl aştepţi să vie? Şi doar nu-s la ca-pătul pământului Bălţile acelea.

— Poate o veni la noapte, ori poate mâine noapte... ori poate mai târziu... Asta nu ţine de el când se în-toarce... Dar n-ai nici o teamă, nu s-a întoptat aşa de multă vreme şi i-om spune că ne-a prins vremea toi vorbind despre cărţi...

— Şi el crede totdeauna ce-i spui, toate poveştile care-ţi trăsnesc prin minte?
— Va crede, dece să nu creadă...
— Mare gogoman... oare e adevărat că toţi bărbaţii din Basarabia sunt atât de gogomani şi cred orice le spune nevasta...
— Nu ştiu... dar el crede...
Şi dădu din umeri cu neînţelegere.
— Nu e mai bine aşa? De ce să-şi facă sânge rău, de ce i-o spune unul şi altul. Sau să se lase la şele gânduri negre.
În zilele când apropierea de dânsa mi-era oprită, conversaţia noaslră devenea fatal mai rezervată; acum ca se zbârlea deabinelea în cotituri colţuroase, pe care nici unul din noi nu se arăta dispus a le ocoli.
Ei bine, acum nu va mai crede, strigai însfârşit. Acum a aflat toiul... acuma dacă ar fi să se întoarcă, nu ne-ar fi bine la nici unul. înţelegi, la nici unul, nu numai mic singur... poţi fi sigură de asta...
— Ce ştii dumneata... încercă ea să râdă iarăşi.
— Şliu... el mi-a spus azi dimineaţă...
Ea ridică deodată faţa încremenită ¿ruse spre mine.
— Ai vorbit dumneata cu el?
— Azi dimineaţă. Lângă Nistru... Se încurcase pe-acolo. Greşise drumul dela Bălţi tocmai pe la bolşevici.
— Nu-i adevărat.
— Pe ce vrei să-ţi jur?
Se întunecă şi plecă fruntea cruntă în pământ; iar cu tăcui aşteptând cu încordare primul ci cuvânt sau gest. Auzirăm vântul hohotind pe la geamuri, apoi răbufni pe undeva, în pod, ca o rostogolire de trupuri grele, cu chiţcâituri caraghioase ca o sarabandă nocturnă de şobolani enormi, în număr nesfârşit. Abia întru târziu mă întrebă:
— "Unde-i acuma?
— La oraş.
Apoi după ce ezilă puţin, punându-mi drepl în coşul pieptului ascuţişul unei priviri de fier:
— Mort sau viu?
— Viu...
Lăsă iarăşi capul în pământ.
— Viu şi nevătămat... Afară dacă nu l-o fi pus necuratul să încerce daqăi e mai repede la picior decât glonţul paznicului ce i-am dat...
Stătu mai multă vreme astfel, în urmă se ridică îşi netezi poalele ca într-un gest de holărîre, fără să mă privească şi ieşi. Rămase multă vreme afară. Eu aşteptam cu pumnul strâns în buzunar pe micul revolver Waller. Mă lăsă singur mai bine de o jumătate de ceas. Regretam că n-am urmărit-o. Când reapăru părea că-şi uitase de prezenţa mea aici. Părea că nu mă vede. Potrivi ceva prin colţuri. Ieşi din nou afară şi iar veni, aducând ceva, o cofă cu apă, pe care-o aşezâ într-uu colţ...

„Din cauza la, l-am arestat', voiam să spun; dar nu izbuteam; severitatea înlemnită a obrazului ei îmi interzicea orice cuvânt. Mă indignai pe subita mea timiditate, dar când văzui că mi-e cu neputinţă s-o alung mă îngrozii cu desăvârşire. „E. nevastă de contrabandist[1]. îmi spuneam. „Eşti un idiot" îmi răspundeam. „Asta a fost lot ce-a simţit ca pentru mine..... şi-a făcui novoile cu mine... dar n-are nici o importanţă, e o soţie, o complice de contrabandist", îmi spuneam ca să-mi stimulez nepăsarea. Dar nepăsarea mea era stângăcie, nălângie, mă simţeam muiat până-n gât în ridicol şi mă gândeam că dacă voi face vre-un pas spre uşă, mă voi îneca de lot. În timp ce încăpăţânându-mă să rămân, nu mă hotărâm la nimic, nu eram în stare i»ă găsesc un cuvânt. Iar l'emeea se învârlea la distanţa şi mă ocolea, găsindu-şi de lucru pe afarp, întârziind, aşteptând să plec. Nimic, nici o revolta, dar luciul de-acum al ochiului ei şi imobi- litalea adâncă a dungilor care despărţeau obrajii de gură îmi spuneau că nu mai e nici o viclenie femeiască la mijloc, nici o cochetărie prefăcută, ci că lrebuia să plec.l)ar ea nu grăia nimic, nu se văita, nu ţipa, nu mă a- luaga.
O« un curaj forţai, pe jumătate ameţii de această indiferenVă complectă, umilitoare, izbutii să fac primii paşi, mă apropiai de ea... dar trecu repede pe lângă mine, Cără să se ferească... Fără măcar să se ferească... ca şi când n-aş fi fost.
O aşteptai din nou să treacă, însă acuina se ţinea şi mai la distantă. Mă apropiai cu pas ferm de dânsa, lăindu-i ieşirea cu buzele mânjite de un rânjet fricos.
Se opri. oprindu-mă cu ochii, fără nici o clintire în privirile ei atâl de mobile de femee, ce se ştie frumoasă, dorită.
- Ce doriţi domnule?
I)e ce nu puteam să-i spun: la vezi, că le leg şi pe- line cu mâinile la spalel De ce-i spuneam ca un amorez caraghios de teatru prost:
„L-am arestai, ca să rămânem noi singuri, să fii numai a mea'...? ~ ;
Ah, eram strigător de caraghios. Fa-mi răspunse cu o mişcare atât de dispreţuitoare din buze, că mă năpustii asupră-i. Fa mă îmbrânci cu putere până 'n pă- relele din conlră, cu o putere ncaşlcptaLă, bărbătească Dar revenii la ea, slrigându-i. „Nu va avea cine să le scape, eşli a mea, înţelegi, eşti numai a mea".
Strigai asllel, dar imi păream lamentabil cu această nouă umilinţă, cu care vream să-i dovedesc că pentru dânsa făcusem lotul; slângacea, stupida umilinţa ce mi-era atâl de brulal refuzată.
Dar asia mi scoase de lot din sările:
Mi-ain făcut datoria! ii strigai victorios, că am găsit cuvântul mântuitor. Puţin îmi pasă de line!
Dar era prea târziu. Cil totul târziu. Din neînsemnata tresărire pe care i-o surprinsei atunci, înţelesei că dacă aş îi începui asllel, drumul ar tt fost cu

toiul altul. Poale mai greu Dar drept, fără ocol, pieptiş. Mândru.Daca vreau le areslez şi pe line, îi strigai, când fu- sci pentru o doua oară repezit în părele. Fa-mi răs- punse cu un surâs atât de amar, de dispreţuitor şi de sfidător, că-mi fu ruşine, de această ameninţare- Nu ¡nai era nimic de pierdut: mă repezii înainte orbeşte. Şi dădui peste un scaun... Pe care-l ridicai şi mă aşezai. Vântul bubui deodată în apropiere, plesni geamurile cu o coadă piezişe şi se îndreaptă în sbor fâlfâitor. Il ascultarăm cum se îndepărtează tot mai mult până când nu s6 mai auzi.

— Pe tine nu te arestez, îi spusei calm, decretând armistiţiul. Deşi ar trebui... M-ai atras aici în casă, în în- ţelegere cu el... Ca să puteţi trece spioni şi... Tu ştii ce te- ar aştepta?...

— Nu te opreşte nimeni, îmi răspunse sec şi fără pă- sare. N-ai decât să arestezi...

Intorsei scaunul şi-l încălecai, pentru a-mi sprijini bărbia de spetează. 0 priveam mişcându-se calmă, ca şi când nu s-ar fi întâmplat nimic. Calmul ăsta mă exaspera mai ales.

— "Dacă vreau o fac, pentru că pot...

— Ţi-oi spune ce-aş face... pe puterea ta...

Era pentru prima oară, când Niculina lui Serghie Bălan îşi permitea o necuviinţă fată de mine. Şi prima dată când tutuitul nu mai era o marcă de concesie sufletească, de intimitate, de discreţie amoroasă. Dar în schimbul de vorbe ce urmă, cuvântul „dumneata" reveni în glasul ei, distant, rece, sarcastic parcă.

— Vas'zică asta ţi-a fost tot aleanul pentru mine, glu- mii la rându-mi batjocoritor.

— Aiasta a fost... Dumneata credeai altfel...

Şi începu să rădă amuzată...

— Minţi, strigai.

Dar ea râse şi cu mai multă voioşie.

— În definitiv puţin îmi pasă, îmi luai revanşa cinic... Mi-ai folosit ca să-mi potolesc fierbinţeala din pântec... Şi tu şi cumnată-ta... sora lui...

N-am primit răspuns...

— Vă mulţumesc la amândouă...

— Să.-ţi fie de bine şi să mai pofteşi şi altă dată, răspunse alene, complect indiferentă-

— Însă mulţumirea mea se îndreaptă mai mult la tine... N-are a face Măriuca cu tine... Încercai să reiau ofensiva pe portiţa amorului propriu- He, he... ea e o biată ţărăncuţă, bună de întrebuinţare când era bărbatu- t"âu aicea. Pe când tu... ah, trebue s-o spun... eşti deli- cioasă; se cunoaşte că nu le tragi din teapa ţăranilor ăstora, din mijlocul cărora tot am să te scot eu odată şi odată.... Nu vezi că ai început să întrebuinţezi şi groso- lăniile lor...

Ea căscă lung, se întinse. Vorbeam înainte, o apreciam punând culori calităţilor ei văzute şi ascunse, care de care mai minunate. Mă întrerupse, căscând iarăşi zgomo-

tos:
!
— Saldaţii dumitalc or fi dormind toţi acuma... Vai de paza ţării, pe mâna cui a fost lăsată...
Aspirai adânc şi zgomotos aerul. Ea chicoti...
— 0, n-avea nici o grijă de paza ţării... Şi acum te mai îndoeşti că e bine păzită?
— S-a întâmplat odată... în timpul ăsta de câte ori n-a mai trecut el pe sub nasul dumitale... Iaca dacă am o mulţumire, e ciţ pe urma mea, şi-a ce zici c-ai găsit sub fustele mele, au putut şi bieţii de ei, bieţii sâldaţi să doarmă...
Amintirea a ceia ce am găsit sub fustele ci, mă traversă deodată, din moalele capului şi până-n şale ca un curent de foc. Dar mai ales acest mod rud de a-mi aminti, acest calm şi această sfidare. O, dacă Niculina ar fi vrut cu adevărat să se răzbune, n-ar fi avut de făcut decât să relnoiască amintirea nopţilor trecute, ba chiar să înccapă să se desbrace şi să-mi reziste ru orice preţ, aşa goală şi înverşunată.
Vrusei să ocolesc acest gând drăcesc, dar un demon neînţeles mă îndemna acum să i-l suggerez cu însumi. Şi începui iar, în neştire să-i înşir bunătăţile corpului ci. Ea râdea după fiecare înlrebându-mă: „Nu aşa?" lar eu, năucit, întrebam la rându-mi, după fiecare: „Cum şi asta n-o s-o mai văd, nici odată?..." lar ca râdea şi se frângea din mijloc, lăsându-se de-a curmezişul palului...
Când conversaţia deveni exlrem de obscenă şi când ea fu scuturată de un acces mai lung de râs, ţâşnii de pe scaunul meu care căzu cu zgomot şi mă năpustii asuprăi. Dar electric parcă, ea reveni în poziţia de a- părare. Stăteam amândoi unul în faţa altuia, arătându-ne colţii, ca nişte fiare.
— Şi cu toate astea, reluai o iţă părăsită a convorbirei impreunându-mi resemnat mâinile la spate, cu toate astea, dacă Bălan ar veni acum la fereastră şi te-ar vedea aşa voinică şi hotărîtă, ascultă-mă pe mine, toi le-ar omorî!
— Nu ştiu pe mine, dar pe dumneata cu siguranţă.
— Şi pe tine... Am cetit-o în ochii lui, când ne-am despărţit. Mi-a strigai că mă va pârî la şefii mei, că-l arestez, ca să pot nestingherii să-i necinstesc casa. „la scama, să nu-ţi aresteze şi nevasta", i-am spus, „când or afla că ţi-o împrumuţi la militari, ca să poţi trece Nistrul în vremie ce ea se culcă cu ei!" A, cum a sărit, atunci, parcă aş fi turnat jăratec pe dânsul. Niculina tresări deascmeni, privindu-mă cu adâncă, stăruitoare curiozitalc. — Şi-a bălul joc de tine! mi-a strigai el atunci, asta a făcui ea, dar nu s-a culcai cu nimeni... N'o să ajungi lu niciodală să te culci cu ea şi nimeni din voi. veneticilor. Vai, şi cum urla!...
Şi ce i-ai răspuns? întrebă ea. cu glas stingherii, înnecal...

O privii lung, tăcut. Iar ea mă privea deasemenea adânc, stăruitor, ochii îi creşteau, trăsăturile ei de piatră deveneau mobile, omeneşti, femeeşli. Fără să-i răspund începui să măsor încăperea în lung şi-n lat. Se apropie de mine şi mă opri, apucându-mă de braţ. Repetă întrebarea, ţinlindu-mă drept în luminile ochilor.

— Spune, ce i-ai răspuns?

Dădui din umeri şi vrusei să-mi urmez drumul.

— Nu i-am răspuns nimic, ce să-i răspund... Regretam că-mi scăpase şi ceia ce apucasem să-i spun...

— Nu-i adevărat! Ce i-ai răspuns'?, şucră ea, sculurându-mă de braţ.

— Îţi spun, nu ¡-am răspuns nimic. Dar trebuia să-i înşir atunci... Ha, ha, ha, nenorocitul credea că eu sunt ca Marinescu, să mă mulţumesc doar cu câteva pupături... Ha, ha, ba. ce idiot... Asta nu mi-a mai fost dat să văd... Să ai o nevastă ca tine şi s-o crezi...

Nu i-ai răspuns nimic? îmi tăiă ea. încă neîncrezătoare. firul cuvintelor.

— Nimic. Îţi spun.

Nu-i adevărat....

— Îţi spun, nimic... numai că nu în-am putut stăpâni să mă uit uimit la dânsul. Asta a fosl fără voia mea. Îţi spun drept, cu credeam că cl ştie, că el singur îţi îngăduie înadins... ca să-şi poată face contrabanda...

Ea lăsă ochii în pământ. Păru că gândeşte adânc. încă nu-mi dăduse drumul de braţ. Adăugai:

— El se uita mai mult în ochii decât în gura inea. Şi ochii n-am putut să-i opresc să nu spună adevărul. Ridică repede capul spre mine, examinându-mă cu »-atenţie extremă şi slrângându-mă nervos de braţ. Pentru că tăcuscm iarăşi, mă îmboldi cu vocea, tăiată, înecată la fiecare cuvânt.

Crezi, c-o fi înţeles?...

Eu cred c-a înţeles...

Când l-a lras soldatul de mână, din ţanţoş şi ameninţălor, cum era la înccput, picioarele i se muiască de tot şi capul i-a căzui pe-o parte, ochii i s-au deschis ca la 1111 spânzurai... abia mai putea merge...

A înţeles... bolborosi ca după o tăcere. Şi pe urma vorbelor ei, iar se întinse lăccrc. Mai lârziu mă lăsă de brnţ şi se mişcă greu spre pal, cu ochii în pământ. Se aşezâ pe marginea palului şi clătină afirmativ din cap.

El a înţeles că s-a întâmplat şi pentru că l-ai arestat Dacă nu se întâmpla nu puteai să-l arestezi...

Crez

iNu şliu, tlar el crede... Nu le-ai fi pus rău cu el, dacă nu se întâmpla... tocmai păstrând nădejdea că se va întâmpla cândva...

— La început el a crezut că vreau să glumesc... Pe urmă mi-a strigat că dinadins vreau să-l depărtez de casă... dar n-am să izbutesc nimic...
— Tocmai aşa s-a întâmplat cu ofiţerul care a fost înaintea dumitale... Acela era altfel de om, se vede că era din altă parte de ţară...
Mi-l reaminteam acum bine pe locotenentul, pe care-l schimbasem. Îi întâlneam adesea numele lui prin dosarul pichetului şi acum îl reţineam: îl chema Mătăsaru Florea. Era un roşcovan zdravăn, cam lăbărţat, şi cam butucănos. Probabil unul din beneficiarii activărilor cu duiumul şi fără selecţie din timpul războiului. Când mi-a dat în primire sectorul, m-a însoţit binevoitor de-alungul lui, însă măsurat ,la vorbă şi parcă ţinând să-mi arăte, că alt raport între noi n-ar exista decât acela impus de situaţia noastră. La despărţire, mi-amintesc bine, că mi-a spus aceste vorbe, pe care i le repetai Niculinei: „îmi pare bine că scap de-aici... Dacă mai rămâneam, cred că înebuneam de urât".
— Avea dreptate confirmă Niculina, privind în gol... Dacă mai sta înebunea... Dar mie nu-mi plăcea de loc... De altminteri, după; a treia, a patra noapte, când a văzut că nu-i va merge aşa uşor cum s-o fi socotit, îmi cădea la picioare şi plângea ca un copil ca să plec cu dânsul în lume, la nemereală...
— În Rusia?...
— N-am dat seama unde... Dar decc în Rusia? îmi spunea că legea nu l-ar opri să mă ia de nevastă... dacă m-aş împăca cu părinţii mei şi i-aş aduce o zestre. Dar până atunci el m-ar ţine ca şi pe o nevastă- Numai să-mi părăsesc cât mai de grabă bărbatul. Era sigur că dacă îl voi îndruma la părinţi, el îi va îndupleca să mă ierte: tfătea din pinteni şi se lega pe cinstea lui că nu se va lăsa până nu va aduce lucrurile la bun capăt. îmi mai spunea că are şi el avere, la el la ţară, undeva, nu ştiu unde... Serghe auzia toate astea pe acolo, arată ea ferestruica suspecţii — căci îl prevestisem de toate. Uneori intra peste noi, pentru că se împrietenise cu el ca şi cu dumneata. Ba chiar îl primea foarte bine, îmi făcea cu ochiul să-l rugăm să mai stea, ori să mai poftească şi altădată în zilele când trebuia... Câteodată se ducea chiar la el acolo la Nistru să-l vadă... Solda{ii începuseră să-l cunoască şi când îl întâlneau pe-acolo, ziua, scara, ori dimineaţa, nu-i ziceau nimic... iar el îşi vedea de treabă... Poale l'or fi părît vreodată, dar domnul ofiţer nu-i asculta... Pe urmă când v-a{i schimbat, Serghie a fost straşnic de mâhnit, şi-mi spunea într-una: Păcat de locotenentul nostru... Ofi{eru' ista nou trebue să fie rău al dracului... Şi saldaţii lui nu stau o iacă... Aişteas-s grăniceri... Is oameni ai dracului veniţi din partea ailaltă a tării... Şi ofiţerul lor, e aşa şi pe dincolo... Că el te-a văzul... Şi nu ştiu cum, dar îmi plăcea tare să ascult, când spunea cât eşti de rău şi neastâmpărat...

. O lăsasem să vorbească în voia ei. Nu mă privea. Din când în când făcea o pauză ca şi când ar fi măsurat dacă nu mi-a spus cumva prea mult. Pe urmă mai adăuga ceva. Şi iar se oprea. Când tăcu de tot, o întrebai:
— Dar şi mai înainte...
— Cum mai înaintel...
— înainte de ofiţerul care a fost înaintea mea... când a mai fost pe-aici lot un detaşament din regimentul nostru...
— Atunci Scrghc nu mă amesteca în treburile lui. Abia de-mi spunea câlcceva...
Asta doream cu să şliu în primul rând. Dacă fusesem singurul. Pe urmă vrusei să şliu mai departe: când a fost cu mine înăuntru, — atunci la început, căci mai pe urmă era cu neputinţă—: Serghc a privit vreodată la noi pe ferestruică? Dar nu mai putui să-i descleşlcz gura. M-aşezai lângă dânsa, pe marginea patului. Deastădată □ u se mai feri.
— Va să zică, am fosl singurul?

Însă surâsul ci ironic mă făcu sfi regret accastă întrebare. îmi răspunse mai târziu

— :Xu trebuia să fac asta!
— Dar nu înţeleg, revenii la nedumerirea mea, atunci de ce te uitai tot la fiecare cinci minute la ferestruică... la început... la început...
Aşa luasem obiceiul dela celălalt. Dar, ce vorbeşti? De-ar fi văzut el măcar atâta... cât a fost la începui. El alât m-a îndemnat; dacă; nimereşti cumva pela noi, adus de vre-o bănuială să te poftesc cu multă stăruinţă. Dar lot povestindu-mi cât eşti de straşnic, m-a făcut să te chem cu singură, că se potrivea cu ce-mi spuneau şi vagmiştrii tăi...
Pe urmă rămase mult pe gânduri, clătinând capul cu convingere:
— A înţeles chiar dacă a fost numai aşa cum zici... Simt eu c-a înţeles... Şi-l simt pe apoape... Are să vîe în curând...
Izbucnii în hohot voios...
După vre-un an, doi, dacă nu şi mai mult...
— Va veni în curând... 11 simt pe-aproape... Ximic nu-l poate opri...
Privea în gol şi vorbea. Voioşia mi se mai diluă. Dar profilai de prilej, ca să-mi trec braţul pe după şalele ei. Şi mirarea mea nu fu mică de loc, când nici de data asta 1111 întâlnii împotrivire. Privea necontenit în gol
— Cel puţin să ne găsească împreună dacă e aşa pe aproape, glumii.
Ea zâmbi ceva mai târziu. Poate nu de gluma mea.
— Mă va sudui şi mă va frământa mult, ştiu bine, continuă ea, privind în acelaş fel, nelămurit. Ca să afle... dar eu n-am să-i spun nimic... Însă dacă c vorba să se întoarcă la închisoare, iarăşi... Se opri sperială şi mă privi pe furiş să vadă, dacă această întrerupere m-a neliniştit.
— N-avea teamă, am să-i spun că le-ai lăudat.
Apoi se scutură ca să-şi alunge gândurile. Se întinse, întinzându-şi braţele în sus şi-mi surâse. Pe urmă braţele se abătură asuprâ-mi şi mă cuprinseră.
— O ii afară! glumii, strângând-o.
Dar ea dădu din cap cu încredere şi mă asigură:
Acuma nu., şi iacă nici în noaptea ce vine... dar în- tr-una din nopţi. . peste o săptămână sau poate două nimic nu-l va opri... Tare nerăbdare am... să văd ce va zice el întâi... ce va face...
Apoi intorcându-şi brusc spre mine faţa, mă întrebă dcadreplul:
— fi-e frică?...
Hâsei puţin cam circumstanţial. Ea mă sărută şi se desprinse privindu-mă cu adâncă luare aminte până în fundul ochilor.
Pe urmă buzele noastre se căutară cu furie şi căzu- râm jvâcnind ca nişte fulgeraţi pe palul nesaţului. De- afară nu ne privea decâl întunericul invariabil.
Dimineaţa ferestrele s-au tivit cu alb şi când am ieşil afară, valea Nistrului zăcea imensă sub lotala candoare.

Pafnule a pornit să ia în picpl Iroienele, în vreme ce crengile încă nedespuiate de frunze ne sorcoveau în treacăt, vărsând asupră-ne grămezile reci de microscopice steluţe. Dar până să ajungem la post soarele a răsărit hoţeşte şi a prefăcut magica priveliştе într-o mlaştină informă.
În nopţile următoare venii la Niculina, statornic, prin găleţile de ploaie, atras şi mai mult de flacăra misterioasă a necunoscutului pe care ca-l simţea pe-aproape şi trebuia încurând să apară. Răzbălcam prin văzduhul împânzit de ape ca o mitologică apariţie, călare pe-un animal marin. Prin noul clement, deslănţuit de norii cari nu se mai goleau de zile înlregi, Pafnule se comporta cu, a- cecaşi bravură lenlă şi cu aceiaşi bunăvoinţă, care-l făceau nepreţuit lovarâş. Picioarele lui subţiri nu cunoşteau pişcălurile prompte ale reumatismului din băltoace şi des- fidau amăgirile cleioase ale cernoziumului basarabean.
Aruncam în urma mea poarta cu zgomot şi nu ştiam dacă o fac tocmai pentru a sfida orice teamă sau poate, pentru a surprinde vre-o mişcare, a provoca o întâmpinare făţişă, n primi vre-o înştiinţare lainică din ochii vorbitori şi încercănaţi ai Niculinei. Inii va trimite ea oare această înştiinţare tainică sau privirea ei nu-mi va desvălui nimic, mă va lăsa să calc înainte, în neştire spre prăpastia ascunsă, mă va îmbărbăta să păşesc orbeşte cu zâmbetul ei indescifrabil, într-una egal cu sine însuşi? Curios. Niculina era acum mai iubitoare ca niciodată şi lotuşi nu ştiu cum, această expansiune sentimentală, acest piept şi aceste braţe care nu se mai săturau de strângeri, aceşti ochi căscaţi până-n înfiorătoare abisuri negre, mă făceau să mă simt deodată izolat, fără nici un reazim sub picioare, gata să mă rostogolesc întico besnă, fără fund. Mă strângea cu o furie neînţeleasă, pentru a-mi reaminti în fiecare seară,[1] şi de mai multe ori pe scară că simţirea ci n-a înşelat-o niciodată şi deci n-o va înşela nici acum; căţ *el,* dacă n-a pornit încă încoace, într-o bună zi va porni şi într-o bună noapte va ajunge.
O informai că sentinela mea l-a condus fără nici o bă- tae de cap, până la postul central şi că el s-a lăsat dus blând ca un miel; îmi dădui cu părerea că dacă până acolo n-a făcut nici o mişcare de scăpare, de-acolo înainte nu mai poate fi nici o nădejde. Acolo í-au luat în primire jandarmii şi âştia nu prea ştiu de glumă. Eţcor- taţii au atâta groază de dânşii că se ţin de pulpanele lor de frică ca nu cumva să trezească vre-o bănuială, dacá din nebăgare de seam,ă ar lua-o ceva mai repede la picior. Când jandarmii le strigă să se ţină mai departe, excortaţii o fac de-a-nderete şi cu mâinile ridicate în sus. De-altfel unul ca Serghe Bălan nici nu poate fi dus cu mâinile şi poate nici cu picioarele libere...
Dar toate amănuntele astea, pe care o ncvoc nelămurită, mă îndemna să le evoc, n-au nici o importanţă pentru

Niculina. Ea dă din cap neînşelată de credinţa ei şi m-a-sigură: într-o noapte va fi aici...
— Bine, să poftească 1 îi spun râzând.
Alte-ori îşi aminteşte de ofiţerul, care-a păzit înaintea mea. Era, cu adevărat om din popor ajuns ofiţer prin război. Fusese pe vremuri învăţător. Tatăl lui era ţăran chiabur, dar Niculina nu-şi pulea aminti în ce parte de {ară îşi avea ogorul: ofiţerul îi spunea adesea dar ea uitase. Nu da nici o luare aminte pentru că ştia că n-are să-l urmeze. Dar dorinţa lui pe zi ce trece mai vie de-a o duce înapoi la părinţi, pentruca după despărţire s-o poată lua de soţie, părea s-o fi afectat mult. Îi înşira cu poftă mare, planurile lui de viitor, mângâind-o pe picior, ca pe-un copil pe care vrei să-l adormi, îi descria viaţa pe care ar fi dus-o ca soţie de ofiţer, Si povestea de boii tatălui său, al cărui singur fecior era, de cireada de vaci, de cai, de via care „la noi creşte altfel, pe haraci". de livadă, de pogoanele de ogor din vale, semănate parte cu porumb, parte cu grâu, secară or o- văz şi schimbate alternativ, se gândea că a venit vremea să dea ajutor tatălui său, să-şi ceară mutarea în cea mai apropiată garnizonă de dânsul.
Observai că dela un timp, Niculina revenea prea des asupra acestei idei. Ea mă privea semnificativ şi mă asigura, — dacă înaintaşul meu ar fi fost altfel, poate cine ştie, gândul plecărei ar fi muncit-o cu adevărat. Dar aşa cum a fost nici nu vrea să gândească prea mult, se învăţase aici cu Serghie, cu plecările lui pe neaşteptate şi cu întoarcerile lui noctume, cu afacerile lui misterioase, despre care nici ei nu-i spunea, nimic mai înainte dar de pe urma cărora aducea bănet bun în casă. Acum însă când aflase îi plăcea şi mai imult.— Avem bani sS ne mulăm la oraş şi să ne facem o casă, îmi spunea ca — casă şi mai bună ca a părinţilor mei. Iar aici dacă am vrea am cumpăra iară toate locurile astea până departe la mănăstirea de maici; ele au mai fost odată ale tatălui lui Scrglic, care a fost răzeş bogat, dar un beţiv şi mueralic, a nimicit lotul şi şi-a lăsat copiii săraci, după ce a fost pălit de dambla la tractir. Şi copiii i-au semănat, afară de un frate al lui Serghe, care era doctor la Odcsa, dar a pierit în război. Mă- riuca era stricată de mică, a lepădat un copil la treisprezece ani; bărbatu-său a luat-o doar cu casa care o are şi cu puţin ogor. Iar Serghie de asemeni a fosl marc şollic şi beţiv, l-au alungai din şcoli, dar de când m-a cunoscul pe mine nu s-a mai îmbătat niciodată.
Şi acum de ce nu vă duceţi la oraş? Ca să nu se întoarcă la vechile obiceiuri?...
După atâta timp nu se mai poale întoarce... M-am învăţat cu viaţa asia... cu plecările lui... La oraş ce să facă? Negustorie? Doară sunt ovrei destui, pe-aşeia nu-i poale întrece nimeni... Să se bage iar năcealnic? Asta cred că nu sar mai putea şi nici n-aş vrea eu... Dacă ar

sta necontenit cu mine, dacă n-ar răzbate lumea, să luple şi să-mi aducă... cine ştie... hm... asta cred că o înţelege şi el... eu nu m-am dat niciodată cu el în vorbă de aşa ceva... dar vede că-mi place astfel şi el singur n-ar vrea să mă ducă de-aci...
A... dac-ar fi ofiţer... un ofiţer aşa ca dânsul, mai, că i-ar plăcea. Ofiţerul îşi duce viaţa tot la câmp, umblă, aleargă, porunceşte, bate pe cei mici, e lemut şi la nevoe trage cu arma... Numai că atunci toate astea le-ar face pentru comandi . .«
O ascultam
. tru causa.
zâmbilor. Şi pe buze îmi juca
întrebarea:
dar un ofiţer aşa ca mine? Insă glasul îmi rămânea mut. O curiozitate extremă, un amor propriu împins la paroxism îmi înăbuşea cuvântul în gât: aşteptam să-l rostească întâi ca. Iar ea aştepta deasemeni şi mă privea îmbieloarc. Privirile noastre îşi vorbeau limpede; înţelegeam deci reciproc că dintru început, cel puţin, nimeni dintre noi nu va ceda cel dintâi. Cunoscuram o adevărată deslănţuire de plăceri şi ca mă privea recunoscătoare şi fericită, printre genele întreţesute, când o părăseam copleşită şi sfârşilă de prelungile-mi îmbrăţişeri. Mângâin- du-mă une-ori pe păr, în această stare letargică, tresărea deodală, părea că stă gala să-mi vorbească şi eu o fixam, cu încordare ridicată la maximum, cu stranie lucire în ochi. Dar renunţa numaidecât şi fără să zică un cuvânt cădca cu capul în perne. Zâmbea amar. Pe faţa mea Irccea atunci o lumină fugară de restriste şi sarcasm. Atunci, cu zâmbetul acela, pe care aş fi vrut să i-l zmulg odată din suflet, deşi era piesă scumpă în salba-i du podoabe, încorda deodată auzul şi părea că dibue cu antene invizibile necuprinsul întunericului de a- fără.
— Nu le leme, că nu va mai veni, mă grăbeam s-o asigur, nu va veni înainte ca...
— înainte ca... repeta ca un ecou vocea ci de argint.
— înainte de a-şi ispăşi pedeapsa... care nu cred că va fi mai mică de cel puţin un an... şi asta ştii,... cu mare indulgenţă... consiliile de război nu prea glumesc...
— În curând va fi aici, îmi răspundea cu şuer de bici care plesneşte obrajii, cu o încredere atât de îndărătnică, încât mi-era cu neputinţă să opresc un scrâşnet de înfrângere şi ciudă.
Atunci îmi zâmbea dulce şi trist, întindea mâna să-şi strecoare degetele prin viţele*părului meu. — Niculina, îmi venia atunci să-i slrig... Dacă tu n-ai mai vrea să ştii de dânsul...

\
Dar zâmbetul ei mă amuţea. Nu, nu va răspunde niciodată după vrutul gândului meu... Sau poate, la rându-i

se teme ca şi mine... dar nu, zâmbetul ei spunea limpede că nu se teme de nimic
Mă trase pe pieptul ci şi gură în gură îmi şopti.
— Trebuie să-l aştept aicea... Trebuie să văd, cât mă lasă să-l aştept...
— Ile, he, din închisorile noastre e greu de scăpat...
— Cu atât mai mult îmi va arăta că nimic nu poale să-l împiedice. Deocamdată poate se aşteaptă la o pe-deapsă mai mică... Dar va veni fără multă zăbavă, daci pedeapsa-i va fi aşa cum spui...
Trebuia s-o copleşesc cu năprasna strângerilor ca să alung din ochiul ei această lumină rece şi fixă, carc în-soţea incăpăţinala-i prevestire, dar în sufletul ci vedeam lot mai mult că e eu neputinţă să mă aşez: singur şi bi-ruitor stăpân.
Atunci un eveniment extraordinar se petrecu pe Nistru, evenimentul mult aşteptai. Un frig aspru şi posomorit se lăsase de câteva zile şi apele leneşe ale fluviului prinseră pojghiţă pe maluri. Apoi într-o bună dimineaţă valea se drapă întreagă în vestmânt de nuntire. Un vânt greu şi întunecat începuse o năvală căzăcească dinspre răsărit şi soarele trebui să stea multă vreme ascuns după norii cari vărsau năme ţi. Apele Nistrului curgeau murdare, cu sforuri greoaie şi încete ca nişte hoarde adormite în şea. Pe maluri însă începutul îngheţului se amuza să descrie festoane albicioase şi neregulate de pojghiţă suprapunându-le uneori, ca ardczia pe case.
Zăpada conteni, dar simunul căzăcesc, îi suflă multă vreme pe deasupra şi pe dedesupt, repezind-o în viscole turbate dintr-o parte într-alta .încă zile în şir, până când îngheţă el însuşi şi căzu la pământ, şarpe de sloi, care se preface în bucăţi. Atunci pustiul alb încremeni cu magnificele-i şi candidelc-i dune şi Nistrul încremeni însuşi, iar văzduhul rămase tot posomorit.

Oaspeţii începură să se îndesească; îi găseam dimineaţa la eşirea din bordei, pâlcuri de mujici neraşi şi nedormiţi, bărbi

patriarhale ,căciuli căzăceşti jegoase şi cu blana jupuită prin stuful miţelor sălbatice. Unii se descopereau respectos, dai- cei mai mulţi duceau doar un deget, maximum două spre numele tatălui. Primul lot al acestor clienţi matinali, învăluit în promoroacă, îl salutai cu simpatic şi-l tratai cu ceai fierbinte. Apoi după o percheziţie sumară îl îndreptai de cum

veni noaptea pe cărăruia sticloasă cârc împreuna acum cele două maluri

.Dar loturi noi soseau unul după altul şi-n aşteptarea nopţei, în afară de câte-o bucată de pâine nu mai aveam cu ce să domolesc foamea lor sălbăticită de frig, de drum, de peripeţiile prin care trecuseră. Tot ce grăia nioldovenește era ales şi drumul i se dischidea spre a-pus: chiar dacă vreunul mai încherba acolo câteva fraze mai mult ori mai puţin româneşti şi dacă ochii i-crau limpezi şi cugetul senin, mai ales dacă părea să fi umblat pe la noi, indulgenţa se cumpănea asupră-i, atin- gându-l îndată sau după vre-o zi, două de gândire. Dar acei cari nu puteau răzbate prin acest ciur destul de decâl platonicii, dar nu ridicai pedeapsa O zării chiar eu pe nebună dispărând şi reapărând după tufişuri şi Pai- nute trebui să facă în zadar dovadă de zburdălnicia picioarelor lui. Trăsei chiar în sus cu revolverul, dar femeia nu opri. Şi înţelesei cu acesl prilej că şi soldaţii mei. când o vedeau atâl de aproape, ca unii ce-o cunoşteau, greşeau cu o iotă linia călărci.

Când mă hotărîi, în sfârşit să mă duc la Niculina. pierdui la intrarea cătunului curajul de a-i înfrunta sarcasmul şi drept pretext de amânare a înlâlnirci care mă neliniştea ,căutai s-o văd pe această amazonă furibundă. Era şi ca dcaseincni o moldoveancă răsărită şi Sospită din plin, cu zdravene picioare şi mâini voinice- Era mai înaltă şi mai dcsvollată decât Cebuc. O chema Malrona, pronume pe care abia şi-l îngăima. Tot timpul, câl îi vorbii, amenințând-o cu oprirea definitivă a ingăduinţelor de până acum, dacă inai îndrăznește să mai calce linia de pază, stătu cu capul în pământ, cu ochii aproape acoperiţi de valurile încruntaturilor. Ma- xiliarele i se strângeau energic parcă ar fi vrut să se răpună unul pe altul, dar nu scoase un cuvânt. Nu ridică ochii şi nu făcu tot timpul altă mişcare, decât să comprime şi desdoaic o băsmăluță colorată, pe carc-o avea întâmplător în mână. Cred că nici nu m-a văzul. Când plecai amenințările mele deveniseră din calc afară de teribile. Asia n-o opri să fie surprinsă în noi cavalcade desperate... Fericitule Cebuc... În sfârşit ială-mă-s dinaintea N'iculinei. Stătea pe ju-mătate tolănită lu pal şi cclca. Mai târziu văzui că cetea o carte de Amfiteatrov. CCc nume; acum auzeam întâi de cl).

Știa că trcbuc să fiu eu cel care am bălul la uşă; ridicase ochii de pe carte şi mă aşlepla cu zâmbet liniştii.

l.'ai adus pe Serghe?
fură cuvintele cu
care mă întâmpină
ridirându-se. E legal
afară?..

.Şi pe urma se porni pe râs: — Vai, ce straşnic e locotenentul meu... Vai... Vaiii...
— Păstrează-ţi laudele pentru când se va întoarce...
— Cum, ai să-l iei şi de-aici?
— Nu, dacă a ajuns aici e scăpat... Dar să vedem dacă are să treacă de linia zăvoaelor.
— N-ai să faci una ca astal mă amenință şăgalnic cu degetul. Haide, făgăduește aici că n-ai să-i faci nimic, dacă-l prinzi...
— Eu sigur că „„ să-i fac nimic... Dar nu ştiu ce i-or face acolo unde-l voi trimete...
— Leagă-te aici, că n-ai să-l trimeţit îmi întinse ea mâna molatec...
— Ba poţi să nu-ţi faci nici o nădejde, nevestică dragă... Dacă sunt eu aicea, ce nevoie mai e de el...
Şi m-aşezai lângă dânsa, cuprinzând-o de mijloc...
— Dar e casa lui aici...
— Ne vom muta în altă parte...
— Eu nu plec din casa asta niciodată... Il aştept aci... Pentru că va veni... cu toţi vagmiştrii şi toţi saldaţii tăi...
Pe urmă se puse iar pe râs, mă sărută şi-mi trase capul pe sâni:
— Cât de copil eşti... ţi-a năzărit aşa pe-un biet om... Nu'nţelegi că el a plecat la oraş... la Bălţi... el face afaceri acolo... noi din ce vrei să trăim ?... Nu e frumos să bănueşti aşa şi să urăşti pe-un om care te-a primit cu atâta bunătate... Hm... pentru asta ţi-ar trebui o bună urechealâ... Ai noroc că te-am lăsat să intri prea mult în sufletul meu... altfel ţi-aş fi tras zăvorul pentru totdeauna...
Mă uitai adânc în ochii ei să văd până unde jocul apelor din funduri era al sinceritâţii şi de unde începeau cercurile minciunei şi ale bătăii de joc, dar cine putea vedea în aceste negre fântâni fără sfârşit? Atât doar înţelegeam acuma: un mic cerc, unul singur cel puţin ondula şi creştea acolo şi pentru sufletul meu....
Şi de aceea, pentru prinderea lui Bălan aprinsei din lar cazul unic, cârc puica fi allul decât rusoaica, rusoaica mult aşteptată!
"Consideraţiile asupra numărului spioanelor descoperite în ultimă vreme la Chişinău şi-n alle oraşe şi sate din Basarabia, formau un capitol foarte desvoltat în instrucţiilc, ce nu ne mai dau răgaz acum. Iliad avusese deci dreptate: im neţărmurit sentiment se'ntoarse din inimă-mi spre dânsul, cu toată puterea.
Dar zilele Crăciunului sosiră plumburii şi deşerte. Soldaţii chicotiră, traseră câteva focuri în sus, iar când noaptea lungă, fără nici o nădeiţlc, îşi dădu cea mai mare măsură a opacilăţei sale, ei aruncară două rachete spre slâvi în onoarea lui Dumnezeu. Păsările de lumină îşi luară deodată zborul triumfal, cu largi fâlfâiri de aripi ce se întinseră peste maluri, ca doi arhangheli ai mărci credinţe. Dar se izbiră[1] de tavanul de catran al cerului

care nu mai primea şi căzură mânjite de păcura nopţei, zbătându-se la pământ cu zvâcniri tot mai potolite, ca două păsări săgetate.
Soldaţii chicotiră din nou şi traseră iarăşi focuri de arme: o grenadă cu bombănit armonios, ca o puternică lovitură de tobă, vibră nota-i profundă deasupra colnicelor şi vâlcelelor, carc-i răspunseră cu surprinse şi repetate ecouri. Dar de pe ţărmul celălalt al fluviului nu răspunse nici o bucurie şi nici o pasăre de lumină nu înccrcă zboru-i zadarnic spre înălţimile zăvorite. Întunericul domni duşmănos şi rece acolo, despărţind parcă pentru totdeauna cerul de pământ, ca în noaptea fără veac a începutului. Si mâhnirea mă înăbuşi atunci şi-mi strivi şi ultimele fărâme de nădejde. Nimic nu va mai veni, de nicăcri, niciodată, nimic nu se va mai împlini: nici un vis, nici o minune. Norul opac al perdelei de a- poi a fost tras. Lăcrflmi calde mă podidiră în întunere- ruî bordeiului şi le ascunsci de mine însumi înfuudându-mi fruntea în moalele perinei.A doua zi de Sfântul Ştefan o noutate groaznică ne învioră un moment închipuirea pentru a ne poticni apoi şi mai adânc în nemernicia monotonului destin.
Căpitanul Bădescu şi Voldurul său năprasnic, fură găsiţi în stare de schelete la mai puţin de-o verstă de e- şitul codrului, care punea întinsă stavilă între sectorul datoriei şi oraşul Ghenei lui. Ba nu, din căpitanul Bădescu mai rămăsese întregi picioarele dela genunchi în jos, ferite bine în şantiurile cu care făcea furori prin o- raş. Dar din Boldur nu mai rămăsese decât carcasa întreagă, gata s-o iei, s-o nădeşti cu sârme şi s-o aşezj în muzeu. De jur împrejurul acestor eroice rămăşiţe, oamenii dimineţii mai găsiseră vre-o câteva semicercuri, concentrice de stârvuri de lup, la număr nouăsprezece, ţifră egală cu totalul încărcăturilor unui Steier zdravăn şi a unui Browning mic. Amândouă armele zăceau de tot aproape de cei doi viteji: Steierul şi o încărcătură goală de browning lângă Boldurul, care judecând după direcţia copitelor, căzuse cel dintâi, însă necontenit ţinând înainte; browningul gol şi-o încărcătură plină, care n-apucase să fie introdusă în trupul revolverului, stăteau aruncate la mică distanţă de osemintele căpitanului Bădescu, care mai făcuse sau fusese tras o bună distanţă de credinciosu-i animal. Aci urmele nu mai spuneau nimic, lăsaseră o încurcătură informă în zăpada îngheţată. Numeroasă haită I
învălmăşeala sinistră de gloanţe şi incisivi de fiară, avusese loc între a doua şi a treia noapte de Crăciun, de bună seamă între al doilea şi al treilea cântat evanghelic de cucoşi, la acelaş număr de verste de aci până-n ţărmul fără Crăciun al fluviului, — cât de aci până-n oraşul unde robul unui Dumnezeu al răzbunării aştepta ascultând cu talăsul pe spate şi cu cornul credinţei în cap, cu cartea de rugăciuni în mână, glasul ecourilor ne-

pătrunse, înfăptuirea minunei în care el singur credea. Aci, la răspântea acestui codru care nu se mai sfârşi nici odată pentru dânsul, muri căpitanul Bădescu, a- sasinat de-o năpraznică întâmplare nocturnă, departe de mama şi de credinţa lui. Poate el nici nu ştia dacă în noaptea aceia e Crăciun; dar eu mă gândesc necontenit de atuncia la ultima lui clipă. Ce-a rămas definitiv întipărit pe creerul lui? Expresia răzătoare a năsucului, a guriţei senzuale şi a bărbiei barişnei Ghenea, sau partea de sus a feţei, fruntea şi ochii ei tragici? Dumnezeule, dacă reflexul de fatalitate al privirilor ci nemăsurat de mari şi de negre, a prezidat clipa supremei despărţiri, eu cred că de-acolo de departe, de dincolo de Olt, un dangăt de clopot i-a adus aminta de însemnătatea nopţei, despre care se spune, că acei ce se ră- liccsc pentru totdeauna în înălţimile ci găsesc poarta deschisă la locuinţa lui Dumnezeu.

Şi zilele trec.

lar dacă rusoaica mea întârzia, în schimb imaginea ci proteiformă mă vizitează chinuitoare toată noaptea, căci dela un timp răresc vizitele la Xiculina. Adorm cu privirile ei înfipte în cuget, cu privirile ei adânci şi negre, cârc deodată se aprind de pâlpâiri fosforicc şi se înconjoară de un şirag de dinţi albi ca de lup, ca dinţii sănătoşi ai Xiculinci, — cu care am petrecut pe furiş în prima noapte de Crăciun, — dar cu nu fac nici o împotrivire, 1111 fac nici o mişcare spre steirul şi spre browningul meu, unul sub pernă şi altul pe măsuţă, şi mă las devorai, cu o voluptate care mă înfioară, la acest daspăţ al făplu- rei cu infinit de multiple, de frumoase, de nestatornice îeţe, cu râs ncmaistăpânit şi sigur de norocul lui ca al Ni- culinei, în noaptea de Crăciun.

Inlr-o dimineaţă cu moină, care mă îngrijorează şi mă face să scrutez cu aplicaţie de inginer crusta de sliclă a apei, primesc o vizită uluitoare, considerabilă: domnul colonel, domnul colonel Tălăranu în persoană.

I-'ălcilc lui sunt acum lot atât de proeminente ca a- liinci când l-am văzul întâia oară; mustaţa căruntă tunsă scurt şi dantura puternică pe care o ghiceşti chiar când nu-şi muşcă buzele subţiri îi dă acea aparenţă severă carr nu contrazice de loc lăunlru-i sufletesc. Soldaţii se mişcă dinainte-i mecanic şi promt, şi-n ochii lor cileşli un fel de leroarc ,pe care în zadar încearcă s-o acopere, îmbărbălându-se unul pe altul prin şoapte furişe-

Domnul colonel declară ţă a venit în inspecţie, dar nu- mi face nici o inspecţie; de câte ori aduc vorba de felul cum mi-am orânduit detaşamentul pe graniţă el dă din cap aprobălor, înainte ca să sfârşesc- De ce a venit a- tunci domnul colonel?

"Am impresia că vrea. să spună ceva, dar nu începe să spună nimic şi mă priveşte întrebător, mirat că nu-l întreb nimic- Tocmai domnul colonel, care nu admite să fie întrebat aşa cu una, cu două[1], şi încă de lucruri care

nu sunt în legătură cu serviciul. Domnul colonel par'că simte nevoia unei destăinuiri, unei explicaţii, dă semne de nerăbdare şi pentrucă disciplina militară mă împiedică să-i uşurez calea, în cele din urmă se hotăreşte tot dânsul.

Desigur. Calamitatea femeilor basarabence îl îngrijorează nespus, fie că vin de peste graniţă, fie că sunt de din-coace de hotar. Ofiţerii mai ales dovedesc faţă de ele o slăbiciune, care nu cadrează câtuşi de puţin cu demnitatea şi tăria de militar. Cazul căpitanului Bădescu „a acestui bloc de energie şi inteligenţa" este elocvent. Cei mai buni militari, cei mai meritoşi subalterni ai săi devin cârpe în faţa femeilor; părăsesc postul, îşi pericliteză viaţa care c juruită unui scop cu mult mai sfânt. De aceea a hotărît „să tae în carne vie". Va cere mutarea disciplinară pentru cele mai neînsemnate abateri, va propune la reformă şi va deferi consiliilor de război pe cei, cari acoperă trecerea clandestină a femeilor ori părăsesc postul ca să le viziteze în mod clandestin. Căpitanul Bădescu şi-a primit pedeapsa dela Dumnezeul creştin, în noaptea de Crăciun (eu crcdeam că dela Dumnezeul judaic, pentru că acela a fost solicitat să intervină — dar nu pot contrazice pe domnul colonel). Dar domnul colonel va lua măsurile cele mai drastice chiar dela început, pentru ca Dumnezeu să nu mai aibe timp să intervină; iar sub raportul onoarei militare şi poziţiei sociale a ofiţerului, dânsul asigură, că pedeapsa aceasta nu va fi întru nimic mai prejos decât a Celui de sus... „mai teribilă încă, pcn- trucă cel ajuns de ea va trăi, ca s-o vadă, şi ca s-o simtă".

Oţelul din ochii săi şi proeminenţa de jos a figurei nu-mi mai lasă nici o iluzie, că domnul colonel ar ezita cumva să-şi pună în aplicare, la orice abatere ce ar mai surveni severele sale promisiuni. De aceea tot timpul cât mai zăboveşte la mine, îmi joacă pe buze cuvintele, pe care nu i le voi spune nici odată: „Regretul meu, domnule colonel e că n-am nici un noroc, că ea nu există încă pentru mine, şi marea temere, care mă încearcă e că nu va mai veni niciodată. Iafcă azi a fost moină şi tremur de rezistenţa gheţei... încolo, dracul nu e chiar aşa de negru cum îl vezi dumneata la vârsta d-tale... o, cui ii dă mâna, îl poate face să nu fie aşa de negru..."

Domnul colonel a pornit-o spre sectorul lui Iliad şi chiar în noaptea aceea, prea târziu ca să mai iau însoţitor, am zvârlit aşternutul de pe mine şi ain pornit singur prin zăvoaie şi tufişuri, cu Pafnute al incu, spre Niculina pe care ghiaţa asta făuritoare de-atâtea miragii, m-a oprit s-o văd de-o bună bucată de vreme. Aveam cu mine toate trei revolverele şi de data asta mai luasem şi carabina şi baioneta pe deasupra. Mărturisesc însă c-a fost o nebunie şi dacă n-ar fi arătat atât de mohorît domnul colonel, cu siguranţă că n-aş fi făcut-o. De câteva ori Pafnute s-a oprit sforăind, iar sticlişul îngheţat m-a privit

lot timpul prin milioane de ochi mobili şi fosforici, de haită.
O, soarele ăsta, care-mi dă atâtea tresăriri, atâtea ne-liniştii Câlă lumină s-a apucat să verse pentru nişte dimineţi de miez de iarnă ca acestea, e nemaipomeniţi Parcă s-a pus să răstoarne loată logica lucrurilor şi-a fenomenelor naturale. Crusta balaurului amorţit, de apă, se ţine însă bine, c prea groasă şi prea compactă ca s-o străbată câteva săgeţi piezişe ,fic ele chiar de foc. Dar în mine simt o duşmănie surdă contra oamenilor mei cari întâmpină fiecare răsărit aureolat şi uşor pudrai de ceaţă cu exclamaţii de fericire, ca invocaţiile sacerdoţilor de demult. S-au cam păgânizat măgarii ăştia; trebuesc aduşi la dreapta credinţă ortodoxă, care dă fiecărui a-notimp şi fiecărui fenomen al naturei, ceeace este al său. Însă pâlcurile muşteriilor de seară şi de noapte con- linuă să-mi pună regulat inima la loc. Ce dracu, suntem acum de-abîa la sfârşitul lui Ianuarie — mâine e ziua celor trei sfinţi ierarhi — şi după toate calculele astronomice, iarna se sfârşeşte pe stil nou la 21 Martie. Şi nu e exclus ca o toană dumnezeiască s-o ţină chiar până la A- prilie, ca-n anul războiului; trebue să fie o regulă, cu ier- nele astea, care încep prea târziu.
După colonelul nostru, iacă primesc vizita unui colonel autentic al ţarului; îmi arată documentele care se pare că au impus şi tâlmaciului şi lui Gârneaţă, musafirul fiind scutit de perchiziţie .Am la rându-mi, toate consideraţia pentru hârtiile polcovnicului, dar pretind ca dispoziţiu-nile să fie respectate. Asist chiar eu la perchiziţie şi după rezultatul ei nul îmi cer scuze şi invit pe colonel la masă. Regret mult că nu-i pot satisface plăcerea de a-i încuviinţa trecerea pe teritoriul nostru, dar sunt lacom să aud dela dânsul, ce s-a făcut cu toată *lumea bună* surprinsă de revoluţie, cu atâţia oameni de seamă ori numai de treabă, cu atâtea... femei respectabile, cum se împacă ele cu noul regim, cum poate toată aceastâ lume să rabde stăpânirea care a deposedat-o, să nu-şi găsească o ieşire, să răs- bească, ori câte obstacole i-o sta împotriva la lumină şi la civilizaţie. Cum s-au putut resemna aşa de repede, a- tât de uşor, aceşti oameni, acele rusoaice mândre din romanele pe care le cunoaştem cu toţii, încât vedem că încoace la noi nu încearcă să treacă decât lume de jos, mujici ori muncitori, pentru care noul regim nu poate în orice caz fi râu, ca unul ce s-a realizat pentru binele lor, pentru stăpânirea lor, ca unul ce este al lor?
Domnul colonel care vorbeşte perfect franţuzeşte, mă ascultă cu luare aminte, încuviinţează la fiecare cuvânt, iar la urmă râde prietenește şi mă bate pe umăr, apoi îşi înfige degetul în piept:
— Cum să încerce? Când îşi ia câte unul curajul, iacă îl trimeteţi înapoi... Lucrurile acestea se află repede; şi atunci cum să mai pornească şi alţii să străbată stepele

degeaba. Cei mai mulţi încearcă pela nord, prin Polonia, Finlanda...
Domnul colonel nu se milogeşte de loc pentru soarta lui ca droaiele de mujici şi nu-£ trece prin minte să-mi pretindă vre-o concesie, care ar semăna cu o călcare de ordine. Se cunoaşte că am de-aface cu un colonel veritabil. E totuşi foarte binevoitor şi-mi dă ample observaţii asupra păturci sociale care mă interesează. O prezintă în culorile cele mâi sfâşietoare şi chiar îşi şterge câte-o lacrimă la aceste penibile evocări. E atât de maltratată şi atât de zdrenţuită această lume, care făcea odată „farmecul şi poezia sfintei Roşii ' că nu pot să nu-i împărtăşesc mila şi indignarea. După mai multe sticle, pe care cu plăcere le servesc acestui atât de mişcător subiect, domnul colonel devine chiar violent. Izbeşte cu pumnul tu masă şi mă întreabă direct:
— Ce îace Evropa? Cum nu se ridică în massă pentru salvarea sfintei Roşii?
Sunt foarte încurcat de atitudinea Europei şi nu-i găsesc nici o scuză pentru nepăsarea ei, ba încă înclin, să îndreptăţesc pe domnul colonel.

L'Evropc — o dă niţel domnul colonel pe ruseşte — în "loc să-i dea ajutorul, pune bariere la hotare, celor ce voesc să scape de urgie. Asta o face l'Evrope. Ca pe contaminaţii de ciumă; ne încercuc şi împuşcă pe cei ce vor să scape tic

moarte. Asta c tabloul cel mai înfiorător cu putinţă: să rămână cu toţii acolo ,să moară grămadă! Ce lipsă de umanitate I Europa civilizată I Ei da, cu tot a- siatisinul nostru, noi domnule am fi avut alt suflet..

.Şi cu gestul, domnul colonel o dă şi inai mult pe rusește. Sticlele goale clănțcnc la fiecare punct, pe care, pumnul său, după fiecare frază — şi acum la urmă, după fiecare cuvânt, — îl pecetluește pe masă. încât numai gesturile acestea, atât de firești, pentru o atât de justă indignare, îmi atraseră atenţia asupra îmbrăcămintei domnului colonel, care, oricât lipsită de epoleţi şi de galoane, contrasta într-un chip săritor în ochi cu starea jalnică a clasei sociale din care făcea parte şi pe care tocmai mi-o descrisese.

M-am ferit evident, să-mi exprim această nedumerire; numai în treacât am căutat la cişmele tăiate, vorba ceia, ca-n vremurile bune, la căciula şi la mantaua din cuer. De bună seamă, trebue să adaog că domnul colonel era cu lotul departe de a fi elegant; dar se prezenta, la un drum atât de nesigur, într-o ţinută corectă, curată, rămasă complect teafără din rechiziţiile repetate şi din pârjoalele, din care, atâl de dramatic, îmi povestise că scăpase.

Un gând bătăios mă îndemnă atunci să prefac câştigai de gaspadin polcovnic şi să-i dau să înţeleagă că s-ar putea lotuşi să nu-l expediez înapoi. Ba. potrivesc astfel ca în amurg să vie Gârneaţă şi să-mi raporteze, chiar în faţa dumnealui, că refugiaţii sunt gala de plecare: ordon

deci plutonierului să scoată pe domnul colonel din numărul lor lăsându-l deocamdată pentru lotul de mâine.
Gaspadin polcovnic Vladimir Nicolaevici Volinsky pare nespus "de încântat şi sigur de izbândă, ca un brav militar ce e porneşte din nou ofensiva a- supra sufletului meu pe cele două fronturi: soarta femeilor burgheze sub noul regim şi înverşunare cumplită contra uzurpatorilor. Abia întru târziu găsesc că e timpul să iscodesc pe domnul colonel, dacă n-ar putea invoca vre-o rubedenie prin Basarabia şi daqă nu şi-ar putea pregăti o serie de răspunsuri convenabile pentru multiplele instanţe de control, pe dinaintea cărora avea să treacă şi al căror număr şi rigurozitate le exagerez pe cât îmi stă în putinţă.
Nu, aşa ceva nu-i convenea domnului colonel — era prea plictisitor; el se aştepta să aibe drum complect liber de acutn înaiiile. Dacă ştia aşa ceva, se reîntorcea cu convoiul; însă era gala să treacă Nistrul şi singur înapoi. Prefera să-şi încerce norocul pela polonezi. E rândul meu să protestez ;nu se putea renunţa aşa de uşor la o companie atât de preţioasă. Îi cerui deci favoarea de a-l socoti şi mâine oaspele meu, ceia ce el admise nu ceaţă cu exclamaţii de fericire, ca învocaţiile sacerdoţilor fără a-mi scruta ochii şi a-mi cântări rezonanţele glasului cu o luare aminte, pe care îmi dădui toate silinţele să par că n-o observ.
Găzduii pe domnul colonel chiar în maghernița musafirilor simandicoşi, unde aş fi găzduit şi pe colonelul meu dacă nu s-ar fi grăbit— şi peste noapte, când somnul binefăcător după atâtea verste şi pahare îl cuprinse însfârşit pe zbuciumatul drumeţ, mantaua lui cu guler de blană, căciula şi cişmele trecură din nou la revizie. Deşi ca o marcă pentru găzduirea ce-i acordasem oaspetele îşi scoasc şi pantalonii şi cazaca lui verde, acestea totuşi nu ne prezentau atâta interes ,pentru că mai u- şoare la control ,le cercetasem dimineaţa, centimetru cu centimetru. Mai de grabă mă lenta pieptarul gros de flanelă ce şi-l păstrase şi care încă îmi da de hăjiuit, dar pe carc nu i-l puteam desigur scoale fără să-i întrerup tocmai odihna ce-i oferisem, şi de care beneficia în mod aşa de zgomotos, de parcă în patul de scânduri şi-ar fi găsit loc de culcuş tot polcul de/ husari, pe care-l va fi comandat pe vremuri, cu strălucire, ca veritabil colonel.
Cu ajutorul lui Marinescu, magazionerul, carc fusese şi abagiu iu civililale şi mai ales al unei calfe de croitor ce-şi făcea stagiul, mantaua adormitului fu despuiată de magnifica ci căptuşală- O găsirăm compusă din două straturi de flanelă, pe care, la piepţi, şomoldocuri zdravene de vatelină le despărţeau de postavul propriu zis. Dar nimic suspect înăuntru. Cum să mai ai aşa dar inimă să mal strici şi admirabilul guler de blană pe care dealtminteri î l pipăiseră şi-l mototoliseră fără folos atâtea măini de dimineaţă.

— Măi, puteţi s-o faceţi la loc până la ziuă?
— O facem noi şi mai de mântuială, răspunse Marinescu.
'— O coasem^bine, domnule locotenent, mă asigură croitorul.
— Haid' bagă foarfeca 1...
Blana, precum mă încredinţă Gogâlea, calfa de croitor, era tivită cu mare meşteşug. Sub ea, venea postavul, care, ca toate gulerele era lucrat din două bucăţi.
— Il desfac, domnule locotenent ?
— Lasă-l... dacă nu s-a găsit nimic sub blană... acolo ascund ei deobicei hârtiile, că dacă pipăi să crezi că foşneşte pielea... Să încercăm căciula...
— Parcă s-ar simţi ceva domnule locotenent.
Şi Gogâlea ridică gulerul la ureche.
— Sunt hârtii înăuntru domnule locotenent. Zău dacă nu sunt.
— la desfă-l mă... ;

Vârfurile foarfecei ciupiră cusăturile unui colţ; pe urmă degetele abile ale croitorului apucară de urechile de postav, un efort mai zdravăn, un pârâit scurt şi dur care făcu lumina feştilei să tremure şi umbrele de pe păreţii de scânduri să danseze

— şi din mijlocul zgomotului aspru un pacheţel întins şi subţire sări. Ne repezirăm

.Găsirăm aci economiile lui gaspadin polcovnic în dolari americani. De la prima vedere, un total socotit pe-o valută nestatornică şi modestă ca a noastră, extrem de copios. Pe o bancnotă de cincizeci, găsirăm, după obiceiul cârciumarilor şi-al mărunţilor mânuitori de bani o iscălitură, un nume: Ifrim Igorovici Ignatiew; o dată 31 (sau 35, nu se distingea bine) Octombrie goda 11914 (un 1 era intercalat desigur ca din greşală) şi o reflecţie care pe românește ar echivala cu întrebarea: „Prin câte mâini vei trece iubito până în anul 11954 sau până-n anul 21007 şi 7 când eu voi fi făcut în 457321695430-257893275644 de mii şi mii de mii de milioane de părticele". 1 cădea deci regulat după prima cifra a fiecărui număr de ani, ca dinlr-o rea obişnuinţă grafică). Dar numărul enorm al părticelelor în care Ifrim Igorovici Ignatiev avea să se vadă împărţit în goda 2007 şi 7, era edificator pentru mine. Mai ales că totul era înconjurat după acelaş gust în curbe şi volute complicate ca-n parafele de demult, aranjamentul întreg părând a avea lot scop artistic, dacă trăsăturile n-ar fi fost întrerupte din loc în loc, după un anume sistem, pe care nu-mi mai bătui capul a-l înţelege.

Dădui ordin să se coase totul la loc şi să se pună vestmintele la locul lor în încăperea oaspetelui; bănetul tot găsit în guler, în frunte cu bancnota autografiată de vremelnicul ei posesor, alcătucsc în schimb anexele raportului

Gaspadin polcovnic întâmpină a doua zi cu forţată expresie de plăcută surpriză vestea că-l voi triinete însoţit de-un om al pieu special să lege cunoştinţă cu domnul colonel Tălăranu.

— Un om ca dânsul va înţelege tragedia unui camarad de arme şi cu siguranţă că va dispune cele ce se cuvin, mai ales în urma raportului meu! îl îmbărbătez eu vag şi gaspadin polcovnic, precaut ori înţelegând că e de prisos, nu mai insistă ca să-l reţin până la noapte spre a-i face cale slobodă înapoi. ,

Croitorul îmi raportase că la aducerea hainelor dormea dacă nu lot aşa de sforăitor ca înainte, dar profund şi cu respiraţia regulată; la prima întâlnire a ochilor noştri,

înţelesei că domnul colonel, fie că a simulat somnul lu acel moment, fie că a prins de veste mai târziu, era deplin încredinţat că echipamentul său suferise o nouă şi severă revizie. Totuşi celc două puncte întrebătoare cu care privirilc-i Îmi sfredeleau ochii, îmi lămuriră că nici el 1111 era deplin încredinţat dacă examinarea gulerului se mărginise numai la dcscusarea blănei; foş- nelul particular al acesteia 11 putea amăgi acum şi pe dânsul, după cum il lăsa în complectă incertitudine pretextul, pe care i-l serveam pentru a-i motiva hotărîrea mea cea nouă.
Foarte prudent, gaspadin polcovnic mă încredinţă că şi lui întunericul şi repaosul îi dăduseră acelaşi sfat peste noapte, pe care mi-l dăduseră şi mie; şi că se simţea cu atât mai fericit că nu mai era nevoit să mă convingă de a-l trimele colonelului meu, cu cât în grupul refugiaţilor expediaţi asearâ înapoi, abia acum îşi dădea seama că se găsea o pereche de ochi, cari se încrucişaseră cu ai lui de mai multe ori în lungul drumului spre scăpare. Hotărît, prefera neplăcerile administrative şi judecătoreşti care-l aşteptau, perspectivei de a fi pus la zid, peste două zile de agenţii cekei.
La despărţire, gaspadin polcovnic proclamă convins re- învierea sfintei Roşii, vesteji profetic indiferenţa Europei şi-mi aduse exagerate laude pentru generozitatea mea de a nu-l fi lăsat pe mâna călăilor. Dar dacă toate a- cesle zadarnice şi une-ori cam fragile sforţări nu putură să-mi mai schimbe nici o părere; în schimb rămăsei cu convingerea .nezguduită, ţinând socotează nu a- tâl de documentele cu parafe antebelice, cât de pecetea clară a cuvintelor şi înfăţişărei sale spirituale, de accentul pur al primei sale înduioşeri şi indignări, că prin faţa mea trecuse un colonel autentic, din cea mai aleasă clasă a Rusiei de-odată.
Şi astfel trecu şi acesta, dar Avdotia lui Dostoiew- scky, tot nu vrea să apară. Dumnezeule, după această insolită vizită, sunt infinit mai curios s-o văd şi pe acea. Cine ştie, sângele meu rece şi calmul cu care-mi place să mă văd împodobit adesea, vor trece poate prin crudă încercare în faţa nouii şi mult aşteptatei apariţii...
Deocamdată nădejdea tot mai luminoasă a înlruchipă- rei ei e înger salvator pentru mine. Dumnezeule, cum n-aş înebuni altfel altături de aceste zmintite vedenii ale Niculinei, cum nu m-aş vedea singur rupt în bucăţi, strivit de această grozavă şi perpetuă cădere, de această neputinţă îndârjită de a stăpâni locul, din care am crezut că odată cu trupul pot izgoni şi un suflet.
Ironiile şi contrazicerile mele ,mai mult înteţesc această aşteptare, ce a devenit un fel de mit de înviere, de re- încarnare şi el se înstăpâneşte cu atât mai adânc în su- fletul ei, cu cât întruchiparea lui se vesteşte groaznică pentru dânsa, pentru această halucinată- Caut să-i înfig cât mai temeinic această idee înfricoşată, dar în a- ceiaşi

măsură nădejdea ei devine aprigă şi fără răbdare: să se prosterne umilită sub lovitura de graţie a arhanghelului, care-a rupt lanţuri de temniţă, a desfundat porţi de fier şi a călcat în picioare toate zăgazurile morţei.
Într-o seară a desprins deodată colacul braţelor de după gâtu-mi şi a sărit de pe genunchii mei, drept lângă părete. Uşa era zguduită cu mare zgomot de-o forţă sălbatecă, nepregetătoare. Lampa era stinsă dar la re vărsarea roşie a jarului enorm i-am văzut acea figură stranie care lua rând pe rând, cu repeziciune insensibilă culoarea groazei desăvârşite, a nădejdei împlinite, a do-rinţei impetoase, a deziluziei amare. Pentru că nu era decât vântul barbar din stepa îngheţată, care acum în-trecusc orice margine.
Izbucnii în râsul silnic al necazului crâncen, al obidei de moarte.
— Ţi-a fost frică? mă întrebă înfiorată.
— Ţi-a fost ţie, replicai cu dispreţ, cu batjocură, cu ură.
— Poate că n-ar trebui să-mi fie... fu lot ce-mi răs-punse, ca-n vis. Sigur că nu trebue să-mi fie.
~Nc întânserăm unul lângă altul în pat şi ne strânserăm cu toată puterea...
— Nici acum? întrebai.
— Nici... răspunse rătăcită.
Şi prăbuşită sub arsura plăcerci de-abia consumate, mă mângâc pe obraz, cu blândeţe.
— Ţie ar trebui însă să-ţi fie... de ce vii... de ce mai vii?... "acuma 1111 mai pol să te vestesc din vreme, dacă trebue sau nu să vii...
Îi răspund cu îmbrăţişări brutale, sălbatece, o fac să sufere, dar ca mă mângâc dulce pe obraz şi-mi şoptească blând:
— Nu, u'ar mai trebui să mai vii...
— Mă goneşti pentru că ţi-c frică ţie...
— Nu comoara mea... nu mi-e frică, nu mi-e frică... ori cât poţi să rămâi... ori când îţi voi deschide... Dar mi-e milă de sufletul tău... Ş'apoi aş vrea să mă găsească singură, singură, fără nici un ajutor... Crezi oare că m-ar omorî?...
Mi-e cu neputin{ă să mai suport. Şi lotuşi trebue să reviu necontenit aci, cu pieptul întins, cu voinţa nestrămutată. Sunt sigur acum că el va putea să se smulgă din lanţuri. Şi jur pe Dumnezeul cel adevărat că nu simt decât îndârjire; dar nici decum teamă. Mândria jignitului meu suflet îmi spune că trebue să-i ies neapărat înainte.
Şi toi aceiaşi mândrie mă face să simt tot mai mistuitor nevoia celei aşteptate. Să mi se vorbească de ru- soaică! Să am necontenit lot mai aprinsă imaginea ci în minte, să fiu amăgii de perspectiva pentru mine a epocalei ei ivirii
Ordinile colonelului, care dă dovezi de-o adevărată manie s-au înteţit acum mai rău ca picăturile de ploae.

Dar ele m-au plictisit de tot, sunt o adevărată cobe... cu siguranţă, ele contribue ca sfânta ghiaţă întinsă de Dumnezeu spre îndrumarea unul către altul a sufletelor rătăcitc să se subtieze pe zi ce trece. Aş. vrea o vorbă bună, un pahar de vin, uori de tutun şi de nădejdi palpabile, cuvântul unui prieten care să dorească aceiaşi înfăptuire a zeiţei mele, a zeiţei noastre... carc să dea visului pojghiţa încliipuirei. S'o vedem apărând la invocaţiile noastre, ca un vis feeric, în norii de opium ai nepoftitelor iluzii...

Iliad! Mă duc la Iliad... chiar mâine... ba chiar astăzi... Haide!... pregătiţi pe Pafnute..

— .Bună ziua locotenentul Iliad, îmit intrând, pe colonelul nostru. Călcam cu pasul lui rar şi marţial. Întrebam cu aerul lui măreţ şi grav chestiuni de serviciu. Dar dela început trebuii să observ că lui Iliad nu-i ardea de glumă; ba avusei limpede impresia că tocmai gluma pe care mi-o alesesem i se părea camaradului meu de-un gust îndoelnic.

Redevenii eu însumi, când mă aşezai pe scaunul pe care mi-l arătă- Cu toate că în colibă era extrem de cald el îşi păstra mantaua pe umeri şi se lăsă cu jumătatea trupului pe-o rână în pal.

— Eşti bolnav, Iliad...

— "tam.

N-aş fi pulul spune că vizita mea inoportuna pe Iliad. Ochii lui păreau aprinşi, cum nu-i văzusem, de prietenie, dar trăsăturile feţei făceau sforţări grele ca să se aşeze în aceiaşi lumină. Zâmbetul lui era deplorabil: o schimonosilură a colţului gurei care-ţi făcea jale... Desigur inspecţia colonelului nu lăsase aminliri plăcute prin aceste locuri.

— La tine se mai ţine ghiaţa, Iliad 1... Am înţeles fruţioare, — încercai să virez conversaţia spre ţărmul împăciuitor şi alinălor al visului nostru; — asta te-a adus în halul cu care mă întâmpini... Soarele ţi-a făcut fasonul... ţi-o fi topit podul iluziilor... Haidade, la mine se ţine încă bine de tot...

Iliad mă priveşte cu durere mare şi pe urmă se încruntă...

— Dar se va topi în curând Iliad şi cu ea se va topi lolul... bali... mă aţleptam ca destinul meu să-mi tot

joace la renghiuri — şi aci îi adresai o vorbă grea şi ruşinoasă destinului meu — însă cu siguranţă că la alţii, ca bunăoară la tontul ăla de Mălăeru, rusoaica a trecut... Ah, şi când oi afla c-a fost aşa, chiar c-o să-mi dau drumul pe Nistru la vale.
Iliad mă priveşte îndobitocit.
— Toţi imbecilii au parte... continui eu să mă aprind... şi când mai aud şi pe colonelul ăsta al nostru pisân« du-ne cu ordinile şi cu obsesiile lui...
Iliad şi-a ascuns faţa în pernă. Mi se pare că l-am văzut scuturat de-un fior. Mă apropii şi-i pun mâna pe umăr: — Iliad ce e cu tine?... Dar fiorii îl scuturau acum şi mai energic. E bolnav rău, săracul! trebue să conchid, când trupul lui se îndreptă şi ochii umeziţi se desfăcură din valvele ascuţite ale gulerului mantalei.
La mine... a fost... începe el stins şi se opreşte cu privirile pleoştite într-un punct al micei distanţe care ne separă...
— A fost... colonelul... vrei să zici?... îl compleclez stimulându-l la vorbă, ca să se uşureze. — Şi la mine a fost...
Iliad nu putu opri o mişcare de neplăcere.
— ?...
— A fost... rusoaica...
Pentru prima oară am văzut atunci, prin oglinda înclinată deasupra patului lat şi scurt, ce însemnează propriu zis a rămâne cineva cu gura căscată.
— A trecut pe la tine, o rusoaică? rostesc după ce izbutcsc să înghit un nod cât o nucă. 0 rusoaica mai...
— Rusoaica! mă corectează el iluminat şi solemn. Rusoaica, repetă privind acelaş' punct dintre noi, pe care cu nu-l sesizez. ,
Tăcere adâncă, pe care o rup deodată după ce bi- rucsc alte înccăciuni ,alle sbucniri de nerăbdare, şi — ciudat, extrem de ciudat -r de necaz...
— Rusoaica?... A trecut? când?... ce fel de rusoaică? unde e acum?...
Nici un răspuns. \
— Ai lăsat-o să plece? abia pot să articulez sub c-norma presiune care mă sufocă...
— A trebuit să plece... am fost nevoit... s-o las... Simt cum mi se îndepărtează o mare greutate de pe inimă. Şi cum ochii mi se strâng, ţintind fără cruţare, fără nici o îngăduinţă, figura răvăşită şi trupul zdrobit din faţa mea... Doamnei de unde atâta ură... aşa dela înccput... şi de ce, de ce?...
..În seara de Bobotează... povesteşte Iliad şi observ cu vrăjmăşie că amintirile îi fac bine, îl înzdrăvenesc, îl fac să-şi ducă povestea prin tot mai multe amănunta pe care le doresc şi care mă ucid ca nişte ace otrăvite, îi pun foc în cuvânt şi un aer de învingător, de ales al norocului, care mă umileşte în proprii mei ochi. Dar eu mă silesc să-l văd tot sub aparenţa ponosită şi jalnică în care-l

găsisem; însă dela un timp, dela nu ştiu care cotitură a poveslirei lui, trebue să recunosc că nu mai izbutesc...
— ...Ţi-aduci aminte în seara de Bobotează, fulguia uşor. Eu eşisem tocmai ca să primesc vestea cea nouă pe care mi-o aduceau aceşti fluturi de argint...
"Ah, metaforele lui Iliad mă înfurie. Ştiu că el are un caeţel de poezii, din care, multe bucăţi alese, trebue să inai zacă şi-acum prin fundul coşurilor de redacţie ale tuturor revistelor mari şi mici. Şi cu toate acestea, imaginele lui şue şi banale se integrează minunat în cadrul prin care sufletul meu se aşează să primească şi să asculte, ca printr-o fereastră ce dă afară, într-un peisagiu de iarnă, povestirea lui.
Desigur fluturi de argint. Era fatal ca pentru acest ţimbalist al sentimentelor omeneşti aparatul să fie complect, după cum i-a fost atât de promptă împlinirea dorinţei, pe care eu, eu i-am suggerat-o,... nu s-au împlinit încă trei luni de atunci, ah mi-e atât de necaz pe cele ce au să urmeze, încât mi se pare că toată întâmplarea mi-a furat-o mic... Scara cu fluturi de argint, cu banalii fluturi de argint..., de câte ori n-airi visât-o Doamne şi eu... de câte ori n-am rostit şi eu, numai că în viitor, nu în trecut, această... ah, trebue să-mi amintesc ...nu cumva a auzit dela mine până şi accastă şue expresie, cu care se lăfăeşte acum, cu aerul ăsta care mă horipilează, dar mă şi satisface în acelaş timp, de victimă' a vitregiei hazardului.

— Am făcut multe *tururi,* continuă Iliad, cu tiliua resemnată şi flecară a unei cucoane bătrâne, care povesteşte cu avânt şi culoare vre-un tragic eveniment familiar — şi pe urmă am intrat în casă, unde mă aştepta prietenia gălbuc a focului din sobă, era un foc gras, şi galben ca vinul nou, când îl scoţi din butoi...

Ah, sfârşeşte Iliad cu comparaţiile, sunt gata să strig, dar focul cel gras şi galben ca vinul nou când îl tragi din butoi trebue să consimt, c nu se poate mai potrivit pentru această noapte divină, pe care poetastrul ăsta mi-a furat-o din cartea norocului, aşa cum va fi şterpelit poatc^ multe imagini, din cine ştie ce volume uitate, pentru bruma de bunătate câtă se va fi găsit în umilele lui compoziţii.

...Nu puteam să cetesc... (evident, spun eu în gând)... parcă mai de grabă aş fi cântai... sau dacă aş fi fost poet (aci lăsă o pauză pentru protestarea mea, care desigur, nu se făcu auzită)... m-aş fi aşezat dinaintea hârtiei albe... O dispoziţie, pe care o întâlnesc numai În rare momente...

Nemcniicul minte... Cu siguranţă, compunea iar o i- nepţie versificată de-a lui, asudând şi frăinântându-şi tâmplele cu pumnii, confundând creaţia cu fărâmele de memorie din apăloasele lui lecturi de adolescenţă. ..Când sgomolc de voci se aud... şi paşi...

Nu mai încape îndoială, că era gala să se ridice şi să dislrifîuc câteva înjurături, pentru a redobândi liniştea ce-i fusese turburată...

:..Paşii veniau direct spre mine... Spun sincer că în momentul acela am simţit o ciudă cumplită pe turbulori... Nu pot să-l bage la magazie, până mâine dimineaţă, mă gândeam... căci îmi închipuiam, c-au dat peste un prizonier mai important:

— Nu pot să-i facă şi singuri percheziţie?

Deci întocmai: frizerul era surprins în plin adulter cu muzele altora şi întreruperea îl scotea din răbdare.

Uşa se deschide largă şi caporalul de serviciu se'n- fige în cadrul ei, luând-o înaintea mâniei mele: — Să trăiţi domnule locotenent, o domnişoară...

— O, domnişoară! Ce domnişoară?...

— A trecut ghiaţa încoace şi-a fost surprinsă în... în... ca la... la... o sută de metri de Cotul Lung.... Luncei, de patrula Polroc Alexe şi Minune Gheorghe... O sută de metri de Colul Luncei, repetă el, privindu-mă atent, dar eu dam din umeri, nerăbdător.

... Bagi de seamă, dragă, dacă mârlanii înşişi băga- seră de seamă, că nu era o simplă trecătoare...

Făcui semn afirmativ... I

... Bine ,aduceţi-o...

Şi povestirea se dapănă, aşa cum trebue să se da- pene, pentru cel care a întrevăzut-o întocmai în cele mai simple cute şi amănunte.

O rusoaică înaltă, într-o şubă greoaie, căptuşită cu blană ca şubele de călătorie ale proprietăraşilor de ţară; o căciulă câzăceascâ...

— De astrahan brumăriu?

De astrahan brumăriu... în

picioare cisme de cauciuc vechi cu luciul pierdut, o apariţie ca oricare alta, dacă figura aceea prelungă, cu ochii oblici, cu ten catifelat pe care nici un ger şi nici un cataclism social nu putuse să-l zgronţureze, dacă acea voce de cristal, n-ar fi arătat soldaţilor înainte de orice propuscă şi semnalment că au de-aface cu o boieroaică veritabilă

.Ţinea în mâna, gros şi jerpelit înmânuşată o cutie de vioară. Acesta era tot bagajul ei. Mai avusese şi altul, îl încredinţase unui ţăran moldovan, care trebuia s-o

treacă încoace. Ţăranul a rătăcit-o însă prin zăvoae şi prunduri şi a dispărui cu geamantanul; îl şi plătise cu o mână zdravănă de cervoneţi...

Întocmai... plăteşte înainte şi are încredere în primul venit... îmi scapă fără să vreau.

— Rusoaica erai... strigă Iliad. Avea buzele subţiri şi figura mată şi ochii i se înfigeau asculţi spre tâmple... şi avea măi Ragaiac, un picior măi... o Dumnezeule mare...

— Să lăsăm piciorul I strig întunecat şi duşmănos.

— Ş'apoi se înţelegea limpede asta, din modul cum vorbea şi din ceia ce vorbea (Iliad ştie bine ruseşte şi vorbeşte la fel). Făcea Conservatorul la Odesa, când izbucnise revoluţia. Talăl ei avea mari uzine metalurgice...

— Am înţeles... n-a spus cumva c-a fost mare-duccsă, ori cel puţin contesă şi rudă după mamă cu familia Tolsloi?

— Tatăl ei era baron... Asta mi-a spus-o însă, abia pe urmă, când am descusut-o mai din scurt şi când am aflat şi despre uzine... întâi, nu răspundea decât atâta: sunt fală din popor... sunt artistă şi mă susţin singură... dar eu cunoscusem destule rusoaice din popor... şi altele mai ceva decât cele din popor... pieliţa aceia fină o desminţea... şi micile ei gesturi, delicateţa, eleganţa mersului... mă rog... tot, tot...

— Omul se mai schimbă dragă... cocotele nu sunt întâi servitoare şi pe urmă ajung cele mai elegante femei...?

— Eşti idiot... izbucneşte Iliad... cocotele din Rusia sovietică... fine şi rafinate... şi mai cu seamă manierate... îţi plâng de milă... .

Şi Iliad Începu să plângă în toată voia. De sigur nu de mila mea.

...Tatăl ei fusese deposedat de revoluţie şi la un an executat prin înecare: fusese aruncat în mare cu o piatrii do picior. Acolo în marc, la locul execuţiei, scafandrii se plimbau printr-o pădure întreagă de oameni, ţinuţi ferm la fund de pietrele cele grele; dar sforile permiteau cadavrelor să facă lol felul de mişcări de dans, când vre-un scafandru sau vre-un delfin îşi croia drum printre ele. Altfel îşi păstrau toate o atitudine oblică, pântecul şi faţa spre zariştea de deasupra, o pădure întreagă de evlavioşi într-o ţinută elevată, comunitate mistică şi impresionantă, dedându-se însă. la cele mai caraghioase balansări şi figuri pe invizibila sârmă a neantului la cea dintâi apropiere străină.

'Acest tablou pe care rămăşiţele familiei şi-l reproduceau pe de-antregul mutește, dusese mai departe, mai adânc în sânul ei, făclia tulbure a morţei. Cea dintâi care îndrăsnisc să-l zugrăvească cu glas tare — mama — pierise înebunită de îndrăsneală. În urmă o soră inai mare, avusese aceiaşi soartă. Ceilalţi îl păstrau îngroziţi în adâncul închipuirei; la prima încercare de divulgare

soarta le era hotărîtă- Toţi trăiau înghemuiţi lângă dânsa, şi tremurau mai mult la perspectiva nebuniei ei decât a lor; pentru că dăinuiau numai pe urma arcuşului ei. Pe urmă fratele, ne mai putând rezista ispitei ceru să ia loc lângă părintele său. Stăpânitorii nu înţeleseră însă că el cerea loc în apă, ci-l trimiseră prin mijlocul mai comod al glonţului de revorver, să-şi caute părintele drept în ceruri. Celelalte două surori plecară într-un rând — acum un an — pe acelaş drum pe care-l apucase ea acuma. Izbutiseră s-ajungă, nu izbutiseră? nu putea spune. După cum era îngrozitor de gândit dacă avea cumva să le mai găsească vreodată, în cazul când ele izbutiseră cu adevărat...

După tăcerea ce urmă fatal, acestui tablou, pe care mi-l reprodusese cum putu mai fioros, pentru a-mi paraliza şi fărâma de zâmbet, ce-mi mai rămăsese, Iliad continuă calm, ca şi când nici n-ar fi văzut-o.

Arcuşul ei nu era de aur; ea însăşi recunoştea. Era o bună cântăreaţă şi-atât. Sau numai atât era considerată; poate în altă lume avea să fie cotată la altă valoare. Dar acolo, de unde venea, cota ei aducea prea puţin, pentru ca surorilor celor două să nu le mijească în gând că sunt povară şi să nu-şi ia lumea în cap, fără veste, tocmai pentru ca planul să nu le fie zădărnicit. Când neajunsul şi mizeria coboară, noblețea sufletească c mai grea: chiar dacă există, o bănuești prefăcută sau silită; în orice caz pentru atât cât ţi se oferă, răspunzi tot cu un gest mare- Dispari. Oricum c grozav şi dureros. Noblețea te mai obligă să dispari fără prevenire; dacă n-ar avea atâtea pretenţii, această noblețe s-ar chema cuminţenie. Dacă ea ar fi ştiut de planul lor, ar fi purces cu toate trei. Le-ar fi călăuzit pe toate steaua aurului din arcuş, a cărui strălucire s-ar fi oprit poale sub cerul celălalt...

— N'o chema cumva Sonia, ori Natașa? fu ultima mea inccrcare de a zgudui măcar, această realitate care se ridica tot mai solidă dinaintea ochilor mei, pentru a surprinde în dosu-i vanitatea unui cal de mic colţ de plăsmuire.

— Nu, o chema Valia...

-r- Atunci poate că a fost cu adevărat...

— Cine? tresări şi se holbă Iliad...

— Cine? Rusoaica...

— Auzisci cumva de dânsa?...

— Care trebuia să vină...

— A... mi-am închipuit că poate auzisei.....de vreuna din celelalte surori...

...care trebuia să vină la mine, să nimcrească în sectorul meu, complectai în gând.

— O chema Valentina Andreewna Gruzina. Pe micul nume Valia.

Şi Iliad se opreşte din nou, la răsunetul acestui nume.

— Valia, Valia, şopteşte gândul meu în neştire... trebue să afli că fără mine, imbecilul le-ar fi trimis în ma-

gherniţă, alături de toţi vagabonzii, ca să-ţi ia interogatoriul abia a doua zi de dimineaţă... Pentru ci n-ai fi fost decât o... rusoaică şi nimic mai mult. Una din acele, de care domnul colonel a dat ordin să ne ferim şi să i le trimelcm peşcheş, o aventurieră care nu preţuieşte nici a zecea parte din felicitările unui colonel. Niciodată n-ai fi fost Rusoaical Ce şlia doar acest poet fără noroc şi acest ofiţer dornic de avansare de rusoaică? Eu i-am deschis ochii, Valia... ca un ticălos, ca un imbecil i-ain dat în mână pe această minunată, pe această fără pereche femee, pe care nenorocitul cu siguranţă c-a scăpat-o, ca un idiot... ah, ce fericit aş fi... dacă n'o ţine undeva ascunsă... Nu, desigur... atunci ce sens ar avea jalea împietrită şi sinceră, de pe figura lui de flecar...
Dar curgerea vorbei, lăsă timpul să se furişeze neobservat şi Valia şi Iliad se trezesc târziu în adâncimea nopţei unul în faţa altuia, în tăcerea profundă a singurătăţei îngheţate, în cămăruţa supraîncălzită, scăldată în lumina prietenoasă de lampă. Au tăcut amândoi şi se scutură fiecare, amintindu-şi de clipa prezentă. Eu îi văd, îi văd bine, în chipul cel mai clar cu putinţă, pentru ca numai ascult o povestire, o întâmplare care se pare că s-a rezolvat dureros, dar asist la o desfăşurare de lucruri, ce mă ţine holbat şi neputincios, ca pe un om legat burduf şi trântit la pământ, care asistă neputincios şi mut la prădarea cuibului iubirei lui, la jefuirea brutală şi necruţătoare a tot ce are mai scump şi Doamne, simte cum inima i se inghemue iot mai" muri în ea însăşi, până la asfixie, în aşteptarea ofensei supreme, a pân- gărirei scumpului trup, prăbuşit alături, a celei mai scumpe decât orice pe această lume. Ei se trezesc deodată speriaţi de distanţa enormă, pe care a făcut-o timpul, de când s-au aşezat la vorbă: iar eu-mi simt inima cum se contractă ca o măciucă de fier, care se pregăteşte să izbească.
El se ridică stânjenit — urechea lui a urmărit toată jalea povestirei, dar ochiul i s-a plimbat indecent pe trupul strâns în taiorul albastru marin pe care, cu toata! căldura din bordei ea a refuzat să şi-l scoată, pe foile de aceiaşi culoare care se întind până la mijlocul pulpelor lungueţe şi făgăduitoare. Ochiul ăsta pe care-l contemplu acum şi care capătă luciu numai sub vântul aprins al lubricităţii a scormonit cu insolenţa poftei bădărane toate cusăturile veştmintelor pe care imaginaţia lui le sfâşie, cu siguranfa unui eroilor când desface după probă legătura înseilărilor, a batjocorit sfâşietoarea ei durere, cu zâmbet nepotrivit, cu o uitare a privirei în vre-o rotunjime a înfăţişărei ei mlădioase, cu o clipire grotească a pleoapelor la vre-o mişcare a ei de neatenţie, absorbită de mersul vorbirei. Acuma, cu un tact de matelot se întoarce cu carafa plină de vin, şi o îmbie: „ca să uităm barişna"...

0 rusoaică trebue să bea prin difiniţie. O rusoaică tânără, artistă, şi pribeagă, gonită de toate spectrele morţii, poposind la miez de noapte în coliba scăpărei a unui ofiţer tânăr şi subţirel. Rusoaica nu-şi moae decât buzele: căci în ochii ei poale tremură încă jocul păpuşilor cu sfori, din fundul mărei. Dar el cară pahar, după pahar, începe să cânte răguşit: „Volga, Volgal" ori „Husar polc" şi o îmbie cu ochiri suspecte. îşi trage scaunul lângă dânsa şi se miră că ci ijiu-i place vinul ăsta de Basarabia, „care acolo nu mai e". Ea îşi aduce aminte că într-adevăr n-a mai băut de mult vin şi-şi moaie din nou buzele, în vreme ce înfiorate degetele lui Si acostează genunchiul şi tind să alunecc pe coapsă în sus cu paşi de paianjeni.

— Xu e rusoaica! strig cu toată puterea, bătând cu putere în masă. Ha, ha, mersi d-aşa rusoaică, ha, ha, pe genunchiul căreia se poate aşezia o mână aşa de repede... Ha, ha, hal continuă Iliad, mă amuzi chiar, rostesc cu toată sinceritalea, liberal din nou de-o mare greutate... Oho, departe de-a fi aceia de care ţi-am vorbit... căci doar cu ţi-am vorbit... nu?...

— Dar lasă-mă să vorbesc, domnul meu.

— Poflim... vorbeşte cât vrei... dar nu(e ca.

...Fata a lăsat îndată paharul şi s-a ridicat. S-a a- propiat de sobă şi şi-a desfăcut cutia de vioară.

Am să-ţi cânt ceva frumos! mi-a promis ca şi şi-a înstrunit lăuta

.Şi a începui să cânlc. Dar el nu inai putea să-şi dea seamă, cum ştia ea să cânte. S-a prefăcut că se apleacă la sobă, apoi pe neaşlcplalc s-a ridicai şi a sărutat-o pe gât. Cântecul a încetat brusc. Valia s-a întors şi i-a o- prit hazul şi restul avântului cu o privire de mânie. Şi-a închis vioara, şi-a tras fără să mai zică o vorbă şoşonii înalţi, şi-a pus broboada cea mare şi căciuliţa şi a dat să iasă cu cutia ei de vioară în mână...

— He, he, domnişoară, nu prea vă grăbiţi, nu uitaţi că sunteţi prizonieră...

— Vă rog să mă conduceţi acolo unde ţineţi prizo-

— Hm, într-adevăr aşa ar trebui... dar noi nu păstrăm ca prizenieri, decât, he, he... pe cei care au acces în ţara noastră; adică pe moldoveni şi pe cei cari au rude din-coace... Însă pe ceilalţi... he, he, nici nu ştiţi ce facem cu ceilalţi...

S-a apropiat de ea, sardonic şi triumfal: — Îi poftim înapoi în ţara dumnealor, la civilizaţia dumnealor, unde ofiţerii nu beau vin, unde artistele nu admit să li se pună

mâna pe genunchi, unde dansează morţii în mare, unde s-a coborît raiul pe pământ... Evident că între sălbătecia noastră şi proastele noastre maniere, dumneavoastră o să preferaţi...
— Exact. Prefer să mă întorc domnule, căci dacă acolo e aşa cum e, cel puţin ştiu dinainte ce mă aşteaptă. Dar dacăj e să găsesc şi aici tot ce părăsesc acolo, mulţumesc, nu mai ain nevoe... găsesc berechet la mine...
— Hm, îţi închipui, încercă să-şi plaseze încă o reflecţie, Iliad.
— îmi închipui... îl tai scurt ca să-l aduc la stricta desfăşurare a faptelor...
— Nu m-am speriat eu cu una cu două, de-o aşa bravură — continuă el — şi ploconindu-mă i-am replicat imediat: ,,Poftiţi vă rog!"
Ei bine, dragă Ragaiac, a eşit. Şi-a pornit-o drept, fără nici o vorbă spre Nistru... ca un... ca un, *leu...*
— Ea a fost!.. Ei bravo Iliad, te-ai purtat ca un...
— Nu mă laşi să vorbesc...
— Restul c lesne de înţeles... amintire, regrete, autoreproşuri...
— A nu... a nu... lasă-ină domnule, să continui...
— Mai e ceva? întreb, şi simt din nou o uşoară! strâmtorare.
— M-am luat după dânsa. M-a simţit şi şi-a iuţit piciorul. M-am pus pe fugă... Am ajuns-o: — Domnişoară, nu pot să vă dau drumul în mijlocul nopţci de iarnă... Rămâneţi... vă rog... iertaţi-mă... m-am întrecut cu firea... şi cu paharul... regret din suflet... imposibil să plecaţi cu această impresie dela mine.
Şi pentru că ea ezita, m-am jurat că va fi în protecţia mea şi că nu i se va clinti nici un fir de păr. Şi cu toate că nu ştie nici moldoveneşle şi n-are nici rude prin Basarabia, i-am promis că voi face tot posibilul s-o fac scăpată. A primit şi s-a întors. A trebuit mult să stăruesc ca să ocupe peste noapte bordeiul meu; ea cerea morţiş să fie dusă în magazia prizonierilor. — Cum crezi că voi face una ca asta, domnişoară? Acolo mă voi duce să dorm eu! am strigat cu tărie, ştiind că astfel de abnegaţii plac rusoaicelor. Abia atunci a zâmbit, cu uşoară ironie. Nu părea de loc convinsă, că lucrul se va petrece întocmai. Am sfătuit-o dinadins să tragă drugul şi să încuie uşa pe dinăuntru. Ceia ce desigur a şi făcut imediat.
Iliad aşteaptă şi probabil îmi caută stăruitor privirea:
— Aşa c c-am întors-o bine... Aşa e că...
Mda..
.Până la prânz Valia nu s-a sculat, t.a masă şi-a împărţit pâinea şi bucatele lui cu dânsa. La început Valia era foarte stânjenită şi se uita încurcată prin odac şi mai cu scamă la aşternutul în care dormise şi pe care ţinuse la deşteptare să-l scuture afară, în ger, cu mâna ei, rriacc

făcuse pe Iliad să protesteze, dar să se bucure foarte Sn inima lui, văzând acest începui de familiaritate şi a-ceastă înclinare spre gospodărie cu lucrurile lui. Masa a fost din cale afară de veselă, iar spre satisfacţia mea — pentru că acum încep să mă satisfacă dovezile lui de bună purtare — Iliad s-a arătat plin de demnitate tot tim-pul. Rusoaica a gustat cu plăcere din vin şi chiar a băut mai taulle pahare. Pe urmţă: a scos vioara şi a cântat, după dorinţa anume a lui Iliad ,numai bucăţi ruseşti. Ah, şnapanul, maimuţa! A cântat multe cântece populare, dar ceia ce l-a impresionat extraordinar pe Iliad au fost două bucăţi din Tschaycowsky, care i-au rămas în memorie. îmi fluieră începuturile, pe care le recunosc şi-l acompaniez cu ochii umeziţi: e o romanţă fără cuvinte şi o barcarolă. Sunt atât de asemănătoare, că le poţi socoti un singur cântec; dar sunt delicioase. Bem vin şi le repetăm iarăşi şi iarăşi, căutând să, ne întrecem... eu îl opresc cu intensă satisfacţie la cea mai neînsemnată notă, care a scăpat falş din gâtul lui: —[1] Nu aşa, îi strig aproape dispreţuitor... aşa... laaaa... Iliad repetă după mine ca un copil cuminte şi are obrazul scăldat în lacrămi. Nu înţeleg de ce plânge, dar bă- nuesc că frumoasa idilă, pe care el ţine să mi-o înşire cronologic nu s-a sfârşit tocmai pe gustul lui; aştept deci cu nerăbdare acest sfârşit, care-mi dă nădejdi îm-bucurătoare şi care-mi face incomparabil mai suportabilă povestea.

După masă rusoaica întrerupe muzica; ultima bucală a făcut-o să pălească, tremură şi se zbate într-o jale fără margini: Iliad îi şterge lăcrămile şi o mângâe cu multă delicateţe; iar ea îl priveşte speriată; îngrozită, cu ochii măriţi. E o criză rusească, îşi închipue el. Dar eu văd în pupilele ei necunoscute imaginea sinistră a baletului de păpuşi prinse de sfori în fundul mării. Fata îşi plânge groaznicu-i destin; acum poate a înţeles deplin că pentru a i se deschide larg drumul spre libertate va lrebui să dea şi tributul celălalt, tributul constrân- gerei supreme... Oh, îmi pare atât de râu de biata fată şi urăsc pe acest Iliad, pe acest călău cu mângâieri tandre... E în puterea lui şi asta o îngrozeşte pe ea, e necontenit în puterea cuiva şi asta o dărâmă şi-o munceşte mai greu de cât poate însăşi ideea de a porni înapoi, spre păpuşile putrede care-şi joacă sarabanda, legate de sfori, împodobite cu stele marine şi cu diademe de melci. O înţeleg şi sunt alături de ea: îl urăsc pe mizerabilul cu rânjetul lui de satisfacţie... şi-l invidiez.

A lăsat-o dormind ameţită de lăcrămi, de spaimele şi de oboselile trecutului. Când s-a întors a găsit-o scuturând iarăşi păturile şi cearceafurile. El i le-a smuls aiu mână, a chemat ordonanţa, pe care a mustrat-o şi chiar a lovit-o. Iar fata, care a intervenit pentru soldat l-a apucat violent de mână, zădărnicind a doua lovitură, l-a privit cu duşmănie, apoi a izbucnit din nou în lăcrămi, într-o criză

subită, zguduitoare. Criza rusească! a conchis din nou Iliad, cu suficiența-i notorie. Și cam în felul acesta a trecut ziua. Răsuflu din nou ușurat.
Iliad s-a așezat într-un rând pe marginea palului, pe când ca lângă sobă își acorda vioara; acum căuta anume și-și ¿ăseașcă loc cât mai departe de dânsa, ostentativ. Spre marea lui mirare, ea l-a rugat atunci s$ treacă pe scauu și pentru că el nu s-a executat imediat, a depus și puțină insistență. Atunci el s-a ridicat de pe pat și a vrut să cse afară. Rusoaica l-a ajuns la ușă, l-a a- pucat voinicește de coate și l-a tras înapoi. — Nu tre- buc să te superi, nu trebuc să le superi! i-a strigat și iarăși foarte încurcată se frământa în juru-i plimbân- du-se agitată și strângându-și pumnii. El a ieșit totuși cxplicându-i că Ircbue să plece din motive de serviciu. Canalia, știa cum să joace- S-a întors dinadins foarte târziu; ca aprinsese lampa și-l aștcplă înfiorată într-un colț. Nasul i-era roșu și ochii plânși. L-a primit totuși cu un zâmbet de blândețe care l-a intrigai și atâțai peste măsură.
— Domnișoară, i-a spus atunci cu un curaj cârc m-a făcut să pălesc- Eu nu vă țiu aici sechestrată. Ordinile de sus 'ne cer să trimitem înapoi pe toți cei ce vin de peste Nistru. .Și e categoric. Eu însă cu toate riscurilc ce-mi atrag, vă voi înlesni să treceți mai departe în România. Dacă nu am făcut-o până acuma, c că aștept un moment prielnic... Trebue să vă fac rost <le vre-o împuternicire, de vre-un act, să nu vă mai supere, nimeni. Însă, pentru asta trebue timp, trebue cu multă băgare de seamă să intru în legătură cu vre-o autoritate dinlr-un sat vecin. Am și început să sondez, dar lucrurile nu se pot face cât ai bate din palme. Însă, oricând dori (i, dacă vă asumați singură răspunderea, vă stau la dispoziție să vă trec de zona periculoasă- Dar vă atrag atenția că vă grăbiți, veți avea considerabile neplăceri; iar cât veți rămâne aci eu vă garantez cea mai deplină siguranță de orice fel.
Fata, tremurând, s-a rezemat de zid și l-a rugat s-o ierte dacă din atitudinea ei a reeșit cumva că p'ar a- vea încredere într-însul. El o spriijnă stupefiat. Ea des- minte că a fost în vre-un chip nemulțumită de ceva; e tristă uneori din cauza durerilor ei trecute. Dimpotrivă, e atât de fericită că a nimerit aici, încât orice recunoștință n-o găsește la înălțimea ospitalității care a întâlnit-o.
— Nu aștept nici o plată, domnișoară...
Cu toate că oarecum plat, canalia se poartă admirabil. Totuși sunt dispus să-l ascult cu plăcere. Zilele trec și de ceia ce mă temeam... O speranță tot mai consistentă mă îndeamnă să cred că țopârlanul, încântai de purtarea asta atât de neobișnuită pentru el, până la urmă n-a mai știut să prindă virajul clipei decisive.
Dar în seara a patra, pe când vioara suspina în surdină la gura sobei, el se feri puțin de privirea fetei și se scarpină cu grijă pe piept, înspre subțioara dreaptă. Valia întoarse capul probabil involuntar; el îi surâse încurcat, jignit de el

însuşi că tocmai când arcuşul aluneca pe undele barcarolei, la care fata revenea des ştiind că-i place, el... se scărpina. Nu-şi lămureşte bine, i s-a părut sau pe figura ei a trecut o umbră[1], de bună scamă de ironie. Şi-a tras totuşi cuviincios un scaun aproape de dânsa şi a continuat să asculte cu religiozitate. Dar pe ţâţa dreaptă, picioare fine şi repezi alergau spre acelaş ţel, ah, care nu mai era atins odată, al subţioarei respective. Iliad se ridică de pe scaun şi legănând capul după tactul muzicei, în timp ce şucra inauzibil printre buze, în semn că fredonează, îşi căută un loc în umbră, cu totul ferit de privirile ei şi cu spatele la dânsa, îşi vârî mâna pe sub veston şi începu să se frece cu ardoare, prefăcându-se că examinează nişte cartuşiere: satisfacţie nouă, scărpinatul îi producea o supărăciune dulce, pe care, în măsura întrebuinţărci, simţea nevoia plăcută să şi-o administreze în doze şi mai mari. Abia după ce trecu mull dela tăcerea vioarei băgă de seamă că fala nu mai cântă; se întoarse zăpăcit şi-o văzu în picioare, privindu-l cu ochii mari, grozav de mari şi uimiţi; figura i-era uşor contractată; ah, înţelegea, înţelegea a- ceastă legitimă supărare pe-o ţoapă de milităroi sălbă- lecit de pustietăţile pe care le păzeşte, incapabil să aprecieze fineţea unei tuşcu, subtilitatea unei uşoare întârzieri, pe- o anume notă. Îi fu atâta ruşine, că îşi luă noapte bună şi ieşi în grabă, prefăcându-se cu o stânjenită lovitură de mână peste frunte că şi-a adus aminte .de ceva foarte important. Fata întinse mâinile după dânsul, dar el dispăru îndală. Din cadrul uşei îl văzu alergând spre maghernţele dimpotrivă. Alerga să facă moralâ mililăreasc̆ă sergentului, care-i cedase binevoitor aşternutul, pentru halul de necurăţenie şi nesimţire în care a putut să trăiască.
binecuvântai păduche!
A doua zi ea îl întâmpină roşie, privindu-l pe sul» sprânccne şi trăgând cu urechea ei fină de muzicantă la accentele răsului prea exagerat, cu care el vrea să-i arate că n-a păstrat nimic din întâmplarea de cri. Hiad umblase mult prin frig şi veselia sângelui care alergase prin el în ritmul pasului grăbit îi da şi-acuin, în căldura cea marc din odăiţă, o dispoziţie fără scamă. MâncarA fericiţi, dar odată cu vinul şi cu bucalele gustoase, dogorite în cazan de trupă, simţi din nou picioare fine alergându-i pe trup. Altele şi allele, mii de picioare în marşuri contrarii de trupe în manevre: ncr- vozilalea şi necazul exlrem îl făceau să le evalueze la milioane, deşi poate nu erau de pricină decât vre-o câteva perechi. Desamăgirea i se înfipse ca un cuţit în inimă şi toată veselia pieri deodată. Dar el făcu toate sforţările să păstreze o continuitate a înfăţişerei iniţiale; pentru căi însă ea nu cânta, îndrăzni să-şi petreacă din când în când, mâinile care acum se încârligau ca gliiarele de

asasin — vai de acela pe care aveau să-l întâlnească! — pe sub veston. Odată ,de două, de trei...
Dar fata asta e complect indiscretă. Trage cu ochiul, faţa i se îngălbeneşte, glasul îi tremură... Doamne ,dar ar trebui să înţeleagă situaţia... aci la marginea unui râu... îngheţat... doar la ei în Rusia... parcă nu cumva...
— Ah, am să scot toată trupa, — scapă el în cele din urmă, într-un moment de nemaireţinută revoltă şi s-o desbrac la piele în gerul cel mai cumplit... Iarlă-mă, dar e nemaipomenit barişna, cu aceşti măgari. I-am inspectat i-am lovit; pe cel pe care l-am prins cu cea mai mică necurăţenie l-am îmbrâncit îmbrăcat în Nistru şi am poruncit să i se arunce toate efectele peste el... Iată acum, de când a îngheţai râul, nu se mai spală niciunul... Dar le viu eu de cojoc: am să-i tăvălesc acuma pe toţi în zăpada îngheţată... Ah, şi pe sergentul ăsta, care mi-a împrumutai scârboşenia lui de pat!...
^ Se ridică palid şi hotărît şi odată cu el se ridică şi dânsa, la fel de palidă, tremurând.
— N-avea nici o grijă domnişoară, am să astup ferestrele ca să nu-ţi ofer o privelişte necuviincioasă. Dar iarlă-mă, nu pot să sufăr, să rămâi cu aceaslă impresie despre mine... Destul că ţi-a rămas cealaltă...
El se îndreptă să dea drumul şervetului din fereastră, dar ea, i s-a interpus în cale. E trasă la faţă şi tremură ca-n friguri, îngâimând în neştire... — Iartă-mă, iartă-mă! Şi e gala să cadă în genunchi...

El a prins-o prompt din cădere şi o ţine la piept: ea se strânge, se înfige în pieptul lui, cu pieptul, cu mijlo- locul ei

— :Nu e sergentul de vină Vasile Dimitrievici şi nici un soldat: iartă-mă, cu sunt de vină, de ce nu mă lăsai să scutur cearşeafurile Vasilc Dimilrievici, — mă temeam că dacă le voi scutura din nou, iar vei bale pe soldat şi nu trebue să baji Vasile Dimilrievici, nici pe om, nici pe animal. Mi-era aşa ruşine să-l rog să-mi ajute, dimineţile ,când credeai că dorm şi eu nu faceam decât să mă curăţ, dar pe el nu-l lăsam să se amestece, ş'apoi el nu ştia nici rusește, nici nemţește, nici franţuzește şi când mă gândeam că trebue să mai afle şi tălmaciul... în

fiecare dimineaţă, credeam că am scăpat şi-n fiecare nouă dimineaţă vedeam că m-am înşelat... de aceia eram atât de îngrozită Vasile Dimilrievici, când te apropiai de pal. De ce m-ai reţinut aci? De ce nu mi-ai dat drumul atunci... Las'h-mă Vasile Di- mitricvici, nu merit să mă ţi la pieptul dumitale... go- neşte-mă pe mine afară în frig... şi la noapte lasă-ină să Irec înapoi.... lartă-mă pentru toate supărările pricinuite!
Dar cine mai sim(ea acum mers de păduchi, la atingerea acea caldă, infinit de caldă, infinit de dulce. Dar cine ar mai fi putui să scape această minune trupească odată căzulă în braţe 1 Gura lui se îndreaptă lacomă spre ochi, spre gura ci. Ea încă ezită şoptind înfiorată: Vasile Dimilrievici. Vasile Dimilrievici. ...Vasile Dimilrievici... Dar nu mult apoi buzele lor sunt una şi trupurile le sunt una şi într-un singur trup ci se rostogolesc în aş- tcrnuturile moi peste sarabanda păduchilor.
— Infectă idilă, dragă Iliad, gem întru târziu, rcspec- tându-i tăcerea în care căzuse — iartă-mă că nu te pot felicita pcnlru această aventură...
Abătut peste fire îmi acoperiscm ochii. Şi îndată acolo, în dosul degetelor strânse mă revăzui în cca dintâi zi de Crăciun a războiului în cazarma de infanterie transfor- mată în şcoală militară: repaos şi *păduchiare.* Stăteam tur- cește pe patul comun şi suprapus, ferindu-mi lăcrămile cu ncsccat izvor de ironia camarazilor amuzaji cxlrcm de penibila aelivilate. Ochii mişcătoarelor boabe de orz, surprinse de lumină mă fixau straniu şi desigur dacă m- ar fi asasinat cineva în acele clipe, mi s-ar fi părut lucrul cel mai firesc cu putinţă.
Sărmana fată! Ah blestemată, scârboasă, ah, canalie de insectă!
— Binecuvântat păduche! tremură glasul lui Iliad, în sinceră adorare. Tu mi-ai dat să gust cele mai nebă- nuite fericiri! adaugă el, — apoi îşi drege vocea cu un pahar nou pentru urmarea povestirei.
Da. Da. Şi eu trebue să binecuvintez acest păduche, care oricum, dă împrejurării un aer mai scoborît, oho, încă destul de scoborît, ce-mi face suportabilă aflarea restului peripeţiilor. Haida del Rusoaica păduchioasă, nu e tocmai ceia ce aşteptau visurile mele. Aventura lui Iliad îmi pare acum vrednică de el, e a lui, nu mi-a mai furat-o. Il privesc cu simpatie şi-l ascult cu înduioşare. Unde e Iliad uşuratecul de acum trei luni, cu gesturile lui de şmecher de duzină, cu glumele lui suficiente, cu expresiile de ca- zon umflat şi agresiv: — He, he, cariera... datoria înainte de toate... îmi pare rău, pe onoarea mea, dar, lic, he, barişnia, ce să-i faci, aşa e valsul ăsta al vieţei..." O, Doamne, ce am făcut din bietul băiat!
Povestea lui mă captivează cu desăvârşire şi... drace, simt cum mă înfioară! Căci sfârşitul, pe care el încă îl ocoleşte îngrozit, se apropie... şi-l simt din tremurarea glasului său că e minunat... vreau să zic groaznic, pentru

el. Pentru mine... mă reazim cu excitată curiozitate de sobă şi-mi întind cişmele dinaintea focului ,care-şi joacă reflexele în luciul lor...

Hm, ce zici Iliad, nu-i chiar aşa — he, he, — de u- şor, valsul vieţei..

....Îţi închipui tu Ragaiac, această fericire fără seamăn... Patru zile de nebunie nemaipomenită... în fiecare dimineaţă aşternuturile erau scoase afară în gerul cel cumplit... iar seară, după masă, după cântec, despăducherea... Şi pe urmă iubiro, şi iar cântec, şi iar dcspăduchere şi iar iubire... Îţi pol spune că era atât de dulce s-o vezi cu bustul gol, doar cu sânii prinşi în reţeaua uşoări căutând cu degetele ei lungi de viorislă insecIcIc prin" cutele cămeşei... Ircbuc să sublimez prin cutele că- măşei deslul de fine şi judecând faptul că ca avusese o oarecare situaţie în ţară pe care o părăsea, în cutele rufei celei mai bune, pe care o găsise acolo... înţelegi, drumul până la hotar, dormitul pe la gazde ţărăneşti şi clandeslinc, traiul în condiţiunile pe care i le impunea contrabandistul, amânările acestuia ca să poală s-o înşele şi să-i fure bagajele... toate lucrurilc astea, pe carc ca mi le povestea cu atâta ingenuitate, dau altă impresie, dau farmec nespus, banalei şi degradantei operaţiuni de care-ţi vorbesc... O, era divină, părul ei tuns mai lung şi încurcat în inele de-un castaniu închis, carc ziua părea negru, alămându-i pe umerii plini şi rotunzi... şi mâinile lungi şi lrupul lung, şi picioarele lungi... Când stătea goală şi înaltă în faţa mea, cântându-mi ca într-un vis de nebunie, ori răzând înainte de a înccpe, cu arcuşul în jos şi cu vioara gata sub bărbie, goală, înţelegi, mă pipăiam să văd dacă trăesc... Sau când îi examinam firele prelinse şi rari din subţiori, frecându-i cu gaz grăun- cioarclc epidermei răsvrătite... Iarlă-mă că-ţi dau toate aceste amănunte...

— O... te rog... te rog...

— ...dar vreau sft mai întârzii în ele, căci sfârşitul care puse capăt atât de repede acestui vis de necrezut, c prea cumplit... prea idiot...

— Mai lasă-l, mai lasă-l... sfârşitul... Rămâi puţin la păduchiatul ăsta...

— O dragid meu...

Şi încurajată, vocea continuă plângătoare, din ce în ce mai plângătoare, necontenit întreruptă acum de interjecţii agasante, ca glasul unei bocitoare. Dacă n-ar fi fost

atât de interesant conţinutul şi unele trăsături de redare, de surprinzătoare vioiciune aş fi curmat repede apoi această jelanie care se reîntorcea necontenit asupra sa însăşi, pentru a aduna mărunţişuri rămase: scoici ne- numărate scăpate prin găurelele plasei, printre care scân- teiau une-ori culori fără pereche ori îmbobocea opalul de vis al perlei adevărate. Păduchiatul ăsta e acum din cale afară de ispititor... ascultând, mi-l reproduc ca în vis, în odăiţa mea... în bordeiul meu, cu un cuprins mult mai de gust de cât această colibă afumată: în gândul meu Valia a călcat adânc cu piciorul ei lung, cu minunata ei comoară de păduchi, s-a înfipt adânc cu braţele ei lungi, cu trupul ei lung, cu firele prelins6 ale subţiorilor ei, cu părul ei încurcat şi tăiat mai lung, tremurând la fiecare mişcare pe gâtul şi pe umerii goi...

— Păduchiatul ăsta, dragă Ragaiac, era atât de de- licios, că şi pe urmă, când constatarăm cu regret că el nu mai avea nici o cauză, noi îl continuarăm, ca pe un rit vechi...

Iliad începe să-mi pară inteligent. Cine a spus că fericirea şi suferinţa nu dau glas şi aripi şi celei mai tenace mediocrităţi!...

Dar plimbarea pe care imaginaţia lui o face retoric şi plângăreţ dealungul şoldurilor şi coapselor prelungi, în amurgul de bronz al pielei catifelate ,mă îndeamnă să privesc cu oroare mâna acea care a străbătut de atâtea ori acest drum în realitate. E rotundă şi butucănoasă; e de-un alb gălbui, punctat de-o vagă rozeală vineţie, care- mi repugnă... Iată ce-a putut să se plimbe de-alungul atâtor comori! Şi instinctiv îmi ridic în lumina ochilor, tăietura ovală şi fină a mâinei mele; degetele se lipesc lungi şi unghiile pe care nu le-am ma- nicurat de atâta amară vreme mă uimesc cu graţia lor...

— De ce-ai tăcut Iliad?

— Ce mult seamănă mâinile tale cu ale ei...

Va să zică, banditule, ţipă gândul meu, cu adevărat mi-ai furat-o, ai pus pe ea labele tale de dobitoc păros şi ai fugit cu dânsa în adâncul pădurei, ca un u- rangutan...

Şi vocea lui Iliad continuă să plângă în descripţii Iremolale, arzătoare şi răscolitoare, aci întretăiate de ex- clamaţii, de interpelaţii, de invocaţii, aci scuturată de suspine şi de regrete...

...Îţi spun... era un tăcut... oricât mă sileam mi-era imposibil să... cu... altă dată... înţelegi... dar acum... era atât de divină, atât de caldă... înţelegi... Căuta să mă retic... dar... cum spun... şi totdeauna avea o privire de regret... sau îşi acoperea ochii cu mâinile...

Idiotul... nici nu m-aş fi îndoit...

...sau îşi înfunda capul în perine...

— Sfârşeşte Iliad... (mă mir cum nu mi-a scăpat: i- diotulel).

— Vreau să spun, nu, nu... nu asta... Cum s-a sfârşii? Asta am vrut să le întreb... cum?... de ce, n-aţi continuat?... unde e acum?...
Iliad mă privi cu ochi stupizi de* animal care mănâncă, îşi răsuci o ţigară şi o înfipse jumătate în jarul sobei...
— În ziua noua, continuă el, stăteam cu ea fa masă, cu aici unde sunt eu, ea acolo unde eşti tu...
...cu — îşi desfăcu el degetele dela amândouă mâinile lui tâmpite — parcă nu eram în apele mele... dar am simţit aşa ca prin aer... ca... ştii tu.. ca în războiu — mâna butucănoasă cu degetele răşchirate se plimba deasupra mesei ca un umflat păianjen roşcat şi amc(it — ţi-aduci aminte când nu c încă sosit ordinul de atac şi când încă nu ştii nimic... dar deodată îţi vine aşa un gând că agentul de legătură se apropie şi-ţi aduce ceva rfu... cam aşa simţeam eu când afară auzii voci şi tropăit...
— Dac-o fi maiorul, îmi mai făceam cu inimă bună — Il Imbăt şi-i fac cadou toate sticlele pe care le mai om. Dar tu ştii bine că domnul maior înainte de-a veni are totdeauna grijă să te întrebe la leleion: Ai mă, ceva, face să viu azi la tine la masă... Să fie căpitanul?...
dar el nu vine nici odată în inspecţie, îşi vede de sectorul lui...
Iar când am auzit bătând în uşă şi când am auzit vocea colonelului, eu tot mă agăţam cu nădejdea, că barim o ii vre-un general în treacăt, măcar i-aş fi spus că s-a băIul în treacăt pe la mine, nevasta mea... Dar vocea colonelului nu putea fi decât a colonelului...
— Colonelul?! Ah, da... atunci, când a trecut şi pe la mine.
Lăsă capul în jos şi tăcu mai multă vreme. Bău zdravăn şi se ridică, se apropie de uşă, parcă înveselit de stupizenia înlâmplărei şi păru că-l revede pe colonel, apro- piindu-se de prag cu exagerată stupoare, plimbând ochii dela ea la el, adică dela locul undă stăteam eu la locui unde stătuse el şi înapoi.
— Nu vă despăduchiaţi cumva, tocmai în momentul acela ?
— Nu, eu tocmai venisem de pe sector. Eram îmbrăcaţi... numai ea avea în picioare papucii mei...
Eu mi-am adus aminte că trebue să mă scol... şi s-a sculat şi ea odată cu mine...
— Am onoare domnule colonel!
Nimic. Ba nu. Răspuns cu capul... Valia care privise lot timpul zâmbitoare la această scenă, de aslădalâ îngălbeni, apoi înegri... lar colonelul:
— Scuză-mă de deranj, locotenentul Iliad, dar le rog să poftesti până afară...
Şi foarte ceremonios de data asta îşi lovi călcâiele şi salută pe fată: doamnă! Pe urmă ieşi...
— Valia, să stai aici, am bâlbâit, neavând ce spune altceva şi am vrut să ies...

Unde ieşi aşa? m-a oprit ea, mi-a pus capelul pe cap şi m-a îndemnat să rămân ca să-mi arunce mantaua pe umeri. Dar am ieşit

.Domnul colonel, în mijlocul cercului smirna de gradaţi, cu mânerul de argint al cravaşei, la gură, asculta şi cerea informaţii. La fiecare răspuns, privea pe vorbi- lor, da din cap de inai mulle ori în semn de deplină lămurire...
Am răsuflat odată adânc şi m-am apropiat salutând cu toată arta de care eram capabil. Vroiam să joc pe o carte mare. Partida trebuia câştigată cu oricc preţ. Mi-a primit salutul cu un surâs binevoitor. I-am cerut permisiunea să-i vorbesc între patru ochi. A făcut atunci semn la oameni să se îndepărteze... Am început prin a-i spune că am cele mai serioase intenţii relativ la Valia. îndată ce suntem readuşi la oraş o voi lua în căsătorie.
— Va să zică intenţionezi să demisionezi? mi-a rânjit în faţă, domnul colonel.
Şi pcnlru mutra mea nedumerită s-a simţit obligat să adaoge:
— Ai uitat complect legile şi regulamentele militare. Pcnlru ca o fată să poată să se căsătorească cu un o-fiţer, trebue să dispună de-o anume dotă... Nu poţi s-o dispensezi de această condiţie...
I-am explicat că c o mare artistă şi I-am pof-lit s-o asculte. L-am invitat la masă; având în vedere ora la care venise, de bună seamă că ,era nemâncat. În timpul ce se va ospăta. Valia avea să-i cânte. Şi el ave« să aprecieze dacă după câteva concerte la oraş, la Chi-şinău, la Iaşi, la Bucureşti, ea n-ar fi putut strânge înzecit cât pretind reglementele militare.

Ei bine măi, a refuzat să şi mănânce, acest... ah... şi-a scos

un covrig uscat şi a început să, ronţăc din el zâmbiudu-mi amar. Amar... acru vreau să zic..

.M-a întrebat dacă ain Tăcut percheziţia veştmintelor şi lucrurilor pe care le adusese Valia. Era să-i răspund: „ne-am şi dcspăduchiat, domnule colonel", dar m-am gândit cu groază la efectul accstci destăinuiri asupra men-talităţei lui. M-a rugat să-i aduc paltonul şi căciula fetei, vioara şi cutia de vioară. M-am executat cu o repe-ziciune, care am observat bine, că a avut efect. I-am adus tot ce avea pe ca, şi ain îmbrăcat-o cu lucruri de-ale mele. Colonelul a surâs din nou şi a predat toate efectele plutonierului Brădeanu. care era cu el. Pe urmă s-a inieresal de mersul celorlalte puncte din consemn. De câte ori aduceam vorba de fată, el punea o întrebare cu totul depărtată sau îmi da ordine şi sfaturi streine de subiect. Peste un ceas plutonierul Brădeanu mi-a predat efectele: nu se găsise nimic nici măcar să dea de bănuit. Când mă reîntorsei la fală, o rugai să examineze dacă mâinile bădăranului nu au stricat ceva la vioară:. Valia era palidă şi gravă. I-am spus că rezultatul percheziţiei a impresionat favorabil pe colonel şi că sunt speranţe.

— Speranţe de ce? m-a întrebat. Dar eu am ieşit grabnic, fără ca să-i răspund. Colonelul m-a întâmpinat binevoitor:

— Era cu mult mai grav dacă domnişoara da de bănuit. Îţi declar că n-aş fi ezitat să vă trimet pe a-mândoi în judecata consiliului de război şi să-ţi iau pe loc comanda. Greşala ţi se scuză: neobservarea strictă a ordinelor mele, va avea totuşi o uşoară influenţă a- supra memoriului d-tale. Accentuez: uşoară imită Iliad în derădere pe comandantul său. Şi acuma să vedem cum ai să-ti faci datoria, pe care trebuia să ţi-o împlineşti dela început...

— Într-adevăr, domnule colonel, i-am spus, recunosc că Irebuia să vă raportez totul dela început, dar veţi avea ocazia să constataţi că am cele mai serioase iri- tenţii. Dacă dumneavoastră îmi acordaţi o permisie, chiar îndată voi introduce formele de cununie, domnişoara va da concertele... în sfârşit vom depune banii, cât mai re-pede cu putinţă!.

— Ascultă locotenent Iliad, întrerupe plictisit colonelul. N-am gust de făcut teatru cu dumneata aici...

Nu ți-e rușine să te prostești așa în fa(a mea, ca un notar dela tară amurezat. Eşti ofiţer în armata română sau... Cum? ...Ascultă... în douăzeci de minute, domnişoara să treacă Nistrul înapoi în faţa mea... Executarea...
" — E logodnica mea, domnule colonel.
— Executarea...

Viitoarea mea soţie..

.Colonelul întoarce capul pentru a nu-mi arăta parcă de cât dispreţ e încărcată acum figura lui...

— Dacă ministerul de război face dificultăţi în privinţa dotei, continui cu curaj, pun la dispoziţie demisia mea... Ei bine, aici colonelul s-a prefăcut în leu înfuriat. M-a apucat de veston, m-a zguduit cu putere, m-a îmbrâncit:

— Pe cine e încredinţată paza bietei ţări...

Am început să plâng, am împreunat mâinile, l-am implorat, i-am promis că-mi voi face datoria ca şi în trecut...

— Asta mă face, să sper, că voi uita această idioată reprezentaţie, pe care mi-o dai aici în faţa soldaţilor. Totuşi Irebue să ştii că încrederea mea în dumneata a dispărut... Executarea...

— Trecerile se fac la noapte pe întunerec... c o chestie de umanitate, domnule colonel, abia mai pot să îngăim...

— Bun, răspunse colonelul, după o îndelungă .şi încruntată ezitare... Peste trei ceasuri se va întuneca... îmi strigă apoi tălmaciul şi-i dădu ordin să-mi aducă mantaua; totdeodată să anunţe şi pe „domnişoara vioristă[1] că Irebue să se pregătească de drum: peste trei ceasuri va trece Nistrul înapoi.

— Cu tot talentul dumneci de vioristă — ţinu să scuze el în ochii subalternilor cauza greşelei mele, or- dinilc sunt precise şi nu există cruţare pentru nimeni. Să explici asta domnişoarei, tălmaci... Iar noi, locotenentul Iliad, plccăin să vedem puţin sectorul... dă ordin să pună şaua la cal... În cclc trei ceasuri a fost cu neputinţă să înduplec pe colonel; nu-mi răspundea pur şi simplu, sau îmi răspundea, după obiceiul lui prinlr-o altă întrebare, privitoare la amănuntele serviciului. În cclc din urmă mi-a trăsnit prin cap o tâmpenie de idee, care m-a şters definitiv din ochii lui: plimbarea asta — mi-am zis, poate c-a scornit-o cu pretext de târg. Gura m-a luat pe dinainte şi dracul m-a pus să pronunţ pe departe, un important dar bănesc. Ragaiac, nu mai ştiam ce fac, nu mai ştiam ce să spun! Şi-a oprit calul şi m-a fulgerat drept în strașina ochilor cu încruntarea cea mai teribilă, pe care i-am văzut-o vreodată. Mi-a spus doar atât:

— „În halul ăsta ai ajuns băete? Eşti pierdut cu desăvârşire". Când am revenit era noapte târziu. Bătătura pichetului era vag luminată ca de obicei, pentru mine destul de puternic ca să văd în faţa bordeiului meu pe Valia, îmbrăcată în bundra ei de boernaş, cu botforii lungi de cauciuc, cu căciula de astragan brumăriu strânsă sus căzăceşte, în mână cu cutia de vioară...

Execuţia a fost scurtă…
— Sergent condu pe domnişoara...
— îmi permiteţi s-o conduc eu domnule colonel?
— Cu sergentul... Şi evident, numai până la jumătatea râului... încuviinţă- el cu sarcasm în glas, — cunoşti locurile sergent?
— Da să trăiţi domnu' colonel... pân'la jumătatea râului nu e greu...
— Ai să însoţeşti pe domnul locotenent. Poate dânsul să facă vre-o confuzie cumva, rânji el batjocoritor. Dumneata numai să-i atragi atenţia unde se termină hotarul nostru, restul îl priveşte.
Eram atât de ameţit că nici nu înţelegeam dacă la mijloc e vre-o ironie sau compătimire. Mai târziu când mi-am reprodus scena, mi-am dat seama că era bătae de joc şi înjosire în faţa subalternilor.
Privirile noastre s-au îndreptat spre Valia, care aştepta mândră şi sfidătoare. Puteam s-o privesc în voe, pentru că la mine nu se uita. A pornit cu pas sigur şi a zâmbit trist colonelului. Când m-am urnit el m-a întrebat din nou, parcă mirat cu acelaş sfredel batjocoritor în glas, al cărui vârf iarăşi numai pe urmă l-am simţit...
— Primeşti s-o însoţeşti, supraveghiat de un sergent?
Dar atunci i-am răspuns stupid printr-un fel de mârîit monosilabic. Cuvintele astea mi le spusese însă în franţuzeşte, ceia ce a făcut pe Valia să mişte puţin urechia încoace, crezând că poate i se adresează ei. Dar pasul nu i s-a ogoiat o clipă şi nici statura nu i s-a mic- şoral... În lumina zăpezei era grozav de inallă, alâl de înaltă că par'că nu îndrăsneam să mă apropii de ea.
— Valia, murmurai întru târziu...
Dar nu-mi răspunse decât cadenţa surdă a paşilor ci hotărîţi...
— Valia, mi-am dat toate silinţele, am făcut lotul, mi-am periclitat cariera... mi-am picrdut-o...
Nimic, nici uu răspuns.
— Domnul locotenent, aici e jumătatea râului, aud din urmă...
Nici nu m-am întors. M-am ţinut după ea, explicân- du-i, implorându-i iertare, jurându-i că n-o voi uita... că pentru mine altă femee nu există.
Şi am călcat pe ţărmul rusesc. Noaptea şi tufişurile, reflexul înşelător al zăpezei, ne fereau de privirile celor de dincolo.

— Valia trebue să ne luăm rămas bun, trebue să te sărut pcnlru ullima dată... pentru ultima dată Valia... — şi plângeam ca un copil.
Dar ea grăbea înainte; nici nu-mi închipuiam că o femee poale merge atât de repede. Ani trecut după dânsa linia strâmtă! a tufişurilor şi deodată câmpia rusească s-a deschis năpraznică, înzăpezită şi incertă sub marele întunerec de deasupra. M-am oprit ameţii. Ea s-a întors şi i-ain văzut râsul în noapte. Mi-am desfăcut braţele şi am păşit spre dânsa. Ea s-a dat înapoi:
— Nu încă, mi-a spus; — urmează-ină;... Ziccai că pentru nimic În lume nu le vei despărţi de mine...
Am rămas În loc şi am văzul cum se îndcpărleazâ, «■uin i se dislramă contururile, cum se preface într-una în noaptea inccrlă O singură dată, după primii paşi, s-a uitat Înapoi să vadă dac-o urmez. Pe urmă nimic. Am văzut-o murind astfel, încetul cu încetul sub ochii mei. Şi legănatul cutiei de vioară în mână a fost ultimul amănunt carc mi-a rămas în adâncul ochilor.
Am străbătui tufişurile complect idiotizat. Am nimerit pe ghiaţa fluviului şi am alunecat pe ca, cu Romanţa fără cuvinte a lui Tschaicowsky, Irccilndu-mi ca vânlui prin urechi, răsunând viforos. Mi se părea că alunec pe un parchet de dans. Totul se învârtea şi dansa în jurul meu, toate mogâldeţele negre şi albe. Era un dans şi un cântec haotic, sălbatec, rusesc, aşa cum uneori arcuşul ei se zbătea pe coarde într-o zbuciumare frenetică, într-o pornire de cai sălbateci în galop. Din dreapta aud o fluerălură uşoară. — Pe-aici, pe-aici, domnule locotenent!...
Sergentul mă aşteptase. Abia acum îmi dădui seamă, că trecând de jumătatea fluviului el ar fi putut să mă someze.
— Ştiam eu, că veniţi îndărăt, domnule locotenent...
Aş vrea ca Pafnute să alerge acum ca sălbatecii cai pe cari în paroxismul celei dintâi iubiri mistuitoare, celei dintâi iubiri deci, Iliad îi văzuse năpădind din zbuciumul coardelor sub nebunia arcuşului Valiei. Dar strategul, jignit de tratamentul neobişnuit al pintenilor, aveam impresia că mai mult simulează goana, decât o execută). Aş dispera cu siguranţă, dacă un curent ascuţit care mă izbeşte într-una pe obrazul înlors împotrivă-i, nu ar zălogi pentru iubitul meu prieten patruped, că-şi dă toate silinţele de care e capabil.
— Eşti boşorog, Pafnute!

Dar Pafnute m-aruncă şi mă prinde în şea ca pe-un călăreţ de circ şi toate crengile care se întind dinainte-mi pudrate de chiciura groasă, am impresia că sunt frânghii peste care trebuia să sar în turbată grabă.
Dar la ce această grabă? Nu... Gonesc întrebarea şi dau pinteni înainte. Alung imaginea stepei îngheţate, imensei stepe îngheţate şi deşarte, luminată doar de zăpadă, sub cupola cerului de întunerec, a cărei a numai un singur punct se mişcă: o fată cu o cutie de vioară reintră în besna desăvârşită- Ba dimpotrivă: opresc a- ceastă imagine, al cărei absurd îmi străpunge în suflet cu ţâşniri de lumină. Cum ar putea să renunţe după o primă şi stupidă neisbutire, un suflet de cazacă? Valia, unde ar putea să te ducă paşii tăi maiesloşi, cu comoara ta din ochi şi cu comoara la din mână când Nistrul e îngheţat nu numai în dreptul sectorului celei dintâi încercări...
Si Pafnute scos din fire mă duce ca o nălucă în noapte. Sosim spumă la post şi cum îi potolesc mersul, ca şi când aş fi ghicit că m-aşleaptă o mare surpriză, ciulesc urechia. Într-adevăr, un zumzet de vioară. O arie repezită, cu lovituri de arcuş şi pizzicato. Duumnezeule marc! Şi gândul meu deslânţuil lot drumul în aceiaşi goană animalică, în care ajunsesem, fu înslrunit deodată de grelele odgoane ale neîncrederei. Ar fi cu pu- liinţă oare?
M-am repezii cu Pafnute de dârlogi spre magazia plu-tonului lui Gâracaţă, unde mă chema zumzetul agitat, care începuse să poticnească. Deşi acum, stăpân bine pe gând, ştiam că nu poate fi decât ţiganul Gherăscu, lotuşi înaintam zorii agitând cravaşa şi înlrcbâijd în închipuirea-mi indignată: — Cum v-aţi permis să aduceţi aci o prizonieră?
Şi cu toate că am crezul totdeauna în minuni, acolo, vail nu era decât tot Gherăscu. Stătea chircit lângă valra rudimentară şi încerca strunele cu degetul, ori repezea alene arcuşul pe ele, privind în miezul cărbunilor, carc-i luminau ca o mască sinistră, figura lui de gâde artist.
Dar înaintea bordeiului meu m-a întâmpinat Gârneaţă, cu aer de nu mai ştie unde i-e capul şi el a dat impuls, parcă încă pentru o viaţă inimei mele.
— Domnule locolcnent, ce s-a strâns astă seară...! şi c abia ceasu' zece... Pună mâine s-adună toată *Ucrania* aci în bătătură...
Unde sunt?... Să mi-i scoţi pe toţi, imediat, aici...Tocmai acum s-au găsii şi bolşevicii ăşlia să îndesească patrulele pe malul celălalt. Nu şliu, poale cu nu i-am văzut, hui, se poate, dar de trei săptămâni nu-mi aduc aminte, ocliii-mi

să fi întâlnit vre-o şapcă, o căciulă, or vrc-un capei cu corn în creştet. Azi dimineaţă patru patrule de-alc lor mi-au trecut pe dinainte; şi-am observat bine după numărul oamenilor, erau patru patrule deosebite- Una chiar a făcut şi drumul înapoi până în prânz.
Sunt nevoii după amiază să alerg la Iliad. Nu-l găsesc la post: e pe sector. Dar n-am răbdare să-l aştept şi mă întorc de astă dată în trap domol, spre raportul pe care azi trebue să mi-l dea Cebuc. Une-ori domolesc la pas pe Pafnute şi-l abat până-n marginea apei. Cercetez zăvoaiele dimpotrivă şi lanurile de trestie cu mare luare aminte. Tresar la fiecare părere de mişcare şi fiecare pată mai sură decât albul priveliştei generale mi se pare că înaintează. Ajung din urmă trei zdrahoni cu mâinile legate la spate şi încadraţi bine de patrulă. Un fruntaş îmi dă raportul. Sunt trei mutre mânjite şi crunte: nu ştiu moldovenește. La post, Cebuc mă întâmpină: recolta iarăşi e bogată...
— Dar e curios, astăzi malul celălalt a fost înţesat de patrulele lor! îmi ascund satisfacţia sub un aer de ne-dumerire.
Cebuc dă din umeri şi-şi desface braţele în semn că nici el nu mai înţelege nimic. Iar indiferenţa de pe figura lui, îmi probează că nici nu l-ar prea sinchisi astfel de nedumeriri.
— Să-i scoţi imediat... Ce fel de indivizi...
— Dracu' să-i ia... Astăzi niciunul nu stie moldove-neşte...
— Nici *femeile...?*
— Femei nu-s. Nu-i nici una...
— A ha... Lasă-i nu-i mai scoate... Dacă... dacă... nu ştiu nici unul moldovenește... ce-o să-i mai întreb?
Şi trântesc după mine uşa bordeiului, destul de plictisit.
A doua zi, după amiază găsesc pe Iliad. Mă aşlepta: bănuia că am să mai viu...
— Va să zică bănuiai...
— Eşti un adevărat prieten... şi de-aceia...
Pe figura lui trasă ca de boală se joacă acum o rază primăvăratecă.
— Ştii, îmi spune, apucându-mi mâna — ştii prietene drag la ce m-am gândit? Ea ar putea săj se întoarcă... Am luat măsurile cuvenite... soldaţii ţin la
— La asta puteai să te gândeşti chiar atunci, îi răs-pund morocănos.
— Cum atunci? răsare el speriat... Doar ce vrei să fac? Nu cumva crezi că aş fi fost în stare s-o urmez...

— Evident nu... Ai fi rămas un biet caraghios... şi un nenorocit singur printre ruşi. Pentru că ca lot ar fi trecut... doar accasta era marea ei nădejde... dar tu n-ai mai fi putut trece...
— Aşa e? întrebă el şi mai luminai, dovedind că nici măcar nu-i trecuse prin cap aşa ceva.
— Însă — găsii locul să lovesc cu cruzime — atunci la despărţire, în loc de lăcrămi şi jurăminte ori alte tragice prostii mai bine-i spuneai atâta: — Aşleaplă în tufişul ăsta, peste două ceasuri viu să lc iau.
Cu barda dacă i-aş fi despicat capul şi sângele, puţi- ţinul sânge care-i revenise astăzi, nu ar fi dispărut aşa de repede din obraji, culoarea mortăciunilor nu l-ar fi acopcrit atât de prompt. Mâinile i s-au desfăcut spre spate, au bâjbâit, au apucat dunga patului ca pe-un rărim lărându-şi lrupul într-acolo, de-andcrctclca, ca un paralilic. Pe urmă, după ce m-a privit multă vreme năuc, s-a izbit cu palma peste ochi. Eu flucram uşor o frântură de cântcc popular, cu capul proptit în braţ, lovindu-mi piciorul zgomolos pe sub masă. El tremură, dă să se scoale şi nu izbuteşte... Dar repetă sforţarea. RcuşeşlQ s3 se ridice şi reuşeşte să articuleze:
— Dar lu spui singur, că ţoală nădejdea ei e să se întoarcă...
— Nistrul e mare... i
A doua măciucă e şi mai puternică. Dar efectele ei se văd mai târziu...
— Vrei să zici c-ar putea să nimerească la line?... O-chii-i mă ţintesc scânteetor.
Fluer şi bâţâi din picior, ca lovit de zminleală.
— Sectorul meu n-are şase kilometri şi Nistrul are peste o mie...
L-am lăsat cu capul în perină, şuerându-şi furia şi obida într-o cumplită respirare. Şi-am dat frâu lui Pafnute, grăbit să ascult astăzi raportul lui Gârneaţă. Pentru care simt cum mă învăjueşte ca pâcla grea, care începe săj se lase în pale dure şi compacte, o subită simpatie. E un făcut doară... când e el de serviciu, totdeauna îmi numără şi câteva femei. Am să-i fac un raport...
Doar după puţin drum şi abia dacă se mai vede la Irei lungimi de call Asia parcă ar fi noaptea marei speranţe.. da, da, în noaptea asta numărul patrulelor tre- bueşte neapărat îndoit.
Nopţile — de când ştiu de exislenţa Valiei, nu mai m-am dus la Niculina — mă zbucium cumplit sub arşiţa viziunilor în somn şi aevea. Valia e pentru mine încă în stare de

nebuloasă. Îi pot înfiripa un şold, un braţ, mâna ei lunguiaţă pentru înfăptuirea căreia e deajuns să mă uil la mâna mea. Picioarele lungi de-asemenea nu-s greu de reconslituit şi nici sânii ca două mingii de tenis, în săculeţul strâns de reţea. Gesturile de asemeni: zvâcnelile arcuşului, culesul păduchilor, care a rămas în ordinea intimelor ceremonii. Fluturarea părului şi culoarea lui o văd; încâlceala lui şi plimbările mătăsoase pe care le face pe gâtul gol. Ochii îi văd de minune; îi surprind fixându-mă nu numai cu o privire de plăcere, de satisfacţie, ca pe Iliad, dar plini până-n fund de mirare, largi la exces, ca inlr-o mărturisire de surprindere, de adoraţie- Am certitudinea că aceasta ar fi fost privirea ci pentru mine.
Dar faţa îmi scapă. Pot s-o compun din bucăţi: buzele i le ştiu, fruntea, sprâncenele, obrajii, surâsul bărbia, aluniţa, năsucul, Doamnei sunt atât de multe că până la urmă nu izbutesc să le aşez una lângă alta. Când am desăvârşit fragmentul unei tâmple, îmbinarea sprâncenelor, sau vre-o bucală de profil, alcătuirea se năruie în partea cealaltă. În totalitate, figura ei e veşnic estompată pentru mine; un văl înşelător o acopere. Izbutesc să-l dau la o parte pe-alocuri dar niciodată de tot. Faţa Valiei e o închegare sacră. Cel care ar dcsco- peri-o dintr-o dală, ar cădea fulgerat: Iliad a şi fost redus la starea de cadavru.
Eu totuşi am credinţa că n-aş fi avut aceiaşi soartă. Chiar dacă din cunoscutc scrupule n-aş fi sfătuil-o să aştepte prin tufişurile malului dimpotrivă, ea tot ar fi revenit. Chiar aşa şi ar fi fost o altfel de despărţire. Ea singură ar fi lăsat semn să se întoarcă la punctul de unde a tost izgonită. M-ar fi deşteptat în toiul nopţii cu lovituri în geam şi ar fi intrat în uimirea sentinelelor, râzătoare şi încăpăţânată: „sunt eu, nu mai încerca să mă alungi, cel mult poţi să alungi sufletul din mine cu armele soldajilor tăi, dar pe mine, nu încerca".

Dar lui Iliad n-ar putea să i se întâmple niciodată această fericire, cum

nu i s-a întâmplat. Ha ,ha, ha, aici doar nu c la mijloc jocul norocului, care-şi alege atât de stupid, favoriţii 1..

.înşiruiri de imagini în toate chipurile, se încrucişează prin capul ineu, ca vânturile la răspântii. În toate domneşte ca, peste toate stăpâneşte ea. O simt alături de mine dimineaţa când mă scol şi când mâinile mele, singura realitate din ca, pipăie în gol aeriene forme. O văd pe-un scaun, la lumina lămpei, ca o mare pată bronzată, cârpind atentă un ciorap, căci păduchii s-au sfârşit. Mănânc cu forma ci la masă şi când ordonanţa esc, îndrăs- ncsc chiar să rostesc pentru ca câtc-un cuvânt tare. În gând i-am scornit toate numele de dismerdare care se pot trage şi se pot combina cu cuvântul Valia. Cu năluca ei alături construesc milioane de ipostaze: gesturi neaşteptate şi blânde la oricare din mişcările mele, chiar lipsite de eleganţă, răspunsuri cu totul neprevăzute la ritualul banal al galanteriilor, ingenuitate, virgină de orice intenţie, în expresia cotidiană a noutăţei lăuntrice. încheg astfel în necurmată! elaborare sute de situaţii idilice or dramatice, pe care se proectează umbre sinistre din afară, figura de buldog pietrificat a domnului colonel, ochii ju- jucăuşi ai lui Gârneaţă şi ai celorlalţi subalterni urmărin- du-mi cu prefăcut desinteres mişcările de disimulare, chipul tragic şi sumbru al Niculinei, dinaintea înfăţişării de candoare şi mândrie senină, care caută azil. Seara, imaginile sunt extrem de lascive: scoaterea treptată şi divină a piciorului din teaca lungă a ciorapului, băile părului, încălzitul la gura sobei, oboselile dulci ale iubirilor momentan săturate, o grămadă de familiarităţi, care mă turbură şi mă torturează până la neurastenie. Nopţi întregi de insomnie mă lasă în urmă stăruind îndărătnic la com- punerea unei singure imagini, la alegerea amănuntului,

celui mai just, celui mai firesc al închipuitei noastre vieţi intime. Totul e cercetat îndelung, judecat bine, ales după o profundă chibzuire, de parc-aş fi un pictor meticulos care vrea să ţină cont de efectele cele mai subtile, până la limita vederii; mai des mă văd în genunchi, cu ochii pierduţi în amurgul care se lasă pe clinul lent şi înegurat de sub pântec în vreme ce bustu-i se frământă de spasmele râsului. Poziţiile bustului, cu toate frângerile lui le posed bine în ochi; stau mult să reflectez situaţia aceasta. Un picior trebue să stea în urmă, în vreme ce celălalt e fandat cu bărbăţie. Partea de sus a corpului e aplecată pe spate, vârful sânilor cată spre tavan, mâinile i se întâlnesc în dosul capului, figura astfel rămâne în umbra, în care, firesc n-o mai pot descifra. Felul acesta e cel mai potrivit cu ceia ce pot să ştiu despre dânsa; e cel mai odihnitor, căci nu mă chinue atât de cumplit cu ideea groaznică de a nu o putea cu- îioaşlc alât cât trebuc, atât cât e... şi cum — mă cutremur — eu nu voi şti, Dumnezeule, niciodată, poate...

De teama asta sfredelitoare vreau să scap întotdeauna; ea-mi îngăurc nopţile ca un burghiu mecanic, ea înfige în adâncul lor negru fitiluri de dinamită, le aprinde cu o apăsare de bulon şi nărue asupră-mi într-o zguduire formidabilă, fulminată de lungi şi subţiri dâre de sânge, greutăţi de cataclism, masse enorme şi întunecate, fier- binte de lavă şi rece acru şi puturos de smârcuri sub- terane. Frica imensă' că n-o voi vedea-o poate niciodată... Dar Irebue să mă scol, să mă trag de sub această formidabilă dărâmătură şi mijlocul e raţionamentul lim- pede şi sănălos, ca un fir subţire de izvor, care pică şi se prelinge real şi răcoritor, mai dispare poate după-o piatră sau printre mărunte ierburi înşelătoare, dar îi găseşti îndată urma şi mergi cu el fericit spre pârâul niânluirei: ea trcbue să dibue acum un nou loc de trecere. Nu l-a găsit încă, dar îl va afla. Cu vioara ei îşi va fi găsit un adăpost prin satele din apropiere; tot a- colo va găsi şi contrabandistul care o va trece, acutn fără bagaje, deci sigur... Şi pe unde va putea să treacă? Prea departe nu va căuta să se ducă: va încerca un vad ceva măi jos de întinderea pe carc o atribue aproximativ plutonului lui Iliad. Sau ceva mai sus... Ah, acest „sus" nu-mi convine de loc... dar cu găsesc îndată zeci de explicaţii, care să-mi dea întărire de a crede că va prefera tot pe „mai jos": mai jos e latitudinea Chişinăului, mai jos, se apropie de Tiraspol, undd ar putea să-şi reîmprospăteze cu minunea de sub braţ vestmintele şi posibilităţile, pentru noua

încercare... mai jos e şi Odesa... inai jos c mai la sud şi omul înfrigurat caută tot mai spre...
Dar subţirele izvor cu apă de cleştar, creşte de-odată şi se ramifică surprinzător... Mai jos... poale fi şi mai jos de sectorul meu, iar mai sus Nistrul c mai subţire, dincolo de el vine Polonia, pe unde poate că ea speră să nu întâlnească aceiaşi strictețe... Nu, trebuc să-mi dovedesc că ea nu poate alege mai sus, sau mai jos de sectorul meu; dar penlru asta trebue să pătrund printr-un mărăciniş de argumente, care mă sfâşie, mă sângerează până la os, mă chinue mai rău ca năruirea enormă a visurilor lascive şi seci din care credeam că însfârşit scăpasem.
Mi-e sete de mântuire; vreau să ştiu, cum poate fi peacolo, vreau să am oglinda tuturor cărăruilor pe care le poate străbate pasul ei maestos, pe care le va bate piciorul ei lung, divinul ei picior. O dacă ar fi aci Serghe Bălan, cl mi-ar fi dat cu adevărat oglinda, el însuşi ar fi fost oglinda malului rusesc... dar Serghe e dus de mine în închisoare... ha, ha... ha, ha... groaznică ironie... Dar Niculina, rămâne Niculina, şarpele ăsta ale cărui mlădieri mi-ar mai potoli arşiţa atâtor imagini tăioase ca razele din nămiezele aprige de vară. Ea trcbuc să cunoască ţinuturile de dincolo... şi ea trebue să ştie pe omul care-mi trebue... nu se poate ca Serghe să nu mai fi avut tovarăşi...
Doamne, ce lumină: mă voi uita bine, nu voi vedea prin odăile acelea — în încăperea cu ferestruică albicioasă şi suspectă — oarecare bagaje... un geamantan, o pătură, o valiză uşoară?... oarecare... O, gând năvalnic ca Volburul căpitanului Bădescu, nu te mai mănâncă o- dată lupii...? Slăbeşte-mă cu prostiile astea... de când c arestai doară Serghe...
Jn noaptea care urmă mă abătui la Niculina. O găsii inlr-o stare de slăbiciune extremă. Abia se mai mişca în pat, gemea ritmic şi respira adânc şi şuerător. Îi cercetai fruntea, dar n-avea nici o temperatură, iar ochii priveau limpezi şi drept. 0 dulceaţă nesfârşită, o mulţumire adâncă se ceteau în luminile lor. Mâinile ei se întinseră cu greu, zdrobite, spre mâna mea, pe care mi-o ţinură strâns, trăgând-o spre pieptu-i, cu mişcări încete, producătoare de noi gemete, de nereţinute suspine.
La întrebările mele, Niculina îmi arăta invariabil deşertul. înţelesei c-ar fi vorba de-o durere subită la sto- mah, vreo criză internă sau vre-o intoxicare straşnică, pe care însă a biruit-o de vreme ce temperatura nu mai subsisla. Ba încă fruntea şi tâmplele i-erau complect reci. Nu mă

pricepeam ce să-i recomand şi mă învârteam prin odae nemulţumit că nu-i pol fi de nici un ajutor. Ea-mi vorbea stins şi-mi făcea semne că trebue să mă liniştesc. înţelegeam din tot ce vrea să-mi spună, că a- ceia ce fusese mai grav se petrecuse; acum toiul va fi spre bine, aşa că nu mai e nici o[1] nevoe să mă muncesc cu gândurile, cum aş putea să-i fiu în ajutor.
Privirea ei însă îmi mulţumea cu atâta elocvenţă, pentru bună-voinţa ce-i arătam, că însumi mă felicitai pentru avânturile mele de samarinean. Dar observând-o mai bine, băgai de seamă că ea înota într-o stare de leri- circ aproape inconştientă, ca un beţiv semi-adormit sau un înghiţitor de stupefiante. Atribuiam această dispoziţie organismului oprimai, care-şi relua pe îndelete libertatea şi puterea de muncă, aşa cum se întâmplă convales- cenţilor, şi-mi împrospătam o veche constatare, că trebue să-ţi mai aducă Dumnezeu câte-o boală din când în când sau o acută neplăcere fizică, pentru a preţui ca o Fericire fără margini, bucuria de a deveni sănătos.
' Toată noaptea slălui la căpătâiul Niculinei, căci îmi făcea bine să simt în podul palmei atingerea unui trup a- devăral; ea-mi mulţumi de mai multe ori cu vocea ei stinsă şi uccontenit cu ochii ei recunoscători. Din când în când pieptul i se umfla peste fire, răsufla adânc şi par'că atunci se pregătea să-mi spună ceva. Mif aplecam asupră-i strângându-i amândouă mâinile în palma mea, dar ochii ci fugeau deodată de sub ochii mei şi în- cremeniţi într-o direcţie ferită, zâmbeau acolo, scăldaţi în fcricire, unui gând sau unei amintiri, pe care mi-era cu neputinţă s-o sesizez; desigur înfocatei sale năjzuinţe, drace, aşa cum cu însumi aveam una la fel.
În noaptea următoare Niculina fu incomparabil mai sănătoasă, întru atât chiar încât să mă accepte alături de dânsa. Nu-mi cam dădu cine ştie ce desluşiri de cum vin drumurile şi potecile pe pământul străin — era lim- pedc că nu le cunoştea nici ea — dar ţinu par că anuine, cu loate gemetele, pe care le smulgeau mişcările mai brusce, să mă împărtăşească până şi cu mângâerile su- preme ale corpului ei şi acestei bună-voinţi neaşteptate, eu răspunsei cu un avânt barbar de chinuitoare, de sadică voluptate. Ochii ei mă învăluiau totuşi, în năvala durerilor, într-o brumă de râs strein de puterea înţele- gerei mele, strein par'că de plăcerea noastră, şi — nu se pare? oarecum sălbatec şi duşman.
În noaptea a treia Niculina era ca şi sănătoasă: linele apăsări pe corpul ei aduceau în măsură redusă e- coul

durerilor de eri; dar dispoziția ei sufletească era încântătoare şi mă ameți cu ea, atrăgându-ne ca în- tr-un vârtej desordonat de patimă înfuriată.

De acum încolo— m-am hotărfit — trebue să viu noapte cu noapte la Niculina. Ascunzişurile atât de calde ale corpului ci de aspră savoare, pe care trebue să mărturisesc acum, după] o scurtă absenţă, nu le mai întâlnisem într-o carieră amoroasă destul de consumată, şi de variată ca a mea, mă năuceau

complect şi-mi porun-
ceau dedeparle chiar
în timpul zilei, când,
mai ales, legănat pe
oblâncul lui Pafnute,
sfărâmam omătul
îngheţat sub copilele
lui feruite, căci
continuam să
rătăcesc printre*
trestiile îngheţate şi
aliniate ca nişte
naiuri enorme, îm-
plântate în zăpadă de
faunii dispăruţi ai
verei, — cu ochii
pierduţi în fumuriul

depărtărilor ruseşti sau în violaceul misterios de sub pâlcurile de sălcii sau dintre nemişcatele tufişuri

.Ca statura ei de brad, cu figura ci de gazdă hoţească, vestită în frumuseţe peste şapte văi, moldovanca asta dacă] ar fi descins de peste Nistru într-o bună noapte cu o căciulă brumărie în cap, cu o şubă orăşenească, cu botforii de cauciuc ar fi însemnat pentru mîne coborfrea arhanghelului mângâietor. Dar am găsit-o aci şi e moldovancă... ea n-are în mână o cutie de vioară şi semeţul ei piept minunat, e însăşi cutia extrem de întinselor coarde, care se înfioară sub degetele mele pentru un altul, care se zbat pentru un altul şi dau pentru el numai, nemaiauzitele lor sunete.

Am convins-o deci să mă aştepte măcar în splendidul costum naţional rusesc pe care i l-am descoperit în dulapul ei cu oglinzi şi care o transpune direct în mijlocul unui pitoresc secol trecut. Izbutesc astfel să fac din-tr'insa allccva decât mă obişnuisem să găsesc.

^Dar mi-c deajuns ca să aud primul fluerat al naiuri- lor de trestii de pe marginea de dincoace a fluviului îngheţat şi să răspundă cu o nesfârşită durere naiurile de dincolo, ca dorul cel aprig să se întoarcă sfâşietor. Nostalgia necunoscutului, a ceia ce n-a mai fost, a noului... ea se încheagă necontenit, curios, din cântecul de- dcmult, necontenit acelaş al trestiilor aliniate ca soldaţii după înălţime.

înainte de a mă abale cu carnea înghimpată

până la ultima
margine a putinţelor
de tot veninul
visurilor candide şi
sfâşietor de lubrice,
pe care mi-l aduce
strânsa şi misterioasa
perspectivă' a
ţărmului dimpotrivă
alerg în galop la
Niculina, refugiindu-
mă cu un suspin de
uşurare la sânul ei
primitor. Dar
dimineaţa, când plec
şi când ceaţa nu şi-a
ridicat pânzele

întinse, de pe
cioturile copacilor
morţi, Pafnute trebue
să mă conducă iarăşi
dcalungul râului,
chilometri încoace,
chilomelri încolo.
Patrulele cu care mă
întâlnesc, privesc cu
respectoasă
admiraţie acest zel
neobişnuit, le ascult
la toate raportul şi le
pun atâtea, atâtea
întrebări, că oamenii
se privesc cu
nelinişte, ca în ajunul

unor evenimente ce se anunţă grave. Ce poale să ficl... De ce domnul locotenent ţine să asiste la trierea tuturor rândurilor de refugiaţi şi de ce, atât de dese ori şi singur cercctea Ză malul duşman, de par'că vrea să-i înveţe ţoale încreţiturile şi toalc tufişurile pe dinafară

?Într-o dimineaţă ca aceasta, nechezatului lui Pafnute, îi răspunse din ceaţă un alt nechezat. Două fantome întregi de cai şi călăreţi se apropie cu sunet natural de copilă, dând la o parte draperiile albicioase; am impresia că pă-trund în cuprinsul unei oglinzi a cărci înşelăloarc supra-faţă sa dat însfârşil în lături, îngăduindu-mi intrarea în

misterul închipuitelor şi simetricelor ei alcătuiri. Mă trezesc nas în nas cu locotenentul Iliad.
— Eşti imprudent, mă mustră el amenințător. Puteam să te iau drept altcineva... aici e sectorul meu...
— Te înşeli amarnic... te sfătuesc să înveţi mai bine cum se ceteşte pe hartă...
La duşmănia privirei lui răspund cu privire de duşmănie. La nici unul cuvântul glumeţ, care să întoarcă a- ceastă scenă penibilă într-o încercare de şagă, nu se i- veşte pe buze.
Caii de sub noi se alarmează; un fâşâil şi o ruplură de creangă uscată aproape: privirile ni se întorc alături. Urechi asculte şi două puncte fosforice; un lup ogârjit ne' primeşte cu râs alb de neholărîre- Un picior îi stă ridicai, gata de fugă, dar partea din urm$ a trupului sub- ţiralec, par'că s-ar lăsa, pe şezut, să slea să ne privească. întoarcem ochii plictisiţi, pentru a ni-i încrucişa de oţel prin spaţiul propriei noastre uri.
Când am ocolit spre drumul fiecăruia, vedenia cu râs de foame sălbatecă, rătăcită pe linia bătută a patrulelor, dispăruse. Însă până la complecta lui anihilare şi unuia şi alluia ne-a răzbătut duşmănos în urechi, zgomotul de potcoavă al calului advers.
Aşa dar, aceiaşi ură pe care încercam s-o oprim fără folos evoluase înlrlnsul, din momentul plecărci mele pripite, aproape năvalnice, fără nici o compătimire, fără un cuvânt de bună revedere., Ce spun? o ură mai feroce decât a mea, că nu putuse avea asupră-i nici măcar în primul moment al revederei o putere de stăpânire! A- cum mă simţeam uşor şi vesel. Toată meschinăria invidiei retrospective, a geloziei fără corp precis care s-o motiveze, îmi apăru acum limpede şi legitimă. Tot a- vântul interesat şi exclusiv pe care încercam să-l depun şi încă nu ştiam cum, pentru aflarea aceleia pe care norocul vrusese s-o ducă bunului ftieu prieten, mi se păru acum cu rost şi cu sorţ de izbutire. Aveam însfâr- şit deslegarea urei şi-a acţiunilor pe fată.
Patrulele alergau acum ca zminlile pe întinderea sec- torului şi năvoadele lor mi-aduceau aproape ceas cu ceas recoltă bogată. Alte ori aş fi ridicat mâinile în sus cu disperare: unde-şi închipuc rătăciţii ăştia că e loc aci pentru atâta lumel Şi i-aş fi expediat chiar la moment, fără a mai sta nici de perchiziţie care nu ajungea la nici un rezultai, nici de interogările prin tălmaci care, nu erau decât o pierdere de vreme. Percheziţii numai pentru cei cari ştiau cu adevărat moldoveneştc, or care dovedeau

temeinic că aveau rude în ţară, trecerea fiin- du-le prin urmare libera. Ceilalţi toţi — şi aceştia împlineau numărul cel marc — înapoi, nazali înapoi la raiul roşu! Noi vrem să rămânem cu iadul nostru, şi n-avcm ncvoc de nici o rază din cerul lor.

Cam aşa făceam întotdeauna când era îmbulzeală mare de muşterii de aceştia dubioşi; ghiaţa lui Dumnezeu, mă ajuta să îndeplinesc manevra cât ai bate din palme, după ce — pentru a evita vre-o încercare de recidivă, — lucru care se petrecuse adesea — tălmaciul ţinea o scurtă cu- vânlare, compusă mai de mull, de mine în româneşte, în care, pe lângă o mare pedeapsă nemaipomenită cu care-i ameninţam, le mai dam dinlr-un rest de umanitate piezişă speranţa înviorătoare că la Polonezii şi la popoarele nordice, după ultimele noastre cunoştiinţe, condiţiunile de trecere erau incomparabil mai uşoare decât ccle care nouă ni se impusese să le pretindem.

Acum această mângâere dublată de-un fel de stratagemă mi se păru puerilă, barbară şi lipsită de orice eficacitate; oamenii aceştia se aruncau în cumpăna norocului cu ultima lor putere de nădejde. Era tot atât de firească «lin partea lor, această încercare a necunoscutului, după cum era natural din partea noastră să le aţinem calea, şi să-i respingem; era o întrecere, nimic decât o simplă în- trecere, un joc de copii ca ori care altul... mulţi din ei puteau să izbutească, după cum multora, oamenii mei izbuteau să le bareze drumul. Atât şi nimic mai mult, un simplu joc, Cine nu nimerea pe aici, putea să încerce mai sus, or mai jos... Dar a le lua nădejdea acestei izbutiri, deschizându-le perspective atât de îndepărtate că echivalau cu prăbuşirea totală a celor din urmă. mijiri de noroc: era o cruzime gratuită şi inutilă; a traversa un râu îngheţat şi-un front de câteva sule de metri în adâncime, cutreerat doar lă răstimpuri de patrule, nu era tot una cu a lua în piept hotarul tot dea- lungul, mii de verste spre miază noapte, bătute şi paralel şi transversal de propriile lor patrule mai rare, dar mai periculoase ca ale noastre, pentru cei ce vreau să fugă.

Fără să-mi dau seama, oprii pe tălmaci să mai desvolte scurta cuvântare; basarabeanul înalt, cu barba revărsată pe piept ca a sfinţilor din icoane, dădu din umeri indi- ferent. Dar mi se păru cu tot întunericul, sau poate tocmai din cauza lui, că pe figura-i de patriarh trece umbra unui zbor de pasăre străină.

— Crezi că[1] ei ne ascultă? căutai să mă explic. Pierdem vremea de geaba...

Şi cu toate că nu-mi displăcea să lămuresc oamenilor mei — dar numai după executare, — rostul ordinelor, ce le dădusem, de astă dată explicaţia mea mi se păru stângace şi poltronă.
Pornii în pas alert să traversez bălătura pichetului déla un colţ la altul. Făcusem aşa dar, primul pas, contra îndatoririlor mele? Hm... Deocamdată, atâta lucru nu pulea fi nimic desigur... Dar ceia ce avea să urmeze, pentru ce avea să urmeze... Sunt cu adevărat un...
Pasul îmi creşte nervos... Or cât mă străduesc, nu pol să-mi apar mai vinovat decât de-o zbughire noaptea spre iatacul Niculinei... O femeie frumoasă, o artistă, nu ştiu dacă mare sau mică, un suflet totuşi, un vis... un vis mai vechi şi mai scump... o femee aleasă, făcută scăpată, cum scapă cu sutele şi cu miile atâtea mutre de rând, un minut mai târziu după trecerea patrulei prin întunecatul zăvoi... Haida del când chiar domnul colonel a spus că nu e o periculoasă. Nimic grav în loată povestea asta, dar absolut nimic. Cum, pentru atâta străşnicie cu câtă ne-am armat sufletul nostru, nu putem oare să ne îngăduim prilejul de a ne aminti că avem o inimă: al unei singure, al unei inofensive graţii? În vechimc sclavii a- veau toate libertăţile, într-o singură zi... Ah, pilda rea, minţile firave ale soldaţilor, cât despre asta, nici o grijă! Observarea scrupuloasă a celor mai mărunte legături şi consecinţe... Atât... Şi nici o complicitate... Nici măcar a lui Gârneaţă?... Nu, nimic... Nici a tălmaciului? El, care poale spune orice în ruseasca lui cât de tare, însă neauzit de nimeni în lot delaşamciilul... decât de refugiaţi. Agilarca unei năframe de nădejde în sufletul hămesit de nevoia evadării spre viaţă a acestei turme săl- bătecile, care buşneşle într-una ca dintr-o imensă pădure incendiată?... Nu, nimic... nici un tălmaci... nici o complicitate. Numai cu mine singur...

Şi totuşi, el le-ar putea grăi domol în graiul lor lihnii* ţărănesc, acestor vagabonzi, ca o

poveste dedemull, de când lumea, de când bat ncconlenit acest pământ copilele sotniilor căzăceşti şi de când pârjolul tătăresc a- lunga dintr-o parte lnlr-alta a râului, convoaiele mohorîte ale bejaniilor: de-o fată rătăcitoare, ce s-ar putea uşor cunoaşle după o cutie de vioară

-Aduc pe tălmaci în odăiţa mea şi-l cinstesc cu un pahar de vin; dar vorba mântuitoare nu-şi poate găsi drum prin fălcile incleşlatc. El îşi netezeşte mustăţile şi barba uriaşă, când pune "paharul pe masă; şi parc tare mulţumii de această atenţie deosebită. El nu-i oştean; e doar plătii cu o sâmbric modeslă şi cu drept la cazan şi îmbrăcăminte;

cl nu-i oştean propriu zis şi aş putea vorbi cu cl în voc, orice mi-ar trăsni prin gând. Îi mai lorn un pahar şi încă mai multe, dar nu izbutesc să-l întreb, decât de locurile lui şi de familia lui, la care cl Îmi răspunse ceva foarte trist, nespus de trist; cu nu aud nimic, căci gândul îmi zboară nu tocmai departe, dar oricum nu' e cu mine, nu maji c cu mine... lar povestea lui lrcbuc să fie grozav de tristă, o văd bine din expresia feţei lui, din clătinările repetate ale capului, o aud din oftările lui şi simt cum mă apasă toată tristeţea o- menească.
Il las să plece şi nu-i spun nimic. Mă minunez eu Însumi cât sunt de tare. Sunt nespus de tare şi trist.
Ies după el şi tai bătătura în pas gimnastic ca un leu în cuşcă... Din când în când, prin faţa mea trece câte cineva, Gârneaţă ori Cebuc, ori vre-un gradat. Şi eu trec înainte şi mă grăbesc vrednic în această învârtire pe loc... Nimic... Nici un ajutor... Atât de sigur între atâţia oameni...
Mă înalţ pe colnicul uşor şi-mi las ochii biruiţi, umiliţi, în besna cea mare de dincolo... Stau mult aşa şi a- bia intru târziu, simt în spatele meu antene streine, prezente, care mă dibue.
Mă întorc brusc... Gârneaţă şi Cebuc stau la distanţă apreciabilă, dar e limpede că ei aşteaptă ceva dela mine,.. Nu aveau de comunicat nimic urgent, de sigur, căci ar fi făcut-o până acuma, dar voiau totuşi să-mi vorbească. Le fac semn să se apropie.
— Ei, haideţi, ce doriţi? spuneţi...
— Vreaţi să mă întrebaţi ceva?
— Unde vă vedeam... cam...
• — ...Cam... nilinştit... şi vă tot uitaţi *într-acolo...,*
— Ei şi dacă mă uit într-acolo... ce vă priveşte pe voi?...
— Se pregăteşte oare ceva, domnule locotenent? întrebă cu glas de taină Gârneaţă.
— Ce să se pregătească?...
— Cine ştie... poate,... cu bolşevicii ăştia... cum şi-au pus ei gând să pună jos toată lumea... Poate că s-a primit ceva, vre-un ordin...
— Nu vorbiţi prostii.
Şi râd tare şi voios, ca să le arăt că nici nu poate fi vorba de aşa ceva.
— Eu mă gândeam că... unde tot vă vedeam umblând de-colo... până colo...
— Ho, ho, ce idee... nu Gârneaţă... umblu... umblu pentrucă... înţelegi... pentru că... nu-mi ies nişte soco-

teli... din cărţile mele.". Am dat de unele grele ale dra-
cului...
Şi scuip plictisii într-o parte, în privirea de respect a plutonierului, care se minunează tot, că, fără a fi silit de nimeni, mai găsesc şi timp, pentru lucruri care dau a- tâta bătae de cap...
— Da... eu ştiu de ce vă uitaţi aşa câte odată peste râu, domnule locotenent, îşi pipăi mustaţa lui neagră, clipind şiret din ochi' Cebuc. Mai ales ziua...
— De ce mă uit?...
— He, he... dacă îmi dădeaţi mai multă luare a-
minte...
— Luare aminte?... Ce luare aminte?
El nu se grăbi să-mi răspundă. Apoi râse iar tihnit, cu înţeles, spunând doar atât:
— Şpioana...
— Spioana?...
— **r**-am spus eu lui Gârneaţă... se vede c-aţi primit vre-un ordin... vre-o înştiinţare...
— Nu înţeleg... de ce spioană vorbeşti? N-am primit nici un ordin şi nici o comunicare, nu înţeleg ce vrei să spui.
— Nu v-amintiţi... în seara aia... omul ăla din Ardeal...
— Nu-mi amintesc... omul... a da... acela din Ardeal... Ei, ce e cu el?...
— Care i-aţi dat druinu... în seara când v-aţi Întors dela domnul locotenent Iliad... Când v-aţi dus dumneavoastră întâi la dânsu'... Era Gârneaţă de serviciu... iar eu stăm aicea şi-i prijoneam pe ruşi... Ş'a fost şi ardeleanul ăsta...

Da mi-aduc aminte... Am şi vorbit cu el mi se parc... Eram şi cu niţel dispu6 atunci..

— .Păi da... L-aţi* bătut pe umăr şi aţi spus: „Asta e român din Ardeal"... Că' începuse el să vă spună de şpioni, c'nu împânzit tot malu' ălălalt. Da atunci dumnea-
voastră i-aţi spus: „la mai taci şi tu cu şpionii tăi, mă; sunt plictisit de şpioni şi de prostii d'ăştia". Iar el alunei a

început povestească de unde e şi cum a rămas la ruşi din război, tocmai în Siberia şi cum a scăpat încoace...
Mi-aduceam perfect de bine aminte: era un ţăran ardelean, prizonier de război, oprit de-un soviet siberian la muncă forţată de mină. Îi dădusem drumul chiar fără escortă.
— Eli da, mi-amintesc... da n-a fost vorba de nici o spioană...
— Păi, ne povestise nouă înainte. Spunea ca văzut-o chiar în seara aia, când el da târcoale să treacă încoace. A văzul-o de departe şi s-a speriat de ca... S-a ascuns în tufiş că avea căciulă albă şi cisme negre, adicătelea se chiamă că ea avea aşa — şi el a crezut că e soldai. Ea se uita cu băgare de seamă încoa şi-ncolo. Dar nu se apropia de ghiaţă ca să treacă, măcar că nu era nici ţipenie de om. Da ea pe semne nu vrea să treacă... Pe urmă a luat-o repede la picior înăuntru, în ţara rusească. Dar asta e principalu..., că avea ceva în mână... ceva negru... un aparal de fotografiat... adică spioană... că cl auzise de-aşa ceva, de când era în război. Pe urmă după cp s-a îndepărtat s-a mai oprit odată şi s-a uitat îndărăt, da' ardeleanul, abia după ce nu s-a mai văzut, s-a strecurat încoace...
— Un aparat fotografic?
— Da... fotografic... d-ale mari... o culie lungă şi neagră...
— O cutie lun... Fotografia cu ea?
— Nu; se vede că isprăvise. Că şi eu l-am întrebat, zicea că-l ţinea în mână de-o lortă... Al dracului ardelean, toate le-a băgat de seamă...
Tot sângele mi-a năvălit în cap; îl simt cum buşneşle din toate părţile şi cum se izbeşte cu furie de talaz, în tâmplele mele.
— Pe la ce punct a trecut ardeleanul?
— Pe cât spunea el şi pe cum îl prinseseră ca la un chilometru mai jos de aci.
Dar Cebuc nu ştie să-mi mai dea şi alte desluşiri*
Şi contrariat de veştile incoinplecte, contrariat de tumultoasa-mi curiozitate nereţinută, rău disimulată, pornesc în râs stupid, falş, galben, care pentru ei vrea să însemne nesinchiseală, dar care pentru mine e ţipăt de răstrişte, de durere, de nebunie.
— Mie tot îmi juca pe limbă să vă spun, complectă Cebuc agale: „A văzut el o spioană dom' locotenent, cu aparat de pozat în mână... Da' prea ne-aţi tăiat-o dintr-odală: — „la mai tăceţi cu prostiile astea"... Şi am tăcut...

La un chilomelru mai jos. Hin, dibuia aşa dar un sector nou; şi ezita să nu nimerească tot la -Iliadl... Hml Şi dacă nimeria? Putea foarte bine să-şi închipue că nu era inspecţie tot timpul şi că tot Iliad putea să-i fie cel mai de folos. Dar ea îl evita. Despărţirea aceea în noapte pe ţărmul pustiu şi înzăpezit, printre fantasmele tufişurilor, răscolise mândria rusoaicei. Se mai gândeşte cineva la mândrie când luptă să iese la viaţă? Său încrederea în Iliad se risipise? Oare să nu fi văzut "cât îl stăpânea? E cu putinţă, o femee să nu-şi dea seamă de a- ccsl lucru? Poate îl căuta tot pe el, cerceta unde să-i fie sectorul, dcalungul râului atât de sucit de meandre, că, dacă nu-i cunoşti bine cotitură cu cotitură la cea dintâi abatere ai rătăcit? Nu pot să văd decât astfel lucrurile, pentru că revelaţia lui Cebuc, întârziată din propria mea vină m-a descurajat cu desăvârşire. Hm, zgârcitul meu noroc nici aici nu vrea să înă ajutel
Ideca asta mă indispune grozav şi pe deasupra, mai vine şi Iliad să-mi bată la uşă. Cu toată displăccrea vădită pe care nu ştiu cum s-o mai ascund, când mi se anunţă a-ccastă vizită, rece ca şi frigul care-mi intră odată cu ea În odac; bag de seamă după o jumătate de ceas că tre- buc să binecuvântez cerul, cârc mi-a adus-o.

— Ea trcbuc să se întoarcă, să încerce să treacă iarăşi, venea din prea mari depărtări, ca să renunţe aşa uşor, strigă el, dcsbrăcftndu-se, fără

a fi poftii. Şi dacă n-a revenii înci^ e că a avut imprudenţa să se îndepărteze prea mult şi acuma nu-mi mai nimereşte sectorul. Nu înţelegi? E limpede! urlă el scos din fire de sarcasmul care-mi învălue faţa. Nu înţelegi? Dacă i-era să treacă prin altă parte, ar fi trecut până acum... aşa la întâmplare, unde-o nimeri să iese... Dar

va veni, căci tot de mine c sigură... Se va gândi că n-o se fie inspecţie lot timpul şi că dacă n-am avut prezenţa de spirit să-i spun că-i aştept reîntoarcerea, nu era greu de bănuit din plânsul meu acest lucru. Ea va veni, înţelegi,... ca poate a luai ca o tărie a mea, ca un punct de onoare pentrn un ofiţer, ca să n-o sfătuesc să revină,

când superiorul meu o izgonea... Dar amintindu-şi nopţile noastre, zilele noastre, dragostea noastră, avântul cu care am începui despăduchiatul, înţelegi, când ea se aştepta la dispreţul meu; când îşi va aminti atâtea lucruri pe care tu n-ai de unde să le ştii, va veni auzi, va veni, auzi va veni, cu încăpăţânarea aceia

rusească despre care mi-ai vorbit, de a înfrânge din nou acolo unde a îost învinsă, de a se reîntrona acolo, unde a fosl izgonită... Aşa trebue să fie precum îmi povesteai de mulî... mi-aduc aminte bine unele lucruri şi-mi spun: ea trebue să vie, • Ragaiac avea dreptate... ea trebue să mă caute..

.Il ascult zdrobit penlru că simt cât de multă dreptate are. Dar mai e ceva care mă ţine solid pe picioarele mele; mai sunt tocmai cuvintele lui Cebuc, care acum sar ca spiriduşii în gândul meu şi-mi aduc un vântişor de

încredcre. Ha, ha, imaginaţia mi-e cu mult mai bogată de cât a acestui camarad nătărău, pe care lot eu l-am zdruncinat din imbecilitatea vechilor lui rutine şi a reduselor lui aspiraţii. Mi se pare ceva extrem de grandios, de epic cciace am de gând să fac. O mulţime întreagă de cxallaţi arşi de mirosul scăpărei mult visale, vor căula pe fată, singura care va putea să deschidă poarla celui ce va găsi-o, spre pământul acesta ferecai, pentru ei un ideal atât de considerabil. Şi viziunea asta numai, se desvoltă atât de mult în mine. că surâsul meu de îngăduinţă şi de compătimire, cu care consider pe convorbitor, e cu neputinţă, să scape acestuia.

— Dar se poate întâmpla, ca ea să fie capturată în limitele sectorului tău...

— Ţi-am mai spus şi ţină repet: sectorul meu are doar...

— Sectorul meu arc şapte şi al tău încă şase chilometri... Treisprezece chilomelri în total...

Iliad se întrerupsese ca să scoată harta din patajca ei transparentă. Mi-o întinde pe masă şi degetul lui aleargă nervos peste chilometrii tescuiţi pe hârtie.

— Vezi, îmi spune el, bătând cu vârful degetului într-un punct însemnat cu roşu... Asta e salul unde a poposit ea, găzduită de-un culac bătrân, de unde a adus şi păduchii... Îi zice Duboşani... Îl vezi... Bani avea cu ca, bani ruseşti, bani românești, bani streini... Numai bagajele i se furase. Banii i-au fost aduşi colonelului care-a poruncit să i se rcslitue... deci gazda la culac era asigurată... Acuma priveşte aici... în sus şi-n jos, în dreptul întregei întinderi a sectoarelor noastre nu mai e alt sat atât de a- propiaf..

— Dar dacă a nimerii lotuşi în altă parte...

— A revenii cu siguranţă aci... suni atât de sigur că nu mă înşel de lucrul ăsta, cum sunt sigur că nu mă înşel că le văd... Aici c punctul pe unde a trecut în sectorul meu şi unde a surprins-o caporalul Potroc. Am anchetat pas cu pas drumul ci... Mai sus ori mai jos de aceste sectoare, cum vezi, e cu neputinţă... Însă, poftim... c foarte cu putinţă să nimerească la tine... înţelegi...

— Sigur că înţeleg... E chiar de mirare că a trecut la line, când satul pe carc mi-l arăţi e cu doi chilomelri mai jos de limita sudică a sectorului tău... izbucnesc cu duşmănie, ciocnind violcnl cu degetul. Şi c probabil că fata a trccul pe la mine, dar s-a rătăcit şi-a luat-o spre nord, pentru ca s-o nimcrcască măgarul ăla de Polroc... Il şliu, e o mare lichea, l-am avut şi cu...

Şi-mi ascund capul în mâini covârşii de această ultimă noutate. Va să zică ea a găzduit în Duboşani. Ce mai e nevoe de hartă... Acum îmi dau seama de toiul de minune... Ştiu pe unds a venit...
— Bine, reia după o tăcere Iliad, domol, Poate să fie aşa cum spui. Poarte bine. Aşa a fost norocul meu. Însă spune-mi prietene... Dacă va nimeri din nou la tine... Glasul îi tremură, mâinile îi tremură, în ochi îi tremură boabe de lăcrămi.
— Prietene, repetă el apăsând pe cuvânt, cercând să mă fixeze prin rouă ochilor.
— Va nimeri, vezi bine că va nimeri... Pentru eă la mine, probabil din cauza satului aceluia, trag fugarii în- tr-un număr înzecit cât la tine... la uite cât de departe, sunt satele ruseşti din dreptul tău... S-ar putea spune că la line nu se abat decât cei ce răsbat prin sectorul meu şi din cauza şerpuirei fluviului şi a conformaţiei terenului, o iau spre nord, crezând că merg spre apus...
— Exact, exact, ai perfectă dreptate... dar ia spu- ne-mi...
— Am, să ştii că ani! strig cu o imensă satisfacţie. După cum ai şi tu că va veni...
Şi fericit peste măsură îl întreb dacă e dispus să bea ceva vin.
— Vom bea mai târziu, răspunse el cu o infinită Irisleje. Acuma însă, spune-mi prietene, dacă ea va fi prinsă de patrulele talc, oare... oare... — aci înghiţi în sec ca să-şi recapete vocea pierdută subit — oare după cele ce ţi-am povestit... ai fi în stare s-o reţii... pentru line... Nu-l priveam în faţă!, dar îl vedeam, îi vedeam tot chipul cu trăsăturile oscilând între milogeală şi ură; îl vedeam prin frunte...
— Dacă va nimeri la mine... îmi voi face datoria...
— Vei trece-o înapoi? gemu el stins, împlcticindu-şi paşii pe care instinctiv îi face îndărăt...
. Plec ochii şi mai jos şi articulez abia întru târziu, ridicându-mi privirea pe îndelete:
— Depinde...
Duioşia dispăru ca prin farmec.
Nu cred ca Ylad-Ţcpeş să se fi incrunial mai leribil dinaintea unui semen omenesc ca Uiad acuma dinaintea mea... Şi totuşi ochii par'că i se lichefiază.
— Va să zică...
— E simplu, dacă observ că fala e într-adevăr o mare artistă aş putea să trec peste consemn, eah... un caz' a-colo. să închid ochii... şi să-i deschid bariera...

_— În schimbul?
— În schimbul... arcuşului ci fermecat...
Va să zică în nici un caz n-ai reţine-o...
Nu fac astfel de imprudenţe... colonelul acum o ştie...
Iliad îşi propteşte capul în palme şi-şi acopere ochii în mâini. După un răstimp:
— Bine... era de aşteptat... 1111 0111 de onoare 11'ar fi pulul proceda decât aşa...
Mda...
— Dar dacă eu le-aş ruga anume. în virtutea 1111 numai a camaraderiei, dar a prieteniei noaslre... ,ca să mă anunţi şi pe mine... prietene bun.
Se vede că vrei să mă bagi în bucluc.
Firește... dacă' e s-o fac scăpată, Irebue procedai repede... De ce să periclitez viaţa fetei... şi cariera mea... şi caricra la. Trei... Irei nenorociri ar urma dinlr-o simplă imprudenţă râd fericit că pol să previn ncesle de-
El s-a ridicat în picioare şi mă străpunge de sus până jos nu cu ura şi disprețul, pe care ţine să mi le arăte, ci cu mila pe care mi-o inspiră.
— Îţi promit un singur lucru, Iliad.
Tresărire vehementă; atenţie încordată de luptător în gardă...
Îţi pronii! dragul meu, să întreb pe dudiie: — Vreţi să rhem şi pe lliad...

îmi promiţi lu asia?..

.Da. Însă după ce-i voi da loale asigurările, că... în orice caz, ori care i-ar, fi răspunsul l... ascultă bine ce spun, ori care i-ar fi răspunsul... că drumul ei e liber... Şi dacă ea va consimţi, te voi clièma... >
— îmi dai cuvântul tău?
— Il ai...
Nenorocitul se repede la mine, mă ridică în braţe, mă strânge la piept. Ceasuri întregi se întinde acum masa noastră.
— Şi spui că avea şoldul sus?...
— Ha, ha, pe onoarea mea îţi spun... dar fără să-i comprime bustul, *ma parole d'honneur.* Şalele se strângeau spre mijloc într-o linie atât de lină... aidoma cum o descriai tu, în bordeiul ăsta, ţi-aduci aminte? Par'că ai fi fost profet, aşa mă minunam când le vedeam cum se potrivesc toate, cu ce-mi povesteai tu. Dar ce să-i faci? A nimerit la mine. Aşa, e dragă... valsul vieţii...

Numai faja Valiei, mi-era cu neputinţă, cu neputinţă s-o văd în întregime, deşi îi ştiam acuma mărimea ochilor, clinul nasului, linia bărbiei, obrajii, fruntea, sprâncenele, genele, aluniţa din colţul buzei... deşi-i ştiam tot ce se putea şti despre ea...

— Dar în afară de muzică, şi-n afară de trecutul ei, nu-ţi spunea ea altceva Iliad, ceva despre gândurile ei, despre modul cum vede lucrurile dimprejur... cum înţelege bunăoară împrejurările astea...

— Filosofie, vrei să zici?... întrebă Iliad după ce înghiţi ultima duşcă. He, he, cam avea ea chef... dar cum începea îi astupam gura cu un sărut mai tare decât Dostoiewsky. Nu mai avea ce să mai zică. Ce vrei, mon- cher, asta era arma meal Se cam mira ea că eu nu cetisem nimic de Dostoiewsky. Ha, ha, ha, da o răzbeam cu ale mele. Par'că la dragoste aştepţi pe Dostoiewsky? La drept vorbind, cetisem eu ceva: o poveste cu un pom de Crăciun, care-mi inspirase şi-o poezie ;i-am spus cu...

— Şi nu-i spuneai, că aici, aproape, foarte aproape, ai un prieten, care a cetit pe Dostoiewsky tot, tot, poate mai mult decât a cetit ea... care aşteaptă norocul să-i desprindă chiar din paginile lui Dostoiewsky său ale lui Tolstoi şi să-i aducă o Avdolia Alexandrowna, o... Anna Ka...

— Păi ce, eram idiot?... Mă, mare prost trebue să mă crezi tu pe mine...

Iliad redevenea pe nesimţite, cel vechi, cel ştiut...

Iar între timp, cu grijă de ale mele, eu eşiani din când în când în bătătură, alunecam pe zăpadă, zglobiu ca un copil şi rădeam cu poftă. Convocasem statul meu major: plutonieri, sergenţi, tălmaci, dintre caporali doar pe Marinescu, în odaia lui Gârneaţă).

— îmi pare grozav de rău, Cebuc, că am lăsat să ne scape de-o săptămână şi mai bine, chestia de care mi-ai spus, cuvântez cu înfocare. Zici că avea o cutie neagră în mână? Aşa trebue să fie precum ai zis, precum a bănuit ardeleanul: Spioanal Asta nu e un lucru, aşa, fără însemnătate. Trebue să fim cu ochii în patru, înţelegeţi... Zilnic primesc ordine şi comunicări de-a dreptul dela domnul colonel: fiţi cu atenţie la spioni şi mai cu seamă la femei, la spioane! Cum le prindeţi la comandament! lii bine băieţi, femeia asta trebue să ne pice în mână, cu aparatul ei cu tot... Trebue s-o supunem la o strașnică percheziţie, trebue să punem mâna pe toate documentele şi fotografiile ce le-ar purta asupra ei. Însă cum am putea s-o prindem, când noi nu putem să trecem dincolo?... Şi

uite de-aia v-ain chemat la sfat, pentru că trebue să fim toţi înţeleşi... Acuma, vă las iarăşi niţel singuri, că am musafir pe Iliad. Dar până mă întorc, voi să vă şi orânduiţi în gând planurile voastre. Să ve dem ce ziceţi fiecare şi pe urmă vom alege pe cel mai bun...

— Domnul locotenent Iliad, arc cunoştinţă despre spioana asta, domnule locotenent? întrebă Gârncaţă.

— Nu Gâmcaţă... şi nici nu-i spun. Când pot să fac ceva şi singur, de ce să mai încurc şi pe alţii în Iţele mele, ca să se laude pe urmă că ei au descoperii toiul. Merţil...

Un murmur de aprobări îmi întâmpină aceste vorbe, li lăsai deci să cugete şi să se sfătuiască, iar eu alergai la locotenentul Iliad, care se pregătea să plece. Când reveniii, oamenii mei nu ajunseseră încă la un liman mai consistent. Să trimetem un soldat deghizat şi şmecher? - o astfel de propunere trebuia dela început aruncată deoparte: chiar dacă întreprinderea izbutea, colonelul s-ar li supărat grozav. Iar dacă nu izbutea sau lua cine ştie ce întorsătură, răspunderea noastră ar fi fost periculos de gravă. Să tocmim vre-un basarabean, căruia să-i înlesnim trecerea şi să-i ajutăm revenirea — ideea asta a lui Gârneaţă era cea mai bună, dar de unde găseşti basarabean în pustietatea asta şi încă dispus la astfel de aventuri? În cătunul fără nume nu văzusem nici urmă de bărbat tânăr, iar Tohalinul era departe. Ne gândirăm la acei doi flăcăiaşi, pe care-i întrebuinţam la vâslit, vara, când transportam refugiaţii cu luntrea, dar ei plecaseră din cauza îngheţului şi aveau să revină la primăvară. Am fi putut totuşi să le dăm de veste; unul locuia în To- halin şi altul ceva mai departe.

— N-aş dori să punem români de-ai noştri pe drumuri. de pe care nu ştiu dacă se mai întorci, luai în cele din urmă cuvântul. Pentru că o spioană de-astea, e de obicei o femee grozav de crudă şi de periculoasă, a- firmai cu convingere. Ar "fi în stare să-l dea pe omuleţul nostru pe niâna bolşevicilor, ca să-l frigă de viu. Însă eu m-am gândii la asta: ascultaţi şi voi să vedeţi şi dacă n-o fi bună, om găsi alta. Tot ne trec nouă prin mână atâţia refugiaţi, ce ne costă să făgăduim azil şi trecere liberă, fără nici o formalitate şi supărare, aceluia care o va aduce-o...

Aprobările tuturor porniră din toate părţile.

.:.de ce tălmaciul să
nu le spună la toţi,
că-l va băle fericirea
pe-ăl care-o şli şi-o
izbuti s-o hotărască
să treacă prin
sectorul nostru..

.Tălmaciul încuviinţă mişcând în sus şi'u jos barba lui de patriarh.

— Dar nu trebue să ne scape cumva, că noi ştim că e spioană... şuerai, scoborând vocea şi privind cu înţeles pe fiecare din convorbitori... N'u, nu... pentru că în grămada zdrenţăroşilor ăstora nu ştii totdeauna cu cine ai de-aface, ori cât am scotoci noi trenţclc lor cu păduchi. Dar eu m-am gândit aşa: pentru că de obicei spioanclc astea sunt alese anume pe-o sprânceană, — făcui cu ochiul strengăreşte şi toate mutrele îmi răspunseră cu rânjete jignitoare; — să spunem că mulţi fugari ne-au povestit de-o fată frumoasă — s-o nimeri nu s-o nimeri, dar voi ştiţi, toate femeile cred când le spui că sunt frumoase.

— De-asta aşa e, râse unul, şi toţi răseră la fel, iar tălmaciul încuviinţă înţeleptcşte din barbă...

' - ...că toţi fugarii, — nu numai unul, înţelegeţi — ne-au povestit de-o fală tânără, care dă târcoale să treacă încoace şi n-are curajul — ce zici Cebuc. mă a- dresai îndată acestuia, căci zâmbetul şi privirea lui stăruitoare, nu-mi plăceau de loc.

— Bun, bun, domnule locotenent, răspunse el admi-rativ. e straşnic adusă... căj doar atâtea cărţi cale a- veţi În bordeiul dumneavoastră, au ştiut ele cum să vă lumineze...

— Mă, păi dacă e aşa cum a spus ardeleanul, ea tresă aibe gazdă pe-aci prin apropiere, prin Duboşani, ori prin alt sat din împrejurimi... şi mulţi din muşterii noştri poale or fi şi văzut-«... Eu aşa cred că e bine să-i spună ca s-o | >oată ademeni... că într-atâta am auzit de ea că m-am Îndrăgostit de dânsa... Ei. ce ziceţi... băeţi... Înţelegeţi cam cum vine şurubul?..

Înţelegem... să Irâiţi, se amestecară Îndată glasurile luturor şi cu toţii schimbară între dânşii priviri luminoase de aprobare...

— Dar pentru a accentua şi mai sigur caracterul ostăşesc al intenţiilor mele, găsii că e eu lotul nimerit să interviu brusc cu o auloreclificarc:Nu... nu băeţi... îndrăgostit nu merge... he, he, nu sunt aşa de gâsculiţe, femei d-astea pe care le recrutează birourile de spionaj... sunt date dracului de deştepte... îndrăgostit nu merge... trebue găsit altceva...

Am făcut o pauză mai mare, în care timp am tot privit prin colţuri, muncindu-mi figura în semn de medi- ţie adâncă...

— A iacă, găsesc după o vreme. Să zicem bunăoară aşa, ca domnul locotenent s-a înduioşat mult că o biată fată ca ea s-a sfiit să treacă încoace, când trec atâtea haimanale. C-am auzit, că după înfăţişare ar fi de neam bun şi că sunt mare duşman al bolşevicilor, că sunt şi basarabean şi după mamă rus; şi am şi eu rude rămase în Rusia, pe care le aştept. Că am auzit de urgia celor de acum, faţă de nobilii ruşi şi mai cu seamă faţă de femeile nobile — şi cu toate că e poruncă ho- tărîtă şi grea să nu scape nimeni încoace, lotuşi eu închid ochii şi pe toţi îi las să treacă, doar, doar, s-or nimeri şi rudele mele...

Nu ştiu dacă o spioană adevărată ar fi putut primi cu atâta uşurinţă astfel de discursuri, însă statul meu major, spre deosebila-mi satisfacţie, se arăta nespus de încredinţat că şiretlicul va eşi de minune.

— Tot domnul locotenent sireacul... mă linguşi admi- rativ, după obiceiul lui, Gâmeaţă.

lar Marinescu, întru onoarea mea îşi dispuse în chip de veselie, albuşurile vineţii ale ochilor şterşi.

Bătui pe umăr pe tălmaci:

— Nu, lasă, am să-ţi scriu eu pe-o hârtie ce trebue să le spui, pe scurt, ştii... poţi să le mai adaogi pe deasupra, ca să-i lămureşti şi dumneata,... însă ceia ce-ţi voi scrie eu, aia trebue să le-o spui pe dinafară, cuvânt cu cuvânt... pentru că avem de-aface cu o femee straşnică şi nu trebue să greşim cu o iotă... Ba; încă poţi să le adaogi că despre propunerea asta nici unul din moscalii şi vagmiştrii mei nu ştie nimic... că doar eu şi cu dumneata ştim aci ruseşte, dar eu nu pot să mă adre- scz lor pe ruseşte, ca să nu dau de bănuit la soldaţi... înţelegi domnule...

— Inţeleecs... înţelees, asigurai basarabeanul cu vocea lui domoală şi cânlătoare. Iar gradaţii se minunară din nou zgomotos şi linguşelnia de dibăcia mea.

Prima încercare a hotărîrei noastre fu pusă în aplicare chiar în seara care urmă.
Tălmaciul explică streinilor de ce nu putem să-i primim. Oamenii ascultară lămuririle cu indiferenţă; odată ce erau respinşi, ce-i mai priveau pe ei motivele şi oarecum scuzele noastre pentru această lipsă de ospitalitate? Dar când barba lungă a tălmaciului începu să se mişte pentru a pomeni de fata cu „o cutie neagră în mână", ochii pleoştiţi de îndobitocire se aprinseră; felinarul meu se plimbă victorios pe colecţia aceasta de mulre sinistre, adumbrite de cele mai bizare forme de cuşme şi şepci. Însă, când povestea se termină ochii se ascunseră repede în umbra cozoroacelor şi în potloagele care curgeau din căciuli.
— Ei, primiţi băeţi? strigai atunci inimos şi pusei pe tălmaci să repete în ruseşte, cu acelaş ton sprinten, plin de înviorare şi trezitor de nădejdi.
Dar nimeni nu răspunse; ba chiar unele capete se dădură plictisite într-o parte. Tălmaciul se porni să facă preciziuni şi să acorde garanţii; însă, dacă n-ar fi fost soldaţii din juru-le, oamenii aceia s-ar fi risipit cu siguranţă, fără să asculte. Când tălmaciul repetă întrebarea, nimeni nu răspunse. Ba da, primirăm îndată câteva rânjete de câini rebegiţi. Mai mull decât să-i dăm înapoi peste râu, ce le mai puteam facc? Şi dacă asta era totul, puleau cel puţin să-mi răspundă cu batjocura râsului lor tăcut.
Mă izbeam de aceste mulre negre şi soioase ca de indiferenţa albă a câmpului rusesc. În cuprinsul iinensilă- ţei ninse, prinlrc aceste arătări zdrenţuite, printre aceşti orhi dr fiară, printre aceste danturi de lup, Valia se silea sa apuee talazul prielnic, care s-o arunce pe ţărmul salvării. Ea avea de parcurs doar cele câleva leghe din urmă ale unui sălbatec şi pustiu continent. Şi totuşi limanul ajungerei era barat cu valuri de râu, cu cerc de fier şi foc; doar într-un singur loc o luminiţă pâlpâia şi pentru dânsa, ca acele faruri abia zărite, pentru rătăciţii mărilor înfuriate. Dar cum va putea să ajungă până la urechiuşea ci fină de muzicantă, şoapta uşoară, ca unda de zefir; că aci aproape, într-un loc anume, o luminiţă a scăpărei pălpâe numai şi numai pentru dânsa...
O, ho, cu nepuliinţă să lăsăm lucrurile aicea... Haide; haide, curaj... încă un pas, încă unul... Şi cu ultimile sforţări ale naufragiatului ce vrea să prindă ţărmul ascuns de noapte şi depărtare, mă reped cu umăr de l'ier îu bancul de indiferenţă şi prostare. Mi-aud glasid ferm lovind cu sonoritate masivă de ciocan şi mă încu-

rajez de el, întărindu-l. încep un viu şi sever interoga- lor. Vocea mea impune şi ochii-mi domnează. Îi descos în bloc, apoi pe fiecare în parte: asupra drumului străbătut, asupra situaţiei geografice a malului dincontră, asupra ultimilor localităţi în care poposiseră. Veni ani în sfârşit cu vorba la Valia; câle unul începea atunci să se desmorţească. A. par'că văzuse el ceva... a da, da... o barişnă înaltă... şi cu... în mână... o cutie,,,., da, da, da... Ah, iată unul, care-mi păruse cel mai recalcitrant dintre toţi, imi înşiră acum o poveste întreagă... E vădit lucru însă că^fata rătăcitoare s-a iscat în mintea lor abia în clipa de faţă. Dar râu cusutele lor minciuni mă înviorează, mă umplu de viaţă ca repetatele găleţi de apă pe cel ce şi-a pierdut simţirea; îini dă prisos larg de energie, ca să le insuflu adânc, pe deasupra bărbei de profet a tălmaciului, ambiţia faptei şi dorul aprig al scăpărei.

- Ei vedeţi, unii aţi şi văzul-o... prin Duboşani sau prin alt sal prin care aţi trecut... cel care mi-o va a- duce-o.:.

Şi tălmaciul Irebue să precizeze iarăşi după dictarea meu. că vreau s-o scap pentrucă este o duşmană a roşiilor, o albţi, — şi trebuc să atragă deasemenea a- tenţia asupra poziţiei pichetului meu, pentru ca trecerea să nu se încerce în vrc-un loc greşit, unde alţi co- mandanţi. poate, nu vor să ştie nici de albe. nici de roşii... Târziu în noapte, îmi dau seama că am greşii cu nefericitul cuvânt: albă- Căci suggesliile mele, prin gura acestor indivizi nesiguri, puteau ajunge la urechile unei adevărate autorităţi bolşevice... Chiar mâine, discursul ce i-am scris tălmaciului, trebue potrivii din nou, cu multă, cu foarte multă prevedere.

În grupul aliniat pe două rânduri al refugiaţilor, la întrebarea lui Gârneaţă: ..Care din voi e moldovean?" nimeni nu se mişcă. La a doua întrebare: „Care din voi ştie moldovencşlc?" se desprinse unul singur. La întrebarea tălmaciului, pe rusește: „Care are rude în lia- sarabia?" iarăşi nici o mişcare.

Oamenii fuseseră prinşi pe înoplal şi urmau să fie Iri- înişi înapoi tot în noaptea asia. În cel dintâi moment prielnic. Cel care păşise înaintea grupului era înalt de statură; la reflexul promoroacei figura lui împrumuta sensuri imprecise, inconsislcnle, schimbătoare. Il cuprinsei în conul de lumină al felinarului meu electric, de buzunar. Un chip tăiat de linii dure şi multe, nesimetricc; ochii mici sub smocuri aspre de sprâncene. Sub nasul gros de

formalul şi culoarea unei pătlăgele vinele, individul era spân, dar de-o parte şi de alta a nărilor, alte două Mnocuri ţepoase şi rare, încălecau colţurile buzelor. Fălcile deasemenea i-crau golaşe dar în vârful bărbiei şi dedesubtul ei se sburlcau ca nişte ace înfipte în peri-niiţfl, aceleaşi ţepi aspre şi rari. Căciula de oaie, şuba rifrămizic, şi boitorii din picioare erau ferfeniţă.

— Tu zici că ştii inoldoveneşle. dar nu eşti moldovean. Kşti ovrei? Il... h

— Eşti jidan? trebuii să mă(corectez, pentru că în Basarabia cuvântul „evreu" pare, dacă nu necunoscut, în orice caz foarte curios fiilor lui Israel, de condiţie joasă.

— Niet.

_ — Ştii moldovenește or nu ştii? îmi înăsprii vocea agasat.

— D-apăi că grăesc.

— 'Cum te chiamă?

— Ilia.

— Ei, şi-atât?

— Atât... Pentru un suflet al lui Dumnezeu un nume e de-ajuns... Că[1] şi şei de au mai multe tot un noroc au pe lume; douăzeci de-o avea, şi tot le-o schimba să se ascundă, foamea şi moartea tot îi nimerește...

— Ce spui mă?... Faci pe cugetătorul ai? Eşti rus atunci?

— Suflet al lui Dumnezeu.

— Lasă pe Dumnezeu, răspunde ce te întreb; eşti rus?

— Oi fi şi rus...

— Cum oi fi, bă? eşti sau nu eşti, răspunde repede că n-am timp de ghicitorile tele.

— Eu p'ân aste locuri m-am născut...

— Aci sau dincolo?

— Pe aici, pe dincolo...

— Zi te-ai născut pe rând...

— Al întunecat o mai şti cum m-am născut, Lumina voastră... da' eu nu-mi mai aduc aminte că pe vremea aia eram şi mai prost ca acum.

— Văd că vorbeşti limpede ca moldovenii adevăraţi, de ce n-ai ieşit din capul locului, când am întrebat cine-i moldovan.' Ori nu-ţi place să-ţi spună că ai cap de bou...

— D-apoi cum nu mi-o place, că şi boul e mai frumos la cap ca mine... Nu vă supăraţi luminăţia voastră, oi fi şi moldovan.

— Cum oi fi măi? eşti sau nu eşti? Ce-a fost tată tău...

— Om o fi fost şi el, că văd că n-am ieşit nici mânz... nici viţel... şi tare rău îmi pare de-asta... Că mai cu bucurie şi mai omeneşte s-ar fi uitat oamenii la miîe.' Da eu la faţă nu l-am văzut ca să-i grăesc şi lui aşa o bucurie...

— Da maică-ta nu l-a văzut?...

— Dacă s-or fi desfătat noaptea prin iarbă, cum era să-l vadă şi ea iraca-n? Că la drum lung pe câmpie, omul unde vede om se opreşte să-nopteze şi une-ori se nimereşte să fie la o lallă şi-o fumee or două... Iar după hodină, o porneşte iar din viul nopţei, care încotro Il trage soarta lui.

— Da maică-ta ce era?

— Era şi ea bună femee... că atât cât am fost împreună nu m-a lăsat din sudălmi şi bătae. Da se chiamă că nu m-a aruncat pe drum.

— Bine, bine, dar ea ce era? moldovancă', rusoaică...

— Poate-o fi fost de amândouă felurile, că dacă era cu ruşii grăia ruseşte, da cu moldovenii," moldoveneştc...

— Da cu tine cum grăia?

— Când mai aşa, când mai aşa... cum nimeria şi ea.

— Da voi în ce sat staţi, rusesc sau...

— Pe unde ne-apuca iarna, că vara toată nu stam locului... pân' într-o zi... eram flăcăoaş pe-atunci şi ne-o prins într-un târg şi ne-o închis, da nu laolaltă... D-a- lunci n-am mai ştiut unul de şclălant...

— Şi pân-atunci n-ai avut şi tu curiositatea, cum să spun, nu te-o îndemnat şi pe tine sufletul s-o întrebi- Da tu ce eşti mamă, moldovancă, ruscă?

— Iaca, să mă iertaţi înălţimea voastră, numai aiasta nu mi-a dat în gândul ista prost al meu s-o întreb...

— Auzi, Gârneaţă, ce glăsucşte ăsta... L-ai căutat bine prin buzunare?

I>a răspunsul accsluia, că i-a dat o atenţie specială, mă adresai iarăş individului fără najie:

— Vezi mă clolovcc, dacă apucai să-ţi spimă maică-ta că eşli moldovean, rămâneai aici. Dar aşa, o s-o iei la drum îndărăt ca şi ăştia, care ne înţeleg ca pe păsări.

— Să trăiţi ani mulţi şi fericiţi luminăţia voastră. Aşa să faceţi cum grăeşte înţelepciunea măriilor voastre. Şi eu tot mulţumit oi rămâne, că şi acolo ca şi aicea e tot pe pământul lui Dumnezeu.

— Eu am auzit că pe-acolo nu mai e pământul lui Dumnezeu...

— D-apăi ş'ăi de zic aşa mărite Doamne, lot ai lui Dumnezeu sunt şi ci şi tot lui o să-i răspundă la dreapta judecată...
Omul se dădu lihnii îndărăt să-şi ocupe locul printre ceilalţi. Il oprii. Rămânea să mai mă gândesc ce c de făcut cu dânsul.
Urmară lămuririle tălmaciului şi propunerea salvatoare. Dar aceleaşi mutre impasibile, aceiaşi ochi îndobitociţi sau împroşcând o clipă iniei sliclişuri de ură şi dispreţ, desigur, pentru barinul puternic şi fără grijii, care încearcă să le exploateze nenorocul ca să-şi înlesnească aventurile şi să-şi potolească aleanurile. Pe nici unul, de dala asta intervenţia mea n-avu darul să-l aţâţe măcar la minciună; dădeau răspunsuri atât de brutal negative, că mă întristară cu desăvârşire şi-mi epuizară repede stocul de ademenitoare întrebări.
Îi părăsii cu limpede conştiinţă a zădărniciei bielei mele nebunii de a pretinde să scol din imensitatea înă- rei, inelul de preţ aruncai de-un orb. Aş fi vrut să oftez adânc de obidă şi totuşi, nici măcar alât nu pu- tcam, ţinui de rău de aţâţia ochi pricleni ori duşmani cari mă ţinteau ca nişte guri de arme pe-uu condamnat. Reintram în bordei şi mă aruncam, cât eram de lung în pat, strivindu-mi ochii cu apăsarea pumnilor strânşi şi prefăcându-i în inii de scântei colorate, ca pe nişte tăciuni izbiţi de cleşte. Atât mai dăinuia în acele momente în abizul negru din mine; aceste bizare steluţe de kaleidoscop în artistică şi neîncetată combinare; ş'a- poi din necuprinsele depărtări ale infinitului prins sub pumni, din nou, nepotolita nădejde începea să tresalte.
Mă ridicai cu priviri lurburi în amurgul lui mai pronunţai al odăiţei: şi din umbrele colturilor răsăriră aceleaşi cozoroacc de şcpci soioase şi aceiaşi oclii fosforescenţi, fixându-mă din bărbi or de sub căciuli. Numai că acum mă priveau cu altă lumină, iar în gândul meu speranţa se reabilita cu desăvârşire, când se umplea de mânluiloarea imagine: vrc-unul din accşti vagabonzi încucişind întâmplător drumul cu ca: faţă-n faţă cu realitatea, cu neputinţă ca sufletul vagabondului să nu se limpezească, gândul răsplăţei să nu-i încolţească sigur şi slăruitor.
Să trăiţi, strălucirea voastră, — îmi lae calea 11ia, când ieşii iar în bătătură. Da* pe mine m-au lăsat singur afară şi tare mai mă împunge vântul prin frunzişul ăsta de cârpe, care abi' de se mai ţine pe oasele mele...
A... da... duceti-l şi pe el... Dar lu nai să lreci înapoi noaptea asia. Am să telefonez la comandament, să

vedem ce e de făcui şi cu line..! le oprim sau le expediem...

Să trăiască mărirea voastră, da dacă cu v-aş mulţămi de bună voire şi v-aş ura de sănătate, să mă lăsaţi să mă înlorn eu netrebnicii ăilalţi, înapoi, la răsărit. .

- I). da...? aşa?... a, bun. Renunţi de bună voe, cum s-ar zice. . Hei, Gârneaţă, apropie-le aicca... la vezi, ce e eu stimabilul ăsla... zice că s-ar întoarce peste râu.

S.1 trăiţi. înălţime:! voaslră, şi dumneata gaşpadin liauplcăpilan se îndreaptă el către Gârneaţă — şi să mă icrlaţi, da iacă, vedeţi, aiasta e loată moştenirea care mi-a rămas de la ăl de m-a făcui la popas de noapte: când aud de telefonă şi de camandamcnt să m'-a- puce aşa .. cum să mai grăcsc... măriile voastre ziceţi că leomâ. dar eu zic că ruşine inare, pcntrucc să mai stricaţi aşa lucruri scumpe şi să supăraţi aşa înălţimi luminate cu un păcătos şi călic ca mine... i-o fi scârbă şi tealifonului aşela să cânte pentru aşa otreapă şi gunoi...

— Il auzi Gârneaţă... Auzi ce pehlivan vagabond, ia mai scutură-i puţin efectele, bucăţică cu bucăţică^.. Însă Gârneaţă clatină din cap fără însufleţire:

— Ce să-l mai scuturăm degeaba domnule locotenent, că prin găuri i se vede şi pielea... Nu l-am răscolit eu destul adineaorea p'ăsta mai bine ca pe toţi, ca nici mie nu-mi plăceau de loc ţepile ălea de arici; da vă asigur, în afară de păduchi, nu mai are nici un secret. Conul de lumină al lămpei de buzunar umple iar faţa schimonosită de linii dure ca a contaminaţilor de lepră. Ochii, cu adevărat de arici, nu aveau nici o expresie, dar mizeria asta omenească, nu putea inspira cu adevărat decât milă.

— Bine, eşti slobod să treci cu ceilalţi. Paşol...

Dar Ilia nu se mişcă. Sentinela se apropie, dar el face un pas sfiit spre mine, în vreme ce gura i se întinde, într-o parte şi într-alta sub ţepile aspre, despăr- ţind complect în două figura-i hidoasă.

— Să trăiţii îşi răsuceşte el umerii, aplecându-se şi răslumând capul într-o parte, ca să-mi vorbească de jos în sus, ca şi când ar fi simţit că-i necuviincios din partc-i să fim potriviţi la statură — dacă mi-i iertat să îhtreb... Oare pe muie cu ce m-aţi răsplăti dac-oi afla colea la Duboşani sau pe unde mi-o mai cutreera prin şura asta de cap să mai rătăcesc, pe barişna cu cutie neagră în mână... şi oi face-o să vie la înălţimea voastră...

— Am spus... ai oricând drum slobod pela mine...

Ilia se scărpină în cap, părând că tot cumpănește, dar se vedea bine că e nemulțumit...
— Trecere slobodă... poate căpătăm și de așteptam aicea până mâine...
Iluminat în gând ca de-o isbucnirc roșie de incen- din, il apucai de mână și-l Irăsei brulal, într-o parle.
— Spune, cât pretinzi?
— Ce să fac, luminăția voastră?
— Cât ceri, câți bani ceri?
— Ah, ho... iaca da... că nu ne prea înțelegem îu toate cu dumneavoastră din țara veche. Apăi bani, înțelepciunea voastră, așa cât s-ar cuveni să fie plătită așa ispravă, eu n-aș putea purta cu mine, că mai rău, mi-o fi cu ei, decât fără ei... Dar dacă mărirea-voastră mi-ar da să mă îndop bine, ca să-mi ție pe mai multă vreme și mi-ar mai umple sacul cu câteva pite să-mi fie pe calc, iar când m'oi întoarce de mi-o da un rând de primineală, niște botfori care i-o arunca vre-un moscal și o buleandră cu mai puține găuri de cât aiasta de pe mine, ca mine nime nu s-o găsi mulțămit pe lume. Atuncc niscaiva carboave aș mai putea duce dacă luminăția sa s-o îndura să-mi dea și din așelea pe deasupra, că dacă sunt primenit se chiamă că am cu ce să le fac cinstea a le purta...
O pereche de bocanci scâlciați, dar pentru el împărățești și niște ciorapi de lână găsii .pentru Ilia chiar de- acuma. Îi mai dădui niște pantaloni de flanelă .și un pieptar de blană de oaie, iar pentru cap o căciulă reformată. Îi arătai în schimb o cojoacă zdravănă de postav rusesc căptușită cu iepure, niște pantaloni de pielea dracului și un veston vechi și degradat, dar plesnit numai într-un cot. Astea toate vor fi prețul cel adevărat al ajutorului său; pe deasupra trei sute de lei la lună și hrană asigurată cât timp va servi pe Valia, dacă ca va vroi sd rămână pe-aproapc, câtă vreme eu voi mai fi nevoit să slujesc pe Nistru.Il ospătai zdravăn și vrusei să-i dau tot felul de merinde pentru drum, dar el nu primi decât pâini și doar un bidon de tinichea învechită, pe care i-l umplui cu rachiu tare. Mă rugă să-l îngădui să treacă ghiața mai înaintea celorlalți. încă de cu zi va fi în Duboșani ^și va iscodi fără preget. Valici îi va grăi așa, că un ofițer, nu cel pe care-l știe ca, a auzit de întâmplarea ci și s-a mâhnit tare rău, ca fost dată indărat, cu toate că se pricepea așa de bine la cântai și avea atâta învățătură. Iar asia mai ales l-a întristai peste fire, că și el a cetii strașnic de multă carte rusească și tare mull i-a plăcut; și marc fericire a fi pentru

dânsul să întâlnească un suflcl de fată aşa cum stă scris în cărţile rusești...
Îi explic lui Ilia de ce ţin mull să-i spună* numai aceste vorbe şi el pricepe de minune şi reproduce cu o exactitudine uimitoare, chiar dela prima repetiţie tot ce i-am spus.
l)is de dimineaţă telefonul mă chiamă cu alarme prelungi. „Individul Serghe Bălan, înalt, forţă *icrculeană*, părul castaniu închis, ochii albaştri, mustaţa galbenă, barba rade, a evadat de sub escortă, pe când era transportai la o confruntare..."" întâmplarea sa petrecut în- Ir-o pădure, individul şi-a rupt legăturile şi a legal cu ele pe paznic de-un copac, nenorocitul rămânând în a- ceastă poziţie Irei zile... Eram delegat să fac în toiul nopţei o descindere inopinată la locuinţa contrabandistului din cătunul Tohatin (1?... — Tohatinul era la 12 kilometri şi era mai aproape de reşedinţa judeţului de cât sectorul meu, dar puterea executivă[1] nu ezita când avea de numit localităţi, despre care Serviciul Geografic abia acum lua cunoşliinţă).
Pe la amiază telefonul mă chiamă iarăşi: Bălan evadase de mai bine de o săptămână cu concursul unui complice — ale cărui semnalmente mi se dau de asemeni — şi al soldatului de escortă, care fusese cumpărat. Cuprins de teamă, soldatul revenise în pădure. — se crede secondat de un al treilea individ — în mijlocul căreia stătuse legat burduf de-un trunchi de copac, două zile şi trei nopţi, în miez de iarnă. Era ne- mâncal şi aproape mort de frig, de sete şi de obosealâ şi e de mirare cum nu murise de-a binelea. A primit să sufere astfel pentru a înşela bine pe descoperitori, pe care firește îi aştepta ceva mai de vreme; dar a dat de bănuit prin faptul că el pretindea să fi rămas în poziţia asta de mai bine de-o săptămână, ceia ce era eu totul de necrezut.
Pe la trei după prânz telefonul mă chiamă iarăşi: soldatul pe moarte în spital a menţinut că a fost atacai de tovarăşul lui Bălan, care l-a liberat pe acela; că, de frica răspunderei nenorocitul a cutreerat toate satele şi cătunele din preajma pădurei ea să convingă pe cineva să vie să-l lege. penlrucă, după ce fusese de- sarmat, deşi s-a rugat în genunchi de cei doi bandiţi să-i facă această graţie, aceştia au refuzat rânjindu-i în nas. Abia a patra zi a găsit un biet creştin care s'a îndurat să-l lege zdravăn, fără milă, pentru ca izbânda simulacrului să fie deplină. Soldatul — pe nume Cotoarbă, tot un basarabean, a refuzat însă, să denunţe pe creştinul care i-a venii în

astfel de ajulor şi s-a încăpăţânai să nu-i dea numele până a intrat în comă. Cum din declaraţiile lui rezullă însă că binefăcătorul cu pricina a venit în fiecare dimineaţă şi în ficcarc seară cu mâncare şi cu propunere de a-l înveli peste noapte sau a-l aduce acasă — propuneri pe care însă legalul le refuzase cu îndârjire — era limpede că atât dcsco- pcrilorul din dimineaţa (reia al celui legal cât şi binefăcătorul misterios erau una şi acciaşi persoană; astfel c-a fosl readus la instrucţie, lansându-se asupră-i mandat de areslare.

E curios că mi se mai dau acesle amănunte, pe care telefonistul le risipea din rulină în loalc punctele unde Irebuise să vestească şi să transmită dispoziţii în legătură cu dispariţia lui Bălan; lotuşi le-ain ascultai înfiorat de drama descrisă alâl de sumar şi într-un stil □ lât de administrativ, ale cărui interesante particularităţi lini scap'ă la reproducere diu cauza repeziciunei transmitem. De asemeni mi se pare curios că organele de urmărire şi-au adus aminte de Bălan, abia după ce soldatul de escortă a fosl găsit legat, Inlr-o pădure.

Curios. Dar mai curios penlru mine şi mai interesant era că Serghe Bălan scăpase acum mai bine de o săptămână; iar azi se împlineşte tocmai bine săptămâna, decând am găsit pe Niculina zdrobită de boală, dar în- tr-o stare de beatitudine sufletească, precum n-o mai văzusem niciodată- Diagnosticul mi se lămuri.

Zdravănă bătae! apreciai cu toată obiectivitatea. Dar de ce numai bătae? Bine, bine; deobicei până aci merge pedeapsa românului dela ţară, în asemenea împrejurări: dar aici nu^ e vorba de un ţăran oarecare, ci de Serghe Bălan. Ori glonţul e rezervat pentru... hm...

De ce Niculina îmi ascunsese toate astea, de ce mă primea atât de fericită!, de ce mă strângea cu atâta pu- tere şi mă sfătuia să vin ziua şi numai ziua, iar noaptea însoţit numai de moscali? înţelesesem că frica ei crescuse între timp, dar dacă îşi luase pedeapsa de ce se mai temea?... îl minţise de bună seamă că totul n-a fost altceva decât lăudăroşenia mea... Foarte bine, foarte bine... dar de ce, dacă nu vroise să-l trădeze, sub un pretext sau altul, de ce nu-mi pretinsese să încetez deo- camdată vizitele... ba încă tocmai dimpotrivă...

Hm, noaptea ce vine, va fi poate cu surprize.

Am pornii cu Gârneaţă, cu Gherăscu, ţiganul zdra- hon şi voinic cât o stâncă şi cu încă un soldat. În locul acestuia din urmă aş fi vrut să iau pe Marinescu; dar cu toate căutările a fost imposibil să-l găsim.

— Mi se pare că el ne-a luat-o înainte... împărtăşesc lui Gârneaţă.
— Doamne păzeşte...! e pe-aci...
— Atunci se teme să nu se pună rău cu cătunul...
— Se teme să nu se pună; rău cu pielea lui.
Am ajuns la Niculina la primul cântat al cocoşilor. Omul luat pe deasupra a rămas la poartă cu pânda şi cu calul. Eu cu Gârneaţă şi cu Gherăscu, am intrat Casa era în întunerec: Gârneaţă şi-a îndreptat revolverul spre uşa prin care eu nu intrasem niciodată şi care da în încăperea dela mijloc, de unde răzbătea spre odaia Ni- culinei ochiul de ferestruică albicios şi suspect. Eu am bătut la uşa Niculinei. i
Trebue să bat de mai multe ori, până când lumina se aprinde. [1]
— Cine c? mi-ajunge în urechi glasul cu întrebarea, atât de obişnuite...
— Eu Niculino, deschide... '
— A... dumneata...? (ea păstrase obiceiul de-a mă tutui numai în intimitate).
— Am venit cu ucaz... şi cu oameni... să ridicăm pe domnul Serghe... Ce zici?'Nu e cu supărare?...
— A...:
Tăcere. Şi pe urmă uşa se întredeschide. Femeea naltă ne întâmpină cu lampa ridicată sus, cu o mână tinându-şi în dreptul gâtului un fişiu răsucit în pripă. Şi-a vârît în picioarele goale pantofii cu toc înalt, iar părul lung şi negru i-c revărsat tot, pe spate şi pe umeri.
— Ce v-a găsit?... mă întreabă glumeţ şi familiar.
— Am venit să facem perchezi ţie; Scrghie Bălan a scăpat de sub escortă şi trebue să se găsească aci. Dacă nu se dă de bună voc, va fi rău de el...
— l'auzi una ca asta... so miră ca ironic. Şi după ce ne consideră şugubeaţă în tăcere: — Vroiam tocmai să blestem pe cel care-mi turbură noaptea, dar cum văd mi-aduccţi o veste carc mă umple de mare bucurie. Apoi, domnule ofiţer şi oameni buni, până acum n-a dat pe-acasă...
— A fugit de-o săptămână... se amestecă; Gârneaţă...
— Şi abia acum i-aţi prins de veste? continuă ea ironic. Dar îşi ia repede scama şi se prefacc în şagă, jignita: — l'auzi, i-ouzi... necredinciosul... pe unde şi-o fl pctrccând nopţile de-atâta vreme?...
Apoi ridicând lampa şi mai sus:

— Iaca poftiți intrați, dar inai repede că-mi răciți casa... Prccura vedeți nu-l nici în pal... — apoi aplccân-du-se — nici sub pal... nici pe cuplor, nici nicăeri... Să vedem dincolo...

Şi ese înaintea noastră pentru a ne arăta în acelaşi chip şi odăile învecinate, pe care suni alât de nerăbdător să le cunosc însfârşit. Ea scotoceşte singură în toate părţile, desface uşile dulapurilor ,ridică lăzilor capacul, luminează chicotind şi cuprinsul cutiilor dela scrin, în care n-ar încăpea nici un purcel .Pe urmă ne ia după ea afară, la grajd, la staul, la cocina porcilor, la coteţul păsărilor. însfârşit, arătându-ne grădiniţa cu nucul despodobil şi fundul albastru al livezei ninse, ne recomandă:

— Pe-acolo duceți-vă singuri... Şi bătându-mă uşor j)C umăr, îmi râde cristalin în fundul urechei: — Dumneata ştii seama... Mie mi-e frig! şi fuge în casă făcând haz mare.

Am cotrobăit totul, până la salcia pletoasă, ale cărei ramuri căzute şi desgolite se lasă ca nişle frânghii înţepenite în pământ. Mă reîntorc la dânsa; mă primeşte cu tifla unui: „l/ați găsit?" sgoinolos de vesel.

— Ascultă Niculino, îi spun când sunt numai eu cu ea. Tu ştii tot aşa de bine ca noi... tu ai ştiut înaintea noastră că el a scăpat...

— Dacă tu zici...

— Lasă glumele... A venii de-o săptămână acasă...

— Pe semne...

Îi strâng pumnul cu putere...

— Mă doare.

— Undc-i acuma?...

— Iaca, tocmai asta vream să le înlreb...

— Sfârşeşte odată!... o zgudui cu putere. — De ce nu mi-ai spus până acuma...

— Va să zică dumneata nu şăgueşti...

O privesc drept în ochii râzători şi o smucesc drept în jlîeptur meu. Părul i

se desprinde de pe
umeri şi se lasă tot
spre podea. Îi
strivesc sânii de mine
şi-mi a_plec deodată
ca o pasăre de pradă,
ochii încordaţi drept
în lumina ochilor ei,
şuerându-i în auz

:Alunei cine te-a bălul?
Râsul îngheaţă, privirile posuaşe se vitrifică. E rândul meu să râd cu hohole. O împing uşor deoparte, sărutând-o, Sn semn că nu-i port nici un necaz pentru tăcerea ei şi strig triumfător:

- Dar nu va scăpa... :

Apoi pocnind călcâiele, o salut cu afectată galanterie şi cu un sărut, trimes cu vârful degetelor...
Dintr-un salt ca m-ajunge. m-apucă de mână şi cu cealaltă împinge uşa pe carq o deschideam. Unde Ic duci?...
Şi mă cuprinde cu ciudă par'că şi cu disperare. I.asă-mă...

sunt oamenii afară... Ducă-se la dracu'...

Şi mă trage cu putere după dânsa. Undc-i Bălan... De

unde vrei să ştiu... Te-a bătut?... M-a bătut...

Şi chicotind uşor, complecleză: — Pentru tine...
Mâinite-mi pătrund lacome, ca nişte capete de şerpi, ca nişte şerpi cu cinci capete spre sânii dârzi şi apoi pe sub subţiori. Suntem încă în picioare şi ea-mi desface înfrigurată centura şi nasturii mantalei. Sunt mulţi?
• Cine?
Cei «le-afară... moscalii... Trei cu mine, patru...;
Tăcere Imi răsfrânge mantaua spre spate, îmi cu- prindc mijlocul.

Puţini . foarte puţini.':' ţi-am spus, doar, noaptea aduci mai mulţi... şi chiar dacă vii ziua, să nu vii singur

I)r cr mi-ai spus asia?

- De ce f întrebă ea mirată.

Apoi con.sidcrflndu-mă îngăduitoare şi drăgăsloasă:
Pentru că e tare... înţelegi, c tare... pe loţi var preface În rărămituri. dacă aţi fi puţini...Apoi mângâindu-mă pe păr şi privindu-mă lung În ochi:
— El nu va îndrăzni să intre dacă va şti că e aşteptat de solda(i... îi adulmecă de departe... Însă singur n-aş vrea să, te găsească aci... mi-e frică...
— Ah, da... l-ai asigurat că n-a fost nimic între noi... şi dacă mă va găsi singur...
Ea-şi micşoră tot mai mult ochiii, privind prin fruntea mea mai departe de mine; surâse trist şi şopti întru târziu.
— El ştie.
— I-ai mărturisit?
— Nu... n-a înţeles din glasul gurei mele, dar a înţeles lotul din glasul ochilor mei...
— Şi te temi să nu...
' — Nu mă tem de nimic... Vreau... trebue să-i spună şi glasul, ceia dej a aflat dela ochi. Nu mă tem de nimic. După ce m-a zdrobit, mi-a sărutat mâinile şi picioarele. Dar nu trebuc să ne găsească; împreună singuri; când eşti cu soldaţii, însemnează că ai venit să-l cauţi... Altfel... nu ştiu ce a pregătit... pentru tine... De aceia nu i-am mărturisit totul limpede...
— Dar dacă-l voi prinde...
— Nu-l vei prinde.
— Mă opreşti tu?
— Nu-l vei putea...
— Şi dacă totuşi?
Ridică din umeri.
— Va să zică, nu-mi ceri să-l scap...
Râse:
— Nu, nu... prinde-l, prinde-l... dacă poţi...
Şi mă mângâe iarăşi pe bărbie ca pe un copil. O scuturai de şolduri şi-o strânsei iarăşi, şoptindu-i înfrigurat :
— Niculino, de ce vrei să mă| aperi de mânia lui. Eu nu-ţi cer asta... Nici nu vreau... Mă umileşti prea mult...
— Pentru că ai început să-mi fii drag, îşi lipeşte ca obrazul de al meu.
— Niculina, şucr atunci zugrumat, dar ca să-mi do-vedeşti asta trebue să i-o mărturiseşti şi lui... Să ne laşi în voia noastră... Şi care-o fi mai tare...
— El c mai tare... ş'apoi eu nu vreau să-ţi dovedesc nimic.
Ochii noştri s-au apropiat până dincolo de marginile vederei şi orbeşte, ei se scormonesc tot mai adânc, cu lăcomie de adevăr şi dorinţe.

Mantaua mi-a alunecat de pe mâini. Apuc pe Niculina de mijloc şi o ridic cât pol, pentru a-i arăta că nici cu mine nu prea e de glumă.
Dar ea râde cu capul căzut pe spate şi continuă să mă mângâe, pe-un obraz, ca pe-un copil, care se grozăveşte.
Ce-aş putea să cred, din lot ce mi-a mărturisit Niculina? Vrea să mă atragă în vre-o abilă cursă şi mă sfătueşte să vin necontenit cu însoţitori, tocmai pentru a-mi para vre-o bănuială faţă de dânsa? Cam complex...
A început cu adevărat să simtă pentru mine ceva mal mult decât satisfacerea unui capriciu sau decât plăcerea de a mă întrebuinţa ca o minge, pentru jocul cu sufletul bărbatului ei? Mi-c greu să mă înveselesc prea mult de noutatea asta, cu toate că aş dori-o nespus. Acest neaşteptat sentiment e cu atât mai de preţ, cu cât soseşte atât de tardiv. O, dacă ar fi adevărat, aş începe asaltul final cu entuziasm şi încăpăţânare, prin această oricât de mică spărtură. Aş învinge cu siguranţă: adversarul arc de- savantajul obişnuinţei şi al siinplilăţei lui brute. Dar nu pol să cred, cum aş dori, cu toată pornirea, cu tot clanul, cu toate cântecele sufletului meu, în portiţa ce mi se deschide de-abia acuma, par'că anume, în această redulS masivă, în care-şi are adânc înrădăcinată domnia, vechiul stăpânilor.
Aş fi preferai să nu mai lui se arunce iu picioare, indoelile astea, aş fi dorit să păstrez intact pasul meu săltat spre dulcele vis, pe care-l tae în două râul de ghiaţă.
Aşa însă, această minunată imagine ţesulă din poveste şi dorinţi, începe să păleascâ fără voia mea; va resista ea, scumpa fată rătăcitoare, când va fi aevea, fatalei comparaţii cu zmeoaica din cătunul fără nume? Dar iată, această mistuitoare curiositate a început acum, să înă încerce stăruitor. În setea-mi de deplinătate, de exclusivitate, miza mea a căzut pe figura încă acoperită de mister şi confuz- Şi tremur, aşteptând întoarcerea, pe care nici un trişaj de astă dală nu va fi în stare .s-o abală, într-o parte sau alta, a roatei noroculuiDela plecarea lui llia, tălmaciul n a mai propus refugiaţilor găsirea şi aducerea Yaliei, în schimbul liberei treceri. Dar au trecut de atunci zile multe şi cu cât trec încă, altele şi altele, iar semn de viaţă nu mai am dela vagabond; cu atât nesiguranţa şi gândurile negre mă copleşesc. N-a mai găsit-o în Duboşani? S-a mulţumii cu ce i-am dat şi a renunţat la sarcină şi la rest? A fost prins cu desagul încărcat şi cu rachiul şi a fosl arestat? Sau — şi asta e întrebarea al cărei ghimpe îmi apasă mai adânc inima —

Valia nu vrea să-l asculte! Mă mângâi insă cu gândul că de existenta mea n-a şliut niciodată, aşa că nu ofensează propriu zis sufletul meu, refuzând să dea ascultare lui Ilia- Se leine oare de vre-o cursă? Dar ce cursă, când însuşi colonelul n-a tralat-o ca pe-o persoană periculoasă, ori măcar suspectă? Îşi închipue cu adevărat că ofiţerul despre care-i povesteşte Ilia a aflat de întâmplarea ei şi vrea să-şi mai alunge câtva timp urâtul cu dânsa, ca s-o arunce mai apoi iarăşi peste Nislru, sau — şi aici înviorai doar o clipă, mă prăbuşesc apoi sub povara grea a inulilităţei sforţărilor mele — bănueşlc că toi Iliad, că- mia i sa schimbat poate sectorul, încearcă, s-o atragă iarăşi şi vrea să-l pedepsească aslfel cu neîncrederea, cu nepăsarea şi cu dispreţul ei.
Nu mai şliu dacă Irebuc să las iarăşi pe tălmaci a rosti făgăduiala ştiută. Dar încep din nou să scormonesc pe fugari. Cel dintâi care-mi dcschide portiţa ispitirilor, un moldovean de dincolo, dospit din plin şi mă- lăeţ, cu grai să i-l tragi din gât cu sfora par'că mă priveşte uimit, lăsând să-i scape un licurici în cenuşa ochilor.
— Cu bundră lurcliiază şi cu cuşma bruinărie... nu, repetă el, cu ochii căscaţi în amintire...
— Da... da...
— Cu bundră turchiază şi cu cuşma bruinărie... nu, n- am văzut...
— Dar cum era atunci»
— D-apoi şc să fie?
— Darişna, de, pe care ai văzul-o...
- D-apoi n-am văzul nici o barişnă... că femeile noastre nu-s barişne...
Dar a doua zi, un ovrei lot aşa de crescut şi mălăeţ în mişcări, dar ager" la vorbă şi la chip, îmi mărturiseşte că e de fel din Chişinău,- că a Irccul „la ei" ca să scape de armată, nevoind săţ renunţe la vechia cetăţenie, că a hoinării tot timpul înlre Odesa şi Tiraspol, alungai de frică şi de mizerie, că s-a tras în urmă în- Ir-un sat moldovenesc inai în sus de zona oraşelor...
Ce sal
Aişi la Dubovâiiar...
Du..
Da... Dubovâiiar...
...că a aşteptai acolo, ajutând ţăranilor la muncă, venirea îngheţului ca să poată trcce mai uşor Nistrul înapoi, că abia noaptea treculă, şi-a luai curajul în dinţi, că vrea acum să se întoarcă la părinţi şi se va duce la

domnul colonel, singur, de bun.t voe. să-I facă saldnl român.

Cum Ic chiainã?

— Arun... Arun Şter, să trăiţi...

— Numai dacă domnul colonel o mai fi bucuros de oaspeţi măi băete...

— Da de ce să nu fie, când eu vreau... Când domnul avocat dela Chişinău ne-a făcut hârtiile că nu Ire- bue să facem armată, nu ne-a spus că apoi trebue să ne ducem peste Nistru... Eu n-am vrut să nu rămân cu românii, eu numai de armată am vrut să scap... dacă domnul avocat aşela ne-a luat banii şi ne-a minţit...

— Chemaţi pe Marinescu.

Marinescu, pe lângă sarcina de magazioner, îndeplineşte şi pe acea de furier al detaşamentului...

— Ordonaţi...

— la vezi Marinescule în dosarul vechi, pe care tu l-ai luat în primire dela cel dinainte, mi se pare că c un ordin acolo, cu ăştia cari au refuzat cetăţenia română şi s-au expatriat de bună voe... mi se pare că p'ăştia nu putem să-i primim...

— Da dece să nu mă primiţi domnule ofiţer, când eu vreau acuma să fac armată, când eu n-am plecat de bună voe, când eu am iscălit numai de armată, dar încolo ce aveam eu cu românii... că: în satul unde am stat până acum m-am avut aşa bine cu moldovenii.

— Cum, şi acolo la Dubovâiiar acela sunt moldoveni? Unde vine satul ăsta?... Pe harta mea nu e... E departe de Duboşani?

— De Duboşani? D-apoi tot una este. *Dubovâiiar pa ruschi, da Duboşani, pa moldavschi...*

— De ce nu spui imbecilule mai repede, mă reped la dânsul şi-l zgudui de umăr. Vino încoace.

Fiul rătăcit, mă urmează cu ochii holbaţi de groază:

— Să trăiţi, domnule ofiţer, dar eu acolo afară de moldoveni, n-am mai vrut să ştiu de nimeni.... Eu numai cu ei stam de vorbă şi când vedeam *comitetă* fugeam cât puteam... Vă jur dom locotenent că n-am avut nici o vină...

Ascultă aici..

— .Ascult să trăiţi, dar aşa este, eu uite... stam cu moldovenii şi le spuneam, aşa să am parte de părinţii mei că este aşa un rai al lui Dumnezeu aicea şi că aşa mare păcătos am fost eu...

— Ei bine, taci odată...
— Tac să trăiţi, dar eu vă jur pe părin(ii mei, că nu i-am mai văzut de trei ani, domnu' locotenent şi nici pe sora, şi nici pe fratele... aşa să am parte de ei... şi dacă dumneavoastră mă trimeteţi înapoi... niciodată n-o să-i mai văd... că eu dacă s-o lua ghiată, apoi eu în Nistrul aislă mă înec... aşa să am...
— Sfârşeşte odată, pentru humele lui Dumnezeu...
— Am sfârşit, să trăiţi, izbucni într-un plâns zbuciumat, histeric şi fără lacrămi.
Aştept să treacă furia crizei şi-l întreb domol:
— Acum vre-o trei, patru săptămâni, ascultă bine aici...
— Ascult, să trăiţi...
— Cine a venit acolo şi a tras la un culac, pe urmă a plecat şi peste o săptămână a venit iar...
Ovreiul aruncă doar o singură privire în gândurile lui şi apoi întreabă la rându-i:
— Fomee sau bărbat, domnu' ofiţer?...
— Fomee...
— Spui tot să trăiţi domnu' ofiţer... Este... spun tot... eu n-am nimic cu aşa ceva domnule ofiţer, şi-şi frecă pumnii unul într-altul — era una... o barişna căzăcioaică... Valentina Andreewna, domnu' ofiţer... cu o ştiu pentru că era salu' mic... dar altfel unde vedeam ruşi eu fugeam... eu numai cu moldovenii domnu' locotenent...
— Ei, spune ce ştii de ca...
— Tăt, domnu' ofiţer vă spun, înghiţi el în sec. Apoi începu să-şi mişte buzele în gol, ca şcolarii cari nu-şi aduc aminte bine lecţia — şi nu spuse nimic...
— Ştii sau nu ştii?
— Ştiu, izbuti el să scape prin clănţăncala subită a dinţilor... A... a... a... vrut să treacă Nistrul şi s-a întors... aţi gonit-o... aşa s-a auzit acolo... Da cu cred, tot aşa... ca dumneavoastră...
Ce crezi, ca mine...
— Că... că...; e o spioană.
Aci Arun îşi alungi mislerios buzele lui dolofane ca o pereche de crenwiirşti spre urechea mea:
— Vrea să mai încerce...
11 apucai cu putere de mână:
De unde ştii asta?...
Arun a săş-il trei paşi inapoi.
—■ Zău, că n-am nici un amestec, domnu' ofiţer... e satu' mic, iertaţi, se ştie lot acolo... eu nici n-am vrui să mă uit la dânsa... aşa să am parle de... da' vă spun lot ce-am aflat: a cumpărat şi pe soviel... că are bani şi ştie zice din

lăută... eu spun ce şliu pentru că eu tre- bue să spun, pentru că eu am să fiu saldat încurând şi am să jur... dacă ea a fi o spionă şi o ticăloasă, apăi — aci iar se apropie mislerios — ea are. să vă pice la

Arun Ster, mi se pare că ai să rămâi aici...

— Eu nu suni vinovat cu nimic domnii'... Ce stric eu dacă m-aţi întrebat, eu...

Ai să-ţi vezi încurând părinţii, Arun...

— Să trăiţi, domnu' locotenent, se repede el să-mi sărute mâna...

- Si fratele...

Oi, Efraim...

— Şi sora...

Il fixam drept în ochi şi rotunjeam în minle condi- ţiunea, pe care mă pregăteam să i-o arunc deodată, cu glasul şi mai mull cu ochii drept în ochii lui pentru a-i insufla lot curajul şi speranţa, de care ar putea fi nevoe: „Dacă tg vei. întoarce... şi la noapte vei veni cu Valia şi cu lila..."

Arun mă priveşte cu ochii muiaţi în fericire şi cu zăbovesc ca mintea lui să se umple până la ultima fibră de mirajul înloarcerei la sânul alor săi... Dar înainte să iau cuvântul hotărîtor, el începe deodată recunoscător, să-mi împărtăşească şi ultimele cunoştinţe:

— Eu şliu bine domnu' ofiţer, dacă vreţi să aflaţi aiasla... Ea mai a încercai să Ireacă... dar i-e frică... să nu o nimercască iar saldaţii... Şi acolo în sal... toată lumea o învaţă să aştepte că are să vie unu' care o s-o treacă că nici mama lui Dumnezeu nu prinde de veste... E unu' dat dracului... unu Serghic, după aicia de undeva... pe el îl aşteptam şi eu, da, vedeam că tot. întârzie... Ş'apoi eu nu prea aveam bani, dar vream să-i dau scrisoare către tatăl meu... A mai făcut el treceri... şi cu luntrea... Pe el îl aşteaptă acum... Că şi sovietu' i-a spus... Iacă vă spun lot domnu' ofiţer... sovietul e înţeles cu Serghic aşela...

— Să fure bagajele la bieţii refugiaţi...

— Dumneavoastră ştiţi tot domnu' ofiţer, mă priveşte el cu excesivă admiraţie... Dar nu fură... I-a furat bagajele barişnei, un' altul, care a dus-o aci la Dubovâiiar şi peste noapte o fugit... Dar Serghic e foarte cinstit... Iu iacă vă spun... el mulţi' a trecut... şi vream să-i dau şi eu scrisoare... Cu Serghie ai toată încrederea... El e un tare fioros şi bandit, dar cinstit... Toţi i-au spus barişnei să-l aştepte pe el şi-l aşteaptă... S'o găsit aşa alţii să-i zică barişnei că ştiu vadu' lui Serghe... Dar ea nu se încrede... ea aşteaptă* pe Serghe... s-o ducă pe vadul lui... aşa tare se teme acum de saldaţii şi ofiţerii dumneavoastră...

adică şi cu... şi... o să fiu... se teme tare de saldaţii noştri...
— Am găsit domnu' loconcnl, se apropie Marincscu... Aşa e... domn' locotenent... Nu putem să-i primim...
— Domnu' locotenent, se vârî Arun în mine...
— Va să zică. ea numai prin vadul lui Serghe vrea să treacă...
'— Da, să trăiţi, domnu' locotenent... da eu, cu nu mai vreau să mai ştiu de eil... Eu, cu... v-am spus totul domnu' locotenent... Că ei uneltesc cu Serghic şi cu soviet cu tot...
"Marincscu se pregăteşte să citească, dar Il opresc:
- la vezi de cândi c datat... Sunt doi ani de-alunci?...
— Şl mai bine...

A mai fost retnoil?..

— .N-am mai găsii nimic...
Poftesc pe Arun la un pahar cu vin. El mă priveşte uimii, ca şi când i s-ar fi părut că am rostit vre-o vorbă de om care şi-a pierdut subit deplinătatea minţilor, ori cel puţin l-am luat în bătae de joc. Dar când îl împing pe uşa bordeiului, — el se descopere încă de-afară, — şi când îl întreb dacă i-e foame şi fără a-i mai aştepta răspunsul îi tai eu singur felii de pâine şi ordon să-i aducă jumătatea de pui rece rămasă de eri, el nu mai poate să-şi stăpânească lăcrămile.
— Dorinţa mea cea mai sfântă, mă asigură el cu glas tremurat, ştergându-şi ochii, e acum să fac armata domnule locotenent.
— Bravo Arun, acum hai să bem câte-un vin...
Acest Arun Şter esle o adevărată comoară. Mâncând mă împărtăşeşte cu noutăţi sensaţionale. Acum vre-o zece zile, un individ spân şi cu ochii albaştri a sosit în satul Duboşani, şi când a dat cu ochii de barişna Valia, a căzut în genunchi şi a începui să se închine, sărutându-i pulpana bundrei: — Tu eşti, tu eşti sfânta mântuitoarei i-a zis el. Pe urmă pentrucă se strânsese lume, n-a mai adăugat nimic, şi s-au îndepărtat amândoi, dar s-a aflat mai pe urmă, că omul acela o ştia de mică şi-i fusese slugă tatălui ei, în vremurile cele bune.
— Asta cine-o scornise, ea sau el?
— D'âpoi dac-o fost scoarnă eu socot că şi unul şi altul, c-aşa o crezut tot satul şi omul s-a făcut acum servitorul ei... Mi se pare că eu am mai văzut pe omu' a - şela hi Dubov... în Duboşani... şi unii zâceau că o mai trecut el de multe ori râul... dar pe semne că tot pe Serghe îl aşteaptă, ...că am văzul-o şi ieri în deseară, cu omul acela după dânsă... îi ţinea cutia dela scripcă... Veneau cu capul în pământ şi nici unul nu cuvânta... Iliad, iar mă vizitează, să-mi propue, ţinând în seamă că trecerile cele mai multe se săvârşesc pe la mine, ca bâ-nii mai împrumute ilin oamenii lui; ar Îi dispus să-mi dea şi o secţie. Îi răspund agasat că n-am nevoe şi la mişcarea lui prea nestăpânită de desămăgire, îi lămuresc refuzul cu câteva motive atât de streine de ceia ce poate să-l doară pe el, şi-l privesc atât de firesc şi a- lât de departe de marea lui întâmplare, că nu mai insistă. Mă consideră totuşi pe furiş sau cu întoarceri subite de ochi pe sub sprâncenele scoborîtc, ca şi când ar vrea să-mi surprindă pe faţăj vre-o umbră ascunsă. Sunt însă atât de voios, căj el nu întârzie să mă numească prietenul cel mai bun al lui şi singurul pe care sar bizui până şi la cea mai cruntă

nevoe. Mă laudă astfel cu neruşinată exagerare, dar nu mai pomeneşte nici un cuvânt de Valia; îl văd bine însă, că aşteaptă să pronunţ cu cel diatâi numele scump.
Însă ,nici nu mă gândesc ;îi vorbesc şi râd cu el despre atâtea nimicuri, de par'că niciodată n-ar fi fost vorba între noi de o Valic. Şi el nu ştie dacă trebue să-şi întărească încrederea în mine, tocmai din această pricină sau să se încrunte şi să se despartă duşman. Până la urmă lucrurile stau astfel şi când ne despărţim mâna lui joacă într-a mea .Dar tot nu pomeneşte numele, acum cel mai sfânt pentru amândoi.
Abia am aşteptat să plecc cel care mă proclamă cu dela sine chibzuinţă, virtutea amiciţiei personificate, abia l-am aşteptat să plecc, pentru că, Doamne, mă grăbesc, am de lucrul Din ziua venirei lui Arim, am întreprins o cercetare meticuloasă a malului Nistrului; am patru oameni cu mine, cu armele în bandulieră şi-n mână cu unelte. Măsurăm cu o ruletă, suprafaţă cu suprafaţă, ocolim şi cotrobăim pe sub ţoale colnicele, ciocănim toate sălciile scorburoasc, dăm la o parte nămeţii învârtoşaţi şi rezidurile putrede în locurile suspecte, ne coborîm până-n linia apei îngheţate şi ne ridicăm până la marginea din afară a zăvoaelor ori a pâlcurilor de trcslii şi răchiţi; par'că jim Întreprinde schimbarea cursului apei; Trebue să dăm neapărat de acel vad misterios, prin care Sergliie Dălan Îşi iacc Irecerilc ncsupărat de nimeni înainte de

15a începe aceaslă amănunţită şi obositoare operaţie am chemat soldaţii cari l-au surprins întâi, dar ei îl găsiseră la o bună distanţă de râu. Însă înspre miază zi de bordeiul meu; ca atare cercetarea pornind dela bordei a începui să răscolească partea de sud a sectorului. Mârlanii mă' .ajută cu entuziasm; se complac la această treabă, iar vântul turfiat care scapă din lanţ din când în când dela răsărit, mai rău ne asmute decât ne descurajează. Mai ales mie, cântecul acesta cu oftat monoton, care deodată se oţâreşte în sudălmi aprige, în tunete de furie şi-n sughiţuri de beţie ca un rus adevărat, îmi dădea un imbold nemărginit, o poftă fără frâu de aventură şi de acţiune. Pentru că din tumultul psalmodiilor lui sălbatice, de sub dărâmăturile detunărilor lui de trăsnet, aud într-una picurând note dulci de vioară, mânuită de degete de înger.
Eu cunosc aria de a exalta oamenii până la acelaş nivel cu mine şi Iliad ar putea pune sfântă mărturie pentru acest lucru; dar ştiu să le întărit ambiţia, arun- cându-le ca unor câini înfometaţi, dinainte, un scop care să n-aibe nici pe departe măreţia celui ascuns, urmării numai de mine, sau poate nici o măreţie. Aicea dejucarea stratagemelor acestui viclean contrabandist care e Bălan, înseamnă pentru ei prilejul unei pasiuni fără pereche, li de ajuns să slai câleva luni în sânul zăvoaelor şi la marginea unui fluviu cu atâtea suspine, ca să te ardă din toate părţile flăcările curiozităţii pentru cel mai neînsem- nat trosnet de creangă; însă închipuiţi-vă emulaţia lor pentru un fapt haiducesc şi romanţios, ca prinderea lui Bălan, din care eu >ştiu să fac mai repede decât mă aştept inamicul cel mai primejdios al omenirei sau descoperirea grotei lui, unde ei, poate, îşi închipue că vor găsi şi comori.
Inlradevăr, râvna oamenilor mei era de nedescris; gă- sirăm bărci suspecte, gropi bizare, precipitări şi dărâ- pănături pe care nu le cunoscusem încS, ale solului. Dar ideea că vadul lui ¡Bălan, trebue să fie ceva cu lotul şi cu totul altfel, ca într-o povestire arabă, incomparabil mai curios şi mai viclean ca ori ce aşteptare, ne înfiora pe toţi şi pe mine deopotrivă, şi ne da ghes la lucru şi spor nemaivăzut...
La Niculina nu mă duc decât pe înoptal şi singur pentru a- i adeveri că nu mă tem de nimic. Ea se miră şi a- proapc se supără de îndrăzneala şi imprudenţa mea. Pentru nimic în lume nu-mi concede că aş putea rezista lui Bălan. El rămâne neclintit, în concepţia ei, zeul forţei prin

excelenţă, Eu nu pot fi în această restrânsă mitologie decât o divinitate mai fragilă, un fel de Eros sprinten, pe care ea-l acceptă, punându-şi în cap să-l protejeze cu toate mijloacele, de furia supremului stăpân.
Nepăsarea şi curajul meu îi contrazic oarecum aceste vederi, care, se pare, o încântă nespus, dar în acelaşi timp îi trezesc în şi mai mare măsură simţul prevenirei şi al autorăspunderei pentru această încăpăţânare juvenilă şi orbire amoroasă. Adesea ori ca-mi cercela într-a- dânc ochii şi mă mângâia domol şi mustrător pe păr, ca pe-un copil neascultător. La cel dintâi zgomot neobişnuit ca avea firesc — şi mie nu putu să-mi scape acest lucru — un gest de învăluire, ca o leoaică gata să-şi a- pcrc progenitura. Aceste mişcări îmi produceau plăcere nespusă; la rându-mi, o diesmerdam înduioşat, ca un sentimental incorijibil. Dar îndată atunci mi se părea că se interpune între accstc pcrcchi de ochi, care în clipefc acelea se întâlneau aşa de nevinovat, umbra îndepărtată a zeului imens şi principal, a cărui stăpânire rămânea într-una absolută şi indiscutabilă. Şi când numai umbra asta demăsurată se proccta între noi, Niculina nu mai făcea nici o mişcare de ocrotire şi mă lăsa prada îndoe- lilor iometoase şi necazului gelos.
La drept vorbind nu vencain niciodată neînsoţit de mai puţin de o grupă de oameni cari trebuiau să pân- ilcasoă pe poiana din dosul ogrăzii lui Bălan, unde puteau ajunge fără veste, prin poteca ascunsă, pe cârc mi-o divulgase Niculina. O sentinelă fixă rămânea deaseme- nca dincoace, sub salcia dela intrarea cătunului. Astfel În timpul cât slăteam la dânsa, apropierea lui Bălan, care trebuia să se întâmple odată şi odată, era socotită şi aşteptată. În orice moment puteam auzi semnalul convenit, care să-mi vestească prinderea evadatului, sau detunătura care să arate că nu vrea să se predea de bună voe. I-aş fi spus atunci Niculinei» — „Hai să-ţi vezi Dumnezeul l" Şi-aş fi zbughit-o să i-l aduc plocon.
Dar mai mult de două ore nu puteam întârzia la dânsa; trebuia să mă reîntorc în mijlocul oamenilor. Într-una din nopţi, cu Gârneaţă şi cu Gherăscu, a cărui statură respectabilă mă îndemna să-l am totdeauna alături de mine, indiferent de grupa cu care veneam, mă apucai să cobor în şanţul, care, acoperit de arbuştii vesteji depe margini, de mărăciniş pus anume, de ciulini şi de alte uscături, aruncate ca din întâmplare, iar acum şi de ghiaţă şi zăpadă, ducea din dreptul sălciei în formă de

tunel, pe sub gardul exterior al grădinei, deadreptul sub hambarele şi cotețele pustii din dosul casei. Dădurăm de-un adevărat tranşeu, care, dacă deasupra era îngust tăiat, dându-ţi impresia unui şant fără prea mare adâncime, pe dedesubt era săpat larg, atâta ca să poţi înainta comod pe brânci, ba, dela o vreme, chiar numai aplecat; propriu zis nu puteai ridica prea mult capul din pricina mărăcinilor de deasupra.
Merserăm cocoşaţi multă vreme dealungul acestui şanţ curios, pe care l-ai fi crezut săpat anume pentru lucrări de irigaţie şi lărgit de viitura apelor: în dreptul grădiniţei el se prefăcea în tunel complect, boltit în pământ şi ceva mai larg, pe urmă se descoperea iarăşi pentru a avea drept tavan podeaua cotețelor şi a hambarelor pustii. Părctele din stânga era aci din zid tcncuit; ne găseam deci exact în dosul casei. Coridorul înceta încurând în dreptul unei ferestruici sparte, de pivniţă, largă cât să treacă fără greutate un corp omenesc or cât de voluminos prinlr-însa — cu cercevele noi de stejar şi gratii solide, formând un fel de grătar cu încuietoare, pe care nu-l puturăm clinii.
Dădui drumul felinarului electric: era un beci larg şi încăpător de aproape lungimea casei: gârliciul dădea spre grădină. Curios, pe dinafară cu nu-l văzusem niciodată; probabil, drumul către el era lot prin vrc-unul din hambarele mişcătoare ori nemişcătoare, cu rost ori fără rost trântite alături! înspre uliţă pulurăm vedea încă două ferestruici, acelea însă foarle înguste şi înfundate cu bucăţi de cărămidă. Probabil, pe dinafară erau şi văruite. Pe lângă păreţi, butoae şi câteva scăunele scurte, ţărăneşti, cu trei picioare: într-un colţ o grămadă de nisip, din care ieşeau ici, colo, câteva gâturi de sticle.
— Se îngrijeşte bine boerul, opină Gârneaţă, în vreme ce Gherăscu oftă şi înghiţi în sec.
Inlr-adevăr un beci de om cuprins. Beci ca toate beciurile: numai că avea această fereastră cam mare pentru o pivniţă şi, nu mai încăpea îndoială ,recent construită. Şi care da pe sub hambare, în lungul tranşeu de-afară, lucru, pe care nu l-ar fi pulut bănui, cel care, intrând normal prin gârlici, ar fi privii dinăuntru.
Sub fereastră se remarca buza unui buloi, răsturnat cu fundul în sus. La mijloc o bulic mai înaltă, în aceeaşi]>oziţic, ţinând deasupra un butoiaş de bere, iar lângă pântecul ei supt, un allul mai de mijloc, iarăşi cu fundul în sus

Astea trcbuc să răsune a gol, îşi dă din nou cu părerea Gârneaţă. 'Dar dispoziţia de trepte a acestor funduri de butoaie, inic-mi aprinse deodată în amintire o veche nedumerire. Într-o clipă, felinarul umplu de lumină tot tavanul cu străveche boltă: exact deasupra butiéi, pătratul unui chepeng tăia plafonul Era limpede: cineva urcat pe fundul buliéi putea să-l ridice îndată, apoi servindu-se de butoiaşul de berc, se înălţa uşor în încăperea de deasupra. Judecând după locul lui din tavan, chcpengul da În odaia din mijloc — şi acuma rostul furişelor şi instinctivelor priviri ale Niculinei spre ferestruica suspectă mi se lămuriră. Domnul mai avea o intrare, pe unde putea sfl apară neaşteptat, romantic şi cu trapă şi să-şi dea scama fără veste, ce se petrece în odaia soţiei lui. Probabil Însă nu ăsta era scopul principal al năbădăiosului dispozitiv de film senzaţional: mai de grabă el era în legătură cu ocupaţia reală, aventuroasă; şi plină de riscuri a acestui interesant gospodar. Aci era, aşa dar, prima sau cea din urmă haltă) a transfugilor după cum veneau sau aveau gând să treacă dincolo. Însă, implicit soţia era pusă sub neprevăzută supraveghere, — ochiul mort al fc- restruicei, a că,rei acoperire pe dinafară era cu siguranţă oprită sub crudă osândă, putându-se însufleţi în orice moment de privirile oaspetelui subit. Iată prin urmare, de ce Niculina prefera vara, drept acoperământ al iu- birei noastre bolta puternic parfumată} a nucului şi de ce în restul timpului, mă primea, când iubitoare ca o adevărată amantă, când binevoitoare, dar foarte serioasă, după cum domnul era angajat în vre-o călătorie mai lungă sau şe afla într-un târguleţ mai apropiat, ori numai pela vecini.
Eşirăm la lumina stelelor lot aşa de nesupăraţi precum intrasem: eram alât de fericit de descoperirea mea că foarte cu multă greutate mă stăpânii să nu mă duc la Niculina, să mă îmbăt iarăşi de frenezia strângerilor ei, fără de bună-seamă a-i spune ceva de vizita ce i-am făcut prin subsol, în vreme ce căpşoru-i înecat în maldărul brun al părului mă visa în micul şi depărtatul meu bordei, iar buzele-i încă fierbinţi de fiorul sărutărilor din seara asta, chemau în somn pe înşelatul fugărit cu suflet de catran. Ridicai posturile şi pornii fără zăbavă, fără să las nici o pândă; acuma, când cunoşteam ca-n palmă câmpul ad- versarului, găseam ce e mai bine aşa. Bălan trebue să simtă anume că în a doua jumătate a nopţei el redevine stăpân pe avutul şi pe soţia lui; el trebue să recapete

timp de mai multe nopţi dearândul siguranţa mişcărilor lui între cele din urmă cântaturi de cocoş. Numai astfel ne poale căzdea în mână acest zdravăn urs, în bârlogul căruia ştiam să pătrundem prin intrările toate. Legănat molcom pe spinarea largă a lui Pafnute, făceam acum planul atacului. Era cât se poate de uşor; n-aveam decât să-l aşteptăm sub hambare, lângă fe- reaslra cu gralii: ue venea, vorba aceia, în brânci şi nu ne rămânea decât să-l ajutăm să coboare. În vremea asta, la uşa gârliciului, pe care va fi uşor s-o găsim, un post mic putea fi fixat pentru orice eventualitate, pe când deasupra, la ,uşa din mijloc, Cebuc bunăoară, avea să facă un tărăboi fără pereche: „Deschideţi, ani venit să facem pcrchiziţiel' Mai rămânea să aflăm în ce moment anume Bălan poale fi găsit la domiciliu.

Acasă, mă dcsbrac pe înluncrcc; lumina, mi-e frică să nu-mi turbure imaginile plăcute care mi se perindă prin minte; pentru că-mi închipui acum pe Niculina, de o gravitate fără pereche, faţă, de Cebuc şi de soldaţii prostiţi, pe carc-i conduce sigură) de sine, prin cele două odăi ferecate. Numai ochii ei cuvântează: — Poftiţi, luaţi-l dacă-l găsiţi! Dar deodată auzul ei prinde un zgomot din calc afară de neaşteptat. Un ciocănit pe de- desupl, în vreme ce Cebuc şi soldaţii vor trebui să se a- răte ci înşişi intrigaţi şi consternaţi, şi vor da la o parte jilţul cel greu, de-al cărui loc îmi amintesc cu preciziunc tocmai acum. Chepengul va începe atunci să se ridice şi prin trapa misterioasă, va apare... capul domnului locotenent.

— Bună seara Niculino...

Şi-i voi şopti la ureche....

— Nu-l mai aştepta... e jos legat burduf şi de aslă-dalâ, nădăjducsc, pentru totdeauna. Îţi închipui ce plăcere i-a făcui văzându-mă cum mă ridic pe butoac ca să vin la tine... Haidein dincolo, la noi, în patul nostru...

Ideea că în patul nostru el nu mai doarme, el nu mai l>oatc să doarmă, dccând c pus sub urmărire, — pcntrucS Irebuc să-şi aibe culcuşul, pe vre-una din laviţele în-cărcate de covoare, din odaia de mijloc, neconlcnit a-proapc de vizuina salvatoare — mă încântă nespus. Deci dincolo Niculina era numa(i a mea. Iar când cl va fi pornit de astddală pentru multă, foarte multă vrcinc, ca va râmâne Întreaga a mea... i

Dar oare gândul ci va înceta să se inai întoarcă la dânsul•> Faptul că i-am dejucat puţin complicatele lui ma- nevrc subterane şi i-am risipit misterul cu care-i plăcea să se învăluiască» îl va anula oare definitiv din

spiritul ei, — sau va lua acolo locul ce mi se dedicase mie, a celui slab şi năpăstuit, a celui ce trebue protejat?... Şi pentru o biruinţă atât de incertă, trebue să renunţ cu desăvârşire la rusoaică, lăsând să-mi treacă inutil prin mână, acest Serghe Bălan, singurul om pe lume căruia îi sta în putere, să-mi aducă astăzi o fericire complectă, de care sunt numai la un pas şi totuşi atât de aproape de pierderea ireparabilă?
Ah, să las nerezolvată necunoscuta asta, — imagina pe care n-o pot cuprinde cu toată puterea acumulată din a-lâtea vrafuri de cărţi, pe care nici o metodă diferenţială ori integrală nu mi-o poate statornici în minte, — să adăpostesc până-n afundul vieţei mele remuşcarea că am trecut, acoperindu-mi ochii pe lângă unicul meu noroc? Năvalnic dorinţa însălbălecită îşi dă drumul în adâncul sufletului meu ca într-o fântână întunecoasă şi cu fund depărtat. O aud căzând acolo, cu mare bufnet de ape, cu creste spumoase şi întâifltate, care sar până sus, mă izbesc în plină conştiinţă. De mult o simţeam sbătân- du-se în lanţurile în care trebuia să stea legată, dar în beciul lui Bălan ea da adevărate semne de nelinişte şi încordare. Hm, să' nu-l arestez oare, să cotesc puţin drumul drept al îndatoririlor mele, să-l acopăr or chiar să-l smulg eu însumi din ţinta propriilor mei soldaţi?
Oare el va primi să mă ajute?... Da, desigur, desigur... Gândul că o alta m-ar putea îndepărta de Niculina... O, asta fără îndoială, fără îndoială...

" Şi până adânc în noapte întrebare nouă naşte din între- bare nouă şi eu caut zadarnic în răcoarea vre-unui colţ de pernă, loc statornic

de odihnă pentru tâmplele mele fierbinţi

.În seara următoare, Gârneaţă mă anunţă că a dat de uşa gârliciului, care e încuiată cu lacăt enorm, dar sim- piu Gherăscu, caro c lăcătuş de meserie — Gârneaţă crede că şi pungaş — pretinde că-l va deschide uşor dacă îşi va aáuce déla posl o unealtă anume. Deci Gârneaţă îmi dă ideca să se ascundă cu un pâlc de soldaţi în beci, printre buloae, în vreme ce eu voi ţine pe Niculina de vorbă. Dacă voi întârzia mai mull la dânsa, peste obicei, Serghe îşi va face desigur apariţia pe calea lui ascunsă; Gâracaţăj e convins că Serghe face drumul ăsta în fiecare noaple, după plecarea noastră.

O grupă de soldaţi va rămâne în curte drept rezervă. Contrabandistul va fi somat în momentul când se va ri- dica pe butia din mijloc: în această poziţie el va oferi o ţintă minunată, aşa că va fi nevoit să se predea de bună voc... iar dacă nu, atâtea arme, dintre atâtea butoae... îmi scapă probabil, o mişcare cam prea vădită, de desaprobare, pentru că ochii plutonierului, atât de entu- ziasmat de simplitatea şi limpezimea planului lui — s-au micşorat deodată şi mă privesc scormonitori. Trebuc deci să repar prompt, deşi, poate e numai o închipuire a mea că Gârneaţa ar putea să mă treacă la bănat. Dar e destul de mult, de bună seamă, că am început să am şi astfel de închipuiri.

Nu-mi prea surâde de loc propunerea asta... Cred tíí ar fi bine să' nu vă" prea apropiaţi de beciul acela... iii trebuc să aibe ochii în toate părţile...

Gârneaţă e contrariat şi-şi frământă buzele privindu-mă pe sub sprâncenele strânse.

— Totuşi, aşa cum am spus cu, — se încăpăţâneză cl simţind că În acest loc pipăitul lui oltenesc a dat de ceva slab — cred că am putea face o încercare...

Nu mă gândesc să mă burzuluesc, deşi stăruinţa mă enervează. Mă mulţumesc să răspund flegmatic:

— Şl dacă încercarea cade, adio orice altă încercare!

Gârneaţă Îşi mângâe înciudat, cele două muşte negre de sub nas. Surprind printre degetele, care-i acopăr astfel gura un rânjet fugar, dar cu sens. Din când în când m3

măsoară oblic şi iuriş. Mă silesc să-mi dau seama cam ce-ar putea s8-i aducă lui vre-o îndoială asupra purtărci mele; pentru el eu am lot interesul să mă descotorosesc de Bălan.

— Adună oamenii, Gârneaţă! ordon. .

El ezilă şi are îndrăzneala să mă întrebe rânjind:

— Pe loji?

— Pe toţi! îi răspund senin şi râzător.

El dă din umeri, lot aşa de râzător, ca şi când ar fi spus: Te priveşte 1

Iar în vreme ce umbre negre, cu zgâlţâituri metalice se adună din colturi la aliniere, rânjetul lui creşte demă-sural, când îmi şopteşte:

— Mâine... atuncea... n-are să mai fie nevoe de atâţia oameni... Poate n-o să aveţi nevoe nici de serviciile mele...

Hm. Mi se pare c-am înţeles. El poale crede că-n seara asta între mine şi Niculina a intervenit o învoială; între mine şi Serghie prin intermediul Niculinei. Da. da... mi se pare că sunt pe-aproape... O învoială de îngăduinţă evident, prin care mi se acordă în schimb — ce? Tot o îngăduinţă desigur — de bună seamă la farmecele Ni-linei, — penlru că Gârneată n-a avut de unde afla cunoş-tinţele şi demersurile mele adevărate privitoare la adu-cerea Valiei. Ah, ceva şi mai plausibil care să explice această schimbare subită de eri până azi a entuziasmului meu pentru prinderea lui Bălan: fără doar şi poate, o în-voială cu avantagii băneşti penlru mine! Bată-te Gâr-neată, uitasem că eşti oltean...

— Eu nu vreau să prindem aşa repede pe Bălan, îi strecor uşor în ureche, când pornim.

Gârneaţă mă priveşte strălucitor. Se gândeşte oare serios că voi aduce vorba de cota parte?

— Noi trebue să-l lăsăm să treacă încă odată Nislrul şi chiar de mai multe ori, — reluai calm şi făcându-mă că nu observ variaţiile fizionomice ale ascultătorului. — înţelegi, principalul e să descoperim locul lui de trecere. Odală acela aflat, răul e tăiat dela rădăcină...

Ochii lui Gârneată se întunecară şi se strânseră pentru a redeveni la normal. r

— Cum am puica să-l urmărim fără a fi simţiţi de dânsul? — conlinuai —. asla^ c întrebarea. Că-mi va trece două, trei haimanale dincolo, asta n-arc să mă sinchi-sească prea mult, ducă-se... Totul e să-i aflăm vadul... unde putem să-l aşteptăm perfect de bine şi la

întoarcere... •vadul vestii al lui Bălan, despre care mi-a spus Arun...
Gârneaţă începuse să încuviinţeze.
— Trebue să-l lăsăm mai multă vreme în pace... să umble nesupărat la dânsul acasă, opină el... Iar mai târziu noi să-l pândim undeva pe câmpie şi să-l urmărim...
— Trebue să găsim chiar lângă râpa, pe unde el coboară o ascunzătoare bună şi nesimţită, de unde să-i supraveghem toate mişcările... Şi când va porni spre Nistru, după el... binişor... uşurel. Dar unde, unde să găsim această scorbură, fără ca să nu ne simtă banditul?... înţelegi, mie-mi trebue numai odată să se ducă şi numai odată să se întoarcă... înţelegi Gârneaţă, numai odată să se întoarcă...
— Ba chiar numai să-l vedem pe *un' se duce...* că-l oprim noi....
— Nu, nu, nimic... niqi o somaţie, nici un foc... De ce să nu vedem ce transport nou ne mai aduce dumnealui...? lot ne scapă unul acum... barim să apucăm pe cel pe care ni-l aduce... Şi pe urmă, vezi tu, printre ostroave pe Nistru nu c chiar a$a de greu de scăpat... Pe cât, când vine, alunecă dcadrcplul în braţele noaslre...

Gârncaţa găsi că c cazul să mă felicite, cu minunarea lui obişnuită, c*ageralĕ, pentru tactica şi dibăcia planului meu

.Niculina lu ograda postului meut? Privesc pe fereastră şi nu pol să cred. În noaptea trecută doar fusesem la dânsa... K surprinzător de elegantă şi distinsă; gătită «le... stradă n-am mai văzul-o niciodată. O blană lungă de astrahan negru lucios îi coboară până puţin deasupra glcsnclor, strânse În şoşoni înalţi de cauciuc negru; în cap poartă căciulă tot de astrahan, dată cochet pe-o ureche. Ochii parcă-i sunt mai întunecoşi sub înfăţişarea asta, iar

trăsăturile au parcă un accent mai sever, mai nobil, de mare cocoană,. Cu greu şi cu grea satisfacţie, mă dumiresc că braţele acelea înmănuşate erau noaptea trecută goale şi împletite pe după gâtul meu.
O primesc cu plăcere sgomoloasă, o ajut să-şi scoată paltonul, sub el e gătită asemenea „de eşit" cu rochie bine croită şi cu gust, de stofă fină. Niculina e superbă. O strâng în braţe cu mai puţină brutalitate ca până acuma şi o sărut lung repetat.
— Parcă ai fi venit să mă iei, să plecăm împreună... să uităm de locurile ăştia...
Ba a venit pentru ceva şi mai neaşteptat. Să-mi destăinue că Bălan s-a reîntors azi noapte, după plecarea noastră şi... să mă mustre pă a putut s-o facă aşa de uşor. X brutalizat-o din nou şi vrea la rându-i să se răzbune. Dumnezeulel vrea să mi-l dea prins. Peste două nopţi va trebui să sosească iarăşi cu un transport proaspăt. A ameninţat-o cu moartea dacă îl va trăda... De a- ceia ea nici n-a mai aşteptat seara... se îngrijora că poate n-am să viu!...
Ceia ce mi-e dat să aud mă surprinde şi mai mult decât ceia ce mi-a fost dat să văd în după amiaza asta! Niculina îmi cere ajutorul împotriva lui bărbatu-său! Am aşezat-o pe genunchii mei şi ea mă priveşte drept în ochi, nu-mi dă o clipă răgaz să înţeleg, decât ceia ce-mi vorbeşte, decât ceia ce-mi porunceşte ea.
Va trebui să aduc soldaţi mulţi, foarte mulţi, mai mulţi de jumătate decât am... altfel nu va îndrăsni să rămână în casă, şi va fugi. Dar ea vrea să rămână, să-l vadă prins, legat, să-i arunce în faţă ura şi dispreţul ei.
Mă zguduia de mână şi-mi scormonea cu unghia re- ziduri sadice în subconştient; îl vom ţine legat un ceas, dincolo, în odaia cu ferestruică şi noi dincoace vom chicoti.
— Să vezi cum am să te strâng atunci, cum am să mă zbucium şi cum am să chicotesc... să-l simt tresărind de sub frânghii... Şi pe urmă să trec dincolo cu ochii încercănaţi, să-l mângâi pe obraz şi să-l jelesc... Pentru c-o fugit, nu-i aşa că va fi osândii la mai mulţi ani?
Mă cutremur de surpriză şi de plăcere.
— Vii?
Ii răspund cu sărutări grele, prelungi.
— Aşa... aproape de miezul nopţei trebuc să vii cu moscalii. El va sosi ca la un ccas, două, după aceia, când ştie că plecaţi, că mi-a smuls totul azi noapte din gură... Dar dacă vii aşa cum doresc eu, vei afla şi tu noutăţi fără pereche.

înclin din cap cu priccperc; dar nu mă grăbesc să-i dcscopăr că noutăţile ei sunt lucruri vechi pentru mine.
— La repezeală îi aşezăm pe toii, care pe unde trebuc. Eu singură (i-i aşez cu mâna mea prin toate ungherele, afară de locurilc pe unde trebuc el să sosească, să nu-i dea de bănuit... Miroase foarte dcdeparle, ca un copoi... Haide, spune, mi-aduci patruzeci de *saldaţi*?...
Apreciez avântul, prevederea şi mai cu scamă sinceritatea Niculinei. Dar ajutorul pretins mi se pare exagerat.
— Ce să facem noi cu patruzeci de oameni acolo Niculino, mi-c ruşine de aşa vitejie... patru sunt de a- juns... Dar ea nu vrea să audă, se supără, îmi spune cS dacă nu va număra ca cu mâna ci palruzcci de oameni, nu se mai angajează la nimic. Şi prinde iarăşi să-mi zugrăvească scena care se va petrece peste două nopţi, cu noi şi neaşteptate amănunte, care-mi învălue ochii În dogori de plăccrc.
încerc s-o ridic, înfiorat de căldura acestei revărsări de ură, dar ea ştie şi acum să-mi scape din braţe, cu dibăcia dcdcmult. Nu, acum nu, şi nici la noapte. Trebue &«1 ne păstrăm pflnă-n noaptea următoare, când va fi în- sfArşil cti lotul şi cu totul a mea. Acuma nu, pentru orice pe lume. ..
Voi pune apoi îndată masa şi ne vom ospăta... asta va fi ospăţul de nuntă... voi scoate vin din beci şi voi »la şi la salda(i... Şi-i vom da şi lui prin ferestruică...
Doamne, mi se pare că trăesc în vremea străvechilor năvale, când femeia învinsului trebuia să se aşeze la masa prăzilor, alături de învingător, să se îmbete, să cânte şi să joace pentru el, să cadă frenetic în braţele lui, dinaintea celui legat şi neputincios.
Gârneaţă nu pare să aprobe de loc noul meu plan de luptă. Rămâne întunecat şi tăcut.
— Nu înţelegi Gârneaţă, e fără nici o bătaie de cap.
— Şi vadul lui, cum) îl mai aflăm, domnule locotenent ? Parcă spuneaţi că ăla e mai important...
— Il vom afla noi şi pe-acela.
— N-are să ni-l arăte chiar de l'om pune pe cărbuni...
— O să-l facem scăpat odată, la urma urmei...
— Atunci de ce să ne mai ostenim să-l prindem la noapte... de ce să nu-l urmărim, cum am plănuit doară întâi...
— Măi băiatule, măi, nu înţelegi tu odată... şi plescăesc din buze, negăsind cu ce să continui. Ba da, iată: — Nu 'nţelegi tu odată... mi-e frică să nu vă simtă... şi ne scapă atunci şi el şi vadu'...

— Hm, domnule locotenent... răspund cu cu ce vreţi dumneavoastră, dacă ne-o simţi... Mi-am găsit un locşor... nu acolo pe unde coboară el... mult mai la dreapta, spre drumeagul care dă în sat... e chiar pe costişă şi am toată câmpia sub ochi... Şi besna nepătrunsă să fie, dar dacă te'nveţi cu noaptea, până la douăzeci de metri lot nu-ţi scapă nimic... C-aşa e scobit terenul acolo, că trebue să faci ocol ca s-ajungi cu piciorul; dar peste tufărişuri e foarte aproape şi priveşti drept în scoborâşul lui...
Şi Gârneaţă' continuă, ca şi când scena i s-ar desfăşura prezentă aci, lângă noi, în jurul nostru...
— Acolo, e de ajuns să fie doar unul dintre noi, ăilalţi aşteaptă în vălcea... printre tufe... m-am hotărfl eu singur să mă aşez sus... ca să mă scobor repede şi fără zgomot la ăi de jos... dac-o fi lună pe de-oparte c mai bine că e lumină, da pe de alta e mai rău că trebue să ne ţinem mult în urmă... dar dacă sunt numai stele ori nor... ne luminează destul zăpada...
Gârneaţă c încă pe drum după haiduc, dar gândul meu îl aşteaptă în noaptea posomorîtă cu promoroacă, printre fantasmele albe ale sălciilor... Suntem doar patru fiinţe cu inimile una lângă alta... iar mai departe, pentru orice eventualitate un caporal cu o grupă întreagă... Tăcere şi ureche încordată... până ce în cornetele auzului su-praexcitat de nerăbdare, cad cele dintâi unde ale mişcăm, carc se apropie... Sunt ei: Bălan şi-o fată înaltă ..cu o cutie de vioară...
— Dacă n-or fi înţeleşi, încep iarăşi să aud pe Gâr-neaţă, eu îmi pun capu' jos domnule locotenent...
Am tresărit deodată şi m-am întors duşmănos spre dânsul.
— Să ne mutăm, adică, toţi acolo, ca să poată trece bărbatu-său, nestingherit, încoace... Şi noi, aşteaptă, aş-teaptă, iar dimineaţa cocoana să nu mai poală de mirare:
— „Ai văzut câj n-a venit? să ştii că a mirosit ceva...'·

Noaptea s-a lăsat atât de jos pe pământ că nu mai c loc pe sub dânsa, nici

pentru cea mai bună privire. Doar zgomotele sosesc, zgomotul de metal şi forfotă al prcgălirci soldaţilor. Copacii s-au înfrăţit şi s-au con- topit cu desăvârşire, cu acest alburiu îngroşat al chi- ciurei îmbibate de înlunercc, mai înşelător decât besna cea mai adâncă; doar trunchiul sălciilor celor mai a- propiatc par trombe chinuilc,

vărsate de norii
catranu- nului
îngheţat de
deasupra. Umbrele
umane au căpătat
dimensiuni şi
dcşuchcri de
mogâldeţc; se strâng
şi se aşează într-o
linie, carc niciodată
nu mai poate fi
dreaptă. Paşii mă duc
prin puiul de ger, ca
prin roiuri de albine
amorţite care mă
înţeapă ca în vis, în

vârful nasului şi al urechilor

.Hidic gulerul de blană al dolmanului şi chem pe Gârneaţă. Il Inlrcb în chip de. ultimatum dacă c hotărît să facă urmărirea, dacă şi-a ales oamenii şi dacă pe-un astfel de întunerec crede că poate ajunge la vre-un rezultat.

Da. E hotărît şi înţelegerea e făcută cu Cebuc. Va mai lua şi pe Gherăscu...

— Cât de văzul, măcar de-o avea el ochi mai buni ca ai mei, se prinde vitejeşte Gârneaţă.

Propriu zis nu mai simţeam acum nici nerăbdarea dela început de a vedea sinceritatea şi deci totală abdicare a Niculinei; nici entusiasmul cinic de a lega pe Bălan, ajutat dcadreplul de acest idol al sufletului lui, din pricina căruia, la arestarea dintâi îmi jurase desigur ură de moarte. Gândul reveni întreg la Valia, ca un fuior întors o clipă dela răsuceala lui firească.

Dar siguranţa lui Gârneaţă în amăgirea Niculinei, îmi înfigea şi mai adânc acele gerului în umerii obrajilor, iar minciuna şi prefăcătoria acesteia mă umplură până-n fund de indignare şi de umilinţă- De aceea, curios peste măsură să văd până la ce margine va duce batjocura cemi pregăteşte, îi execut în întregime îndemnul: patruzeci de soldaţi şi gradaţi păşesc pe urmele crupei lui Pafnule pe drumul bine cunoscut, în noaptea incertă şi neprietenă.

Niculina ne aştepta

.Ne primeşte cu şoapte şi cu satisfacţie, îmi numără soldaţii şi ea singură îi aşează câte unul sau câte doi pe la colţuri, pe după stâlpi, în dosul porţei, în coşar, pe după grajduri, în toate părţile, în curte, dar nu în grădiniţa cu nuc şi nici în livada cea mare care ducea spre salcia pletoasă şi spre cărăruia invisibilă de pe râpa cu mărăcinişuri. Se înţelege: pe acolo trebuia să vină el şi cel mai mic zgomot, cea mai neînsemnată bănuială îl întorcea îndată din cale, strica totul. Pe când aşa, va fi lăsat să se apropie, va bate în *fereastra* din dos, Niculina îl va îndemna să treacă *la uşă,* va fi lăsat să/ intre pe întunerec, eu, *din dosul uşei,* îi voi pune revolverul iu

lâniplă şi cu ţignalul în gură voi da a- larma. Şi cei patruzeci de oameni se vor năpusti.
Mai rămânea să-mi explice Niculina de ce nu pune soldaţi şi în hrubele din dosul casei; dar uită s-o facă şi evident, nici eu nu-i atrag atenţia asupra acestei o- misiuni. Iar oamenii mei, cari erau instruiţi să nu-şi exprime nici cea mai uşoară nedumerire, îşi primiră locurile hotărîte, cu muţenie adâncă... Dacă până într-un ceas nu avea să se petreacă nimica şi nu primeau semnal dela mine, sergentul avea poruncă să-î adune pe toţi în magazia cea mare şi să facă şi focul.
— Atunci vom aştepta înăuntru numai noi doi Niculino; poate c nevoe să stingem şi lampa?
— Nu e nevoe, nu e nevoe... poate va bănui ceva... Să vadă că-l aştept... N-are să poată zări prin perdele cine mai e înăuntru...
Mă aşezai călare pe-un scaun, chiar lângă uşa pe care o încuiai bine şi-i dovedii neglijent că aci eram ferit şi de ochi şi de glonţ şi dinspre cele două ferestre cu gratii de fier, cari dau în pălimar de unde, — de bună seama nu avea să vină nici un pericol — şi mai cu seamă — dinspre ferestruica de-alături, ale cărei perdele erau a- cuma suspect de bine împreunate.
— Ce ne poate privi ferestruica? dă ea mirată din umeri. Dar e bine, e foarte bine că te-ai aşezat aşa, încuviinţă ca privind anume spre ferestrele cele mari.
— Poate-i vine gust să intre întâi alături... Ar fi fost bine să fi aşezat un om. doi şi-acolo...
— Cum o să intre? se minună toată Niculina. Cheia c doar la mine...
Şi mi-o arătă.
— Nu cumva mai arc şi-o pereche.
— Nuuu...
O mirare a Niculinei a fost că oamenii pe care i-am adus erau doar moscali şi vagmiştri de cei mici. Era bine să fi avut şi ajutorul lui Gârncaţă or Ccbuc...
— Ce vrei? după ce că las hotarul dcsgolil... cu trei schimburi de câte zece oameni să las măcar cu dânşii pe amândoi plutonierii. Altfel patrulele îşi fac de cap... Dacă vine o inspecţie?... Ar râde de mine toată armata, dacă ar afla că am pornit cu patruzeci de bărbaţi, ca să prind unul singur... Asta, numai ca să-ţi fac pe voile tale... Aşa se prosteşte bărbatul, când îi şopteşte ceva la ureche* o femee frumoasă.
Ea se apropie de mine, lângă uşă, mi se aşează pe genunchii şi mă mângâie înduioşată: trebuiii să constat

nu fără surprindere că gestul ei era din cale afară de gingaş şi de curat.
— Lasă, are să fie bine de noi doi, mă asigură ea. îmi petrecu braţele pe după gât şi mă sărută lung- Dar se ridică repede şi-şi puse degetul pş buze făcân- du-mi semnul cuminţeniei, ca o gazdă care are întâi treburi mai serioase de îndeplinit.
'Şi la distanţă socotită dincolo de lungimea mânei mele,, ea porni să se învârtească zglobie, tropăind cam exagerat pe scândurile podelei. Avea uşoare momente de neatenţie, pe care le acoperea îndată cu râsete din nimic, cu alte tropăeli, iar acum, din nebăgare de seamă luă în picioare un scaun greu de lemn, carc căzu pe spetează cu plesnet mare...
Nu ştiu ce am, se grăbi ea să mă lămurească. Sunt straşnic de nerăbdătoare...
— Adevărat... tropăi de par'că ţi-ar fi frig.
— Tropăi?
— Aşa mi s-a părut... Mai pune un lemn în sobă... aici la uşă nu prea e aşa cald, iartă-mă că nu pol să fac eu lucrul ăsta.

Ea se grăbi să-mi asculte sfatul, deşi era nespus de cald în odae, — cu dolmanul pe mine par'că eram în bae. Luă chiar mai multe bucăţi dintr-o dată şi loate-i scăpară în ultimul

moment cu zgomot cumplit

.Ea se scuză pentru stângăcie, iar eu îi trimisei o sărutare. Va să zică stimabilul era în pivniţă. Şi trebuia să i se dea semnalul cuvenit. Probabil acela a fost detunătura jilţului celui greu, prăbuşit pe scânduri. Căderea lemnelor era un supliment. Acum privirea ei începuse bă cale ca din întâmplare spre ferestruica întunecată. Aşteaptă cumva să i se răspundă că s-a auzit semnalul şi că expediţia începe?... Mai mult decât probabili. De bună seamă însă confirmarea din dosul perdeluţelor strânse trebue să cam întârzie. Râsul ei din acest moment, fără prea justă cauzăl c prea galben, ca să nu trădeze o vie nelinişte. Drăguţa, de ea, trebue ajutată mititica...

— Niculina, dar eşti de-o nervozitate de nedescris- Par'că ai avea chef de joc. Tot stau eu aici în colţul ăsta, de unde nu pol să înă mişc... Până una alta, ia trage-i lu o căzăceascâ zdravănă... Nu mă înddesc c-o ştii...

— O căzăceascâ? dădu ea din umeri pentru o astfel de trăsnae, însă tare luminată la faţă. — A, ţie nu ţi-am arătat niciodată cum ştiu eu să joc căzăceasca...

— Nu mi-ai arătat, într-adevăr...

Propriu zis nu vroise să-mi arate, când astă toamnă îmi mai venise această fantezie. Atunci tocmai se scuzase că n-o ştie prea bine.

Şi paşii ei se porniră în fugă pe loc, corpul începu să i. se zbată, strângându-se pe vine şi înălţându-se în dârze cutremurări ale sânilor, capul îi căzu pe spate; cu chiote lungi, cu priviri de extas, toată fiinţa ei se concentrase subit în jocul acesta sălbatec,—nepăsătoarc, de ce-ar pulea, să se mai întâmple cu închipuita ivire neaşteptată a lui Bălan pe la ferestrele dinafară: nebă- gătoarc de scamă, că sonoritatea cam imperfectă a podelei până şi unui auz mai puţin atent i-ar fi putui revela dedesubt golul unui beci. Nu-mi mai rămâne nici o îndoială.

Şi când socotesc că „semnalul" a răspuns chiar până-n magazia soldaţilor, nu numai în beci, o întrerup destul de serios:

— Niculina, ar trebui să mai laşi zdupănitul ăsta... Dacă vine tocmai acum şi te-aude de departe?

Ka se opreşte
deodată şi mă
priveşte galbenă şi
Îngrozită, inecându-
se în zbaterea aprigă
a respiraţiei

.Dar eu o asigur cu înclinări repetate din cap şi cu râs împăciuitor — şi ea înţelege — că gândul meu e fără ascunziş şi că sfatul e dat cu adevărat pentru Bălan cel dinafară. O îndemn să joace iarăşi, dar mai uşurel, că poate şi soldaţii de afară să se ia de gânduri; eu îi voi fluera uşor căzăceasca, pe care ea şi-o cântase singură până acum. Dar ea mă priveşte din pou îndoel- nică... şi refuză, privind cu exagerată îngrozire spre ferestrele dinafară şi cu vădită enervare către ferestruica fără răspuns. îmi face mutește semnul negaţiei.
E rândul meu să mă neliniştesc; îmi regret intervenţia cu aer de glumă stupidă în deslănţuirea tot mai sălbatecă! a'joculuı ci. Sunt hotărît să încep eu acum semnalele pentru cei dedesupt. Dar încă mai aştept: mă asigur că poate nu-s gata toate pregătirile acolo. E o cursă mare pe cârc trebue s-o întreprindă acum Bălan şi la mijloc trebue să fie o răsplată şi mai mare, de vreme ce el şi-a luat atât de îndresneţe precauţii... Acum poate fi fără grijă. Nesupărat de nimeni va atinge malul Nistrului şi-l va trece... căci dincolo îl aşteaptă o propunere cinc ştie, pentru el poate tot aşa de scumpă, pentru mine cea mai scumpă din lume...
Iar peste trei zile... peste patru sau poate chiar numai peste două vârful degetelor mele se va înfiora la atingerea mâinilor ei... îi voi pipăi fruntea şi obrajii şi-i voi cuprinde însfârşit dintr-odată, cu o lacomă înghiţitură a ochilor, pentru totdeauna, faţa asta insesizabilă, pe care însfârşit o voi avea...
Tresar iarăşi uimit de apropierea acestei atât de dorite, de nostalgice fericiri.
Şi tresăritul meu concordă cu tresărirea Niculinei. Nu mi s-a părut. Pe faţa ei furişată pentru a nu ştiu câta oară spre ferestruică am surprins o uşoară alungare de umbre şi linii, ca apa calmă într-un amurg, pe care a atins-o picioare de gâză. Nu mai încape îndoială: acum figura ei e toată spre mine, răzătoare şi asigurătoare. S-a făcut aşa dar... el e gala de pornit, aşa dar... într-un ceas bun, Dumnezeule mare...
Dar locmai acum, calinul care ar îrebui din nou să mi se aşeze în suflel ca într-uu jilţ, încă nu-şi găseşle locul complect liberat. Nouraşi de nesiguranţă izvorăsc din albastrul, care domnise neîntinat la început înlăun- tru-mi şi-mi umplu cerul nădejdei cu spuma opacă a grijei: dacă va ocoli Duboşani, dacă nu se va ajunge cu Valia la tocmeală, dacă va plănui s-o jefuiască, dacă ea se va fi mutat în alt sat... S'o găsească, s-o găsească...

Trebue să opresc accastă năvală de gânduri deşu- chiale, care-mi străbat acum din toate părţile capul, în iureş din ce în ce mai accelerat. Trebue să mă înţeleg răspicat cu banditul...

— Niculina, izbucnii deodată. Spune, este încă acolo, opreşle-l... Vreau să mă înţelegi cu el... nu-i voi face nimic; dacă mă va asculta... Il voi lăsa să plece...

Niculina care se aşezase locmai, pe marginea patului s-a ridicat tremurând şi ţintește privirile înebunite spre ţignalul pe care mâna-mi mi-l apropie de buze.

— Ce faci? îngăimă ea stins, frângându-şi mâinile... Să nu şueri...

— Dacă-l vei opri, nu şuer. Vreau să-i vorbesc, să ne înţelegem. Dacă nu — urlu cu toată puterea, — voi încunjura toată casa şi toată ograda până la salcia pletoasă, de lângă râpă... Trebue să mai fie o ieşire pe aici... O voi găsi eu n-avcţi grijă...

Dar ea şi-a revenit acum, e stăpână pe vorbele şi pe mişcările ei, cu toată paloarea ce i-a rămas pe faţă.

— N-ai decât s-o înconjuri şi să cauţi până mâine, mă înfruntă ca cu cerbicie, izbucnind apoi în râs. — Ce ţi-a mai căşunai? Cc vrei să zici? Că sunt înţeleasă cu Scrghe... Cum? În ce chip sunt înţeleasă cu el?... De unde să-l opresc...

— Dacă nu-l opreşti, şuer...

— Şuerā! mă bravează ea fixându-mă puternic şi făcând un pas spre mine. Dar când flucrul mi-atinge buzele, ca se repede la mine şi mi-l smulge dintr-o smu- eilură. i

i

— Nu pricepi că eşli nebun? Ce ţi-a mai venit? Ai să cauţi de geaba. Casa n-are decât uşile aistea: cea de-aci şi cea de-acolo. Unde poate să fie el?... Şi dacă ar fi, cum ar putea să plece ştiindu-te aici, se hazardează ea la diversiune.

— Lasă asta Niculina... Acum ştiu bine, el a fost ascuns dincolo... te-a pus să mă ţii de vorbă şi să mă îndemni să-mi aduc toţi soldaţii, ca să poată el trece peste râu, nesupărat... Foate bine... îl voi lăsa să plece... Dar în schimb vreau să-i propun şi eu ceva... Dacă-mi îndeplineşte ce-i cer, din partea mea va fi liber tot-deauna... Ascultă Scrghe Bălan, rostesc solemn, îndreptând graiul spre ferestruică.

Dar Niculina izbucneşte într-un râs formidabil. Ea e la un lung de mână departe de mine, oprită de firetul fluecrului, pe care-l ţine zdravăn în mână.

Profit de veselia ei subită, şi-n care mi-e cu ncpu- tiinţă să recunosc resonanţa calpă, ca să-mi liberez ţig- nalul. Idcea ce-mi venise tocmai acuma, avea fără îndoială să-mi spună dacă Serghe apucase să se coboarc în pivniţă sau se mai gasea încă alături. Pentru că... or cât ar fi consimţit el, în cele din uijmă să-şi ne-^ cieze în chipul ăsta nccredinţa nevestei; ea nu va merge până acolo cu îndrăsneala încât să execute ceia ce-i voi comanda eu acuma...

— Atunci, dacă nu e aci... atunci desbracă-te iubita mea, haide, desbracă-te...

Într-adevăr. Ea mă priveşte uluită peste măsură, stupidă... Veselia s-a prefăcut într-o clipită în cea mai cumplită stupoare...

Rânjesc satisfăcut.

— Haide, ce mai aştepţi...

— Dar ce ţi-a mai venit... dar nu te mai pricep... dar nu înţelegi că el trebue să sosească dintr-o clipă în- tr-alta...

— Nu face nimic... eu am să-l primesc, nu tu... haideţi, haideţi.

Pe semne şăgueşli...— începi... sau...
Niculina e galbenă ca un cadavru. Numai ochii ei lr&esc mai vii ca viata însăşi. Pe urmă braţele i se ridicară hi semnul celei mai zdravene nedumeriri, de fapt pentru a câştiga timp şi mai ales a arunca la adăpostul braţului o nouă privire la ferestruică...
$i eu aici am vrut să ajung: mi-e deajuns această privire şi sunt gata s-o opresc, să dau drum cuvintelor mele pentru Valia.
Dar tocmai atunci, mâinile Niculinei căzură, ea începu să râdă stingherită şi un vârf de curiozitate îmi înfipse în suflet îndemnul unei uşoare zăbave. Cu oftat de pudoare ca-şi trase pe dedesubt şnurul capotului larg; pulpanele acestuia se lăsară atunci inlr-o parte şi într-alta, descoperind în întredeschizătură albul mo- leşitor al lingeriei intime şi o coapsă goală până mult deasupra genunchiului... Doamne, ar trebui să opresc aci silnicia, dar îmi simt ochii dogorind ca-n faţa unei arzătoare noutăţi. De-abia acum îmi dau seama de însemnătatea acestui câştig uimitor, pe care l-a dobândii pentru mine Niculina: el acceptă, el mă acceptă.
Niculina chicoti uşor, ruşihată, îşi duse cu aceiaşi încetineală stânjenită şi calculată mâinile la ochi, iarăşi pavăză pentru a primi noua aprobare, pe urmă întinzând braţele în jos se scutură liotărîtă: capotul căzu cerc negru în jurul înaltelor picioare.
Aştept cu fluerul, dar şi cu sufletul la buze: c cu putinţă oare? Ea rădea în cascade scurte, ruşinate, ca o fecioară pe cârc o desbraci, în vreine ce coada ochiului ii scapă nccontenil spre ferestruică: c limpede că nu de mine se ruşinează. A doua fustă, albă şi scurtă căzu dcasemeni.
Era timpul s-o fac să înceteze... şi totuşi... ea râde şagalnic spre mine, spre ferestruică...O, sunt un salrap, un paşă de tuaregi: sărmanul Bălan cedează chiar când exigenţele mele nu mai ţin seamă Sinistră umilinţă... dar prea neaşteptată, prea uimitoare, ţa ezitările, pudoarea, noutatea accstui corp, pe cârc acum îl contemplu întâi dintr-o perspectivă, strania împrejurare în care mă găsesc, mă îndeamnă încă să aştept, să opresc încă în gât numele Valiei.
Totuşi, dau zugrumat deslegarea:
— Deajuns Niculina... lasă... e în zadar... m-am con- vins...
Dar ca şi când nici nu m-ar fi auzit ea continuă să-şi tragă rând pe rând mâinile din baerile cămăşei, care începe să

se lase. Sânii se iviră unul după altul, apoi pântecul, coapsele cu împreunarea lor înegrită, genunchii...
Niculina era goală, în splendoarea totală a minunatului ei corp care mă' întunecă şi mă intimidează, întocmai ca îa început. Nimic, nici cel mai neînsemnat farmec nu a scăzut din această minunăţiei După privirea cernită prin gene de patimă şi fior ce mi-a trimis-o, ochii ei surprinşi de propria lor îndrăzneală au fugit iarăşi la ferestruică. Dar deodată ea scapă un ţipăt sălbatec, prelungul şi deşiralul chirăit al spaimei supreme. Dintr-o singură zmucirc ea s-a prefăcut la pământ în morman de membre lungi şi de suprafeţe lucii. Banditul a ţintit-o desigur... Una, două, trei... aştept paralizat detunătura pedepsitoare... incapabil de orice alt gând, de oricare altă voinţă. Niculina se înghemueşte şi mai mult în sine, capul i-a dispărui sub încolăcitura braţelor...
— Vin' aici Niculina, târăşle-te aici.
Dar ea nu se mişcă şi lovitura întârzie... Sunt aşleptal să mă apropii, desigur... stimabilul n-a mai putut suporta priveliştea; nudul nevestei expus în faţa lui însuşi şi a înşelătorului urît de moarte, deodată, i-a căscat ochii dinaintea propriei lui decăderi... Poate darul ce-mi re-zervase mie,- mi-l păstra pentru mai târziu; goliciunea Niculinei i-a răsucit însă în creer, calculele făcute la rece...

Mă aşteaptă. Mă apropii. Dar pe lângă părete. Dibui cuvântul nimerit, care trebue să aducă în mijlocul acestei încordări pe Valia ca un înger al păcei

.Dar Niculina încă mă împiedecă. Ea tresare într-un chiot, se deşiră din ghemul morţei, şi strigă desmetic, desmăţat, cu râs răguşit, desfrânat: — Haide, loveşle, trage, trage, ce mai aştepţi...
Braţele i se ridică drept în sus, chiot nou îi scapă din gâtlej, de astă dată de biruinţă, de triumf, şi picioarele ei care şi-au păstrai încă pantofii se reped pe podea în ropot de joc; pocneşte din degete, chioleşle sălbatec şi scândurile răsună din nou pe sub preş de i actul căzăceascăi. Abia acum văd cât de minunat ştie într-adcvăr să joace. Avântul ei mă înspăimântă .De câte ori ochii ni se întâlnesc, gâtul i se întinde spre mine şi capul îi tremură într-o frenetică pasiune... Dar femeea nu părăseşte un moment locul, din dreptul ferestruicei, unde păndeşte moartea, o desfide chiar, cu privirile-i de dispreţ pe cârc le aruncă, ori dccâte ori jocul îi îndreaptă faţa într-acolo, pe care o aţâţă cu patima neînfrânală ce-mi arată la rându-mi când se îndreaptă spre mine, cu mişcările involuntar indecente, cu tot zbuciumul a- cestui corp gol în jocul primitiv, şi năvalnic şi răscolitor.
Şi glonţul întârzie, întârzie necontenit...
Dar dela sine, femeia se strânge, se încolăceşte în jurul sexului ci învingător, ca şi când ar fi fost cu adevărat lovită în pântecul necuviincios şi divin, se roteşte în jurul său însuşi, în tinzând molatec când un braţ, când pe altul, ca şi când ar fi vrut să-şi prindă proprii sâni, să le domolească tremurul semeţ şi virginal; pasul îi revine necontenit în juru-i, mişcarea măiniloir e lot mai nesigură, mai moleşită, genunchii înşişi i se moleşesc, coapsele se freacră de aproape, se împiedecă de muchea palului şi cade de-a latu-i cu un sfâşietor ţipăt histeric, pe spate, cu o mână acopcrindu-şi ochii, cu alta sexul pângărit de aprigilc noastre priviri cu pieptul pornit în frământarea voluptoasă a unei agitaţii fără de asemănare.
Si secundele trec una după alta, le aud cum se strecoară în neant, deşi ornicul în formă de farfurie a încremenit de inult. Le aud răsunând ca lovituri uriaşe şi surde în urechile mele, în care sângele dă furioase şi deşarte asalturi. Aşa trebue să le audă şi celălalt şi lotuşi delunălura de moarte întârzie iarăşi, cu toate că femeea căzută oferă cu însăşi goliciunea mijlocului ei trădător, ţinta cea mai bună pentru ancestrala pedeapsă.
Dar de bună seamă, mâna lui tremură, cum tremură încă gândul meu, pumnul meu neputincios, cum neputincioase sunt coardele gâtului meu, care tot nu se găseşte în stare

să îngăimeze un sunet articulat, ca o biată lăută, cu discordate şi smulse strune. Însă trebue să fac sforţări supraomeneşti ca să apuc înaintea glonţului, căci ezitarea banditului îmi pare că apasă încă greu în cumpăna acestor clipe, ce-şi iau în- tr-una zborul, rând pe rând, cu vâslit greu de aripi în urechi.

— Niculina, izbutesc în cele din urmă să rostesc stins, tremurând dai- apoi cu fiecare nou cuvânt din ce în ce mai clar, mai curajos. — Niculina, îţi mulţumesc pentru frumosul tău joc şi pentru frumosul tău corp, pe care acum mi l-ai arătat întâi, în toată strălucirea. (Dumnezeu mi-era martor că nu minţeam!) — Mi-ai făgăduit că ai să mi-l arăţi aşa întreg, «când bărbatul tău va fi prins şi legat, că' ai să dansezi goală "dinaintea lui pentru mine... Acuma văd însă că el... a întârziat, continuai cu răspicare, prefăcându-mă că n-am înţeles nimic din jocul şi din ţipetele ei; — dar mic mi s-a părut întâi că este aci şi că mă păcăleşti, de aceea te-am pus să faci înainte ceiace mi-ai făgăduit că vei face, când el va fi în mâinele mele. Mulţumesc, mulţumesc.

Vorbeam tare, cât puteam de tare şi distinct, ca vibraţiile ferestruicei să poarte lămurit cuvintele mele acolo unde cu adevărat trebuiau să ajungă.

— Dar asta a fost numai o şagă, continuai penlrucă eu nu vreau să-l prind, vreau numai să-l am în faţă ca să-i spun la rându-mi păsul meu...

— Niculina... dacă el îmi va făgădui ăst lucru pe care i-l voi cere, slobod va fi să treacă râul; şi de-l vor prinde soldaţii eu încă tot am să-l fac scăpai... Şi din mâna mea se va bucura de mare răsplată: asta vream să-i gră- esc şi făgăduesc dacă îmi va aduce din Duboşani, o fată rusoaică, înaltă şi niţel oacheşă, cu bundră şi cu căciulă că- zăcească, şi cu cisme de gumă neagră şi în mână cu o cutie de scripcă... Ea ştie să cântc bine din vioară şi îi zice Valia; pe numele ei întreg Valentina Andreewna Gruşina... repetai: Valentina Andreewna Gruşina... Şi repetai încă şi încă, apropiindu-mă lipit de perete, târşindu-mă de zid, de ferestruica goală ce rămânea într-una pată întunecată şi nedecisă, scrutând cu neînduplecare pe femeia tăvălită de spasm, în moalele patului ademenitor.

— 'Valentina Andreewna Gruşina, pe numele de răsfăţ Valia... Valia... Valia...

Tăcui apoi un moment, ca să prind tactul inimei, care mi-o luase acum şi mai avan înainte şi mă înăbuşea-

...Ea a mai vrut să treacă Nistrul pe ghiaţă, dar a nimerii la un alt ofiţer care a dat-o îndărăt; dar ofiţerul acela era un fricos; el mi-a destăinuit aşa de multe despre cântecul ei frumos, că eu, după ce o va aduce Serghc, vreau să o ascund bine, aici la el, sau în cătunul ăsta, până-i vom facc rost de acte româneşti... Mie-mi place tare mult cântecul la vioară şi mai ales cântecul unei prea frumoase fele şi mult am fost trist când am aflat cum s-a întâmplat cu ea, că a fost fală de oameni cu stare şi artistă; dar iarăşi mull bine mi-a părul că s-a înlâmplat cu ca aşa, că altfel n-aş mai fi avut parte să fiu eu cel care s-o scap de ţara ci... Asia aş vrea să i le spună Scrghe, şi s-o aducă... Şi de-aceea am adus alâţia soldaţi, ca el să poală trece acolo nesupăral de nimeni,— iar acum îl aştept ca să-i spun toate astea... şi să-l îngădui ori câţi ovrei o lua acuin cu dânsul să ducă; dar când o va aduce să fie numai cu ea, cu Valia, pe adevăratul ei nume Valentina Andreewna Gruşina, care acum aşteaptă prilej bun ca să treacă iarăşi încoace, cum am aflat dela fugari...

Atât. Apoi tăcere. Nu mi se răspunse nimic, de sigur. Şi-i dădui dreptate lui Scrghe să nu-mi răspundă. La unna urmei pentru un om precaut ca el, putea să fie şi asta o poveste bună de prins oameni în capcană. Iar cu, socot, o nimerisem de minune, prefăcându-mă că tot ce făcuse Niculina mi s-a părut că făcuse pentru mine, că mă convinsese în sfârşit de neprezenţa lui, că histericele ei chiote şi gesturi le-am luat drept glume de spaimă pentru neîncrederea mea. Serghe deci putea să plece cu o îndoială mai puţin. Şi a plecat nu după mult timp. Am auzit lămurit, cu urechea încordată, la cerceveaua ferestrei trosnet de scândură, apăsată greşit de călcătură şi scârţâit uşor de balamale. Trăsese de bună seamă chepengul, după dânsul.

"Dar eu încă nu părăsii ferestruica şi cu capul rezemat de zid, urmăream mai departe pe contrabandist... Mi se părea că simt mişcarea din beci şi buşnitul rând pe rând prin fereastra zăbrelită, cârc da sub suprapusele coşare. Pe urmă drumul prin şenţuleţele înlorlochiatc, prin tunelurile de mărăciniş din grădină şi livadă, pe urmă scoborîşul abrupt şi ferit, din dreptul sălciei pletoase, pe urmă ieşirea în câmp prin tufe şi pâlcurile de sălcii. Şi în momentul ăsta, din groapa lor, ţâşnind cei trei.

Dar gându-mi a sărit deodată toate obstacolele şi de-părtările şi însoţeşte acum pe singurul şi curajosul me-sager la poarta culacului din Duboşani. Valentina An-

dreewna Gruşina ascultă uimită vestea contrabandistului mult aşteptat. Ea se dymireşte acum deplin de povestea mujicului cu mustă.ţi de pisică. Ea rămâne încă neliotă-rîtă, dar Serghe Bălan e omul care ştie să convingă. O, e prea inteligent contrabandist ca să nu te poţi bizui pe el; iar dansul Niculiuei din noaptea asta îi va pune flăcări în cuvânt.

Sunt fericit.

Aştept cuvântul Niculinei ,prima ei mişcare, din a- ceastă stupoare rigidă care urmase fatal zminlitci ei izbucniri; aş dori să-i spun pe de-a larg povestea Valiei, să o încetăţenesc pe această călătoare mult aşteptată în viaţa noastră^ care va putea astfel continua tihnită şi îm-păcată, ea putându-şi întoarce din nou sufletul liberat spre Serghe al ei. Dar ideea răsplăţii care i se pregăteşte lui Serghe, pentru marea bucurie ce-mi va face, vine la limp să-mi oprească graiul pe buze. Şi lotuşi vreau să aud pe Niculina, rostind un cuvânt de prietenie pentru Valia, umblu disperat în adâncul gândului să dau o înfăţişare nobilă intenţiilor mele, pe care apoi numai o întâmplare slreină şi'u afară de puterile mele să pară că le-a zădărnicit năpraznic, când Serghe va fi legat şi condus din nou la închisoare.

O privesc muncit de aceste gânduri, pândindu-i cea dintâi mişcare. Şi simt cum goliciunea ei nemişcată, ati-titudinea ei impudică reîncepe acum să mă

tortureze a- prig. Şoptesc cu buze de flăcări: Niculina! Dar ca rămâne mută şi nemişcaLă, iar eu îmi îmbrâncesc gândurile înapoi, spre Serghe, spre duşmanul meu Serghe, care aleargă acum mai credincios decât orice exemplar de credinţă omenească ,să-mi aducă fericirea îndepărtată, lăsându-mi zălog fericirea de-aci. îmi reazim capul

de recele zidului ca
să nu mai văd rugul
de plăceri, al căruî jar
hipnotic, îmi
dogoreşte cu putere,
în nemişcarea şi
muţenia lui, simţurile
şi voinţa, îmi aprinde
nervii ca pe un
vreasc de viţe
uscate. Imaginea
imensă a visului care
se înfăptueşte, a
norocului care se
apropie, mă
cutropeşte însă la
prima scuturare, e

mai tare ca realitatea
însăşi şi las iarăşi
îndată, ca pe-un
cadavru părăsii în
pripă, după gâtuire,
corpul acesta care e-
mană loluşi cu atâla
putere eforturile
sângelui cald şi aprig;
gândul trebue să-mi
alerge hoinar întru
întâmpinarea
neaşteptatului, a
aventurosului, a ne
mai cunoscutului, a
eternului nou

.îmi lipesc tâmpla de părete şi mă trezesc în noaptea de afară, în noaptea rcalăj cu cei trei ostaşi, cu cei trei

prieteni, la gura vadului lui Bălan. Ziua se vor perinda alte schimburi invizibile acolo, dar noaptea postul de pază va fi numai şi numai acelaşi. Voi veghia cu soldaţii de rând acolo, şi voi fi fericit să simt frigul pălrunzându-mi prin oase, să resimt amorţirea factice, somnolenţa iepurească' a simţurilor hipercxcilalc ca-n nopţile albe de pe front. Ceilalţi vor avea exclusiv consemnul: toţi, pe el, pe conlrabandist! El c tăria şi pericolul; el interesează în primul rând, scape *iarăşi* câţi muşterii o aduce... *de unul, doi, m'oi îngrîji eu...* de ceilalţi cum le va fi norocul... nouă Bălan ne va trebui...
Iar unul, doi, ceilalţi nu vor fi decât o singură persoană... Valia, cu pas căzăcesc ,cu statură căzăcească, cu ochi oblici căzăceşti. Ne vom repezi, când ei vor fi păşit bine pe mal şi ea va da un ţipăt uşor, uimită, neînţelegătoare... Iar eu o voi apuca de mână şi o voi trage după mine, în adâncul zăvoaielor şi acolo, departe de urechile tuturor îi voi lămuri totul şi-i voi destăinui locul misterios unde-o voi ascunde până la limpezirea lucrurilor.

Nu-ţi voi cere nimic în schimb Valentina Andreewna, îi voi spune, — decât, până atunci, până la potolirea tuturor vâlvelor, să-mi cânţi în fiecare seară romanţa fără cuvinte şi bacarola lui Tschaicowsky şi să-mi cânţi tot Tschaicowsky şi tot Rimsky-Korsakoff şi tot Rah- maninow, şi tot Musorsky, şi să-mi cânţi cântece de stepă şi cântecul tău însuţi, cântecul locurilor tale, pe care le vreau cât mai îndepărtate şi mai necunoscute... mai ciudate... mai de neînţeles...
Eu nu ştiu încă locul unde o voi conduce în noaptea aceea, dar mâine îmi va fi unica poruncă să nu am altceva în gând; va fi desigur, va trebui să fie, o odăiţă caldă şi primitivă, înecată în vaporii apei de Colonia, în care fata mă primeşte în fiecare seară înaltă şi dreaptă, cu ochii ei risipitori de uimire, uimiţi şi neînţelegători şi totuşi scăldaţi în lumina dulce şi sfioasă, tocmai a aacestei neînţelegeri.

— Pentru ce ai făcut toate astea?

— Pentru că veneai de departe, de foarte departe, pentru mine din altă lume, cu o vioară în mână, cu cheia sufletului tău în mână...
Şi ca va rămâne lot nedumerită, dar nedumerirea asta tocmai va fi fericirea noastră, ne vom strânge în ea de groaza desvăluirei şi a înţelegerei, care n-ar mai fi niciodată să fie...

Astfel îmi cântă acum închipuirea mea şi e grozav de romantic şi de frumos, mă simt bătând ca o inimă în mijlocul vastelor evenimente pe care le pregătesc şi care sunt atât de minunat, de artistic plămădite, de nocturne, de piinc de depărtare şi de mister, că simt în sfârşit un înţeles acestei firi impunătoare, înţelesul pe carc-l, ‘or-băcăiam în cărţi sacre şi în cărţi de matematici-
Mă îndrept şi păşesc cu paşi largi, care trebuc să-mi confirme că trăesc, că se perindă aevea toată această ţe-săturâ de poveste. La mişcarea mea, Niculina s-a ridicat cu totul în crivat, s-a înghemuit într-o rână cu genunchii aduşi spre sâni, cu mâinile împreunate şi petrecute prin slrânsoarea lor de cleşte, pe care o cunosc aşa de bine. Ea mă urmăreşte desigur de mult, îmi urmăreşte poate gândul, dar cât poate ea cuprinde din el? Mă priveşte cu ochii ei imenşi, deschişi imens, dar abia acum bag de seamă că mă priveşte, Doamne, că este încă aci, c-a fost tot timpul...

— Dar cam întârzie Serghe al tău, glumesc oprindu-mă dinainle-i, cu mâinile vârîte în buzunarele pantalonilor. Aştept pe figura ei un surâs fugar, dar nimic, — doi ochi cari mă privesc într-o încordare fixă, arzătoare.

— Oamenii mei or fi şi înghelai prin coşarele voastre... Şi iarăşi nimic, nici o tresărire, nici o lumină, nimic decât privirea acea...

A, ba da, un fior, o undă de bucurie şi de răutate, când mă apropii şi o strângere în sine ca pentru a-şi potrivi o poziţie de apărare.

Cu o smucitură trage macatul dedesubt, dcasuprâ-i şi privirea ci de ură mă izbeşte între sprâncene ca o piatră. Încercai s-o mângâi, dar mă respinse cu violenţă...

— Niculino, dar ce e cu tine, spune?

Se scuturâ cu dcsgusl de atingerea mea şi se retrage tot mai spre părete, înghcmuindu-se necontenit; mă mir unde mai găseşte loc pentru această contractare, care-i strânge în ochi toate puterile trupului şi ale membrelor.

— Aşteaptă pe Valea la, (ca pronunţă şi accenluiază numele Vallei corect rusejte) ce doreşti dela mine?

Şi pornesc deodată în râs puternic, din care mă o- preşte brusc doar propriul şi stridentul lui sunet...

— Aha... eşti geloasă?... Tu eşti geloasă Niculina? Tu poţi să fii geloasă... pentru mine...

Ea clipeşte ochii ca năpădiţi în întunerec de o lumină vie, neaşteptată. Îi ţine închişi o seamă, apoi îi deschide larg şi mă priveşte cu o nerăbdătoare curiozitate...

Nu înţeleg ce poate să-mi spună privirea aceea; şi nu nimeresc nici cuvântul cu care aş putea să umplu acest subit şi neplăcut hiat într-o suită atât de armonioasă de evenimente. În aşteptare, râd deci cu intermitenţe şi cat parcă în ochii ei, capătul firului rupt, pentru a împlini la loc până la ultimul amănunt, ţesătura de aur, cu care s-a învăluit în astă seară, mai sigur şi mai fericit ca niciodată, sufletul meu.

Ochi; Niculinei sunt umezi şi stăruitori... Desigur ca însăşi aşteaptă acelaş lucru. Şi ea însăşi e cea dintâi care dă semne că a găsit trăsătura de unire mântuitoare.

— E idevăral? încercă glasul de argint să se dumirească de ceia ce i se pare că a găsit în ochii mei. — Ai spus-o asta ca să mă mântui? Ca să-l faci să plece mai repede, liniştit?

Şi velinţa fu dată cu aceiaşi smucitură înlături, iar ea-şi îndreptă bustul slrângându-şi sub dânsa picioarele.

— Spune? Da?

Şi-mi apucă mâna...

Dar eu râd nehotărît şi e atâta încredinţare deplină în privirile ei pentru această idee mântuitoare, că încă nu găsesc curajul să i-o turbur.

— Rău ai făcut, mă mustră ea, cuprinsă de gânduri... Ai stricat totul, cu povestea ta... Dar tot e bine că ai întârzâiat până s-o ticlui...

Vorbea rar şi parcă mai mult cu gândurile ei.

Ţi-am spus: nu va îndrăzni! Şi dacă nu ţi-ai fi pierdut cumpătul, ai fi văzut că n-ar fi avut curaj nici până la urmă..

.Şi după o tăccre mai lungă de zâmbet vag, 111 sine:
— El mă iubeşte cu adevărat...
Mi se pare că aci e capătul firului şi trebue să-l a- puc neînlârzâiat:
— Într-adevăr te iubeşte... Răzbunarea lui, de s-ar fi putut s-ar fi întors numai asupră-mi... pe mine mă aştepta el, în dreptul ferestruicei...
— Ah... pentru aceia ai ticluit povestea! râse ca a-sigurată. O, puteai să nu te osteneşti. Eu l-am vestit: dacă-ţi atinge un singur fir de păr, pe mine nu mă va mai vedea în toată viaţa lui, ori ce-ar fi să se întâmple...
— Niculina! gemui închizând ochii, dibuind orbeşte cu mâinile spre dânsa...
— El a tăcut, când i-am spus aceasta, continuă Niculina pe care o adusesem) pe genunchii mei. — l-am făgăduit că te voi îndatora în schimb, să nu-l prinzi şi să nu-l superi în drumurile lui. Dar pentru că asta nu ţi-o puteam cere, până nu vedeam că el se supune, mi-a trebuit deocamdată să te păcălesc cu această trecere a lui peste Nistru. Era deajuns că el ne lasă împreună... de bună voe.
...După ce pleca, aveam să joc cu adevărat în jurul tău şi să strig: — El a fost şi ne-a lăsat împreună... Aşa c că ţi l-am dat prins? Iată joc în jurul lui... uu te teme, nu-ţi va face nimic nici la întoarcere, căci altfel ci ştie, că mă va pierde şi pe mine. Dar tu ai bănuit că c alături şi ai pretins să mă dcsbrac... Era atât de neaşteptat şi pentru el şi pentru mine: dar cu am înţeles atunci pe loc că aci stă încercarea cea mare. Şi încercarea a fost într-adcvăr: el n-a îndrăznit să tragă...
Şi iar se opri mâhnită-
— Dar tu ai stricat totul...
Pe urmă începu să mă mângâc înduioşată pe o- braz:
— Dar tu, pentru mine ai făcut-o... Nu pentru tine... căci el tot avea să vadă, dincolo, că l-ai amăgii... Ţi-o fost teamă că el tot va trage la urmă, aşa cum căzusem pe crival...
O strângeam la piept şi căldura corpului ei imi trecea prin haine toropitoare; mă cutropea cu inersu-i rapid, amortindu-mi curiozitatea muşcătoare de a trage perdeaua mincinoasă cu care ea singură îmi învăluise gândul; tremuram, nu cumva să-i descopere tot ea, ţesătura falşă şi fragilă.
Am nevoe de strângerea ei; simt în sânge biruitoare, toată amintirea plăcerilor ucigătoare, ascunse în corpul său. Ea însăşi simte nevoia mea, degetele ei îmi desfac înfrigurate centura, îmi deschee nasturii dolmanului, pe

care mi-l răsfrânge pe umeri. O sărut lacom pe buze, pe ochi, pe obraji, pe păr şi ea continuă să ml deschee înainte — doar asta e una din propriile ei bucurii, foarte arar mă lasă s-o ajut.
Dar se opreşte deodată şi cască ochii largi spre mine, în mine:
— Dar tu ştiai pe unde avea să iese el?...
Însă dorinţa care acum a devenit potopitoare îmi da glasul minciunei continue şi al negaţiei- Lungile explicaţii întârzâie, încurcă, perspectiva adevărului mă sufocă în a-cestc clipe.
— Pe unde să iese? dau neştiutor din umeri. — Pe uşă...
Ea râde bucuroasă că s-a găsit aşa repede un răspuns pâlpâirii de nelinişte care parc că încearcă să se zămislească în sine-i. O strâng până la zugrumarc, ca să alung orice zbor strein, s-ar mai abate pieziş şi viclean în minte-i... Dar mi-e cu neputinţă să-i prind ochii, cari scapă necontenit alături, de sub puterea ochilor mei.
— Dar n-ai auzit uşa... şi-ai ascultat la ferestruică... singur ai spus că trebue să mai fie o ieşire...
— Am spus-o într-o doară... Doream să plece mai repede ca să scapi tu...
— Atunci, cum ai ştiut c-a plecat?... Doar ai fost dincolo şi-ai văzut că nu mai e nici o uşă.
Dau din umeri, încercând să mă înfig într-însa, voesc s-o abat sub greutatea bustului meu... dar ea pareză şi scapă...
— Nu înţeleg unde vrei să ajungi...
— Tu ai şliul de cealallă uşă, spune ,spune...
— Şi dacă aş fi şliut... ce-ar putea...
Şi-mi intind cu repeziri de uliu mâinile spre a-i apuca mijlocul, dar ea mi le prinde cu promptitudine şi mi le strânge cu tărie...
— Atunci, dacă ai ştiut... dacă ştii... trebue să fi luat măsuri, ca să fie prins... Spune, spune... au să-l aresteze...
— Nu, nu va fi arestat... mă ridic slrăduindu-mă să-mi smulg mâinile din strânsoare...
— Pentru ca să-ţi aducă pe Valea! şueră ea, zguduindu-mă cu putere şi fulgerându-mă cu toată ura ochilor.
— Pentru că vrem să-i descoperim vadul... Ei, acuma ai aflat?...
O undă de lumină pare că lucreşte acum în ochii ei. Dar tot nu-mi dă drumul. Mă strânge cu toată puterea aceastâ

vrăjitoare goală şi frumoasă, pe care o zgudui la rându-mi cu toate sforţările mele şi ai cărei sâni pal- pilă ca nişte porumbiţe gata de zbor, la fiecare tremur. Mă prăvălesc spre dânsa, cădem învălmăşiţi în pat, ne rostogolim unul peste altul, dar mâinile tot încătuşate imi sunt...

— Atunci îl vor aresta la vad? continuă ea neînduplecată, când răsufletul agitat îi permite...

— Da acolo... dacă vrei s-o ştii şi pe-asta...

— Bine, vom aştepta până te vor vesti.

— Poate nu vor izbuti...

— Vom aştepta să te vestească şi de asta...

— E o nebunie, ce Ic-a găsit acum... Poate nu-l aresteză în noaptea asta... îl lasă să treacă liniştit ca să nu bage de seamă... pentru că vrem să vedem, ce ne va aduce de dincolo întâi şi întâi...

— Va aduce pe Valea, şueră ca, izbindu-mă în piept cu proprii mei pumni...

Ei da, va aduce pe Valea...Şi cu acest strigăt de triumf, am pulul însfârşit să scap. Mfi dau câţiva paşi în urmă ca să mă pot avânta: ea înţelege şi aşteaptă palidă) şi tremurătoare. Şi corpul ei e minunat în această încordare supremă. Degetele i se încovoae şi încet, pe înderete, fără să mă slăbească din ochi se ridică pe pat, în picioare... necontenit aplecată, cu mâini încovoiate, cu degetele jucând de pofta aprigă a zugrumărei. La cea dintâi mişcare ce voi face, ea se va prăvăli spre gâtul meu...

Râd răutăcios şi dur:

— Valia e o şpioană... pe care vrem să punein mâna de mult... A mai fost prinsă odată, dar nu s-a găsit nimic la ea şi a fost trecută înapoi. Acuma a fost zărită luând fotografii pe malul celălalt. Nu puteam să-i spun astea lui Serghe: i-am pomenit doar de vioară. Ea e o bună artistă şi c fată frumoasă, ştie să intre uşor în inima ofiţerilor. Dar acum nici nu va apuca bine să pună piciorul pe malul nostru, căci va fi îndată arestată cu Serghe cu tot... şi trimişi îndată la comandament...

Niculina mă priveşte neclintit: şi-a îndoit un genunchi, apoi pe celălalt, îşi încovoae spinarea goală în care şira îşi înfige uşor şiragul ca de mătănii al vertebrelor. Stă aplecată, cu capul pe-un genunchi; mă apropii" uşor şi-i sărut fiecare boabă din şirag. Ea s-a încolăcit ca un mele în jurul genunchiului şi plânge încet.

O mângâi ca pe-un copil şi-i ridic faţa ca să i-o sărut. Lacrămilc îi curg molcom ca şire de străvezii mărgăritare. Nu se fereşte de atingerea mea; ba chiar se strânge de

mine, ca un copil de mama care l-a pedepsit. 0 răstorn întreagă pe perne, dar ea încă resistă rugându-mă:
— Nu, el nu trebue arestat... nu vreau să-l arestezi... e soţul meu de atâta vreme... nu pot, nu pot şă ştiu că tu i-ai făcut vre-un rău, când el ne dă deslegare... mi-e milă de dânsul şi nu vreau să te urască iarăşi, de moarte... mi-este aşa de credincios... ne va fi aşa de credincios, îl vom trimete oriunde şi el îţi va da pe mână, pe toţi spionii, pe toţi contrabandiştiii, pe toţii răii de pe lUme... Mai mult folos îţi va aduce astfel... el se va învăţa să te iubească... văzând cum te iubesc de mult... vei vedea, vei vedea...
Şi îulănţuindu-mă în sălbateca-i strânsoarc, mi se dădu. Dar când o simţii complect imobilizată, răspunsei ge-metelor ei de plăcere, inconştient şi biruitor, în fundul urechei:
— Ba da, îl voi aresta, pentrucă aşa am poruncă şi eu nu sunt învăţat să calc poruncile... lar pe Valia n-o voi aresta pentrucă nu e spioană, pentrucă e frumoasă, pen-tru că. e artistă, pentrucă vine dedeparte... asculţi, foarte dedeparte... din necunoscut...
lar Niculina, care se zbătea acum ca un şarpe lovit de moarte, nu putu să scape, de cât înfrântă de spasmul inevitabil, când consimţii însfârşit să-i dau drumul...
Atunci, cu mintea turbure de stupida şi inutila cruzime a acestui infinit de divin delir, mă simţii scuturat ca dintr-un straniu vis...
Patru ori cinci tunete porniră deodată cu nenumărate ecouri şi prelungi vuete ale văii imense. Pe urmă, împuş-cături răsleţe, cu alte vuete şi ecouri.
Am răsărit galben, cu ochii rătăciţi, din maldărul răvăşit de perne şi macaturi.
Ea a scăpat un ţipăt uşor ca un copil în faţa unei surprize.
Bâlbâiam în neştire, în vreme ce-mi potriveam centura peste dolmanul încă neîncheiat: — Cine a îndrăznit?... Nu se poate... nu se poate...
Ea ţâşni atunci în sus şi se năpusti asupra uşei, se izbi de ca cu putere şi reveni să-şi tragă cămaşa şi fustele, repetând după mine ca un copil sau un idiot:
— Nu se poate, nu se poate...
Oamenii mă aşteptau afară în pâlcuri neregulate şi-n fierberea grabei.
— Cine-a tras... cinc-a îndrăznit?... După mine...
Ne aruncarăm în zăngănit de baionete prin grădiniţa, din colţul c&ruia nucul imens arunca spre noi, într-o nervoasă frământare sutele-i de braţe lungi şi negre, ca de moaşte.

împuşcăturile veneau acum foarte de aproape şi vuetul lor se legăna repetat dintr-un părete într-altul al
.aiel.
Găsirăm un băeţaş zvârcolindu-se şi încolăciudu-se în jiirul pântecului îngăurit: glonţul îi traversase maţele şi eşise prin faţă rupându-i burta. Mai încolo două fetiţe, două copilandre, tremurau de frig şi spaimă sub paltoane bărbăteşti bine vătuite.
— Dar Serghe? Serghe a scăpat? fu prima mea întrebare.
Il căutau tocmai, Gherăscu şi Cebuc. Gârneaţă ţipa furios — şi cu apropierea mea această furie crescuse —< la cinci ostaşi necunoscuţi şi blegi, cu nasurile în pământ. Din când în când ocările ce le turna potop erau întrerupte de câte-un plescăit sonor de palmă, pe obraz... Când urechia-mi putu distinge primele cuvinte: — Mama voastră de nătărăi, cum aţi îndrăznit să intraţi în sectorul nostru? — înţelesei.
— Sunteţi din plutonul lui Iliad?
— Da, să trăiţi...
— Ce-aţi căutat pe-ici?
— Ne-a dat ordin să batem valea mai în lăsat de râu... ca să nu ne amestecăm cu ai dumneavoastră.
— Ce să găsiţi?...
Tăcere. Cu oarecare întârziere, unul mic de-un metru, găsi:
— Ce-o scăpa dela ai dumneavoastră. Că aveţi sectorul ăl mai greu...
— Va spus să împuşcaţi sau să prindeţi?
— Păi dacă n-au stat pe loc... ,
Idiotul de Iliad. Aşa dar, dacă ei i se năzărea cumva se fugă...
Am risipit oamenii în cerc; dacă nu-l găsesc pe-a- proape, înseamnă c-a scăpat... Felinare se aprind şi lumini rătăcitoare încep să alunece pe câmp. Cebuc şi Gherăscu se întorc; n-au dat peste nimic. Niculina a sosit şi ea., Gârneaţă repetă scena cu soldaţii streini, pentru dânsa: femeia ne aruncă! o privire îngheţată şi neagră, şi se îndepărtează ca o umbră în negură. Cele două fete îmi dau lămuriri; erau patru fugari, ele două, rănitul şi altul care a fugit deasemeni, Bălan pe deasupra. — Doamne, dacă nu l-ar fi atins! mă trezesc murmurând.
Gârneaţă repetă semnalele pentru sanitar şi brancardă.
De undeva ajung până 'n urechile noastre voci întârâtate. Acolo trebue să fie? Dar cine? Fugarul ori contrabandistul? întrebările şi răspunsurile pleacă şi sosesc din om în om;

din lumină în lumină. Nimic altceva decât o băltoacă de sânge şi urme de om care-a căzut; pe urmă paşi spre apus, pe carc-i înghite muşchiul şi zăpada. Luminile se-abat spre apus dar luciul omătului nu mai destăinueşte nimic. Mai încolo o arie de zăpadă fărâmiţată şi răscolită, în toate părţile. Şi într-un târziu din nou un vuet: îudi.o picătură de sânge, apoi alta şi alta... S-a găsit dâra: luminile se ţin după ea... Las totul în scama lui Cebuc şi eu alerg cu Gârneaţă... Şi felinarele îmi luminează picătură cu picătură, drumul însemnat cu roşu. Din direcţia pe care am apucat-o răsbate întru târziu ţipătul sfâşietor al Niculinci; un chirăit ascuţit şi încă depărtat, care se împlântă de mai multe ori în mine ca un cuţit. E acolo...

Acolo, chiar unde răzbate în vale pe sub mărăcinişuri şarpele polecei adânci ca un tranşeu, Serghc se prăbuşise. Nu mai putuse urca, după o distanţă considerabilă străbătută în goană disperată şi ameţită, de muribund; tovarăşul lui bun, suişul cel ascuns îl respinsese. Zăcea răsturnat pe spate, arătându-şi dinţii pe sub mustăţile galbene şi pleoştite. Cuşma i se dăduse într-o parte, pieptul i-era încordat, o mâniţ se înfigea în pământ, pe cealaltă o proptise voiniceşte în şoldul drept puţin ridicat. Şi mort ne înfrunta.

Nlculina să răstumase pe el în cruce mută şi crispată, lnlr-o .strâmbătură stranie, care aducea mai mult a râs.

— Barim să fi căzut în dreptul vadului lui! îmi şopteşte Gârneaţă, Jn ureche.

Fugarul celălalt nu mai putu fi găsit. Rănitul trăgea să moara, veghiat în magazia prizonierilor de cele două fete, de brancardier şi de sentinelă. Raportai la telefon; o voce somnoroasă îmi repeta vorbele la celălalt capăt al firului, tărăgănându-le pentru a câştiga timp să le scrie. Ador- mii cu capul pe masă, încercând să întocmesc raportul scris. În somnul iepuresc, tăjat de crâmpee de visuri fără sens, albul hârtiei şi obsesia introducerii înfiorător de banale, cu care începusem să mâzgălesc foaia, mă neliniştirâ tot timpul. Tresării şi strigai:

— A murit, măi băete?

— Cine?

— Moaşe-ta... Băeţaşul acela...

— A-a... Mă duc să văd, dom' locotenent...

N-am nici o putere să scriu. Mi-e silă de hârtie, de masă şi de odăiţa asta şi mi-e somn. O greutate nă- praznică îmi apasă capul pe masă. Trimisul revine într-un răsuflet.

— Nu mai are mult, să trăiţi dom' locotenent.

— Idiotule... eşi...
Aş putea să mai dorm niţel... E imposibil de scris a- cuma. Nici nu ştiu ce să scriu... trebue să dau relaţii exacte... şi el încă... da... în definitiv aş putea să-l las pe el la urmă... trebue relatate celelalte... Dar patul mă îmbie, mâinile mi-s amorţite... o aţipeală ca lumea, în pat mi-ar da toată energia de care am nevoe, să pot ţine condeiul în mână. Morţii trebue puşi toţi înainte; n-am să scriu tocmai către sfârşit: rănitul de care v-am raportat la punctul trei a sucombat tocmai acum... Dar ce dracu' e cu somnul ăsta, parcă mi-a încărcat toată greutatea pământului în spinare. Barim o jumătate de ceas să mă pot întinde... Drace, tocmai acum s-au pus să mă găsească toate nopţile pierdute...
— Hei băete... ah, măgarul n-aude... băete, he... bă... I-a uite idiotul cum îmi mănâncă din jumătatea mea de ceas... idiotule, idi-o-tu-l-e-e-e... Ah, a şters-o iară... a şters-o să se culce... în fiecare noapte dorm ca buştenii şi nu se mai satură...
— Ordonaţi dom' locotenent...
— Să nu le culci că te-a luat mama dracului... Du-te înapoi şi să vii să mă scoli... când s-o întâmpla...
— S-a întâmplat, dom' locotcneut.
— Cc să se întâmple, idiotule?... să mă trezeşti când... o muri... auzi, asta am vrut să-ţi spun... ah, cum îmi mă-nâncă viaţa...
— Păi a murit, domnule locotenent...
— Executarea, când ţi-am spus... l-ai şi omorît, ca să scapi... nu mai poate omu' să se odihnească de lenea bestiilor ăstora...
— Păi d-acolo viu domnule locotenent... D-aia am mai aşteptat niţel, când m-aţi strigat... Eu v-am auzit tocmai deacolo, când m-aţi strigat, da am aşteptat să beleaască ochii de lot, că ştiam cu ce doriţi dumneavoastră...
Ori cum, c imposibil de scris acuma... Sunt excedat... Mâine, mâine... trebuc să anchetez din nou...
Deocamdată doar... la telefon, să anunţ decesul...
— Allo... allo... da, da, da... tocmai asta... ştii ca să anunţ şi decesul ăsla... raportul scris sosește mâine... abia mai mă ţin pe picioare... şi ştii... trebue să mai fac un supliment de anchetă... dar ştii, decesul trebuia să-l anunţ la telefon...
— Puteaţi şi asta lot mâine, domn' locotenent... nu-i nici un zor...

De dimineaţă aduc cele două fete la mine şi le poftesc, pe scaune. Nu arc nici una mai mult de şaptesprezece ani. Toată bunăvoinţa mea nu ajunge ca să descleşteze gura cele mai înăltuţe, care mă priveşte cruntă cu ochii galbeni, mici şi jucăuşi, de veveriţă. O chiamă Roza Mendcl. Ţintește necontenit spre mine bărbia-i ascuţită, uşor despicată şi năsucu-i coroiat: ochii galbeni i se conTundă cu mulţimea pistruilor. În schimb, figura celeilalte, a Evci Stcm, e o floare rară în plină îmbobocirc. Hainele de pe dânsa trădează pe fala cu stare, privirea limpede şi francă, vocea caldă şi argintie, figura roză şi dulce, contrastează până la ţipăt cu împrejurările din noaptea asta şi cu stilul de proces verbal.

— Ce cau[i dumneata la bolşevici?

E tocmai cum am bănuit. Ea merge la bolşevici pentru că se simte frumoasă şi binecuvântată de noroc. E aleasa viitorului şi protejata lui oriunde. Oriunde va călca piciorul ei, va înseninа locul şi va pune zâmbete pe feţe încruntate. Ea se simte sigură de aceasta şi e sigură că mai târziu, răsul ei va însemna şi mai mult în viata sa şi-a altora. De aceea la imboldul impresarei cu ochi galbeni şi nas ascuţit, a bunei colege de bancă, s-a mulţumit din marele avut al tatălui ei, un comerciant bogat din Bălţi, doar cu şaizeci de mii de lei, sustraşi din casa de bani chiar cui o noapte înainte, după toate regulele artei: chei şterpelite din buzunar în toiul somnului, scrisoare de adio, de renunţare şi de lepădare, la orice legături şi îndatoriri familiara, la orice avere, bogăţie mult mai mare stând în însăşi făptura ei... Chiar cele şaizeci de mii nu erau sortite decât unui rost pasager: douăzeci de mii acont lui Bălan, alţi douăzeci urmând a-i fi plătiţi pe malul celălalt, în total, câte zece mii de cap de tovarăş, iar douăzeci, cheltueli ocazionale. îmi predă într-adevăr 37000 de lei; fondul deşi provine exclusiv din casa de b^ni a părintelui ei, e spre folosul tuturor; asta zic şi eu că e adevărat comunism I Ca impresii, e înfricoşată de moartea tovarăşului de drum şi dorește celuilalt, celui scăpat, să aibe o altă soartă. Nu pare deloc nefericită că piciorul nu i-a apucat în ţara mult dorită şi e sigură că tatăl ei îi va face cadou cei 37000 de lei, de bucurie că s-a întors. Mititica aventurieră!

Îi răspund că dacă ar fi după mine, aş lăsa trecere liberă tuturor celor cari vor să treacă dincolo, ba chiar, unora, ca

domnişoara Roza Mendel, le-aş pune îndată la dispoziţie chiar mijloace de transport.
— Dar pe una ca dumneata te-aş face pachet şi te-aş trimete înapoi tatălui dumitale... chiar dacă aş şti că astfel calc ordinile superiorilor mei... Însă aşa trebue să vă lrimet pe amândouă pachet...
— Calcă-l pentru mine... văd pentru prima oară dinţii mărunţi, ca de şoarece, ai celeilalte...
— După tămbălăul ăsta, zău că nu se mai poate...
Eram gata să adaog: „Dar altfel... oricând...". Însă mă opresc la vreme: un biet copil rătăcit şi acesta — şi împroşcat de-un Dumnezeu prea crud cu aţâţi pistrui... ce dracu... lată cu adevărat o revoltătoare nedreptate... Eu unul i-aş ierta orice ambiţie socială, fie cât nu s-o putea mai absurdă. Dar nu ţiu s-o jignesc, împărtăşindu-i aceastâ sinccră părere.
— Nu domnişoară, nici pe dumneata nu te-aş lăsa, nici atuncca... te-aş trimite înapoi la părinţii dumitalc... eşti prea tânără.
Dar drept răspuns pentru mărinimia mea, atâta ură se îngrămădeşte în cele trei ascuţişuri ale acestei feţe, că-mi vâr nasul în hârtie şi dau drumul însfârşit unei introduceri onorabile raportului meu, pe care ca-ntotdeauna mă năcăjesc să-l nimeresc mai deosebit puţin de clişeele ştiute: inofensivă marotă de cărturar ratat.

Am înaintai până la jumătatea fluviului. Tufişurile de pe malul dimpotrivă mă îmbie cu uşoare legănări primitoare. Ţărmul se ridică într-acolo, atât de lin că nici n-ai

simţi când urci... şi deodată, la nu mai mult de doi chilometri şi jumălalc, pe stânga, o depresiune mai rc-l>cdc şi mai puţin adâncă, parc că se lasă. Acolo, în a-cca.stă uşoară pâlnie a pământului, e Duboşani. În pas săltat, în mai puţin de-un sfert de ceas aş fi acolo; cu Pafnulc lu cinci minute

.Dar mă opreşte această linie invizibilă trasă drept pe la mijlocul gheţei; c o linie închipuită, dar parcă c o barieră

de fier, de ghimpi, de foc, de trăsnete. Iliad a (rccul-o, cu nu fac un pas mai departe de dânsa; căci ca împrumută mister, romantism şi farmec acestei întâmplări de dragoste. Fără ea, Valia ar ii o simplă trecătoare, care nu ţi-ar întoarce decât întâmplător privirile; ar fi o simplă pasageră în expresul 0- desa-Chişinău, dar poate nici n-ar fi avut ce să caute pe-acolo, după cum eu însumi n-aş avea ce să caut pe-aici. Un loc nici mai mult, nici mai puţin atrăgător decât altui. Nu, nu trebue să fiu supărat pe această linie închipuită, pe această linie de neant, de care se izbesc totuşi şi se sfarmă atâtea doruri de libertate, atâtea năzuinţi, atâtea vieţi. Fără dura ei traectorie viaţa nu mi-ar fi adus aceste clipe de mare tensiune, pe care le trăesc acum, această curgere de potopitoare şuvoaie primăvăratece, a- ceaslă clocotitoare şi imensă speranţă, care dă nou şi a- prig sens, unor zile ţjestul de comune.

Mă întorc şi nu ştiu cum, dar ghiaţa parcă se leagănă, ca un pod plutitor, E o părere, bună de făcut să sară i- nima unui îndrăgostit romanţios şi fără noroc. la uite ce răspuns masiv şi dur dă această crustă solidă şi groasă, ciocănitului iscoditor de baston...

Rusoaical... În fapt de seară, cu lumina searbădă a unui corn mare şi roşu de lună, gata să apună, ea se desprinde din nehotărîrea malului dimpotrivă. Rusoaica, rusoaica I Valia I Valentina Andreewna Gruşina! Sunt mai mulţi oameni pe dâmbul nesimţit, care desparte bătătura pichetului de apă: e şi Gârneaţă. Privesc în lături la dânşii să mă convig dacă n-ami o părere: dar toţi sunt cu ochii pe fantoma înaltă care se apropie. O bundră groasă, cu guler enorm de blană i se strânge pe corpul înalt şi svelt, în picioare cisme de cauciuc, în cap o căciulă bru- mărie tăiată căzăceşle. În mână o cutie... de vioară?... mai de grabă de balalaică. Dar e încă departe şi nu se distinge bine, după cum nu i se distinge nici figura, pe care, însfârşit, peste trei minute, Doamne, o voi putea însfârşit cunoaşte...

Apariţia s-a oprit ceva mai încolo de linia închipuită. Ezilă. O, ho, suni gata să mă reped şi s-o iau de mâna, pe care însfârşit o voi simţi într-a mea, a cărei atingere rece, de drumeaţă la vreme de iarnă, o voi simţi însfârşit — o voi încăizi într-a mea...

Îi fac semne de prietenie, de curaj... Şi toţi îi facem semne de prietenie şi curaj. Apariţia ne priveşte lung, dar în liniştea asta roşie, de corn de lună sfâşiat de ascuţi-

şurile negre ale plopilor, faţa încă e un mister pentru mine... O, în două minute... misterul ăsta-se va topi...
Căzăcioaica priveşte acum în jos şi parcă încearcă soliditatea gheţei cu vârful piciorului, ridică faţa iarăşi spre chcmărilc uoastre, şi înaintează pieziş, într-un fel de curbă... dar rar şi uşor, cu paşi de dans, aplecându-se ca într-un joc vechi şi potolit, punând o graţie nesfârşită în aceste mişcări... Rusoaica... vine ca o mângâere din marea ei depărtare, ca o poveste, necontenit fragedă din adâncul trecut...
A trecut linia închipuită, dar hotărît lucru, cutia din mână, nu mai c o cutie de vioară. În jumătatea ceastălaltă a gheţei, corpul i se îndreaptă şi păşeşte acum mai cu siguranţă. Faţa începe să i se desemneze şi privi- rilc-i cresc, cuprinzându-ne pe toţi în lumina lor stăruitoare, plină de speranţă, de bucurie şi de recunoştinţă.
S-a apropiat, se opreşte, înaintează iar câţiva paşi, atinge malul. Răsuflă lung şi adânc: n-am mai auzit niciodată un răsuriei atât de şucrălor, de uşurare, ca după o sete cruntă de deşert. O figură de băiat, iar cutia din mână, un mic geamantanaş pătrat şi îngust. Scoate căciula şi salută.
— Dobri vecerl Un glas de băiat.
Şi ne mai spune ceva pe ruseşte, ceva plin de asigurare şi recunoştinţă.
Nu, nu se poate. Ordinul c ordin. înapoi. Semnalele noastre au fost de îndepărtare. înapoi. Nazal. Ukaz. Straşnăi...
Tălmaciul vine şi pune întrebările obişnuite: Rude? Nici? Gavariti pa rumanschi? Nlct. Se vede... Nazat...
Băiatul îşi scoate căciula, îşi şterge fruntea (le sudoare, îşi ridică geamanlânaşul.
— Dobri vecer.
— Drum bun...
Dar deodată îşi aduce aminte de ceva şi alarmat se în- întoarce. Tălmaciul însă a plecat. S-a mistuit. Nu-l mai putem descoperi. Băiatul înghite în sec, ne mai spune ceva pe ruseşte şi dă cu piciorul în ghiaţă...
— Cam alunecă I glumeşte cineva.
Ceilalţi râd. Rusul îşi alungă privirea pe feţele sarcastice, care par să spună: „De geaba o mai lungeşti". Şi-o opreşte în ochii mei; dar îi întorc cu indiferenţă- înclină atunci din cap şi porneşte. Pe la mijlocul gheţei, iar începe figura de dans, apoi deodată un chirăit lung, o săritură sălbatecă, de pisică în aer; şi-n aceiaşi clipită dispariţia

subită, verticală a corpului lung şi suplu, aspirat de curentul lacom, prin gaura neagră care se deschisese şi pe care o vedeam de aci. 0 căciulă brumărie şi nişte braţe, apoi degete care se încleştează de ruptura groasă a sticlei, dar gura răului se lărgeşte sarcastic şi apoi nimic...
Mă clatin. înaintez ameţit ca un beţiv. Ghiaţa mă primeşte cu mărâituri surde.
— Domnule locotenent, domnule locotenent, ce faceţi!.
Mă opresc. La câţiva paşi un ochi negru, dar mic mă fixează pieziş din sticlişul şubred; mă retrag de-ande-retelea.
În noaptea asta şi-n nopţile următoare, suflul doinol al primăverei încă depărtate, munceşte cu spor la năruirea totală a visului meu. Aud pârâiturile gheţei prin somn, unele tari ca bubuiturile de grenade. Mă trezesc asudat şi îmi înfund capul în perină; dar aud în mijlocul creerilor chirăitul cel sălbatec şi imaginea celor două măini fără stăpân, bâjbâind prin aer, n-o mai pot şterge.
Nopţile mele nu mai sunt nopţi. Trebue să fug, dar unde? La Niculina n-am mai îndrăznit să mă duc în cuprinsul celor trei zile care au urmat uciderei lui Serghe: pentru formalităţi am trimes pe Gârneaţă.
Nu l-am întrebat de dânsa şi nici el nu mi-a spus nimic: lotul trebue să fie acolo, aşa dar, posomorit şi cernit. Dar acum pârâitura asta încontinuă, în care îmi pare că plesneşte tot cugetul meu, mă! alungă iarăşi pe drumul obişnuinţei. Nu, fără îndoială, nu voi bate la uşă, nu voi pătrunde în casă... încă nu... încă nu... Şi alung orice gânduri, care se arată destoinice să-mi ofere bune începuturi de scuză... Nu vreau, nu pot să mă gândesc.
Mă voi mulţumi să privesc de-afară, la fereastra pe care, de bună seamă, o voi găsi întunecată la o oră aşa de adâncă în noapte... apoi voi întoarce domol pe Paf- nutc, a cărui spinare mă duce fără avânt şi ale cărui copite plesnesc prietenos în mustul zăpezei lichefiate.
Şi două nopţi fac drumul ăsta al penitenţei, neştiut de ca, — dar abia într-a doua, bag de seamii că între poartă şi stâlp e petrecut de trei ori lanţ greu cu lacăt. Descalec şi sar. Amândouă uşile simt ferecate pe dinafară cu lacăte la fel de grele. Ameţit, de-o trecătoare slăbiciune fizică, îmi reazim umărul de uşa, care s-a deschis de-atâtca ori pentru mine, apoi lipesc tâmpla. Lemnul îmi trimetc înapoi răsuflul cald cu care-l împroşc: scormonesc cu unghia în el, apoi bat uşor, tăinuit şi şoptesc: Niculina, Niculinal...

Şi-n noaptea asta, pentru toate zilele şi pentru toate nopţile ce vor veni, las în urmă-mi casa neagră şi pustie. Iar în fiecare dimineaţă, sticla, podul de sticlă al a- tdtor nădejdi fără preţ, c toată conruptă de păienjenişul crăpăturilor: În a treia zi parc un mozaic mărunt şi mă- cinat, de străvechi castel în ruină. Dar apa dospeşte de- desubt umflând podişca prăbuşită şi limbi agere şi vinete plesnesc furibunde dintr-o parte carapacea zdrenţuită de zale, care încă rezistă. Un soare laş şi imprecis, a- sislă din dosul învelişului aproape transparent, sub care-şi ascunde zâmbetul, sălbateca îndârjire a lichidului insu- rect. Pe urmă sloiurile începură să curgă, lârîtc de curenţii răzvrătiţi, inule şi resemnate, în tumultul spumos al acelora. Şi într-uua djn zilele acestea, când pohodul sloi- lor, înccpu să se mai limpezească, strigătele soldaţilor; mă scoaseră afară:

— Ţine-l bă...
— A plecat mortu' la vale.
— O prăjină, o prăjină...
— Barcagii, barcagii...
— Ala e cosciug de copil...
— Nu vezi bă, că e o cutie de diblă... răspunse calm Gherăscu, pătrunzând domol în apă cu o prăjină lungă în mână.

Este într-adevăr o cutie de vioară, prinsă între doi sloi, cărora un cot al râului le domolise mersul. Ţiganul înotă până la un smoc de sălcii şi întinse prăjina. Cu mare grijă, vârful cu două crăcane dibuia pe lângă sloi, încercând să-i abată cu totul din fir spre apa moartă.

Dar cei doi copilandri basarabeni cari îmi slujeau de barcagii, ridicară caicul cel mai uşor şi fugiră cu el pe mal, ¡pai sus de tufele unde opera Gherăscu. Caicul se strecură sprinten ca o lişiţă printre tufişuri şi eşi drept în deschizătura sloîurilor: copiii traseră uşor cutia neagră în blestemele furioase ale ţiganului.

O deschisei în bordei: chiar pe catifeaua capacului, o monogramă de argint cu înfloriturі, pe care încă nu în- drăsnii s-o descifrez. Scosei vioara muiată bine şi golii apa de pe fundul cutiei. Pe urmă privii şi monograma, întocmai cum mă aşteptam: nici o nădejde mai mulţ. Semnele alfabetului rusesc: B. A. F.

"Mă lăsai uşor pe scaun. Abia acum băgai de seamă că Gherăscu e lângă mine şi încă ud, aşa cum eşise din fluviu...

Dumneavoastră tot
nu cântaţi cu ea,
dom'le locotenent...
Şi la a mea i-au
plesnit toate coardele
de ger... zău să trăiţi..

.Şi acuma primăvara a irumpl din loale părţile, soarele nu-şi mai ascunde veselia luminei sub solzi reci sau sub perdele de neguri, vrăbiile nuntesc printre nuielcle tufi-şurilor şi mugurii, cât bobul de neghină, buburoşează ramurile copacilor. Bocancii soldaţilor mătură c-o lovitură foşnitoare frunze uscate, prin zăvoaie, şi descoperă în putreziciunile de desupt cuiburi de ghiocei şi viorele pe care mi le aduc şi pe care eu le depun lângă cutia neagră, ijcoperind-o cu ele ca pe un sicriu.
Ghiaţa s-a dus, dar refugiaţii ne sosesc şi acuma; pa-trulele descopăr zilnic şuvoaie de oameni, îngrozitor de numeroase. Chiar şi astăzi o familie întreagă aşteaptă în bătătură percheziţia, — ce vorbesc, un trib întreg: stră-bunic, bunici, părinţi, copii, nepoţi, porniţi toţi la drum, ca-n vremurile patriarhale. Sunt echipaţi ca de cale lungă, femeile cu copiii în braţe, bărbaţii cu saci, cu perne, cu plăpumi, legate cu sfori pe piept, pe coaste şi la spate ca ranițele sau ca echipamentul soldățesc. C&ntecul e sfâşietor şi monoton, căci c acelaş cântec pe care-l aud necontenit de când sunt aici: foame, persecuţii cumplite, dărâmări de sinagoge ori de biserici, execuţii în masă, violuri, deposedări, cnut şi revolver, ţăcănit de motoare ca să acopere ţipetele, toate durerile cărnei şi sufletului. Un cântec sinistru po care-l ascult înfiorat, de mii de ori, singurul necontenit acelaş, la auzul căruia nu poţi striga: destuii Dar cu strig: destuii Nu mai am urechi pentru ci, nu mai am suflet pentru el, auzul şi sufletul meu sunt departe, foarte departe. Numai sicriaşul negru îmi mai sângerează inima.
Atâta revărsare de refugiaţi, când ghiaţa s-a ridicai... şi totuşi ca niciodată nu va mai veni... nici odată nu va mai deschide capacul sicriaşului negru...
Şi în pleava de lume pe care vânturile adâncului dela răsărit o suflă încoace, numai figuri întunecate, ochi lă-&aţi, căutături piezişe, rânjete rcspcctoase, miorlăituri mi-loagc de femei pocite.Nimeni nu mai poate auzi dela mine o vorbă de compătimire. I.n urina urmei ce folos, când lot *trebuiau* să se întoarcă. Acum mi se par caraghioase şi barbare acele vorbe de mângâere şi îmbărbătare, cu care-i petreceam înainte pe pragul tuturor suferinţelor, îmi par ipocrite şi mai chinuitoare, decât însăşi aceastâ sentinţă teribilă, pe care nenorociţii o aşteaptă tremurând, din gura mea şi care se rezumă la un singur cuvânt, mai groaznic de cât ori ce torturâ: înapoi!
O, e cu mult mai potrivit aşa, mai bine, mai omenesc, cu mult mai nobilă! aceastâ atitudine nouă, demnă, sumară,

accastă muţenie severă şi glacială, care se sparge, numai ca să facă loc unui singur cuvânt, negru şi înfiorător, ca un ochi de apă neagră în râul îngheţat: înapoi I, pe care tălmaciul îl transmite automat ca un ecou: nazatl Atât... Amurgul s-a lăsat bine şi cei doi barcagii, reveniţi de acum două săptămâni au sfârşit de revizuit luntrea cea mare. Ciocăniturile lor în lemnul uscat şi în fier trebue să fi răsunat în urechile tribului numeros din magazie, aidoma ciocanelor cu care odinioară meşterii călăi îmbiau din vreme auzul condamnaţilor la crucificare. Sunt doar doi băeţandri cei doi basarabeni angajaţi ca barcagii... niciunul n-a trecut de şaptesprezece ani, — dar sunt desvoltaţi ca nişte flăcăi adevăraţi, mai robuşti ca unii din grănicerii mei, buni vâslaşi şi buni înotători, straşnic de îndrăgostiţi de viaţa militară, pe care, cu siguranţă ar urî-o, dacă ar trebui s-o trăiască la fel, constrânşi ca şi ceilalţi. Mănâncă la cazan, cu soldaţii, fac din îndemn propriu, unele din treburile lor, întrecându-se şi măhnindu-se, când imul e preferat celuilalt la vre-o corvoadă, care nu-i priveşte; grăesc acum ca oltenii, scuipă printre dinţii strânşi, ca şi ei, sug ţigarea lipită în colţul buzei până la ultima expresie şi-şi potrivesc vorbirea astfel încât din două cuvinte unul trebue să fie o înjurătură. O înjurătură olteneasca, nu o sudalmă basarabeană. Streinii au eşit afară şi se pregătesc în tăcere; o lună enormă, roşie, cu liniile şi umbrele de pe faţă dilatate în chip demăsurat şi ridicol ne priveşte printre plopii de pe malul dimpotrivă şi ne dă zor. Mai târziu totul va fi scăldat în lumină de lună plină şi transportul va fi mai expus, temere pe care tălmaciul le-o împărtăşeşte celor cari vor fi trecuţi înapoi, iar ei se grăbesc într-o forfotă resemnată şi surdă. îşi trag curelele şi baerile desagilor cruciş peste piept, îşi înoadă sforile complicat şi strâns; se încarcă peste măsură cu boarfe multiple de lână şi fulgi, şi cu toţii, în afară de străbunic şi vre-o trei femei bătrâne, par o turmă de vite de povară, cu spinările încărcate de samare.
Luntrea trasă la mal aşteaptă şi încărcatul e gata să înceapă, când de pe malul celălalt vin glasuri omeneşti. O patrulă bolşevică. Siluetele soldaţilor roşii cu corn ascuţit se văd negre în noapte ,trase cu cărbune pe fondul arămiu al răsăritului, ca nişte umbre chinezeşti. Stau mai mult timp de vorbă acolo, parcă s-ar certa. Apoi dispar. Dar eu ordon ca trecerea să se facă peste câteva ceasuri; e posibil ca să fi simţit ceva şi să pândească.

Refugiaţii s-au vârll unul într-allul la vederea patrulei şi mi au aprobai prin murmure dispoziţia transmisă de tălmaci. S-au aşezat la pământ, grămadă, feriţi de orice vedere dinspre malul opus şi se odihnesc răsfrânţi de poverile din spinare sau într-o rână pe boarfele moi, ca saltelele. îşi comunică gândurile în şoaplă, şi lc petrec din om în om, privindu-mă unc-ori pe furiş, pe mine şi pe soldaţi. Sunt gala să mă întorc în bordei, dar grupul ăsta doborît la pământ de sărăcăciosu-i avut, mă reţine şi mă umple de jalea nenorocului etern. îmi vin atavic în amintiri, sângeroase izgoniri din caverne, popasuri de exod forţat, marşuri fără sfârşit pe căi de pustie, spre zări lot mai depărtate, spre ţeluri împărăţite de hazard, spre veşnicul şi nestatornicul pământ al făgăduinţei. Unde-or inai putea să se întoarcă oamenii ăştia, pe unde îşi vor mai încerca norocul? Altădată i-aş fi ccrcctat cu compătimitor interes, chiar cu riscul de a primi în schimb răspunsul unei dispreţuitoare tăceri, dar acum hotărît, sunt mai închis decât o stâncă...

Dau cum a simţit sub picioare clătinările luntrei, tribul cel liniştit şi supus a devenit deodată gureş şi nedisciplinat, neastâmpărat. Sâsâiturilc noastre nu ajung să-i potolească. Se strigă mânios, se trag de mânecă pentru a fi cât mai aproape unul de altul, cei mai aproape cu sufletul. Femeile ţipă uşor, copiii se pun pe plâns, bărbaţii devin zgomotoşi, pornesc sâsâiturile chiar din mijlocul lor. E o hărmălaie pe care nimic nu o mai poate potoli; înclinările luntrei foarte sensibilă acum, cu orice nouă încărcare, smulg ţipete de spaimă femeilor şi sudălmi bărbaţilor. Dar pe malul celălalt nimic nu se vede, nimic nu se simte.

Cei doi luntraşi par a se certa pe mal pe înfundate; unul a pornit să se desbrace, şi furios ocărăşte pe celălalt cu vorbe grele.

— Dar ce e? ce-aveţi? de ce te desbraci?...

— Să trăiţi dom' locotenent, nu vedeţi cât s-a lăsat luntrea... Dacă ne mai punem şi noi ajunge *la buză*... Apoi dacă s-a răsturna eu trebue să înot, da dacă, am strae, m-apucă de ele şi mă trag şi pe mine la fund... Aşa s-o mai petrecut pe vremea domnului locotenent dinainte, da sergentul dumnealui ne-o spus: mă v'oţi duce dracu' şi ei şi voi... da luntrea să mi-o aduci, care-o scăpa... să nu vă prind la mal fără luntre... D-apoi cum o să îndrept eu luntrea, dacă ei m'or trage de strae ca să scape...

— Unde e tălmaciul?...

Tălmaciul e alături, dar e cu neputinţă să convingem pe cei din luntre să se împartă în două transporturi, li sfătuim, îi amenințăm, le poruncim. Nimic de făcut. Soldaţii pătrund în apă să dea jos pe cei din margine, dar a- ceştia se cramponează cu desnădejde de ce le stă la îndemână, de păreţii de lemn, de stinghii, de vecini; ţipetele răsună din toate părţile, blestemele şi urletele se amestecă; s-a făcut un tărăboi, de să-mi strângă toate patrulele din Rusia întreagă.
Oblig pe tălmaciul, carc abia izbuteşte să se facă asculfat, să repete, să le explice, să-i îngrozească. Dar cu neputinţă, nimeni nu coboară.
Afanase, luntraşul carc s-a desbrăcat şi acum aşteaptă cu mantaua pe umeri, jucând cu tălpile goale pe malul rece, râde spre mine:
— V'am spus eu domnule locotenent, aşa au făcut şi aluncia… Unul n-a vrut să rămâc… toţi s-au ţinut de-a valma… şi de-a valma s-au răsturnat…
Tălmaciul trebui să povestească întâmplarea, la care fusese martor ca şi Afanasie. Dar nici astfel nu ajunserăm la nici un rezultat. Pentru că dimpotrivă, siguranța oamenilor ăstora, pe care nimic nu putea să-i determine şi să-i îngrozească stătea tocmai în faptul că se simţeau împreună şi că erau cu toţii la un loc. Dela strămoş, la strănepot; erau un singur suflet, orice s-ar întâmpla să fie.
Afanasie îşi mai sfătui tovarăşul, care fusese angajat inai recent, ca să-l imite, dar şi acesta se arătă încăpăţânat. Ajunseră amândoi luntrea prin apă, unul dintr-o parte, altul dintr-alta .astfel ca să se ridice într-însa în acelaş timp. Stratagema se arătă bună într-adevăr: luntrea nu se clătină decât uşor, dar se scufundă, doar un deget să mai fi rămas deasupra apei.
O urmărirăm cu suflarea reţinută. Grija mea era ca tocmai acum să nu se ivească de dincolo vre-o patrulă; vederea ci, în puterea lunci ar produce desigur spaimă şi agitaţie, care ar putea fi fatale. Sau cine ştie ce poznă sângeroasă. Dar într-acolo nu domni lot timpul decât liniştea şi golul. Spaima veni numai din susul fluviului, pe firul apei, sub forma poate a unui peşte enorm plutind la suprafaţă sau, cine ştie, a unui cadavru umflat de gaze şi dus de curcnt. Toţi văzurăm ceva negru şi întins cât un stat de om, ridicând apa şi scoţând în afară ceva ca o spinare sau un pântec cât un balon. Fu de-ajuns un ţipfit ca Învălmăşeala să fie generală. Cel mai mulţi încă nici nu şi-or fi dat scama ce s-a întâmplat, dar ca la comandă au zvâcnit cu

toţii înspre dreapta, mutând centrul de greutate la margine: instantaneu luntrea se dădu peste cap.
De lângă mine, Gherăscu dădu drumul unui holiot de râs sălbatec şi scurt, care îngheţă deodată, sub murmurul de stupoare al tuturor...
Trei naufragiaţi scăpară înot, la malul celălalt de care erau mai aproape; ceilalţi toţi, prinşi de curent sau covârşiţi de boarfele îngreunate de apă, pieriră cu o repeziciune de vis. Afanase avu dreptate: tovarăşul lui, cu toate că într-o poziţie mai favorabilă, se dusese dea- semeni, fără ca nimeni de pe mal să fi văzul cum. În schimb luntrea liberală, plutea zglobie pe crestele curgătoare, împinsă de Afanase spre mal; porunca domnului sergent dinainte era executată.
Dar abia după ce se topi printre noi, cu maldărul de haine în braţe, spre focul din magazie, auzirăm acel grohăit curios şi obosit venind din largul apei. Era greu şi şuerător ca un răsuflet de foală şi prin învolburarea undelor văzurăm rolunzimea unui cap omenesc zbătân- du-se spre aer.
— Afanase! strigai.

Dar Gherăscu, a cărui isbucnire isterică o răsplătisem cu o grea privire, nu mai aşteptă. — Mă duc eu, să trăiţi! îşi aruncă doar mantaua şi capelul şi se nă- pusti în apa

plescăitoare fără să-
mi mai aştepte
încuviinţarea. Reveni
după puţin în înot
voinicesc, spărgând
apa şi gonind valurile
doar cu unul din
braţele lui c- norme,
cu celălalt ţinând de
păr şi împingând
înainte un cap umflai
şi straniu; cu figura
lui acum înspăimân-
tătoare, pământie şi
roasă de vărsat,
părea cu adevărat un
gâde, purtând

deasupra talazurilor de mulţimi ţeasta 11-nui decapitat

.Dar Gherăscu nu izbuti să aducă la mal decât un cadavru. Un biet bătrân umflat şi vânăt, pe care toate străduinţele noastre şi toată ştiinţa sanitarului, nu fură în stare să-l readucă la vieaţă.
Grozăvia aceasta mă alungă în noaptea inundată de lumină, pe potecile patrulelor, printre scheletele de sălcii şi de lufe. Când răsbii în câmpul unde fusese împuşcat Serghe, îmi simţii sufletul picurând înăuntru ca ceara lumânărei. Era o căldură dulce şi tristă, care mă făcea uşor, blând şi erlălor şi totuşi trist; covârşitor de trist. Ridicai ochii spre muchia movilei scânteietoare, abia umflată în noaptea albâ^ a cătunului fără nume; şi dela sine, pe fondul luminat o clipă al minţei se zugrăvi cu cărbune gros casa întunecată şi pustie. Gârneaţă trecuse şi eri pe-acolo şi găsise lacătele cele grele, neclintite, la locul lor. Când pornii să mă întoro trebue să fi fost enorm de târziu; prinsei totuşi scârţâit de scripcă în magazia gradaţilor. Ah, aveau sindrofie şi Gherăscu îi dislra... Dar cine să-şi fi permis... dacă spunea că strunele diblei lui s-au spart... Intrai repede în bordei şi pe înlunerec dădui florile de-opartc de pe capacul sicriaşului. Vioara era acolo şi coardele îmi răspunseră pe vocile lor felurite, scurt, nemulţumite de turburarca regretului adânc, că sunt de faţă toate. O ridicai şi-o mângâiai cu obrazul pe dosul ci lucios şi moale. Când am aprins, hârtia mă aştepta albă şi întinsă pe masă, gala pentru procesul verbal.
Am ieşit din nou afară şi m-am apropiat de Nistru par'că aş fi avut ncvoc de mărturia lui ca să-mi înloc- mcsc raportul. Ce putuse oare înspăimânta pe cei din luntre? Să fi fost cu adevărat un cadavru? Afanasc n-a văzut nimic.

Undele alunecau cu gâlgâit uşor, cu

învolburări de spumă,
iscând alb de dinţi
râzători sub lună, cu
un huet încontinuu,
în care bucuria
copilărească a
vălurelclor se
întregea, se îmbina,
căpăta un sens şi un
taci: mi se părea
limpede că aud acum
în murmurul greu al
fluviului
acompanimentul
romanţei lui
Tschaicowsky, în
zumzetul căreia

undele duceau cu
alai, rămăşiţele Valici

.Căci ea călătorea acum cuminte şi dornică spre mare, unde o aştepta tatăl ei... îşi ducea toată arta, baletului legat cu sfoară în dumbrava tăinuită de alge şi mărgean. Dar scripc-a lui Gherăscu bârfi iarăşi deodată exagerat şi displăcut, în mijlocul armoniei solemne a cortegiului de ape. Intervenţia ei complectă, imaginea cu sumbru şi lugubru: statura minunată a fetei, umflată acum de gaze îmbrăca necontenit contururi din ce în ce mai diforme şi mai caraghioase, pe care zadarnic încercam să le astup în minte cu fâşii compacte de doliu. Figura pe care n-o văzusem niciodată, căpăta expresia de lepros a lui Ilia şi fixitatea stranie a ochilor lui de arici. Doamne, era oare cu putinţă^ ca această¹ mândră închipuire să se îm-borţoşeze ca o arătare a morţei şi a ceasului rău, semă-nând în cale-i doar spaimăj şi naufragiu?...
Din scârţâiala stridentă şi nehotărîtă a începutului, Ghe-rSscu alese însfârşit cântecul şi glasul lui ţigănesc sfâşie noaptea luminoasă) ca o ghiară:
Luna ţti-i-ie...
Dar nu spo... o-o-ne...
Mo-olle... taine...
Undele se alungau zglobii de-asupra tragediei de-abia săvârşite ca un zbeg de copii printre florile unui cimitir...
... de... a... ha... amooor
Pătrăcute şi ui-ta-a-a-te
Abia acum bag de seamă, că drept la zenit luna e cu mult inai mică decât te înşeală ochii... cu adevărat că nu poate să întreacă un gologan de argint.
În la-ce... e... e... e... rea no... o... o... o... pţilor.Eram, de multă vreme^ cetăţenii târgului basarabean, din apropierea graniţei. Pe Nistru ne înlocuise de astă dată un batalion tot din regimentul nostru. Dar acum, acolo, lucrurile se schimbaseră mult: triajul refugiaţilor şi diferendele de frontieră, începuse să le hotărască o comisie proaspăt înfiinţată cu delegaţi români şi sovietici. Până la adunarea ei, cârc trebuia să aibe loc la anume date, fugarii erau trimeşi la centrele de comandă, unde aveau să aştepte sub pază ce le glăsuia destinul.
La drept vorbind, ofiţerii erau mulţumiţi că li se luase de pe umeri, această grea povară care era marea putere de a hotărî pe loc soarta nenorociţilor căutând azil şi viaţă nouă. Întrucât mă priveşte însă, nu încercam câtuşi de puţin să-mi dau seamă, în ce măsură mi se reduceau sau poate îmi creşteau perspectivele visului meu, care rămăsese totuşi, cu toate tragicele evenimente din urmă,

căci îl simţeam strâns acolo, în adânc şi în întunerec, ca-n fundul unei vizuini pe-un animal pălit de amorţeala hibernării. Eram bucuros să-i acord deci toate câte se cuvin unui convalescent şi ca atare, tocmai pentru a nu-l turbura din somnolenţa-i întrematoare, încercam să mă dau cu totul vieţei celei noui, petrecerilor şi aventurilor. Vara aceasta descinsese încărcată de-o stridentă lumină arzătoare, cu care ne împroşca la tot pasul. Vedeai suliţi de foc aruncate de lănicerii maeştri şi nevăzuţi, venindu-ţi până-n ochi şi până-n suflet, tocmai hăt din fundul stepelor nesfârşite. Trebuia să plecăm cu noaptea în cap la instrucţie, dar ne întorceam cu mădularele muiate, pâr'că ain fi fosl de ceară. Domnul colonel ne ieşea înainte, călare, cu pieptul sus şi privirile lui agere se înfigeau ca ulii printre rândurile încovoiate, destrămate, terciuite. Cum îl vedeam de departe, ordinele începeau să răsune surde şi scrâşnite, unităţile se strângeau în-vioşalc subit, pentruca dogoarea violentă a amiezilor să le dilate iarăşi, numaidecât.

După amiezile, totul înota în torpoare, somnolenţă, semiinconştienţă. Dar cum se furişa prin geamurile larg deschise primul suflu al clarului şi grăbitului amurg, o însufleţire generală cuprindea pe cei de sub scundele a-coperişuri. Eşiau cu toţii, în cernerea insensibilă şi bine-făcătoare a pulberei uşoare de întunercc, familii nume-roase îşi aduceau scaunele afară etalându-şi cămăşile multicolore şi ciorapii dubioşi dinaintea dughcnelor pustii or lângă imensele gârliciuri, presărate dealungul străzilor, pe linia ce s-ar fi cuvenit troloarelor, ca nişte pântecoase cavouri, cu grele obloane de fier.

Une-ori, când veniau vânturile din răsărit, bura fină, a colbului, depunea straturi nesimţite pe feţe şi haine; uliţe nepavate, presărate ici, colo, cu mari blocuri de piatră, dispuse lateral între gârliciuri or vârgând transversal strada din loc în loc ca nişte punţi, — păreau în timp de ploaie adevărate lagune de adânc noroi. Uleiul negru şi lucios ca păcura îţi făcea impresia că se scurge în şuvoaie, sub jocul nedomolit al picăturilor.

Atunci galoşii noştri, din vechiul regat nu mai produceau nici o utilitate: numai cisma înaltă putea rezista pulerci aspiratorii a acestui clei negricios. Trebuia să recurgi fatal la cal or la isvoscik. Trăsurelele mici cu un cal, în fundul cărora abia pol încăpea doi oameni subţiri şi bine înghemuiţi, înoată, atunci ca luntrile în accsl mohorît decor. Dar intimitatea lor e plăcută tocmai din pricina

acestei restrângeri şi adeseaori noaptea, bine- cuvintezi coşul ridicai, care-ţi aminteşte, când îl vezi în- tâi cărucioarele mai mari pentru copii. Postavul jerpelit al pernelor, harnaşamentul sărăcăcios, dar extrem de bogat în amănunte inutile, arcul lungăreţ cu clopoţel, in- dispensabilă podoabă deasupra căpăţânei animalului tră- gător şi toată claviatura coastelor acestuia, lunecând sub pluşul ros al pielei, îţi devin atunci simpatice, se îmbi- bează în amintire şi din depărtare te chiamă cu nebănuite puteri nostalgice.

Eu nu le simţisem desigur, pentrucă în timpul ră- mânerei noastre din urmă pe Nistru, evenimentele de- acolo şi zadarnica, dar intensa mea aşteptare, întrecu- seră orice altă putere a gândului şi-a amintirei. Dar a- cum revăzându-le, mai ales după împrejurările tragice din urmă, îmi produseră înduioşare şi chiar consolare; e deajuns une-ori să schimbi doar peisagiul, ca speranţe noi, să te copleşească şi să Le îmbărbăteze.

De aceeea nu-mi fu câtuşi de puţin de mirare, ba chiar simţii la rându-mi curaj şi înviorare, când întâlnii pe I- liad în plină şi neaşteptat de aleasă companie, în grădina publică. Dar mai întâi, ce credeţi că este o grădină publică în Basarabia? Este, evident, un loc cu verdeaţă şi alei, cu bănci şi copaci, dar astfel poate fi oricare grădină publică din lume. În Basarabia grădina publică e o extindere a locuinţei particulare în mijlocul comunităţei. Vara, tineretul e dispus să întârzie acolo chiar până la trei pătrimi din douăzeci şi patru de ore, astfel că grădinile basarabene sunt foarte populate, mai ales seara, în serile senine şi întunecate. Tocmai astfel îmi explic, cum semiņa de floarea soarelui a atins gradul de a- devărat cult în societatea basarabeană şi rusească; graţie ei, un om zdravăn cu multă poftă de mâncare, ca rusul, se poate dispensa vreme îndelungată de masă. De asta, caracteristica grădinilor publice basarabene e acea culoare piestriţă, pe care le-o împrumută cuntitatea e- normă a cojilor acestei semiņe, scuipate din sute de buze omeneşti în plină activitate, între două cuvinte şi între două săruturi, după ce bobul a fost spart între dinţii experţi şi sâmburele ales, întreg, cu vârful limbei (dibăcie pe care eu niciodată n-am fost în stare să mi-o apropii) ronţăit cu deliciu şi avalat pe îndelete.

Cojile atât de familiarei oleaginoase, fac un fel de pavaj mişcător pe aleile fâţişe ori tăinuite ,faţă de care mătu- roaiele municipalilăţei, se comportă cu o discreţie, îm-

pinsă până la indiferenţă totală: vântul le poartă prin ierburi şi tufişuri şi totul pare nins de această culoare, în mult umblatele grădini, învăluite ca de enorme aripi de bibilică.

Perechile se plimbă pe alei ,dar mai bucuros se înghemuesc câte cinci, şase pe aceiaşi bancă. Când la mijloc e aleea fără ieşire, ele se refugiază în tufişurile încăpătoare ca în nişte guri de ascensor; pe acolo sufletele dornice de absolut, transmigrează din grădina rusească deadreplul în Paradis şi nu c de mirare, dacă perechea următoare, refugiată aci, din motive mai puţin transce- denlalo, nu mai găseşte din cea anterioară dccât rămăşiţele trupeşti, de care aceasta s-a folosit în nevrednica viaţă" cu un rcvolveraş alături, sau o fiolă golită (când eroina era studentă în farmacie, ori medicină), iar în partea cealaltă nelipsita pungă de seminţe.

~Pe aceste alei, într-un grup numeros, întâlnii deci în- tr-o scară pe Iliad: minunel, a minunilor, era chiar grupul Marusieit Barişna era flancată; de logodnicul ei şi de camaradul meu; în urma lor veniau prietene de-ale ei, ofiţeri şi localnici. Iliad se dovedea de-o exuberanţă fără pereche, fala îl asculta amuzată, dar logodnicul ci, profesorul Antimov, făcea haz nemaipomenit de năzdrăvăniile-i verbale. M-au înconjurat cu toţii, Marusea m-a luat de braţ şi m-a somat să-i urmez.

Dela întoarcerea noastră, cu Iliad schimbasem puţine vorbe reci şi indiferente, la popotă şi pe câmpul de instrucţie. Pentrucă

acum mă întâmpină, mai dcschis la suflet, îl poftii, pentru a doua zi după masă, la mine. El însuşi îmi mărturisi că de mult ţinea să mă „calce", pentru a-mi destăinui „lucruri" desigur „extraordinare"

.Il aşteptai deci cu oarecare curiositate, nu fără a a- şeza din timp şi într-adins cutia Valiei, pe-uu scrin înalt, astfel ca să-i atragă uşor luarea aminte, fără lotuşi a-l edifica dela cea dintâi privire, ce anuinc vioară ascunde. Iliad sosi şi la început nu observă nimic. îmi declară din nou că şi dacă nu-l invităm, ei tot venea într-una sau alta din zile, vrând a-mi face o mărturisire delicată şi a-mi cere un sfat. Dar ochii mei îl siliră să privească spre scrin. întâi cutia neagră nu-i spuse nimic, cu toate că nu mă ştia vre-un mânuitor al arcuşului. Surâsei şi mă aşezai lângă scrin. Obrazul tocmai bine ajungea la înălţimea cutiei, de care-l lipii. Abia atunci Iliad tresări. O neliniște vie se putu vedea îndată în toată fiinţa lui şi mâinile i se întinseră tremurătoare.

— Dar, decând cânţi la vioară? mă întrebă zugrumat... îmi dai voe...

Şi inaintă cu paşi şovăitori, încordându-se ca de atac, ¡11 caz că l-aş opri...

Mă dădui în lături, lăsându-l s-o ridice şi s-o aşeze pe masă. Cu mâini nesLăpânite, de om care a regăsit un lucru scump de mult pierdut, el o pipăi, înclină convins din cap şi o deschise. înduioşarea mă birui; mă simţeam atât de mişcat, că-mi venia să-l cuprind la pieptu-mi şi să-l strâng frăţeşte, înfrăţit cu dânsul pentru totdeauna.
"Mă privi întunecat şi mă întrebă numai atât:
— Unde-i acum?
Nu răspunsei îndată. îmi făcea bine să-i contemplu culoarea tot mai vânătă a feţei, scânteerea ochilor şi strângerea maxilarelor. Biata moartă!
— În Nistru. Sau poate, dacă apa a dus-o până la mare, lângă tatăl ei, în pădurea de înecaţi.
Rânjii, cu nemăsurată duşmănie:
— Ai vrut pe urmă să le descotoroseşti de ea?
— Nu Iliad, am vrui altceva. Dar n-am văzut niciodată pe fala asta. Vioara au pescuit-o oamenii mei, printre sloiuri când a început să curgă ghiaţa...
. Iliad mă privi drept în crucea ochilor. Adăugai, fă- cându-mă că nu-l bag în seamă:
— Săraca de ea! Şi-a luat iară curajul în dinţi, abia când ghiaţa începuse să crape. I-a fost poate teamă, că n-o să mai aibe cum să treacă.

Pe cuvântul tău, că s-a întâmplat aşa cum spui

— ?Eşti caraghios! Presupun... Altfel n-ar fi numai vioara la mine... ori amândouă, ori niciuna.
Dar Iliad a rămas încă în cumpănă.
' — Poti să-ţi dai cuvântul că n-ai *avut-o* niciodată? pune el brutal întrebarea decisivă.
— Îţi jur că nici măcar n-am văzut-o...
Acum s-a convins. Bate loba cu degetele în masă, se învârteşte de două, trei ori încoa şi încolo, apoi se înfundă într-un chaise-longue de pânză vărgată. Ochii-i sunt luminoşi. Nici prin gând nu-i trece să-şi ascundă satisfacţia, chiar sâsâe puţin un început de arie, dar repede se opreşte; se întinde în chaise-longue, întreptând spre sicriaşul negru priviri încărcate de recunoştinţă şi de mulţumire.
— M-a iubii biala fată, îmi împărtăşeşte el. S-a încăpăţânat ea să mă pedepsească nu-i vorba cu înlărzâierea asta, care i-a fost fatală; dar vezi, în cele din urmă tot şi-a călcat pe inimă. Numai că n-a avut noroc, mi-a prelungii prea mult pedeapsa... Săraca de ea... Ce fată era, mii băiatule...
A, nu! N-am nevoe cât de puţin de regretele acestui jouisseur banal, servit copios şi nemeritat de întâmplare. Trebue să i-o curm repede: aerul ăsta de importanţă, din partea unui flecar aşa de gol, mă înspăimântă.
— Aşa i-a fost valsul vieţei, inlervenii grăbit.
îmi răspunse cu râs sonor şi scurt:
— Ah, şi tu! Vorba asta a mea, a făcut ravagii, îmi declară "el. Până şi colonelul a adoptat-o...
Iar eu simt cum trezit de acest ecou târziu, îmi învie în minte, izbucnirea acea bruscă a enormului Gherăscu, când luntrea supra-încărcată, s-a ridicat ca o falcă monstruoasă, lăsându-se apoi ca într-un vis de spaimă, asupra atâtor zeci de vieţi.
Pcnlrucă îi parez vitejeşte orice deviere spre povestea de demult, Iliad se scoală să plccc. Amână pcnlru altădată destăinuirea ce vrea să-mi facă...
— Sfl vezi, e ceva senzaţional... dar tocmai de aceea, ştii, astăzi nu face... Vioara asta... însfârşll...

Se opreşte în dreptul ei, o vâră în culie şi închide capacul. Apoi o aşează ,ca la începui, pe scrin.
— Ţi-o las să fie a ta! mă consideră el concesiv. Ce să-i faci? Unul cu fala, altul cu vioara...
Şi râde, de aslădată uşurel, dând să-mi arate că nu vrea decât să; mă necăjească puţin cu aceste cuvinte...
— Cu siguranţă că mă crezi un monstru, se scuză în cele din urmă, dându-mi mâna. Ce să-i faci, dragă, viaţa nu-i aşa tristă cum o iau unii. Dar zut, deocamdată 1 O să afli noutăţi fantastice... Mâine, mâine... azi e zi de doliu...
Şi ridică din umeri cu cinism afectat şi satisfacţie. Eşi zornăind sabia şi trimeţându-mi, cu un sărut întrebarea:
— Nu zici: aşa e valsul vieţei?...
Pieri, — şi asta a fost toată pomenirea Valiei.
Veni chiar a doua zi, pregătit să-mi facă o teorie întreagă a ipocriziei omeneşti şi să-mi dovedească îndată că ursitoarele lui l-au scutit de acest defect. Asta nu-i nici cruzime, nici lipsă de respect pentru memoria celei dispărute, dai* viaţa îşi cere drepturile ei. Pe urmă întâmplarea poate să aibe şi surprize: e foarte posibil, ca numai vioara Valiei să fi nimerit în bulboană, pe când stăpâna s-a putut salva. N-ar fi deci exclus, că dând o raită la viitorul concediu pe Alexandrowskaia, pe Lăpuşneanu, ori pe calea Victoriei să se întâlnească nas . în nas, cu dânsa.. (Une-ori mă gândisem şi eu la această putinţă dar pentru mine o astfel de întâlnire, echivala desigur cu neantul; ori în valurile mulţimilor, ori pe sub undele opace ale Nistrului, drumul ei nu avea să mai încrucişeze cu al meu niciodată). Dar chiar dacă ar avea certitudinea sfârşitului ei tragic, Iliad, — care, precum se vede ţine cu orice preţ să-şi desfăşoare desbătenle acestui proces de conştiinţă în faţa mea, ca dinaintea unui judecător, ce nu mai poate fi decât strict obiectiv — se socotea chit cu accastă, pentru el cea mai fermecătoare aventură, rezerv ându-i colţul cel mai înflorii al aminlirei lui. Poale că alic amintiri viitoare, vor însemna morminte şi mai monumentale în acest cimilir al vieţei din care ne întoarcem în fiecare seară, — îmi

demonstra el prin cuvinte apropiate, pe care eu mi le însuşiam îndată, netezin- du-le şi îmbrăcându-le, ca pentru aviditatea de pace şi mulţumire, pe care, la rându-mi o simţeam crescând în sufletul meu — dar aceasta îşi va păstra pentru totdeauna poezia şi farmecul ei netăgăduit. Însă ce poţi face împotriva dimineţilor pline de soare şi noui speranţe; ce poţi facc împotriva celui dintâi zâmbet, care te întâmpină pro- miţător?...
L-am întrerupt, asigurându-l că eu eram edificat de aseară şi poale şi mai demult de noua lui schimbare sufletească, a cărei soliditate, nu prin vane şi banale de- monstraţii va putea s-o sporească, — după cum nici alte opinii contrarii, ori cât de îndreptăţite şi de firesti n-ar putea s-o diminueze ori măcar s-o clintcască...
— Revin-o la fapte precise Iliad. Haide, să auzim: rine c?
Rusoaica...
Rus... o... încă o rusoaică...?
— Nici cu gândul nu gândeşti...
Nici nu-mi dam osteneală.
Marusea...
Ială-mă deci plecând impeţit la Marusea, cu mandat solemn din partea lui Iliad. Un moment mă gândisem să- l întreb, dacă el cunoaştc din auzite, limita până la care a- junscsc relaţiile mele cu aceea pe cârc acum o vrea nici mai mult nici mai puţin decât chiar soţie. Dar aşteptai zadarnic ca el singur să-mi dea prilejul, de a ridica un colţ, destul de străveziu, din vălul care acoperea un trecut cât se poate de apropiat; mă simţii deci îndreptăţit să nu întreprind niciun fel de destăinuire, nici măcar a- luzic, din iniţiativa mea personală'. Mă mulţumii numai să ridic din umeri în ceiace priveşte propria mea conştiinţă: fuseseră doar notorii până la scandal, neplăcerile suferite de biata fală în urma iubirei mele nestatornice, cu toate că dusese până la chirurg şi până la vizite de somităţi medicale din Bucureşti; ba chiar în câteva momente planase asupra înlregei întâmplări umbra parchetului militar, într-atât zvonul

public nu greşea, arătându-mă ca autor moral al suferinţelor alroce cărora căzu pradă pântecul prihănil al fetei, nevoile să recurgă la periculoase operaţii clandestine penlru a-şi purifica trupul de urmele nedemne ale unui cinic necredincios. Până mai deunăzi, bunul doctor Trofim Baldajarsld continuă să fie chemai la anumite intervale de procurorul tribunalului civil şi doar săracul n-avusese allă vină, decât că, după mari ezitări, cedase rugăminţilor felei nenorocite, care, la urmă, văzând că graţie intervenţiei fui discrete, totul merge spre alinare şi reparare, într-un acces de bizară şi sălbatecă furie, stricase cu înspăimântătoare tărie şi crâncenă cruzime, toată opera acestui medic bătrân şi reputat.

Nu s-a împlinit bine al doilea an dela aceste cumplile evenimente, pe care, sentimentul cel nou al lui Iliad. mi le aduce cu atât de proaspete amănunte în minte: le revăd atât de vii şi atât de aproape că mă văd silit să-i ies pe alte căi înainte, penlru a-i domoli până la răgazul judecăţii această subită şi zănalecă grabă de a se lega pe vecie de o femee, în trecutul căreia ocup un loc atât de întunecat şi greu de şlers. Astfel îi aţâţ în închipuire, putinţa întrezărită chiar de el, a unei neaşteptate întâlniri cu Valia sau chiar venirea senzaţională a acestei fele, — *ce poate, dinadins şi-a aruncat vioara în Nistru* — în târg, pentru dânsul anume.

— Cu rusoaicele astea, Iliad, spune, la ce nu te poţi aştepta?

Dai- spre cumplila mea stupoare, el primeşte cu vădită lipsă de interes această perspectivă, Dumnezeule, nu pentru că i se pare puerilă — dimpotrivă o consideră ca foarte firească, — dar pentrucă găseşte întrunite înMarusea inlr-un tolal şi mai complect, însuşirile specifice ale idealului său feminin, carc nu mai poale fi decât rusesc.

— Înţelegi lu, Ragaiac, c vechia rusoaică, pe carc vicisitudinile şi mizeriile revoluţiei nu au schimbat-o... A rămas intactă din vremea ţarilor... Aceasta e adevărata eroină a romanelor de care-mi spuneai...

— încă u'ai cetit nici unul?...

— Am început... ah, ju, mă îndoesc dacă le-ai pătruns cum Irebue... de aceea eu vreau să le cilesc în rusește... Dar, înţelegi, nu-i tot aşa de uşor, ca de vorbit... întâlneşti foarte mulle cuvinte neobişnuite, populare, vechi, dialectale...

O altă întrebare însă îmi juca acum pe buze, pe carc aş fi vrut s-o rostesc cu cea mai deosebită luare aminte, pentru a nu stârni cu ea nici un echivoc... În cele din urmă crczui că forma cca mai acceptabilă era aceasta:

— Dar viaţa rusoaicci de dincoace de Nistru, în contact cu a noastră, nu crezi, că s-a schimbat oarecum, şi-a mai atenuat din caracteristica principală...

— Încă nu, îmi răspunse, el repede, dovedind că-şi pusese şi singur această întrebare. încă nu... N-a avui timp... Suntem doar de cinci ani aici...

— ftevoluţia c tot de cinci ani şi — a rămas la ea acasă...

Atunci Iliad îmi declară cu oarecarc superioritate că el vorbeşte în cunoscător. El a cunoscut pe Valia, iar acum poate urinări mai dcaproapc po Marusea.

— înţelegi, e rusoaica fără păduchi, care n-a înlrerupl uzajul apei de Colonia, n-a fost pălită de nici o mizerie care să-i înăspreascâ sufletul şi gândul, n-a văzut nici o oroare... E aidoma acea pe care o aştcplai lu de dincolo, după ce-o respinseşi pe cca de-aici, ne dân- duţi scama că tocmai pe această o visai... Iacă îţi alrag

atenţia, Inclicc el cu o subită dar slrâmlorată bunăvoinţă, |>oţi sa te reinlorci până nu va fi prea târziu...
Dădui din umeri:
— Te asigur, nu vei avea nici o supărare din partemi...
— E bine că le-ai resemnat..., poale ai risca să găseşti porţi închise...
Mă întorsei să-mi ascund zâmbetul.
— Aşa de bine le-ai ferecat? întrebai continuând să rămân cu spatele.
— Le-am găsit ferecate... pentru tine. Pentru mine, zău dacă mai ştiu cum sunt. Când cred că le găsesc larg deschise, când strânse ermetic, de nici măcar o rază de lumină nu poate pătrunde pe nicăeri. Într-un cuvânt: rusoaica... De aceea m-am hotărît să recurg la ajutorul tău, care acum eşti... imun. Trebue să mă fac cunoscut şi prin opinia unui al treilea, despre mine... Şi din toate punctele de vedere, am socotit că tu trebue să fii acest al treilea... Am toate nădejdile, că numai tu poţi întoarce interesul ei loial spre mine...' Risc poate, dar eu nu mă dau înapoi în faţa riscurilor. Şi pe-urmă repet, am o încredere nemărginită în încăpăţânarea ta... de vreme ce îmi laşi cale liberă, sunt sigur că îţi iei implicit, cavalereşte, angajamentul că nu te vei mai amesteca... Dacă numai atât aştepta el dela mine, atunci era cât se poate de uşor. începui deci să râd cu toată pofta, pentru a-i spulbera orice putinţă de îndoială. El îmi primi explozia de veselie cu vădit accent de prietenească mulţumire.
— Rusoaica mea trebue să vină dedeparte, Iliad... În niciun caz dintr-un orăşel basarabean...
— Ei şi, dacă vine dedeparte... nu e tot femee... nu e tot înaltă, n-are tot ochi oblici... Dar nu sunt oliclî ochii Marusei, care se trage din neam căzăcesc, asiatic... n-are acelaşi suflet, cu izbucniri sălbatece?... — Tu *ştii* doar binel se încruntă el, făcând o pauză, care lăsă să curgă între noi o undâ| de răceală... — Nu e tot a- ceiaşi?... încercă să se însenineze iarăşi...
— Nu e...

El mă privi uimit şi râse deastădată cu adevărat voios, considerându-mă iarăşi prietenește...
— Dar cum mai poate fi, măi... ai ¡nebunii?
— Altfel... cu totul altfel...
El dădu din umeri privindu-mă cu aer posnaş.
— Cum altfel? Ce vrei să spui...
Ridicai la rându-mi din umeri, apoi imi inlinsei alene bra(cle şi trupul:
— Altfel... de unde vrei să ştiu?
— Poate cu un singur ochi în mijlocul fruntei?...
Nu e vorba numai de ochi, Iliad, de picior sau de ce le mai gândeşti tu...Bine înţeles, că în urma, acestui dialog, încrederea lui Iliad în misiunea mea de pe(itor crescu până dincolo de orice margini. Pe mine însumi mă interesa partida. Iliad îmi destăinuise doar că Marusea m-ar primi foarte rece, dacă aş încerca să accelerez din nou, pe cont propriu, inima rănită a fetei: cu siguranţă el primise accaslă încredinţare chiar deadreplul dela dânsa. Perspectiva celei dintâi convorbiri, cu subiect sentimental, dintre ca şi mine, începu deci să mă intrige. Nunta ei cu profesorul Anlimov, care de doi ani întregi — chiar din timpul legăturilor noastre — era agitată deasupra târgului ca o sabie a lui Damocles — (o biată sabie de lemn!) deşi acum era foarte apropiată, (ca- nlotdcauna deallminlcri) nu mă în- grija câtuşi de puţin; despre partea asta putui linişti cu perfectă convingere pe Iliad. Intru câl mă priveşte savurai cu anticipată cruzime, tresăririle sigure ale barişnei, când voi începe să mă interesez cu dca- mănuntul de suflclul ci; apoi judecai cu perversă plă- corc, mărimea ochilor ci, într- adcvăr oblici şi profunzi, străjuiţi de gene lungi şi încovoiate, când voi face să cadă pe coarda întinsă până la plcsnirc a alcntei ci pânde, numele lui Iliad. De bună seamă, după ţoale incschinSriile şi suferinţele pe carc i le făcusem acestei fete, noua şi cinica mea bucurie mi se păru monstruoasă: Îmi turnai fără milă pe cap toate mustrările cu putinţă, pe care le meritam întradevăr, clar îmi l'u cu neputinţă să renunţ la prelungul preambul, care avea să proceadă creşlineştei mele misiuni.

Mă postai deci, la orele pe care mi le indică Iliad, în grădina publică. Acasă la dânsa nu mai puteam să mă duc de sigur, cu toate că tatăl ei... îmi răspundea regulat, cu afectată afabilitate şi cu mândrie nepăsătoare)a salul. N-aş putea spune dacă era într-adevăr o tactică, sau o manifestare foarte firească, pe care, spre uluirea mea, o surprinsem şi la fată, chiar la cea dintâi revedere după însănătoşirea ei. Ba încă, Marusea, îmi răspunsese atunci cu un zâmbet atât de trist, atât de sfâşietor şi lotuşi atât de dulce la înclinarea mea galbenă şi incertă, că trebue să mărturisesc, avusesem nevoe de multă putere de stăpânire ca să nu pornesc îndată acasă la dânsa, să-mi cer iertare şi să ofer reparaţii. (Mai târziu a revenit ea singură la mine). Acum însă, după reîntoarcerea noastră, era însoţită necontenit de profesorul Anlimov rus sadea, curtezanul ei statornic, cu drept de anterioritate, într-una corect şi grav şi deasemenea extrem de prevenitor şi de afabil cu nevrednica mea persoană. De dânsul trebuia acum s-o separ cu orice preţ, să-i cer o întâlnire numai între patru ochi, bunăoară dimineaţa, când profesorul era ocupat la şcoală. Profitai deci de faptul că Iliad, potrivit unei prealabile înţelegeri, îl opri de braţ, demonstrându-i impetuos un punct de vedere pus anume la cale şi carc ştiam că-l interesează pe profesor, pentru a strecura Marusiei dorinţa mea. Ea avu o tresărire bruscă, pe care încercă apoi s-o acopere cu un aer de calm şi lipsă de curiositale: totuşi îmi acordă "întâlnirea, fără a-şi putea stăpâni intesa privire, cu care-mi străbătu înfricoşată ochii şi figura. Vioiciunea i se duse după aceia, cu toate sforţările ei desperate de a o reţine şi a-o arăta, chiar fără nevoe. În cele din urmă trebui să-şi grăbească mult înaintea timpului obişnuit plecarea, rugând pe Antimov s^o însoţească acasă.

Iliad păru neliniştit de această schimbare neaştep- tală, drcpl cârc îini dădui cu părerea că ea sa teinut să nu fi înţeles cumva Antimov, manevra noastră. Pentru a nu-i lăsa nici o bănuială, ea simulase dibaci indispoziţia, arălându-i profesorului că atunci când are ncvoc de

linişte şi reculegere, anturajul lui singur îi devine preţios şi indispensabil.
— Ce vrei, fata încă nu ştie ce vreau să-i propun şi ţine în mod firesc să-şi rezerve prietenia rusului.
Iliad se opri la câţiva paşi de mine şi mă fixă categoric.
— Rusoaica! afirmă el, înclinându-şi de mai multe ori capul, cu mare convingere,
— Husoaica! repetai aprobălor, ridicând imperceptibil din umeri.
Marusea veni în* grădină cu socotitul sfert de oră mai târziu. O primii ceremonios şi o condusei pe alei retrase: ea se lăsa dusă fără nici o împotrivire, grăbită, cu pieptul pradă de zbucium nestăpânit, cu buzele despicate de zâmbet înfricoşat, cu nările fremătând de adulmecarea necunoscutului, cu ochii iluminaţi de apropierea re-velaţiei. La ficcarc cotitură îi apucam mâna şi aveam o plăcere rea şi puternică să-i simt febra crescândă. Nu mă "întreba nimic, dar eu abia aşteptam să-i aud glasul care trebuia să fie stins şi zugrumat.
Marusea, şlii de ce le-am chemat?
Fa nu putu să răspundă, ci numai aplecă ploapclc V se ridică uşor pe vârful picioarelor. Dar eu trebuia să-i aud neapărat vocea...
— Ai putea măcar ghici?...
Nu... ghicesc, îngăimă ea, abia Irăgându-şi sufletul aşa cum bănuisem.
Nu mai avusei răbdarea să fac niciun ocol:
Tc-am chemai în numele lui Iliad. Sunt, închipue-ţi peţitorul lui. HI te cere de soţie... Nu trebuc să-l refuzi Marusea Gândeşte-te bine, el este un foarte bun băiat... şi e ofiţer, apăsai pe acest amănunt, cunoscând bine slă-biciunea sufletului fcmccsc din Rusia pentru uniforme.
K un eminent ofiţer..

.Legam cuvinlele unul de altul, urmărind cu ateuţie
încordată efectul lor pe această figură pe care-o săruta-
sem de atâtea ori. Dar în afară de strângerea dela în-
cepui a buzelor, nu mai flutura pe ea decât acelaşi zâm-
bet bucuros, aproape glumeţ, doar puţin strivit în coltul
gurei.
Reluai discursul şi încălzii cu toată stăruinţa pledoaria
pentru Iliad.
— Dumneata nu ştii, mă întrerupse ea în cele din
urmă, că peste o săplămână Irebue să mă cunun cu
logodnicul meu profesorul Antimov...
Pesle o săplămână? Nici nu fusese vorba.
— Mă impresionează mult sentimentele ce zici că-mi
poartă camaradul d-tale... Dar chiar dacă mi-ai fi vorbit
în numele altuia, care cunoaşte bine drumul spre inima
mea, răspunsul mi-ar fi fost acelaş: am mai multă încre-
dere în sentimentele şi sinceritalea unui rus...
îmi apucă amândouă mâinile şi-şi înfipse degetele, care
acum îi deveniseră reci, între ale mele:
La revedere... vei primi săptămâna asta invitaţia la
nunta mea cu profesorul Antimov... O să fie
Duminecă...Profesorul Antimov ar Irebui să ne fie
recunoscător inie şi lui Iliad: o nuntă care nu mai
ajungea să se isprăvească de doi ani şi jumătate, avu loc
fulgerător chiar în Dumineca următoare, întocmai cum
mă amenințase Marusea. Tot târgul fu în fierbere în
această săptămână, având în vedere însemnătatea
evenimentului, în raport direct desigur cu importanţa
economică a tatălui ei, pe care Dumnezeu, în afară de
Marusea nu-l mai hărăzise cu nici un alt copil. Petrecerea
avea să aibe loc în odăile largi şi încăpătoare ale casei
părinteşti: un antreu enorm Cât o şură, întrecea în
dimensiuni toate sălile de dans din întregul târg.
Orăşenii ,cari ştiau ce însemnează o petrecere în casele
socrului considerau ca o marca de o- noare, invitaţia, pe
care o aşteptau unii din ei, cu oarecare îngrijorare. În
privinţa asia, atât eu cât ţi iliad uu puteam să ne
plângem că n-am fost tratafi din partea miresei şi a
"familiei sale cu toată consideraţia cuvenită: am primit

amândoi invitaţii. Iliad a jurat că nu se duce; cu dimpotrivă mi-am dat cuvântul că voi fi cel mai aprig dansator.
Şi am fost într-adevăr. Dumnezeule, cu cine n-am dansai t Ah, nu m-am sfiit să poftesc la joc nici chiar pe barişna Ghenca Weiss, în jurul căreia dela moartea nă- praznică a căpitanului Bădescu, se ţesuse din partea o- fiterilor şi funcţionarilor români, o tacilă dar necălcală conspiraţie de rezervă şi răceală. Era o durere să vezi pe această până ieri, atât de înconjurată şi zglobie ştrengăroaică, ocolită de loji, — ai ei din răzbunare, ceş- telalţi din motive nu tocmai aşa de bine definite, deşi extrem de felurite, la temelia cărora eu puneam însă o temere vagă şi superstiţioasă — pliinbându-se prin grădină cu toiul stingheră, ocolită, câteodată, până şi de coreligionarele ci, dornice de anturaj, cântec şi joc. În cele din urmă ca însăşi îşi rărise drumurile prin oraş şi adoptase o atitudine de retrasă şi mândră resemnare, aşa că era o mirare generală cum se hotărîse acum să calce iu mijlocul unui atât de formidabil tămbălău.
Dar din atenţia deosebită, ce-i da mireasa, care se aşează de mai multe ori lângă dânsa, înţelesei că Marusea pusese un preţ deosebit pe venirea Ghenei; amândouă alături formau desigur simbolul îndurerărci mute şi al resemnărei. îmi veni să râd cu mare poftă şi pen- trucă până aci nu dansasem cu mireasa, mă îndreptai cu paşi holărlţi spre grup. Momcnlul fu puÎn dramatic, căci multe perechi de ochi înă urmăriră. Dar numai când mă găsii În faţa lor, idcca cea năstruşnică mă năpădi: mă plecai adânc înaintea Evgheniei Kcrsanova ai cărei zigomaji se contractară de supriză pe tragica figură, ast- fel că chipul ci deveni complect galben şi fatal, ca al unei tinere mirese iudaice, în care[1] o intrat subit duhul fatalului dybQc
Culorile ¡-au revenit însă pe încetul, ca şi râsul imprimat pe faţă, când ocolind sala de mai multe ori în strânsă învârtire am acoperit-o de cele mai exagerate complimente şi am poftit-o la întâlnire pentru a doua zi, seara, în grădina publică. Am inai rugat-o apoi călduros,

ca înainte de a pleca de acasă, să avertizeze pe tatăl ei unde e chematăi şi cu cine se întâlneşte, pentru a-mi aduce câteva mostre din blestemele lni cabalistice, a căror influenţa trebuc să aibe o deosebită savoare...
— Aş vrea sa mă bat şi eu cu lupii, pentru dumneata barişna Ghenea.
După un dans care se prelungise cam mult şi se dovedise cam excentric, cerui barişnei Ghenea favoarea de a o însoţi pe verandă, pentru a lua puţin aer. Ea consimţi şi găsirăm destul timp şi singurătate, ca să gust în voe moliciunea buzelor ci, care aveau într-adevăr un farmec apreciabil, dar care-mi dădu siguranţa că măcar pentru atât cât visam cu. nu mă vor face să fiu sfâşiat de nici o fiară.
Reîntoarcerea noastră produse desigur rumoare? dar eu înfruntai cu bărbăţie toţi ochii, care se puseseră înaintea noastră şi cari căzură zdrobiţi la primul contact. Şi numai într-un loc, într-un colţ depărtat privirile mele semeţe se frânseră şi căzură la rându-le: dădusem de stânca durâ şi întunecată a unei perechi de ochi dârzi şi scânteietori: ochii domnului colonel. Umilit, mă îndepărtai cât putui mai mult de dânşii şi-n tot timpul cât dădui drumul şi celoïTalte nebunii, căutai pe furiş să observ dacă n-au început cumva să se deplaseze încoace...
Însă atunci descţjperii un lucru cu adevărat uimitor. Centrul sălei, ocupai masiv de zeci de capete, se despică deodată în două; perechile se retraseră pe la locurile lor şi în mijlocul marelui antreu, spaţiul rămase complect liber. Atunci dpi dansatori începură să se urmărească unul pe altul, cu mişcări graţioase şi molcome: erau ginerele şi mireasa şi "era un dans străvechi, pe care amândoi îl executau cu multă vioiciune şi eleganţă, în cinstea invitaţilor. Jocul cel nou nu avea agitaţiile sălbatice ale cazacioculuı şi nici mişcările dansurilor cunoscute: eu nu-l mai văzusem, şi poale, cu alâl mai mult simţeam, urmă- rindu-l, o negrăită surpriză, o imensă bucurie amestecată cu tristeţe, fiorii unor îndepărtate evocări. Marusea se legăna înlre vălurile de mireasă ca între aripi de fluturi şi cununa voevodală' de

pe capul ei, îi cla o înfăţişare de domniţă sau de rusalcă. Abia acum observai adâncimea ochilor înclinaţi, cari îmi făcură impresia că mă caută prin mormanele de lume. îmi făcui loc şi le eşii în iaţă şi ea-i acoperi atunci cu marile pleoape roze, lăsându-şi ca în extaz capul pe spate. îmi amintii deodată, cu toată puterea, de minunea rară a atâtor rotunjimi pe care vestmintele în mişcare le indicau discret şi scnsual, de linia dreaptă şi elegantă a piciorului, ale cărui pulpe, livid alb al poalelor, le descoperea şi le aco- perea în cadenţă: îmi amintii culoarca de-un alb mal, neliniştilor de indefinit a pielei ei privită de aproape şi de tonul sufocant al aceleiaşi nuanţe. îmbrăcând închce- lurile pline. îmi amintesc asurzitor, patima nouă şi năvalnică a lui Iliad, care Irebuc să-şi bea acum într-o cârciumă cât mai meschină, mai murdară şi mai msească nenorocul, băiguelilc lui de iluminat mistic, dovedindu-mi de ce ar prefera pe Marusea, chiar Valici, revenite şi o- răşenizatc. învolburarea mătăsurilor şi a salinurilor albe îmi aşterne negură în cuget şi râsul minunai arcuit al dinţilor albi mi se proectează în noaptea ameţelci ca un colan de mărgăritare.

Rusoaica! bălbâcsc şi poale vecinii m-au auzit şi l>oalc toată lmnca asta ce admiră stupefiată această armonic de linii, de fonne şi culori, pe care eu ani avul-o în mâini, am strâns-o la piepl, am degustat-o orb şi in- conştient, în toată splendoarea ei

Rusoaica... ca...

Când ceaţa mi se ridică de pe minte, aplauze puternice răsplătesc pe dansatori. Tremurând, scuturai de pu- ternici fiori m-ain apropiat de Marusea, cu ochii umiliţi, ca un cerşetor. Am început să-i bâlbâi scuze pentru pur- tarea mea de adineaori: am venit s-o poftesc la dans pe dânsa, dar, cum loată suflarea omenească ţintise ochii asupră-mi mi-am pierdut cumpătul, am şovăit, m-am în- clinat în faţa Ghenei pentru a mă salva...

— Ei toţi ştiu Marusea, trecui nostru, pentrucă tu l-ai făcut zgomotos... scandalos, iartă-mă că-ţi spun toate astea tocmai acum, dar vreau să afli că eu nu-mi asum

nici o vinovăţie, pentru tot ce s*a petrecut... înţelegi, nici o vinovăţie...
Ea mă priveşte uimită şi eu o cer la joc pentru a o putea convinge de ceiace vreau să-i dovedesc ,mai mult decât cu vorba, cu strânsoarea degetelor, cu atingerea piepturilor, a şoldurilor, a coapselor. Şi ca şopteşte aiurită:
— înţeleg, înţeleg, Gheorglie Ivanovici... ai dreptate.
— Ei ştiu tot, Marusea... şi acum ne privesc scandalizaţi- Simţi tu cum toată sala asta şi-a pironit ochii asupra noastră...
— Simt, simt totul, Gheorglie Ivanovici...
— Ei ştiu totul Marusea, dar ei nu vor şti niciodată, niciodată nu vor înţelege, nici chiar profesorul Antimov înălţimile cereşti până la care m-ai ridicat tu Marusea, fericirea nemărginită pe care am gustat-o în braţele tale...
Capul Marusiei s-a lăsat pe spate şi tot sângele i-a fugit din obraz...
— Dar şi tu vei recunoaşte mai curând ori mai târziu, Marusea, şi tu vei recunoaşte că niciun bărbat nu va şti să te mângâe ca mine, niciunul nu va şti să se bucure în deplinătatea simţurilor lui, de armonia sufletului şi-a corpului tău, de frumuseţea inimei şi a sărutului tău magnific, de dulceaţa pasiunei tale, şi-a şoldurilor tale, şi-a coapselor tale, şi-a pântecului tău Marusea, pe care eu le-am gustat înaintea tuturora, tuturora, tuturora...

Trebue se depun toată puterea braţelor mele, ca să conduc acum pe

Marusea, care-şi mută picioarele în neştire..

— .Îţi mai aduci aminte tu Marusea, de îmbrăţişerile noastre fără saţ în odăiţa mea, în odăiţa noastră, care trebue să însemneze în viaţa ta, evenimentul cel mai de seamă Marusea, evenimentul cel mai de seamă al vieţei tale... Acolo ai gustat cea dintâi şi vei vedea, cea mai puternică fericire... asta n-o vei putea uita ori cât vei vrea, ori cât te vei sili... Odăiţa aceea mică, pe carq am părăsit-o acum câteva ceasuri, tu acum un an şi mai bine... şi pe care o văd cufundată în întunerec, parcă ne-ar aştepta, parcă ar fi gata să se aprindă de lumină şi să ne spună: ah, bine aţi venit însfârşit... Nu ţi-ai adus tu aminte niciodată de odăiţa asta Marusea, ai putut-o tu s-o urâşti, sau şi mai grav să nu te mai gân-i deşti la ea? Eu n-am s-o cred asta niciodată, ori cât mi-ai spune-o... Aci am strâns-o cu putere, parcă gata s-o ridic pe jumătate leşinată cum era şi s-o duc departe, s-o duc eu, nemernicul, în camera nupţială....
— Marusea, am continuat să-i şoptesc cu buzele atingându-i continuu urechea, — Marusea, odăiţa aceea e adevărata ta odăiţă nupţială, Marusea, şi nu iatacul marc şi elegant îmbrăcat în alb, care te aşteaptă, solemn şi grav ca şi profesorul Antimov... Dacă odăiţa cea mică le-ar vedea în costumul ăsta, care i se cuvine ci, i se cuvine ci, înţelegi Marusea, ar tresări, ar înebuni de fericire, odăiţa cea mică... Trebue să mergi şi s-o priveşti în costumul ăsta Marusea, în noaptea asta Marusea, cât poţi purta costumul ăsta... înţelegi tu, dacă nu vei veni, ca va păli de durere şi veşnic va fi a- păsată de-o atmosferă de doliu...

Eu cred că crain nebun. Sau altcineva îmi dicta a- ccste cuvinte. Ea însăşi se desprinse de niinc, chiar în mijlocului balului şi-mi ceru s-o duc la loc. Iar eu abia acum auzii din nou huctul mulţimei şi simţii tăişul a- lâlor ochi care se înfigeau în mine ca bricele... Dar toate astea n- aveau nici o

importanţă, doar de
acea pereche de
priviri dură ca o
stâncă, pe cârc o
simţeam prin tâmple
şi prin ceafă mă
feream şi ochii înşişi
se fereau de ca,
instinctiv ca o
pereche de turturele,
evitând În zglobii
volute două săgeţi
negre, două căderi
grele de ulii .

.La locul ei, am sărutat mâna Marusei şi-am bâlbâit i'ără
nici un rost şi fără nici o nădejde, ca tot ce bâl- bâisem
până acum...
— În costumul ăsta Marusea, de ţarină a trecutului şi
a poesici poporului tău...
Iar ea abia putu să-mi strângă vârful degetelor şi abia
găsi suflet să ingăimeze:
— Aşteaptă-mă la portiţă... Peste o jumătate de oră...
Am ieşit împleticindu-mă şi ochii cei grei nu m-au a-
juns.
Lste de necrezut şi cu toate astea, aşa a fost întocmai.
înfăţişarea albă a apărui în cadrul îngust al portiţei din
grădină şi cu m-am precipitai nebun din tră- snrica
îngustă în care o aşteptam.
— Gonește isvoscik... ,
Odăiţa ne-a primit e drept ceva cam ncorânduilă şi
nepregătită cum era, pentru un astfel de eveniment, dar
s-a aprins într-adevăr de fericire şi nebunie, văzând-o pe
Marusea.
I-am despuiat nerăbdător trupul din vestmintele albe,
necontenit împiedecat de tremurul grozav şi nestăpânit
al mâinilor mele. Şi patul ei nupţial fu iarăşi patul meu
ştrengăresc şi holtei. Iar când, părăsiţi însfârşil de în-
lenscle, de repetatele, de lacomele, de zugrumatele în-
fiorări şi avânturi, aşteptai să-mi dea cuvântul de des-
legarc, o tristeţe fără pereche mă năpădi. — De-acum
mă duc Gheorghc Ivanovici! avea să-mi spue cu
accentul acela în faţa căruia nu pot rezista niciodată al
regretului adevărat, şi-ăl călcărei hotărîte, pe suflet. —
Nu vei pleca Marusea! avea să-mi geamă atunci
răspunsul, vei rămâne aici, cu mine, pentru totdeauna.
Hotărînd acum să pleci, tu mi-ai dat dovada celui mai
trist bun rămas, celei mai desinteresale, mai pure iubiri.
Sau dacă îmi va râde în faţă cu acea cruzime
inexplicabilă a rasei: — De-acum Gheorghe Ivanovici
plec la mirele meu, plec, să-i duc caslilalea inca! îi voi
iueca râsul sinistru cu sărutări fără sfârşii şi voi depune
orice sforţări să o- presc pe această fiară, această
sălbatecă frumusețe, care pune iubirea către mine

deasupra tuturor contingenţelor şi celor mai sacre îndatoriri. Ah, dacă ea ar şti atunci să se încăpăţâneze, în hotărîrea ei de a pleca, să se lupte cu mine, în glumă poate, sau, Dumnezeule! cu adevărată îndărătnicie, ea mă va preface fără îndoială în sclavul ei pe viaţă. Perspectiva asta îmi fu atât de ispititoare, că-mi simţii sufletul, dându-mi ghes, să înlremp însfâr- şit zâmbetul acela infinit al bealiludinei ci desăvârşite. Era şi timpul doar. Dar locmai când mă pregăteam să-i şoptesc în urcche: „Marusea, nici un ceas n-a trecut, dacă ne-ain întoarce, nici nu s-ar băga de seamă, dispariţia noastră!", ca îmi luă înainte:

— Eu cred că până acum lrebue să fi dai de scrisori... Doamne, ce-o fi acolo...

— De scrisori?!...

— Desigur... Nu puleam să nu-rg cu răutatea şi cruzimea până acolo, încât să nu-i vestesc, pe tata că tot la line înă duc, pe profesorul Anlimov, că-l rog să mă ierte şi să mă dcslcge de jurământ...

Cum fetiţo, ai făcut tu asta?...

— Da, îmi răspunse ea ingenuă şi puţin uimită de uimirea mea...

— Bine dar... cum... cum o să le deslcgc... Căsătoria sa făcut... Acum trcbuc divorţ şi... tâmbălău...

— Am făcut rău ce-am făcut? mă întrebă ea privindu-mă naiv şi intens...

— ...cred că... în orice..., "111 orice caz n-ai făcut bine... era aşa de simplu doar... gândcştc-te, le duceam iarăşi Până la porţile grădinci... intrai..., te asigur că nimic, nimic nu se observa...

Pentru c-o vedeam cu coada ochiului, cum sta rezemată În braţu-i gol, înfipt adânc în perini, cu privirile în nelamurilul unui ungher şi cu zâmbet ncdccis pe buze, continuai, cu inai mult curaj, mângâindu-i umărul rotund:

— ...cel mult ai casei dacă simţeau... şi ginerele, dacă se neliniştea... unde ai fost?... ce vă priveşte... în gră- dină, poflim... am vrut să am momentele mele de reculegere...

— Era atât de simplu, nu? râse ea voios...

— Desigur, nu se poate mai simplu, râsei şi eu. Şi chiar acum: pariez că nici n-au găsit scrisorile...
Sări deodată din pat în cămeşuica străvezie şi-mi arunci din mijlocul odăii, cu un dispreţ nemărginit:
— Român...
Apoi începu să se îmbrace înfrigurată şi grăbită. încercai, s-o ajut, dar ea mă respinse cu desgust, vibrând întreagă de ură. Pentru că trebuia s-o conduc, începui să mă îmbrac la rându-mi. Dar pentru că ea se ne- căjca acum cu nişte copci, pe care nu ajungeau să şi le prindă, la spate, trebui să-mi primească ajutorul. Trebui apoi să recurgă la pieplănul meu ca să-şi refacă buclele răvăşite; îi pusei pantofii de atlas, în care singură nu-şi mai putea vârî piciorul, îi prinsei ciorapi albi de cata- ramele jartierelor, îi aşezai cununa de mireasă, făcând câte-un pas înapoi, pentru a-mi aprecia singur îndemâ- narea şi a surprinde scăpările de vedere.
Ea mă urmărea sfidătoare şi încruntată, îmi puncta hărnicia cu câte-un „spasiba" rece şi dispreţuitor. Mă prefăceam că nu observ nimic şi-mi continuam lucrul cu aplicaţie şi seriozitate... Dar când o văzui întreagă albă şi mireasă, gătită parcă în travesti de ţarină, medievală, sângele mi se răscoli brusc în vine, de parcă şi-ar fi luat deodată drumul înapoi. O cuprinsei doar dintr-o mişcare promptă şi dibace, şi o împinsei spre pat, cu o repeziciune atât de sigură, că nici n-avu timp să-şi dea seama ce se petrece cu dânsa. Dar când se văzu răs- turnată, încercă să se ridice îndârjită, gata de luptă. Mă prăbuşii cu toată greutatea corpului asuprâ-i şi-i şoptii în ureche:
Linişteşle-te, se sfâşie voalurile!...Şi se linişti ca prin farmec, lăsându-mă să mă amuz îndelung, de acest candid şi maestos costum lilial din care se înălţau impudic două coapse goale şi agitate. Rămase multă vreme ameţită de spasmul nedorit: o făcu să se ridice, bătăi energice în uşă.
— Cine-i acolo? întrebai încurcat.
Dumnezeule, era profesorul Antimov!

— Un moment, domnule profesor! strigai. Apoi şoptii Marusei: — Lasă-l jjuţin, ca să-ţi îndrept cununa. Şi pe când i-o îndreptam: — Marusea, iubita mea... amanta mea... în orice moment mă voi gândi la tine şi le voi aş-tepta tremurând cu toată pasiunea şi tot dorul...
Îşi întoarse capul scârbită peste fire şi se răsuci pe loc, pentru a se controla în oglinda mare a dulapului. Numai la spate mai era o capsă sărită. I-o prinsei la moment... Ea deschise larg uşa şi fulgeră pe profesor cu o privire şi mai energică şi mai întunecată decât cele ce credeam că îmi sunt doar mic rezervate. Il întrebă ruseşte cu glas şuerat şi răguşit:
— De ce ai venit? Pentru ce mă cauţi?
— Marusea trebue să te întorci... trebue... nimeni n-a băgat de seamă... Marusea... Iată şi tatăl tău te roagă...
— Marusea, auzii răzbătând de pe treptele scărei un glas înăbuşit de suspine. Şi urmară câteva cuvinte su-focate, al căror sens depăşea însă cunoştinţele mele de limbă rusă...

Mă primeşti aşa? se adresă ea iarăşi profesorului şi această întrebare, pe care cu o găsii imprudentă, mi se păru de-o rezonanţă

atât de aspră, atât de stranie, că mă cutrcmurai iără voe. Drept orice răspuns Antimov inainlă şi o înlănţui acopcrindu-i faţa de sărutări. O ridică ca pe un fulg şi o duse pe braţe, aruncând o scurtă şi severă înclinarc a capului în semn de salut pentru mine, subliniată uşor de

destinderea vagă a unui surâs biruito

rCrezui de datoria mea, în urma unui atât de însolit salut să mă îndrept iarăşi spre casa nunţei. Ezitai, nu-i vorbă la poartă, dar mă gândii că reapărând printre învrtay, prezenfa mea va avea de efect, să împrăştie definitiv orice bănuială şi orice răutate s-ar fi putut ţese. Nu puteam să las pe Marusea sub grava învinuire că în chiar noaptea nunţei ei s-a refugiat în odaia unui ofiţer. Pătrunsei deci înăuntru şi, fără să mai înfrunt nici o privire, păşii modest spre locul domnişoarei Ghenea: a-veam intenţia să privesc liniştit şi serios desfăşurarea restului petrecerei, împărtăşind pe vecina de scaun cu glume şi complimente, ba chiar cu declaraţii şi desminţând nevinovat orice fantastice supoziţii! Dar, dela primii paşi, cu toate că nu priveam; nici în dreapta nici în stânga, ci foarte degajat şi blând, numai spre ţinta pe care mi-o propusesem, simţii arzându-mă în ceafă şi apoi în tâmplă, cei doi ochi sfredelitori ca tăciunii. Îi simţii din ce În ce mai aproape de mine şi din instinct militar, când îşi o- priră arzătoarea înaintare, făcui front în faţa lor.

— Am onoarea domnule colonel...

— Ieşit

Atât. Un singur cuvânt care parcă nici n-a fost pronunţat de domnul colonel Tătăranu, căci nici măcar buzele şi dinţii nu i s-au mişcat, şi nici cele mai apropiate urechi, n-ar fi putut să se îngâmfe că l-au perceput, dar de-un imperativ atât de militar, atât de irezistibil că c-xecutarea lui deveni automată ca porunca unui hipno-lizor.

Am ieşit deci afară în aerul muced al unei dimineţi de vară, căptuşit de nouri indecişi şi culrceral în sensuri fără regulă de adieri zglobii şi înviorătoare. Am pornii la întâmplare pe ulițele străjuite de inogâldeţelc liedurilor,

care încă nu începuseră să-şi ia formele zilnice şi reale»
Până departe, pe ferestrele deschise venia muzica dela nuntă şi abia acum îmi amintii, clipa când Marusea îmi întrerupsese unul din primele mele năvalnicc avânturi, cu un deget pe albul râsului minunat: „O auzi?... cântiţ într-una..."
Din urmă în-a ajuns ropot de călcături grele în cadenţă. Ii un convoi de arestaţi, încadraţi de oşteni cu baioneta la armă; păşesc grăbit, îmi prezintă onorul .şi mă întrec... Sunt şi câteva femei printre cei păziţi, dar e hazos de tot că şi prizonieri şi femei, păşesc fără nici o greşală, în acelaş pas gimnastic şi cadenţai ca al soldaţilor de pe-alături. îmi iuţesc mersul, ca să-mi dau seama şi mai bine de această constatare ce m-amuză în chip deosebit: da, absolut nicio greşală, ba chiar eu în- su-mi-mă trezesc, călcând în acelaş tact, care-mi pune sângele în mişcare şi mă] face să văd lot ce întâlnesc în calc cu un optimism nemărginit. Păşim astfel dcalung de ulite pustii şi strâmbe, cu casc pitite şi şui, şoseaua c u- medă şi praful n-arc nici o putere; iar soldaţi şi arestaţi bat talpa înainte cu putere răsunătoare, în această înaintare accelerată şi sfidătoare, cu care despică negura trăsvilă. Nistrul îmi apare deodată înainte cu meandrele lui încâlcite, acoperitc de misterioasele fluturări ale noapţei. Una din femei arc pantofi cu toc ridicat şi ciorapi deschişi îmbrăcându-i pulpele lungueţc şi cărnoase. E înaltă şi dârză: când convoiul mă depăşea îi văzusem o figură vulturească şi semeaţă, cu trăsături sigure, aspre, bărbăteşti. Dar acum, din urmă, cu tot pasul ei soldăţesc şi neverosimil, era totuşi femee. De pe mijlocu-i svelt, ochii mi se opriră în sclipirile de oţel ale baionetelor, ca bulboanele râului în noapte şi se ridicară pe tăişuri, prin vârfurile ascuţite, în aerul încă negru şi misterios. Şoptii: Rusoaica... va veni, va veni...
În apropierea închisorii, descoperii lumină la crâşma lui Naftule. A, cu toate că la marginea oraşului, la crâşma lui Naftule, nu vin decât ofiţeri şi lume bună. Vinul lui e vestit pe întindere de verste în jur ca şi pastrama-i us-

turoiată, căruia numai el, so vede, că-i mai păstrează adevăratul secret.
— Aci e Iliadi mi-am spus, şi-l găsii într-adevăr, cu un ghilarist bărbos şi alb într-o „şambră speţialnâi", mobilată încărcat, ca o adevărată cameră de locuit, una din multele odăi pcnlni numeroasa familie a lui Naftule, care le ccdează bucuros în cinstea clienţilor, retrăgân-du-se clac peste grămadă cine ştie unde. Bătrânul cânta şuerat, **uii** cântec necunoscut, arălându-şi dantura galbenă, despicată sus de lipsa dinţilor din mijloc, pe unde aerul bușnca ca într-o cutie spartă de rezonanţă.
— Ai dansat cu dânsa? mă iscodi Iliad.
— Da...
— Ai vorbit?...
— Da...
— A adus cumva vorba de mine...
— Nu... nu... pe cât îmi-amintesc... nui
— Hm...
Tăcu şi şuerul cântăreţului se auzi iarăşi, întrerupt de punctele de argint ale apăsărilor pe strune...
— Ascultă aici, reluă Iliad; alaltăeri ,a fost invitai la dânşii Crăciuncscu cu nevasta-sa nu ştiu la ce... mi se parc la belealâ, sau cum o fi la ei, la ruşi... Ştii, l-a întrebat de mai mulţi dintre noi... înţelegi dumneata... nu ştiu dacă şi de tine... Dar îmi spune Crăciunescu, că pe mine m-a lăsat la urmă... Ştii... şi-a apăsat niţel...
Iliad imită un glas femeesc: „...da domnul Iliad... sper că va veni la nuntă..."
Apoi îşi reluă glasul lui. înţelegi... când a pomenit de ceilalţi, n-a pus întrebarea asta... Ei, ce zici... Hm... mi se pare că[a cam băgat de seamă... nu zic că regretă... dar că s-a cam grăbii... Râse, amar şi cu convingere: Hm, adio acum... să' ştiu că slricâ şi nunta din cauza mea... Vorba la... nu e, nu e... n-are... Însfârşit înţelegi... Va- lia, vorba ta... era... cum să spun... altceva... se vedea că e... vorba ta,... altfel... altceva... nou.., Tu eşti băiat deştept măi Ragaiac...

Strunele se agitară într-o învolburare speriată ca în- tr-un vârtej de zăpadă. Vinul gâlgâi în paharul, pe care Iliad mi-l umplea dela jumătate.

Aşează sticla cu violenţă şi bătu cu pumnul în masă..

— .Rusoaicai strigă el în extaz... ea trebue să fie alt-fel... şi de cât Marusea... şi chiar decât Valia, punctă el iarăşi cu pumnul, făcând să pornească paharele goale în clinchet voios. Pe urmă' plescăi buzele, imitând iarăşi glasul fcmeesc: „...da domnul Iliad... sper că va veni la nuntă..."
Se lăsă pe spate în râs mare, apoi revenind brusc, îţi înfipse capul între palmele apăsate şi privi crunt faţa de masă albastră, pătată, în largi cercuri, de udătură.
— Ragaiac, ia uită-te încoace, mi se adresă el după un timp.
Il privii. Tăcea încă. Mestecă de câteva ori în gol, a- poi mă fixă deodată.
Spune-mi prietene, începu, bătându-mă uşor pe mână... Da tu... cum... cum o vezi... cam cum o năză-reşti... ştii aşa... şi în ansamblu... şi în... ce zici că-i mai lipseşte?...
— Ce să văd... mă?...
— ...pe rusoaică... Rusoaica... adevărată...